

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 63

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ Α' - ΙΒ'
(ΚΕΦ. 1 - 3)

Εισαγωγή

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΤΣΑΚΩΝΑ
Υφηγητού τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Μετάφρασις - Σχόλια

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
θεολόγου - φιλολόγου

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	21 - 259
Ὁμιλία Α' (προόμιον)	21 (263) *
Ὁμιλία Β' (Ματθ. α', 1)	40 (277)
Ὁμιλία Γ' (Ματθ. α', 1 - 16)	57 (289)
Ὁμιλία Δ' (Ματθ. α', 17 - 21)	72 (300)
Ὁμιλία Ε' (Ματθ. α', 22 - 25)	109 (322)
Ὁμιλία ΣΤ' (Ματθ. β', 1 - 3)	125 (333)
Ὁμιλία Ζ' (Ματθ. β', 4 - 10)	150 (348)
Ὁμιλία Η' (Ματθ. β', 11 - 15)	171 (362)
Ὁμιλία Θ' (Ματθ. β', 16 - 23)	187 (372)
Ὁμιλία Ι' (Ματθ. γ', 1 - 6)	205 (385)
Ὁμιλία ΙΑ' (Ματθ. γ', 7 - 12)	225 (398)
Ὁμιλία ΙΒ' (Ματθ. γ', 13 - 17)	246 (414)
ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	263 - 428

* Οί ἐντός παρενθέσεων ἀριθμοί εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ Κ.Δ. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Εὐρό και πολυσχιδές εἶναι τὸ ἐρμηνευτικὸν ἔργον τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τόσο ἐπὶ τὴν Π. Διαθήκην ὅσον και ἐπὶ τὴν Κ. Διαθήκην. Ὁ ἱερός οὗτος πατήρ διὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν θαύτας γνώσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τῆς εὐλογίας και τῆς θερμουργοῦ πίστεως πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν κατέστη, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἐγκριωτέρων μελετητῶν του, ὁ γονιμώτατος, ὁ γλαφυρώτατος και ὁ πολυμερέστερος τῶν ρητόρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀπέραντος και ἀνεξάντλητος διαμορφωτής του χριστιανικοῦ ἥθους. Παύς γνώστης τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας και τῶν ἀπασχολούντων τὴν ἐποχὴν του προβλημάτων προσέδωκεν εἰς τὸ ἐρμηνευτικὸν του ἔργον ἠθικκοινωνικὴν χροιάν τῆ βοήθεια τῆς γραμματικο-ιστορικῆς μεθόδου ἐρμηνείας, τὴν ὁποίαν ὁ ἱερός πατήρ πιστῶς ἠκολούθει, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἀντιοχειακῆς σχολῆς. Βασικὴ ἐπιδίωξις τοῦ Χρυσοστόμου ἦτο ἡ διὰ τῆς ἐρμηνείας τῶν Ἁγίων Γραφῶν κατανόησις τοῦ μεγαλείου τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως και ἡ σημασία αὐτῆς διὰ τὸν ἄνθρωπον, προκειμένου οὗτος νὰ καταστή εἰκόνα τοῦ Θεοῦ και ἀδρανπολίτης.

Αἱ ἐρμηνεῖαι τῶν βιβλίων τῆς Κ. Δ. ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου γίνονται ὑπὸ μορφῆν ὁμιλιῶν, ἐκτὸς τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς, ἥτις ἐρμηνεύεται στίχον πρὸς στίχον και ἔχει τὴν μορφὴν αὐστηρῶς ἐρμηνευτικοῦ ὁπομηγματος. Αἱ ἐρμηνευτικαὶ δὲ ὁμιλίαι αὗται ἀνέρχονται εἰς 489, εἰς τὰς ὁποίας περιλαμβάνονται και 7 ὁμιλίαι εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ πλουτοῦ και τοῦ λαζάρου τοῦ Λουκά 16, 19 - 31, τοῦ μόνου τμήματος ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου τοῦ ἐρμηνευομένου ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου¹.

1. P.G. 48, 963-1054. Αἱ ὁμιλίαι αὗται ἐξεδόθησαν εἰς τοὺς 14ον και 15ον τόμους τῆς παρούσης σειρῆς «ΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ».

Ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Κ.Δ. ὁ ἱερός Χρυσόστομος δὲν ἠμύνησε τὰ Εὐαγγέλια κατὰ Μάρκον καὶ κατὰ Λουκᾶν — ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρου μνημονευομένου τμήματος — τὰς Καθολικὰς ἐπιστολάς καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου. Διὰ δὲ τὰ λοιπὰ βιβλία τῆς Κ.Δ. αἱ 489 ὁμιλίαι κατανομῆται ὡς ἑξῆς:

- 1) Εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον 90 ὁμιλίαι, ἐκφωνηθεῖσαι ἐν Ἀντιοχείᾳ πιθανότατα τῷ 390².
- 2) Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον 88 ὁμιλίαι, ἐκφωνηθεῖσαι περὶ τὸ 391 ἐν Ἀντιοχείᾳ³.
- 3) Εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων 55 ὁμιλίαι, αἱ ὅποια ἀποτελοῦν τὸ μόνον πλήρες ὑπόμνημα εἰς τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον, τὸ ὅποσον ὑπόμνημα οὕτως ἐκ τῶν 10 πρώτων μ.Χ. αἰώνων, καὶ ἐκφωνήθησαν τῷ 400 κατὰ τὸ 3ον ἔτος τῆς ἐν Κων/πόλει παραμονῆς τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς θεσπεῖο ὁ Ἰβσος⁴. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὁμιλιῶν ὑπάρχουσι ἄλλαι 8 ὁμιλίαι τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων, ἔξ ὧν 4 ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Πράξεων⁵ καὶ 4 εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῶν ὀνομάτων εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Παύλου καὶ ἄλλων προσώπων τῆς Βίβλου⁶. Αἱ ἐν λόγῳ 8 ὁμιλίαι ἐκφωνήθησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν Πασχάλιον περίοδον τοῦ 388.
- 4) Εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν 32 ὁμιλίαι αἱ ὅποια ἀποτελοῦν τὸ ἐπιφανέστερον ὑπόμνημα πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς καὶ τὴν ἁραιότεραν ἐξ ἑλλων τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου⁷. Ἐκφωνήθησαν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ πιθανότατα κατὰ τὴν περίοδον μεταξὺ 381-398 καὶ μετὰ τὴν ἐλοχλήρωσιν τοῦ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ὑπομνήματος τοῦ Χρυσοστόμου.

2. P.G. τόμος 37 - 58.

3. P.G. 59, 23 - 482.

4. P.G. 60, 13 - 384.

5. P.G. 51, 65 - 112. Ἐξεδόθησαν εἰς τὸν 30ὸν τόμον τῆς σειράς «Α.Α.Π.».

6. P.G. 51, 113 - 136. Καὶ αὐτὰ αἱ ὁμιλίαι ἐξεδόθησαν εἰς τὸν 31ον τόμον τῆς σειράς «Α.Α.Π.».

7. P.G. 60, 391 - 682.

- 5) Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους 44 ὁμιλίαι⁸ καὶ εἰς τὴν Β' πρὸς Κορινθίους 30 ὁμιλίαι⁹, αἱ ὅποια ἑμὲ ἀποτελοῦν τὰ ἁραιότερα δειγμάτια τῆς οὐδέως καὶ διδασκαλίας τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἐκφωνήθησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰς χρόνον, μὴ δυνατόν νὰ ὀρισθῇ ἐγγύτερον. Πάντως μετὰ τὰ ὑπομνήματα εἰς τὰ κατὰ Ματθαῖον καὶ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλια.

Ἐκτὸς τῶν ὁμιλιῶν τούτων ὁ ἱερός πατὴρ ἔγραψε τρεῖς λόγους εἰς τὸ Α' Κορ. 7, 1¹⁰ καὶ τρεῖς λόγους εἰς τὸ Β' Κορ. 4, 13¹¹ καὶ ἕνα λόγον εἰς τὸ Α' Κορ. 15, 28. Τὸ ἀλληλικὸν καίμενον τοῦ τελευταίου τούτου λόγου ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Halkiascher τῷ 1907.

- 6) Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν¹², συντεθὲν μετὰ τὰς ὁμιλίαις ἐπὶ τῶν δύο πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ.
- 7) Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους 24 ὁμιλίαι¹³, γραφεῖσαι ἐν Ἀντιοχείᾳ.
- 8) Εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους 15 ὁμιλίαι, γραφεῖσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει¹⁴.
- 9) Εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς 12 ὁμιλίαι¹⁵, ἐκφωνηθεῖσαι ὡσαύτως ἐν Κων/πόλει κατὰ τὸ 399, διότι ἐν αὐταῖς ὁ Χρυσόστομος ὑπανίσταται τὴν πτώσιν τοῦ Εὐτροπίου, ἐπισμιθέσαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦ αὐτοῦ ἔτους.
- 10) Εἰς τὴν Α' πρὸς Θεσσαλονικεῖς 11 ὁμιλίαι¹⁶ καὶ εἰς τὴν Β' πρὸς Θεσσαλονικεῖς 5 ὁμιλίαι¹⁷, αἱ ὅποια ἑμὲ ἀνήκουν

8. P.G. 61, 9 - 382.

9. P.G. 61, 381 - 610.

10. P.G. 51, 207 - 242. Ἐξεδόθησαν εἰς τὸν 35ον τόμον τῆς σειράς «Α.Α.Π.».

P.G. 51, 271 - 302. Ἐξεδόθησαν εἰς τὸν 36ον τόμον τῆς σειράς «Α.Α.Π.».

12. P.G. 61, 611 - 682.

13. P.G. 62, 9 - 178.

14. P.G. 62, 177 - 208.

15. P.G. 62, 299 - 392.

16. P.G. 62, 391 - 468.

17. P.G. 62, 467 - 500.

εις την περίοδον τῆς ἐν Κων/πόλει παραμονῆς τοῦ Χρυσοστόμου.

- 11) Εἰς τὴν Α' πρὸς Τιμόθεον 18 ἑμίλια¹⁸ καὶ εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμόθεον 10 ἑμίλια¹⁹, αἱ ὁποῖαι ἀπασαι φαίνεται νὰ ἐγράφησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ, διότι, ἐνθ' ἐπαινηθῆναι ἑμίλια ὁ ἱερός πατὴρ περὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος τοῦ Τιμοθέου, σθεναρῶς μνησκύεται περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς ἐπισκόπου καὶ συγχρόνως ἑμίλια περὶ τῶν πολλῶν ἐρημιῶν τῶν ζώντων περὶ τῆς Ἀντιοχείας, τυνίτων καὶ ἐγκωμιάζων τὴν ἀκατήρην πειθαρχίαν καὶ τὴν παραδειγματικὴν ἀφοσίωσιν αὐτῶν.
- 12) Εἰς τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν 6 ἑμίλια²⁰, αἱ ὁποῖαι ἐπίσης πρέπει νὰ τοποθετηθῶσιν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐκ λόγων ἐσωτερικῶν αὐτῶν τούτων τῶν ἑμιλιῶν.
- 13) Εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα 3 ἑμίλια²¹, αἱ ὁποῖαι ἐγράφησαν κατὰ τὸν αὐτὸν πρὸς τὰς ἑμίλιας ἐπὶ τῶν ποιμαντικῶν ἐπιστολῶν χρόνον.
- 14) Εἰς τὴν πρὸς Ἐβραίουσ 34 ἑμίλια²², συντεθεῖσαι κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἐν Κων/πόλει παραμονῆς τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς ἐπισκόπου, ἢ τῷ 403/404, διότι εἰς τὸν τίτλον αὐτῶν ἀναγράφεται, ὅτι αὐταὶ ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χρυσοστόμου ἀπὸ ἐπινογραφημένης σημειώσεως ὑπὸ Κωνσταντίνου, ἱερέως ἐν Ἀντιοχείᾳ.

¹⁸Ὡς προελέχθη, ἑμίλια εἰς τὰς Καθολικὰς ἐπιστολὰς ἐκ μέρους τοῦ Χρυσοστόμου δὲν ὑπάρχουν. Τὰ ἀποσπάσματα εἰς αὐτὰς, ὑπὸ μορφῆν σειρῶν, τὰ ἐκδοθέντα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Χρυσοστόμου εἰς P.G. 65, 1039-1062 ἀποτελοῦν μὲλλον συλλογὴν ἐξ ἄλλων πραγματικῶν τοῦ Χρυσοστόμου.

Αὐταὶ εἰναι αἱ ἐρμηνευτικαὶ ἐργασίαι τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου εἰς τὰ διελίια τῆς Κ.Δ. αἱ μέχρις ἡμῶν διασωθεῖσαι. Ἐν αὐταῖς ὁ ἱερός πατὴρ ἀπτεταὶ πάντων τῶν θεμάτων, ἱστορικῶν,

18. P.G. 62, 501-600.

19. P.G. 62, 659-662.

20. P.G. 62, 682-700.

21. P.G. 62, 701-720.

22. P.G. 63, 9-235.

δογματικῶν, κοινωνικῶν, ἠθικῶν, ἀγαθῶς πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ κειμένου παρεχόμενας ἀφορμὰς, καὶ διὰ λεπτῶν χειρισμῶν καὶ θαθείας εἰς τὸ κείμενον διεκδουσεως αὐτῶν τὰ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας χρήσιμα συμπέρασματα.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΟΜΙΛΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Αἱ ἐν συνεχείᾳ τῆς παρουσίας εἰσαγωγῆς ἐκδιδόμεναι εἰς τὸν παρόντα καὶ εἰς ἀπομένους τόμους 90 ἑμίλια τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἀποτελοῦν ἀντιπροσωπευτικὸν δείγμα τῶν ἐρμηνευτικῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων τοῦ ἱεροῦ πατρός. Ἡ μετάφρασις τῶν ὡς ἄνω ἑμιλιῶν ἐστηρίχθη εἰς τὸ κείμενον τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Fridericus Field εἰς τρεῖς τόμους εἰς τὴν σειρὰν «Bibliotheca Patrum Ecclesiae Catholicae sui ante Orientis et Occidentis Schisma floruerunt», ἐν Ὁξφόρδῃ 1839, μετὰ διεκδουσεως πολλῶν κωδίκων, ὡς ἀναφέρει ὁ ἐκδότης εἰς τὴν ἐκτενῆ εἰσαγωγὴν του.

Αἱ 90 ἑμίλια εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον τοῦ Χρυσοστόμου εἰναι τὸ ἀρχαιότερον πλήρες, κηρυγματικῶν δεδαίως, ὑπόμνημα εἰς τὸ ἐν λόγῳ Εὐαγγέλιον, τὸ ὅποιον ὑπόμνημα ἔχει διασωθῆ ἐκ τῆς περιόδου τῶν πατέρων τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας²³. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὡν ὁπαθὸς τῆς ὑπὸ τῆς Ἀντιοχειακῆς Σχολῆς ἀκολουθουμένης ἐρμηνευτικῆς τῶν Ἁγίων Γραφῶν μεθόδου, καθ' ἣν πραγματοποιεῖται κυρίως γρηγορικῆ, φιλοσοφικῆ καὶ ἱστορικῆ διεκδουσεως τῶν κειμένων τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ἀποφασίζει τὴν ἀκρατὸν ἀλληγορικὴν ἐρμηνεύσαν καὶ πᾶσας τὰς ἄλλας ἀκρίτητας, εἰς τὰς ὁποῖας ἐξερρέπησαν ἄλλοι ἐρμηνευταὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸν Χρυσόστομον²⁴, καὶ ἐπιμένει εἰς τὸ ἱ-

23. J. Quasten, Patrology, vol. III, Maryland, 1963, σ. 437.

24. Περὶ τούτου λεπτομερέστερον πρὸςδ. Μ. Α. Σιδίου, Ὁ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς ἐρμηνευταὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 45 ἐξ. Ὁμοίως πρὸςδ. Δ. Σ. Μπαλάνου, Πατρολογία. Ἐν Ἀθήναις 1930, σ. 365.

ρόν κείμενον, ζητούν να καταστήσῃ αὐτὸ καταγοητὸν εἰς τοὺς ἀκροατὰς του καὶ νὰ συναγάγῃ τὰ ὀφέλεια διὰ τοὺς πιστοὺς συμπεριρροιατὰ.

Ἦδη ἐν ἀρχῇ τῶν ἡμελῶν τούτων ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἐξαιρεῖ τὴν απευθείαιτῃ καὶ ἀναγκαιότητι τῆς μελέτης τῆς Γραφῆς, θεωρῶν τὴν γραπτὴν παράδοσιν τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ὡς ἀναγκαῖον ὑποκατάστατον, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας παντὸς ἀνθρώπου νὰ δεχθῇ δι' ἑαυτοῦ ἀμέσως ἐπεμβάσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. «Ἐδὲ μὲν ἡμᾶς μὴδὲ δεῖσθαι τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων βοηθείας, ἀλλ' ὅστω εἶον παρέχεσθαι καθαρὸν, ὡς τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν ἀντὶ διδίων γίνεσθαι ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς, καὶ καθάπερ τούτα διὰ μέλανος, οὕτω τὰς καρδίας τὰς ἡμετέρας διὰ Πνεύματος ἡγεγεγράφαι»²⁵.

Τὴν θέλειν Γραφῆν, τὴν φορέα τῆς Ἀποκαλύψεως, θεωρεῖ ἀνοτήραν καὶ ὑπερέχουσαν ἐναντι παντὸς φιλολογικοῦ ἢ φιλοσοφικοῦ δοκιμίου, κληροδοτηθέντος εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἀρχαιότητος²⁶, ἐπεξηγητῶν δὲ συγχρόνως καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς τὰ ἱερά διδλία εἶναι αἰώνια καὶ ρυθμιστὰ τῆς ἠθικῆς συμπεριφορῆς τῶν ἀνθρώπων, τονίζει: «θεία γὰρ δύναμις ἦν ἡ πάντα ἐπίσθαι καὶ κατορθοῦσαι παρὰ πάσι»²⁷. Καὶ εἶτα: «Τὴν γὰρ γῆν ἀφέντες, πάντα περὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς διαλέγονται, ἐτέραν ἡμῖν ζωὴν εἰσάγοντες καὶ ἄλλον, καὶ πλοῦτον καὶ πόντον, καὶ ἐλευθερίαν καὶ βουλείαν, καὶ ζωὴν καὶ θάνατον, καὶ κόσμον καὶ πολιτείαν, πάντα ἐξηλακμήν»²⁸.

Καίτοι θεωρεῖ ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἐνιαίαν καὶ ἀδιαίρετον τὴν θέλειν Ἀποκάλυψιν²⁹, ὡς αὕτη ἐκτίθεται ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, οὐδὲως διατάζει νὰ τονίσῃ τὴν ἐναντι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπεροχὴν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ ὑπεροχὴ δὲ αὕτη τῆς δευτέρας ἐγκαιρῆ εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀποτελεῖ μέσον ἐπικοινωνίας τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ προετοιμασίαν διὰ τὴν πλήρη ἐν Χριστῷ Ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, ἐνφ' ἣ Καινῇ Διαθήκῃ εἶναι φορεὺς τοῦ πνευματικοῦ Νόμου, ὅστις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀμέσου μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας

25. Ὁμιλία Α', 1.

26. Ὁμιλία Α', 8B-18A.

27. Ὁμιλία Α', 9A.

28. Ὁμιλία Α', 8B.

29. Quasten, ἐνθ. ἀν. σ. 437.

αὐτοῦ ἀνθρώπου³⁰. Διὰ τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως ἡ Θεία Χάρις ἐκκλύεται εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν διὰ Πνεύματος Ἁγίου, τοῦ θεθέντος εἰς αὐτοὺς καὶ διὰ τοῦ ἔργου τῶν πνευματικῶν κηρῶν τῆς χάριτος. «Ὁ γὰρ ἐξ ὄρου κατήσαν στήλας φέροντες λίθους ἐπὶ τῶν χειρῶν οἱ ἀπόστολοι, καθάπερ Μωυσῆς ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα ἐν τῇ διανοῖα περιφέροντες, καὶ ἠσκαρῶν τινα καὶ πηγῶν δογμάτων καὶ χειρισμάτων καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀναελλύοντες, οὕτω πανταχοῦ περιήσαν, διελία καὶ νόμοι γινόμενοι διὰ τῆς χάριτος ἐμφυχου»³¹.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐρμώμενος ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος καὶ διὰ τῆς γραμματικο-ιστορικῆς μεθόδου ἐρμηνεύων τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, καταλήγει εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐγκαιμισομένην καὶ διαρκῆς χρησιμοποιομένην πνευματικὴν³² μέθοδον ἐρμηνείας, τὴν ἀποδέλκουσαν εἰς τὴν ἔξαρσιν τῶν καρπῶν τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δι' ὧν οἱ πιστοὶ καθίστανται ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ δύναμις οὐρανοπολίται³³. Οὕτως ὁ Χρυσόστομος καθίσταται ὁ πνευματικώτερος τῶν ἐρμηνευτῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ τὴν πνευματικὴν τοῦ ποιμνίου του οἰκοδομῆν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀποπὸν τιθέμενος³⁴.

Ἡ τάσις ἡμῶς πρὸς τὴν πνευματικὴν ἢ ἐποικοδομητικὴν ἐρμηνείαν τοῦ Εὐαγγελίου, οὐδὲως παρεμποδίζει τὸν Χρυσόστομον εἰς τὸ νὰ διεραυνῇ γραμματικῶς καὶ ἱστορικῶς τὸ ἱερὸν κείμενον. Οὕτως, ἐν σχέσει πρὸς τὰ Εὐαγγέλια, ἀναζητεῖ τὴν αἰτίαν καὶ

30. Ὁμιλία Α', 2B-3C.

31. Ὁμιλία Α', 3C.

32. Πηδ. Σ. Χ. Ἀποκρίτου, Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐρμηνευτὰ τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ἐν Ἀθήναις 1876, σ. 19, 21-25.

33. Χαρακτηριστικῆ δὲ εὐχάνει ἡ εὐρησις τοῦ παρεχομένου ἐν τῷ Χρυσόστομῳ διὰ εἰς τὸν ὄρον «Ἐθαγγέλιον καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ὄφιν: «Ἐθαγγέλιον δὲ αὐτοῦ τὴν πραγματεῖαν εἰσάγει ἐπιλοκῆ. Καὶ γὰρ κολάσεως ἀνάγκη, καὶ ἀμαρτημάτων λύσις, καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἀγαθὸν, καὶ ἀπολύτρωσις, καὶ ἰσοθεοῦσι, καὶ κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν, καὶ συγγένειαν πρὸς τὸν Πάτερ τοῦ Θεοῦ, πᾶσαν ἴδμεν ἀπαγγέλλων... θεὸς ἐπὶ γῆς, ἀνθρώπος ἐν οὐρανῷ καὶ πάντα ἀμαλῆ ἐγένετο, ἄγγελοι συνεχόμενον ἀνθρώπων, ἀνθρώποι τοῖς ἀγγέλοις ἐκινῶντων, καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ἴναι δυνάμει...» (Ὁμιλία Α', 4A-B).

34. Πηδ. Στόμων Γκόσδης, Ἡ καρὶ θείας Χάριτος διδασκαλία Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου Ἐν Ἀθήναις 1936, σ. 6 ἔξ.

των ακοπών αὐτῶν, ἀπτεται τοῦ προβλήματος τῶν διαφορῶν τῶν Εὐαγγελίων³⁵ καὶ ἐξαιρεῖ τὸ γεγονός τῆς υπάρξεως τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων, ὡς μαρτυροῦνται τὴν ἀλήθειαν τῶν γεγονότων, τῶν ὑπ' αὐτὸν ἱστορουμένων³⁶. Ταῦτα θέματα ἀπασχολοῦν καὶ σήμερον τὴν Ἐκκλησίαν.

Ὅθεν, δύναται τις νὰ παρακαλοῦσθῃ τὴν κλιμάκωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Χρυσόστομου ἐφαρμοζομένης ἐρμηνευτικῆς μεθόδου ἐκ τῶν ἐκάστοτε ἐρμηνευομένων κειμένων, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

- 1) Ἀπαραίτητες προϋποθέσεις τυχάνει ἡ ἀνάγκη τοῦ ἱεροῦ κειμένου, προκειμένου ὁ ἀκροατὴς νὰ ἐξοικειωθῇ πρὸς αὐτὸ καὶ νὰ φέρῃ τὸ αὐτὸ διαρκῶς εἰς τὴν μνήμην του. Ἡ ἐξοικειωσις πρὸς τὸ κείμενον ἀποτελεῖ βασικὴν προϋπόθεσιν πρὸς κατανόησιν τῶν βαθυτέρων νοημάτων αὐτοῦ καὶ πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς διὰ μέσων ἀνθρωπίνων, ὡς εἶναι ἡ γλώσσα καὶ ἡ γραφή, διαμνησίσεως τῶν αἰωνίων ἀληθειῶν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως³⁷.
- 2) Ἐν συνεχείᾳ ἐπιχειρεῖται ἡ γραμματικὴ διασφραγίς καὶ ἱστορικὴ τοποθέτησις τῶν λεγομένων. Τὸ στάδιον τοῦτο σκοπὸν ἔχει τὴν λύσιν ὑφιστάμενων προβλημάτων καὶ τὴν ἐπισήμανσιν τυχόν διαφοροποιήσεων μεταξὺ τῶν ἱερῶν κειμένων καὶ τοῦ ὑπὸ ἐρμηνείαν τοιαύτου³⁸.
- 3) Σκοπὸς τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἡ ἐργήγησις καὶ παρακίνησις τῶν πιστῶν πρὸς τὴν ἠθικὴν πράξιν καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν βίωσιν, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὸ τέλος πάσης ἐρμηνευτικῆς προσπάθειας³⁹. Ἡ ἀκαλοῦμένη αὕτη μέθοδος, ἐκκινουσα

35. Ὁμιλία Α', 5Α...

36. Ὁμιλία Α', 5Β... εἶτα ὅπως ὁρ' ἐνὸς οὐκίματος πάντα φθέγγονται μεγίστη τῆς ἀληθείας ἀπόδειξις τοῦτο γίνεται.

37. Ὁμιλία Α', 15Β ἐπιπαρακαλῶ, μετὰ πολλῆς ἡμῶν ἐπιθυμίας τῆς οὐρανόθεν, ὅστε εἰς τὸ πάλαιος τῶν γεγραμμένων εἰσελθεῖν, τοῦ Χριστοῦ προφητευμένου ταύτης ἡμῶν τῆς ἐσόδου. Ὅστε δὲ εὐμαθέστερον γενέσθαι τὸν λόγον, δεόμεθα καὶ παρακαλοῦμεν, ἕκαστ' ἐπὶ τῶν ἄλλων γραφῶν ἐκπαύσασθαι, προλαμβάνειν τὴν περικωσὴν τῆς γραφῆς, ἣν ἂν μέλλομεν ἐξηγήσασθαι ἵνα τῆ γνώσει ἡ ἀνάγνωσις προοδοποιήσῃ, ἡ καὶ πολλὴν καρτερίαν τὴν εὐκολίαν ἡμῶν. Καὶ γὰρ τὰ ζητούμενα πολλὰ καὶ ἐπιλόβητα.

38. Ὁμιλία Α', 18C...

39. Ὁμιλία Α', 16Α...

ἀπὸ τοῦ γράμματος τῆς Γραφῆς, οὕτως τῆς θύρας πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀπαλλήγουσα εἰς τὴν γνώσιν τῆς κατὰ Θεὸν ἀληθείας καὶ εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίαν, δύναται νὰ κληθῇ Θεοκεντρικὴ ἐρμηνεία, τῆς ὁποίας κείμενοι χρῆσιν ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἰς πᾶσαν αὐτὴν ἡμίλιαν⁴⁰. Ἡ δὲ πρόθεσις αὕτη ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν πρὸς τὰ εὐαγγέλια, ἐκ τῆς γραμματικο-ἱστορικῆς ἐρμηνείας πρὸς τὴν πνευματικὴν τοιαύτην καὶ ἡ ἀναγωγὴ τῶν πιστῶν ἐκ τῆς γνώσεως τῆς κατὰ Θεὸν ἀληθείας πρὸς τὴν κατὰ Θεὸν ζωὴν, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ἐπιτελεῖται ἀνευ θορύβου καὶ ταραχῆς, ἀλλὰ μετὰ σιγῆς μυστικῆς: «Μὴ τάλιν μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς εἰσώμεν, ἀλλὰ μετὰ σιγῆς μυστικῆς»⁴¹.

Τὴν ἑλπὴν δὲ αὕτη ἐρμηνευτικὴν μέθοδον ἐμπλεκτικῶς, ὁ ἱερός Πατήρ διὰ ρητορικῶν σχημάτων, διὰ τονισμῶν τῶν ἀντιθέσεων, διὰ τοῦ γλαφυροῦ ὅρους του, διὰ τῶν λεπτῶν ψυχολογικῶν χειρισμῶν, δι' ὧν χειραγωγεῖ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ἀδηγῶν αὐτὴν εἰς λειμῶνας σωτηρίας καὶ εἰς τὴν ζῶσαν μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίαν, καταστάς οὕτω ὁ πνευματικώτερος τῶν ἐρμηνευτῶν. Ἡ ἐρμηνεία διὰ τὸν Χρυσόστομον κέντηται συγχρόνως ἱστορικῆν, δογματικὴν καὶ κοινωνικὴν σπουδαιότητα. Ἰδίως ἀπτεται τῆς εὐκαιρίας, τῆς ὑπὸ τῆς ἐκάστοτε ἐρμηνείας παρεχομένης, ἵνα ἀσχοληθῇ περὶ τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας⁴², προσπαθῶν νὰ ἐκπετύχῃ αὐτὰ εἰς τὴν ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν του καὶ συγχρόνως νὰ στηλιτεύσῃ τὰς αἰρέσεις, αὐτῶν καταθέραςαυτον τὴν Ἐκκλησίαν. Πλείστοι δὲ εἶσι δογματικὰ διδασκαλῖα ἐκτιθέμενα εἰς τὴν ἡμίλιαν του εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ὡς λ.χ. τὸ δόγμα τῆς ἰσότητος τοῦ Πιῶ πρὸς τὸν Θεόν - Πατέρα, τῆς τελείας ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Πιῶ κατὰ τὴν ἕσασαν οἰκονομίαν⁴³, τῆς θεοπνευστίας τῶν Ἁγίων Γραφῶν⁴⁴ καὶ ἄλλα...

40. Ὁμιλία Α', 17D...

41. Ὁμιλία Α', 18Α. Παρ. 66. Ὁμιλία Β', 18-19B.

42. Περὶ τοῦ Χρυσόστομου, ὡς διδασκαλίου τῶν δογμάτων, παρ. 8. Στέφ. Γκόσσελις, "Εὐθ. ἀν. σ. 14-20. ἵκαν ἐκείσε ἀναφέρεται ἡ ἐπίθεσις τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν χρόνου εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν δογμάτων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διὰ τῶν Ἁγίων Οἰκουμενικῶν Σиноδίων.

43. Quasten, "Εὐθ. ἀν. σ. 437.

44. Ὁμιλία Α', 83-93H.

Ἐν τῆς ἀρχῆς δογματικῆς διδασκαλίᾳ ὁρμώμενος ὁ ἱερός Πατήρ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν διαφόρων αἰρέσεων, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στηρίζονται εἰς παρερμηνείαν χωρίων τινῶν τῆς Γραφῆς, καὶ ὅποια αἱ αἰρετικοὶ ἐρμηνεύουσι μεμονωμένως πρὸς θεμελίωσιν τῶν δοξασιῶν τῶν. Οὕτως ἐπιτίθεται κατὰ τῶν Μανιχαίων, τῶν Ἀρειανῶν κ.λ., φρονῶν, ὅτι ἡ Γραφή θεῶν νὰ ἐρμηνεύηται, ὡς τὴν ἐνιαύον καὶ ἀεικίρετον.⁴⁵

Ἄλλοχού δὲ ἀναφέρεται εἰς ἱστορικὰ γεγονότα, σχεῖον ἔχοντα πρὸς τὸ ἐρμηνευόμενον τμήμα τοῦ κατὰ Ματθαίου Εὐαγγελίου. Οὐδόλως δὲ παραλείπει ν' ἀναφερθῆ εἰς τὰ κοινωνικὰ καὶ ἠθικὰ δεδομένα τῆς ἐποχῆς του, προκειμένου νὰ ἐξάρα τὰ κοινωνικὰ καὶ ἠθικὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἢ νὰ στηριτεύσῃ τὰς πάσης φύσεως ἀδικίας καὶ ἐλλείψεις ἐν τῇ κοινωνικῇ καὶ ἠθικῇ τῶν ἀνθρώπων ζωῇ. Οὕτω, πολλάκις ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀσκητικὸν ἱερώδες, περιγράφων τὴν ζωὴν, τὴν ἀφοσίωσιν, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἀσκητῶν⁴⁶, καὶ εἰς τὰς ἀρετὰς τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης, ὡς καρπῶν τῆς νέας ἐν Χριστῷ κοινωνίας.⁴⁷

Εἶναι, τῆ ὅντι, ἀδύνατον, νὰ ἀναλύσῃ τις ἐν μίᾳ συντόμῳ εἰσαγωγῇ πάντα τὰ θέματα, ἅτινα ὁ ἱερός Χρυσόστομος θίγει καὶ ἀναπτύσσει εἰς τὰς 90 ὁμιλίαις τοῦ κατὰ Ματθαίου Εὐαγγελίου. Μόνον ἢ μετὰ προσοχῆς μελέτῃ αὐτῶν δύναται νὰ δεδαύσῃ τὸν ἀναγνώστην περὶ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ πλούτου, τῶν ὁποίων ἐκληροδότησε ὁ ἱερός Πατήρ εἰς τὰς ἐκείστας στρατιάς τῶν πιστῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ νὰ δικαιώσῃ τὴν περὶ τοῦ Χρυσόστομου εἰσοφίαν ἀπέων τῶν μελετητῶν αὐτοῦ, ὡς τοῦ γλαυρωτέρου, πολυμωρετέρου καὶ πνευματικότερου τῶν κατέρων ἐρμηνευτῶν, εἰς τῶν ὁποίων πρέπει νὰ προσφύγῃ μετὰ πάθου πάντως οἱ ποθοῦντες τὴν ἐν Χριστῷ οἰκοδομήν καὶ οἱ ἐντυφῶντες εἰς τὴν αἰωνίαν καὶ ἀνάλλοκτον κληρονομίαν τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐν οἷς ἐξέχουσαν κατέχευε θεῶν ὁ Χρυσόστομος.

B. Γ. ΤΣΑΚΩΝΑΣ

Υφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

45. Quasten, *ἐνθ.*, ἀν. σ. 437.

46. Ὁμιλίαι: ΕΗ' καὶ ΕΘ'.

47. Ὁμιλίαι: ΜΕ', καὶ ΝΒ'.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΠΟΙΕ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ο Μ Ι Λ Ι Α Α'

1* Ἐπρεπε νὰ μὴ χρειάζομεθα καθόλου τὴν δοξίαν τῶν γραμμάτων, ἀλλὰ νὰ παρουσιάζομεν τόσον καθαρὰν ζωὴν, ὥστε ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος νὰ ἀποτυπώνεται εἰς τὰς ψυχὰς μας ἀντὶ τῶν διδλίων καί, Β' ὅπως ἀκριβῶς αὐτὰ μὲ τὸ μελάνι, ἔτσι καὶ αἱ καρδίαι μας μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ ἔχουν γραφῆ. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἀπεμακρύνομεν ἀπὸ κοντὰ μας αὐτὸ τὸ χάρισμα, ἔλατε, ἄς δεχθῶμεν μὲ χαρὰν ἔστω καὶ τὸν δεῦτερον τρόπον ἐπικοινωνίας μὲ τὸν Θεόν. Τὸ ὅτι, βέβαια, ὁ πρῶτος τρόπος ἦτο ἀνώτερος, τὸ κατέστησε φανερόν καὶ μὲ ὄσα εἶπε καὶ μὲ ὄσα ἔπραξεν ὁ Θεός. 2* Πραγματικὰ, μὲ τὸν Νῶε, μὲ τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς ἀπογόνους του, μὲ τὸν Ἰωβ καὶ τὸν Μωϋσῆ δὲν συνωμίλει διὰ μέσου τῶν διδλίων, ἀλλ' ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ψυχὴ τῶν ἦτο καθαρὰ. Ὅταν ὅμως ἐδυθίσθη εἰς τὴν ἁμαρτίαν ὅλος γενικῶς ὁ Ἑβραϊκὸς λαός, τότε λοιπὸν ἐχρειάσθησαν γράμματα καὶ πλάκες καὶ ἡ δι' αὐτῶν παρεχομένη ὑπερθύμιος. Καὶ ὅα ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ ἴδῃ ὅτι αὐτὸ δὲν συνέδη μόνον εἰς τοὺς Ἅγίους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἅγίους τῆς Καινῆς. Ὁ Θεός, δηλαδὴ, δὲν παρέδωσε τίποτε γραπτὸν εἰς τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ, ἀντὶ τῶν διδλίων, ὑπεσχέθη ὅτι θὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. α' Ε-

* Οἱ ἐνδοὶ τῆς μεταφράσεως συνεχόμενοι ἀρθμοὶ (ἔννοιαι) 1, 2, 3... παραπέμπουν εἰς τὰ ἀντιστοίχως κριθιμμένα τμήματα τοῦ ἀρχαίου κειμένου. Τὰ δὲ Β, C, D... ἀποτελοῦν ὑποβιβασμοὺς τῶν τμημάτων τούτων.

κείνος (ὁ Παράκλητος)», λέγει, «θα σᾶς ὑπεθυμίση ὁμοίως». Καὶ διὰ τὴν καταλάθειν ὅτι αὐτὸ εἶναι πολὺ ἀνώτερον, ἔκουσε τί λέγει διὰ μέσου τοῦ προφήτου. Θὰ συνάψω διαθήκην μαζί σας νέαν, Β εἶδων νόμους εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ θὰ τοὺς γράψω εἰς τὰς καρδίας των² καὶ ὅλοι θὰ διδάσκωνται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Θεόν³. Καὶ ὁ Παῦλος ἐπιθυμῶν νὰ τονίσῃ τὴν ὑπεροχὴν αὐτὴν (τῆς ἀμέσου μετὰ τὸν Θεὸν ἐπικοινωνίας) ἔλεγεν ὅτι ἔχει παραλάβει νόμον «ἐξ εἰς λιθίνας πλάκας, ἀλλὰ εἰς πλάκας σαρκίνων καρδιῶν»⁴.

Ὅταν, ὁμοίως, μετὰ τὴν πάροδον μεγάλου χρονικοῦ διαστήματος, ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἄλλοι μὲν λόγῳ δογματικῶν διαφορῶν, ἄλλοι δὲ λόγῳ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς των καὶ τῶν συνθηκῶν των, τότε πάλιν παρέστη ἀνάγκη τῆς διὰ μέσου τῶν διδασκάλων παρεχομένης ὑπεθυμίσεως. Σκέψου, λοιπὸν, πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι αὐτό, τὸ ὅτι δηλαδὴ, ἐνῶ εἰχομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ζῶμεν τόσον καθαρὸν βίον, ὥστε νὰ μὴ χρειάζωμεθα καθόλου τὰ διδασκάλια, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν νὰ προσφέρωμεν τὰς καρδίας μας εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα, C ἐπειδὴ ἐχάσαμεν τὴν τιμὴν αὐτὴν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἔχωμεν τὴν ἀνάγκην αὐτῶν, δὲν χρησιμοποιοῦμεν πάλιν ὅσον πρέπει οὐτὲ τὸ δευτέρον μέσον θεραπείας. Διότι, ἐὰν ἦτο ἄξιον κατακρίσεως τὸ νὰ χρειασθῶμεν τὰ διδασκάλια καὶ νὰ μὴ προσελκύωμεν ἀπ' εὐθείας τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, προσπάθησε νὰ ἀντιληφθῆς πόσον μεγάλη κατηγορία εἶναι τὸ νὰ μὴ προθυμοποιούμεθα, ὕστερα ἀπὸ τὴν βοήθειαν αὐτὴν, νὰ ἐπωφεληθῶμεν, ἀλλὰ νὰ περιφρονῶμεν τὰς Γραφάς, μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι πρόκειται περὶ τυχαίων καὶ ἀνωφελῶν συγγραμμάτων, ὥστε νὰ προκαλῶμεν μεγαλύτερον τιμωρίαν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας. Διὰ τὴν μὴ συμβῆν αὐτό, δεῖ προσέχωμεν μετὰ ἀκρίδειαν εἰς ὅσα ἔχουν γραφῆ, καὶ ὡς προσπαθήσωμεν νὰ ἀντιληφθῶμεν μετὰ ποῖον τρόπον ἐδό-

1. Ἰωάν. 14, 26
2. Πρὸς Ἰερ. 38, 33
3. Πρὸς Ἦσ. 54, 18
4. 1^η Κορινθ. 3, 3

θη ὁ παλαιὸς νόμος⁵ καὶ μετὰ ποῖον ἡ Καινὴ Διαθήκη.

Πῶς παρεδόθη, λοιπὸν, τότε ὁ νόμος ἐκεῖνος; Καὶ πότε καὶ εἰς ποῖον μέρος ἐδόθη; Εἰς τὴν ἔρημον, θέβαια, μετὰ τὴν δολοκληρωτικὴν καταστροφὴν τῶν Αἰγυπτίων, καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, καθ' ὃν χρόνον καπνὸς καὶ φλόγες ἀνέβαιναν ἀπὸ τὸ ὄρος, ἡ σάλπιγξ ἤχουσε, ὄρονται καὶ ἀστραπαὶ ἠκούοντο, ὁ δὲ Μωϋσῆς εἰσῆρχετο εἰς αὐτὸ τὸ σκοτάδι⁶.

Δὲν συνέβη ὁμοίως τὸ ἴδιον κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Δηλαδὴ, αὐτὴ δὲν ἐδόθη οὐτὲ εἰς τὴν ἔρημον οὐτὲ εἰς τὸ ὄρος οὐτὲ συνωδεύετο ἀπὸ καπνὸν καὶ σκοτάδι οὐτὲ ἀπὸ ἐμίχλην καὶ καταιγίδα, ἀλλὰ, τὴν ὥρα ποῦ ἤρχιζεν ἡ ἡμέρα, μέσα εἰς τὸ σπῆτι, ἐνώπιον δλων (τῶν ἀποστόλων) ἔλαβον χώραν τὰ πάντα μετὰ μεγάλην ἡσυχίαν. Τοῦτο συνέβη, διότι οἱ ἀκαλλείργητοι πνευματικῶς καὶ δυσπειθεῖς εἶχαν ἀνάγκην ἀπὸ αἰσθητῶν φαινομένων, ὅπως εἶναι ἡ ἔρημος, τὸ ὄρος, Β ὁ καπνὸς, ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος καὶ ὅλα τὰ παρόμοια γεγονότα, ἐνῶ οἱ εὐγενέστεροι καὶ εὐπειθεῖς, ποῦ ἔχουν ὑπερηφάνησιν τὴν ἔνοιαν τῶν σωμάτων, δὲν χρειάζονται τίποτε ἀπὸ αὐτά. Τὸ ὅτι θέβαια καὶ εἰς αὐτοὺς ἠκούσθη θόρυβος, τοῦτο δὲν συνέβη διὰ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ διὰ τοὺς περειαρισκομένους ἐκεῖ πλησίον Ἰουδαίους, χάριν τῶν ὁποίων ἐφάνησαν ἐπίσης καὶ αἱ γλώσσαι τοῦ πυρός. Διότι, ἀφοῦ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ θαυμαστὸν αὐτὸ γεγονός ὑπεστήριζον ὅτι καὶ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι γεμάτοι ἀπὸ δυνατῶν κρασιῶν⁷, πολὺ περισσότερον θὰ ἰσχυρίζοντο τὰ ἴδια, ἐὰν δὲν εἶχαν ἤδη τίποτε ἀπὸ αὐτά. Καὶ κατὰ μὲν τὴν σύναψιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τότε κατήλθεν ὁ Θεός, ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος ὁ Μωϋσῆς, ἐνῶ εἰς τὴν Καινὴν, τότε κατέρχεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅταν πλεον ἡ ἰδική μας ἀνθρωπίνῃ φύσιν εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ μάλλον εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἀνωβύβη. Ἐὰν δὲ τὸ Πνεῦμα ἦτο κατώτερον, δὲν θὰ ἦσαν σπουδαιότερα καὶ ἄξια μεγαλύτερου θαυμασμοῦ, τὰ ὅσα συνέβησαν. C Καὶ ἀπραγματικά, αἱ πλάκες αὗται εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώ-

5. Πρὸς Ἐβ. 19, 1 ἔξ.
6. Πρὸς 2, 12

Τετραί εκείνων και τὰ κατορθώματα λαμπρότερα. Οἱ ἀπόστολοι δὲν κατῆλθον ἀπὸ κάποιο βροχ κρατούντες λίθινες πλάκας εἰς τὰ χέρια των, ὅπως ὁ Μωϋσῆς, ἀλλὰ, ἔχοντες εἰς τὴν ψυχὴν των τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀναβλύζοντες κάποιον θησαυρὸν καὶ πηγὴν τῶν δογμάτων καὶ τῶν χαρισμάτων καὶ δῶν τῶν αγαθῶν. Ἔτσι μετέβησαν εἰς κάθε χώραν, καταστάντες ἐμφύχα διδία καὶ νόμοι μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἐ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς τρισηχίλιους, ὁμοίως τοὺς πεντακισχιλίους, τοιοῦτοτρόπως προσελκυσαν τοὺς λαοὺς τῆς οἰκουμένης, ἀφοῦ μετὰ τὴν γλώσσαν των ὠμίλει ὁ Θεὸς πρὸς ἄλλους γενικῶς τοὺς προσερχομένους.

Συνεπῶς καὶ ὁ Ματθαῖος, ἀφοῦ ἐνεπλήσθη ἀπὸ τὸν Θεὸν μετὰ Ἅγιον Πνεῦμα, ἔγραψεν, ὅσα ἔγραψεν ἀκριβῶς. Ματθαῖος ὁ τελώνης. Δὲν ἐντρέπομαι νὰ ὀνομάζω αὐτὸν ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του. Ὅτε αὐτὸν οὔτε τοὺς ἄλλους. Διότι αὐτὸ κυρίως ἀποδεικνύει καὶ τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκείνων.

Δίκαια δὲ ὠνόμασε τὸ σύγγραμμά του Εὐαγγέλιον. Διότι, πραγματικῶς, ἦλθε μετὰ αὐτὸ νὰ καταστήσῃ γνωστὸν εἰς ἄλλους τοὺς ἀχαρίστους ἔχθρους, ποὺ ἐκάθηται εἰς τὸ πνευματικὸ σκοτάδι, τὴν κατάργησιν τῆς καλῆς, τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἀγιασμόν, τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν υἰοθεσίαν, τὴν κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν **B** καὶ τὴν συγγένειαν μετὰ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ὅσων γεγονόσ, λοιπόν, θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐξισωθῆ μετὰ τὰς εὐχαρίστους αὐτὰς ἐξαγγελίας; Ὁ Θεὸς κατεβαίνει εἰς τὴν γῆν καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνεβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν. Τὰ πάντα ἀνεμείχθησαν, δηλαδὴ, οἱ ἄγγελοι ἐχώρουν μετὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ οἱ ἄνθρωποι ἤρχοντο εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοὺς ἄγγελους καὶ τὰς ἄλλας ἐπουρανίους δυνάμεις. Καὶ ἦτο δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς τελειωμένον τὸν ἀπὸ μακροῦ χρόνου διεξαγόμενον πόλεμον καὶ τὴν συμφιλίωσιν τοῦ Θεοῦ μετὰ τὸ ἰδικὸν μας γένος, τὸν διάβολον ἐντροπισσόμενον καὶ τοὺς δαίμονας νὰ τρέπνται εἰς φυγὴν, τὸν θάνατον διαλελυμένον, τὸν παράδεισον ἀνοιγόμενον, τὴν κατάρτην ἐξηφανισμένην, **C** τὴν ἁμαρτίαν νὰ χάνεται ἀπὸ τὴν ζωὴν μας, τὴν πλάνην νὰ ἀπομακρύνεται, τὴν ἀλήθειαν νὰ ἐπανερχεται, τὸν λόγον, ποὺ διδάσκει τὴν πίστιν πρὸς τὸν

Θεόν, νὰ διαδίδεται πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν καὶ νὰ καρποφορῆ, νὰ ἐγκαθίσταται ἐπὶ τῆς γῆς ἡ οὐράνια πολιτεία, νὰ ὀμιλοῦν μαζί μας, χωρὶς φόβου, αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ, τοὺς ἄγγελους νὰ ἐπισκέπτονται συχνὰ τὴν γῆν καὶ μεγάλη διὰ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ ἐλπίς νὰ ἐπικρατῆ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὠνόμασε τὴν ἱστορίαν του Εὐαγγέλιον, ἐπειδὴ δέδοια ἄλλα τὰ ἄλλα εἶναι λέξεις μόνον χωρὶς οὐραστὶκὸν περιεχόμενον, ὅπως εἶναι ἐπὶ παραδείγματι ἡ ἀφθονία τοῦ πλοῦτου, τῆς ἐξουσίας τὸ μέγεθος, τὰ πρωτεία, αἱ δόξαι, **25** αἱ τιμαὶ καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων, θεωροῦνται ἀγαθὰ. Ὅσα ὅμως διεκηρύχθησαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ὀνομασθοῦν κυριολεκτικῶς καὶ ἐπικρατῶς Εὐαγγέλια, ὅχι μόνον διότι ἀποτελοῦν ἀγαθὰ σταθερὰ καὶ ἀμετακίνητα καὶ ὑπερβαίνου τὴν ἀξίαν μας, ἀλλὰ καὶ διότι μᾶς προσεφέρθησαν δωρεάν μετὰ κάθε εὐκολίαν. Διότι, δέδοια, ἐλάβαμεν, ὅσα ἀκριβῶς ἐλάβαμεν, ὅχι ἐπειδὴ ἐκοτιάσαμεν καὶ ἰδρώσαμεν, ὑπεφέραμεν καὶ ἐταλαιπωρήθημεν, ἀλλ' ἐπειδὴ μόνον μᾶς ἠγάπησεν ὁ Θεός.

Διὰ ποῖον λόγον, ὅμως, ἐνῶ εἶναι τόσοι πολλοὶ οἱ μαθηταί, δύο μόνον ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους καὶ ἄλλοι δύο ἐπίσης ἀπὸ τοὺς ἀκολουθοῦσους αὐτῶν συγγραφῶν; Δηλαδὴ, ὁ μὲν εἰς (ὁ Λουκάς) ὑπῆρξεν μαθητῆς τοῦ Παύλου, ὁ δὲ ἄλλος (ὁ Μάρκος) μαθητῆς τοῦ Πέτρου καὶ οἱ δύο αὐτοὶ μαζί μετὰ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ματθαῖον συνέγραψαν τὰ Εὐαγγέλια. **B** Διότι εἰς οὐδεμίαν ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τῶν δὲν ἔβησαν ὡς σκοπὸν τὴν ἱκανοποίησιν τῆς φιλοδοξίας των, ἀλλὰ τὰ πάντα ἔπραττον πρὸς κάλυψιν μιᾶς ὀφισταμένης ἀνάγκης. Τί λοιπόν; Δὲν ἦτο ἀρκετὸς ἕνας εὐαγγελιστῆς διὰ νὰ τὰ συμπεριλάβῃ ἄλλα εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του; Ἀσφαλῶς, ἦτο ἀρκετὸς. Ἄλλ' ἔβησαν, ἐνῶ οἱ συγγραφεῖς εἶναι τέσσαρες καὶ χωρὶς νὰ συγγραφῶν κατὰ τὴν ἴδιαν χρονικὴν περίοδον, οὔτε εἰς τὸν ἴδιον τόπον καὶ ἀκόμη χωρὶς νὰ προηγηθῆ συνάντησις καὶ συνεννόησις μεταξύ των, κατορθώνουσαν νὰ διηγοῦνται τὰ πάντα ὅσα ἀπὸ ἑνὸς στόμα, τότε αὐτῆ ὁμοιότης εἶναι ἡ πρὸς μεγάλη ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας των. Καὶ ὅμως, τὸ ἀντιθετὸν συνέδη, ἰσχυρίζονται, μερικαί, διότι εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀποδεικνύεται ὅτι διαφωνοῦν. Ἄλλ' αὐτῆ ἀκριβῶς ἡ διαφώνια

είναι ἡ μέγιστη ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας των. Διότι, ἐάν συναφῶνουν εἰς ὅλα μὲ ἀκριβείαν C καὶ ἡ συμφωνία των αὐτῆ ἐφθανε μέχρι τοῦ χρόνου, τοῦ τόπου καὶ τῶν λέξεων ἀκόμη, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους δὲν θὰ ἐπίστευεν, ὅτι ἔγραψαν, ὅσα ἀκριβῶς ἔγραψαν, χωρὶς νὰ βασίζωνται εἰς κάποριαν ἀνθρωπίνην συνθήκην, ποῦ ἀπὸ κοινοῦ συνομολόγησαν, καθ' ὅσον δὲν εἶναι γνῶρισμα εὐλικρινείας ἢ τόσον μεγάλη συμφωνία. Τώρα, ὁμως, καὶ ἡ παρατηρουμένη φαινομενικὴ διαφωνία εἰς τὰς λεπτομερείας, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁπαλλάσσει αὐτοὺς (τοὺς εὐαγγελιστάς) ἀπὸ κάθε ὑποψίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποδεικνύει ἐξόχως τὸν τρόπον τῆς συγγραφῆς των. Ἐάν δὲ μὲ διαφορετικὸν τρόπο διηγήθησαν κάτι, ποῦ σχετίζεται μὲ τοὺς χρόνους ἢ τοὺς τόπους τῶν συμβάντων, αὐτὸ καθόλου δὲν παραδίδεται τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων των. * Καὶ αὐτὰ ὁμως, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, θὰ προσπαθῶ εἰς τὴν συνέχειαν νὰ ἀποδείξω. Τώρα, εἰς ὅσα ἔχουν λεχθῆ, τὸ ἐξῆς ὅς ἐσινιστῶ νὰ προσέχετε, ὅτι, δηλαδὴ, εἰς τὰ κεφαλαιώδη ζητήματα, ποῦ συγκρατοῦν τὴν ζωὴν μας καὶ ἀπαρτίζουν τὸ κήρυγμα, κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς (τοὺς εὐαγγελιστάς) εἰς κανένα σημείον, οὔτε καὶ τὸ ἐλάχιστον, φαίνεται νὰ διαφωνῇ. Ποία εἶναι ὁμως αὐτά; Τὰ ἀκόλουθα· ὅτι ὁ Θεὸς ἐγένεν ἄνθρωπος, ὅτι ἐθαυματούργησεν, ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἐτάφη, ὅτι ἀνέστη, ὅτι ἀνελήφθη, ὅτι πρόκειται νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον, ὅτι παρέδωκεν ἐντολάς, ποῦ ἡ τήρησις των ἐξασφαλίζει τὴν σωτηρίαν, ὅτι δὲν εἰσήγαγε νόμον ἀντιστρατευόμενον εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἶναι Μονογενὴς υἱὸς, ὅτι εἶναι ἀληθὴς, ὅτι εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ ὅσα ἄλλα θέματα εἶναι παρόμοια. Σχετικῶς λοιπὸν μὲ τὰ ζητήματα αὐτά, θὰ εὐρωμην ὅτι ὑπάρχει μεγάλη συμφωνία μεταξὺ αὐτῶν. Ἐάν πάλιν, καθ' ὃ μέρος ἀφορᾷ εἰς τὰ θαύματα, δὲν τὰ διηγήθησαν ὅλοι ὅλοι, ἀλλ' ἄλλος μὲν αὐτὰ, ἄλλος ἐκεῖνα, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα νὰ μὴ σοῦ προκαλῆ σύγχυσιν. B Διότι ἐάν ὁ ἕνας τὰ συμπεριελάμβανεν ὅλα, τότε θὰ ἦσαν περιττοὶ οἱ ὑπόλοιποι. Ἀκόμη, ἐάν ὅλοι τὰ διηγοῦντο παρῆλλαγμα καὶ νέα, ὥστε νὰ διαφωνοῦν μεταξὺ των, τότε δὲν θὰ ἀνευρίσκετο ἡ ἀπόδειξις τῆς συμφωνίας των. Διὰ τοῦτο πολλὰ τὰ διηγήθησαν ἀπὸ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ καθένας των περι-

ἔλαβε κάτι τὸ ξεχωριστὸν εἰς τὴν διηγησίαν του, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῆ περιττός καὶ εὐκόλα περιφρονηθῆ καὶ ἐπὶ πλέον διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἀπρηκρίωμένην τὴν ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὁσων λέγει.

C Ὁ Λουκᾶς λοιπὸν μᾶς ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἀποφασίζει τὴν συγγραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου του. Διὰ νὰ κατέχῃς λέγει «τὴν βεβαιότητα τῶν πραγμάτων ποῦ ἐδιδάχθης». Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι, ὅταν τὰ ἐνθυμῆσαι συνεχῶς αὐτά, θὰ ἔχῃς τὴν βεβαιότητα καὶ θὰ παραμένης σταθερός. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Ἰωάννην, ὁ ἴδιος βέβαια δὲν ἀνέφερε τὴν αἰτίαν, ποῦ τὸν ὤθησεν εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου του, σύμφωνα ὁμως μὲ παλαιὰν μαρτυρίαν, ποῦ μέσῳ τῶν πατέρων ἐφθασεν εἰς ἡμᾶς, οὔτε καὶ αὐτὸς κατέληξεν χωρὶς λόγων εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς συγγραφῆς, ἀλλὰ, ἐπειδὴ οἱ τρεῖς προηγούμενοι εὐαγγελισταὶ προσεπάθησαν νὰ διηγηθοῦν πρὸ πάντων τὰ εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἀναφερόμενα γεγονότα καὶ κινδύνισαν νὰ ἀποσιωπηθοῦν τὰ δόγματα, ποῦ ἀνεφέροντο εἰς τὴν θεότητα Αὐτοῦ, * ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ συγγράψῃ τὸ Εὐαγγέλιόν του, ὥστε νὰ τὸν παρεκίνησεν ὁ Χριστὸς εἰς αὐτό. Ἡ ἀποψὶς δὲ αὐτῆ ἐπιβεβαιούται καὶ ὅπὸ τὴν ἴδιαν τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ προσίμιον τοῦ Εὐαγγελίου του. Πραγματικῶς, δὲν ἀρχίζει τὴν διηγησίαν του ὁμοίᾳ μὲ τοὺς ὑπολοίπους ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, ἀλλ' ἀπὸ τὰ οὐράνια, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ διακαῶς ἐνδιεφέρετο. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν συνέγραψε καὶ ὀλόκληρον τὸ βιβλίον του. Εἶναι δὲ ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὄχι μόνον εἰς τὸ προσίμιον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλοκληρον τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἐπίσης παρόμοις, ὅτι καὶ ὁ Ματθαῖος συνέγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ὅταν, ὅσοι, ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐπίστευσαν, τὸν ἐπιηλοίασαν καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ τοὺς ἀφήσῃ γραμμένα, ὅσα προφανερώς ἐκήρυξεν.

B Καὶ ὁ Μάρκος εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπραξε τὸ ἴδιον, ἀκριβῶς, ὅταν τὸν παρεκάλουν οἱ μαθηταὶ του.

Συνεπώς, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ μὲν Ματθαῖος, ἔπει-
 ἤ ἔγραφε διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἑβραίων, δὲν ἐπέδιώξε
 τίποτε περισσότερο νὰ ἀποδείξη, παρὰ ὅτι (ὁ Ἰσοῦς)
 κατήγετο ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν Δαυῖδ, ἐνῶ ὁ Λουκᾶς,
 ἐπειδὴ ἀπευθύνετο πρὸς ὄλους γενικῶς τοὺς ἀνθρώπους,
 ὀδηγεῖ τὴν ἀφήγησιν εἰς παλαιστέρους χρόνους, φθάνων
 μέχρι τοῦ Ἀδάμ. Ὁ Ματθαῖος λοιπὸν ἀρχίζει ἀπὸ τὴν
 γέννησιν, διότι τίποτα δὲν ἱκανοποιεῖ τόσο πολὺ τὸν Ἰ-
 ουδαίου, ὅσον ἡ πληροφορία ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο ἀπόγονος
 τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Δαυῖδ⁸. Ὁ Λουκᾶς ὁμοίως δὲν ἀρχίζει
 μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ, ἀφοῦ προηγουμένως παρα-
 θέσῃ πολλὰ ἄλλα γεγονότα⁹, τότε προχωρεῖ εἰς τὴν γε-
 νεαλογία¹⁰.

Ἐπὶ πλέον, τὴν ὁμοφωνίαν αὐτῶν θὰ ἀποδείξωμεν
 καὶ ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἐδέχθη-
 σαν τὸ κήρυγμα τῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἐχ-
 θρούς τῆς ἀληθείας. Πραγματικά, ὅστερα ἀπὸ ἐκείνους πα-
 ρουσιάσθησαν πολλαὶ αἰρέσεις, ποὺ ἐπίστευαν ἀντίθετα
 ἀπὸ ὅτι εἶχε ἐπισήμως κηρυχθῆ. Καὶ μερικαὶ μὲν παρεδέ-
 χοντο ὅλα, ὅσα εἶχον γραφῆ εἰς τὰ Εὐαγγέλια, ἐνῶ ἄλλα
 ἐξχώρισαν ἓνα μέρος ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὰ διατηροῦν ἔτσι ἀ-
 κρωτηριασμένα. Ἐάν ὁμοίως ὑπῆρχε κάποια σύγκρουσις με-
 ταξὺ τῶν λεχθέντων, τότε καὶ αἱ αἰρέσεις, ποὺ ὑπεστήρι-
 ζον τὰ ἀντίθετα, δὲν θὰ τὰ ἐδέχοντο ὅλα γενικῶς, ἀλλὰ
 μόνον τὸ μέρος ἐκεῖνο, ποὺ θὰ ἐφάνετο ὅτι συμφωνεῖ μὲ
 τὰς ἀπόψεις τῶν. Ἐξ ἄλλου καὶ ἐκεῖναι αἱ αἰρέσεις, ποὺ ἀπε-
 εδέχθησαν ἓνα μέρος τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας, δὲν συνε-
 ζήτησαν στηριζόμενοι εἰς τὸ μέρος αὐτό, διότι καὶ τὰ τμή-
 ματα αὐτὰ δὲν ἀπέκρυπταν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διεκήρυσ-
 σαν μεγαλοφώνως τὴν συγγενείαν τῶν πρὸς τὸ ὄλον σῶμα
 τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς, ὅταν ἀπὸ τὴν πλευ-
 ρὰν ἐνὸς σώματος πάρῃ ἓνα κομμάτι, θὰ εὐρῆς καὶ εἰς
 τὸ μικρὸν αὐτὸ τμήμα ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὅ-
 ποια ἀπαρτίζεται τὸ σῶμα εἰς τὸ σύνολόν του, δηλαδὴ θὰ
 εὐρῆς νεῦρα, φλέβας, ὀστά, ὀρτηρίας, αἷμα καὶ, ὅπως θὰ

8. Πρὸβλ. Ματθ. 1, 1 εἰς.

9. Πρὸβλ. Λουκ. 1, 1 εἰς.

10. Πρὸβλ. Λουκ. 2, 1 εἰς. 3, 23 εἰς.

ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ εἴπῃ, θὰ ἔχῃς ἓνα δείγμα ὀλοκλη-
 ροῦ τοῦ σώματος, ἔτσι, προκειμένου περὶ τῶν Γραφῶν, εἶ-
 ναι δυνατόν νὰ ἴδῃς εἰς κάθε τμήμα αὐτῶν διαπιστουμένην
 καθαρά τὴν συγγενείαν τῶν πρὸς τὸ σύνολον τοῦ Εὐαγ-
 γελίου. Ἐάν, ὁμοίως, ὑπῆρχαν διαφωνίαι μεταξὺ τῶν εὐαγ-
 γελιστῶν, τότε δὲν θὰ ἐγίνοντο πιστευτὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ πλέ-
 ον ἡ ἴδια ἡ δογματικὴ διδασκαλία θὰ εἶχεν πρὸ πολλοῦ
 διαλυθῆ. «Διότι κάθε βασίλειον, τὸ ὁποῖον ἐχωρίσθη εἰς
 κομμάτια ἐχθρικά, καταλήγει εἰς τὴν ἐρήμωσιν»¹¹.

Τώρα, ὁμοίως, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἀπαστρά-
 πτει ἡ δύναμις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία ἐπέσει τοὺς
 ἀνθρώπους νὰ ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ ἀναγκαϊότερα καὶ
 σπουδαιότερα, Ἐ χωρὶς νὰ ὑφίστανται καμμίαν ζημίαν ἀπὸ
 αὐτὰ τὰ ἀσῆμαντα.

Δὲν πρέπει δέδοια νὰ ἐπιμείνωμεν πολὺ εἰς τὸ νὰ
 ἐξακριβώσωμεν τὸ μέρος ποὺ εὐρίσκετο ὁ κάθε εὐαγγελι-
 στής, ὅταν ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του. Τὸ ἔξῃς ὁμοίως θὰ
 προσπαθῶ νὰ ἀποδείξω μὲ ὄλην τὴν ὀμιλίαν μου, ὅτι
 δηλαδὴ δὲν ἔγραψεν ὁ ἓνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου. Σὺ, ποὺ
 ἐπιρρίπτεις εἰς τοὺς εὐαγγελιστὰς τὴν κατηγορίαν τῆς
 διαφωνίας, κάνεις τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ὅταν νὰ προέτρες
 αὐτοὺς νὰ χρησιμοποιῶν τὰς ἰδίας λέξεις καὶ τοὺς ἰδίους
 τρόπους ἐκφράσεως. Καὶ δὲν ἀναφέρω ἀκόμη ὅτι πολλοὶ
 ἀπὸ αὐτοὺς, ποὺ καυχῶνται ὑπερβολικὰ διὰ τὴν ρητορι-
 κὴν καὶ φιλοσοφικὴν τῶν ἱκανότητων καὶ ἔγραψαν πολλὰ
 βιβλία διὰ τὰ ἰδία θέματα, ὅχι μόνον ἀπλῶς διεφώνησαν,
 ἀλλὰ καὶ ἐχθρικῶς ὀμίλησαν ὁ ἓνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου.
 (Διότι ἄλλο πρᾶγμα εἶναι νὰ διατυπώσῃς διαφορητικῶς
 γνώμας καὶ ἄλλο νὰ διαπληκτίζωνται δι' αὐτάς). Δὲν ἐπι-
 καλοῦμαι ὁμοίως καθόλου τὰς ἀποδείξεις αὐτάς. Ἐ Μακάρι
 νὰ μὴ μοῦ συμβῆ νὰ συνθέσω τὴν ἀπολογίαν στηριζόμε-
 νος εἰς τὴν παραφροσύνην αὐτῶν. Δὲν ἐπιθυμῶ, δέδοια,
 νὰ παρουσιάσω τὴν ἀλήθειαν ἀπορρέουσαν ἀπὸ τὸ ψέμμα.
 Ἐὰν ὑποβάλω, ὁμοίως, εὐχαρίστως τὰς ἀκολουθοῦσας ἐρωτή-
 σεις: Πῶς ἔγιναν πιστευτὰ τὰ ἐμφανίζοντα διαφωνίας; Πῶς
 ἐπεκράτησαν; Πῶς, ἐν καὶ περιείχον ἀλληλοσυγκρουόμε-
 νας πληροφορίες, ἀπέδωκαν ἀντικείμενον θαυμασμοῦ, Ἐ

11. Λουκ. 11, 17

έγιναν πιστευτά και διακηρύσσοντο εις κάθε σημείον τῆς γῆς; Βέβαια, ὑπῆρχαν πολλοὶ μάρτυρες τῶν κηρυσσομένων, ἀλλὰ συγχρόνως πολλοὶ ἦσαν οἱ ἀντίπαλοι και οἱ πολέμιοι αὐτῶν. Διότι, ἀφοῦ τὰ ἔγραψαν, δὲν τὰ κατέχωσαν εἰς κάποια ἀπόκρυφον γωνίαν, ἀλλὰ τὰ ἤπλωσαν εἰς ὅλα τὰ σημεία τῆς γῆς και τῆς θαλάσσης εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἀκοῆς ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Ἐπίσης, αὐτὰ ἐδιαβάζοντο ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν, ὅπως ἀκριβῶς και σήμερα συμβαίνει. Καὶ ὅμως, τίποτε ἀπὸ τὰ λεγόμενα δὲν ἐκαυδάλισε κανένα. Καὶ πολὺ φυσικὰ. Διότι ἡ βία δύναμις ἦτο ἐκείνη ποῦ ἐνεργοῦσε εἰς ὅλα και τὰ ἔφερον ἐπιτυχῶς εἰς πέρας εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Διότι, ἐὰν δὲν συνέβαινεν αὐτό, κατὰ ποῖον τρόπον ὁ τελῶνης, ὁ φαρᾶς και ὁ ἀγράμματος θὰ ἠσχολεῖτο συστηματικῶς μετὰ τὰς γνώσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους; Λοιπὸν, ὅσα δὲν ἠδυνήθησαν ποτέ, οὔτε σὰν ὄνειρον, νὰ φαντασθῶν οἱ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας συγγραφεῖς, β' αὐτὰ οἱ εὐαγγελισταὶ τὰ διακηρύσσουσιν μετὰ μεγάλην δευθαιότητα και γίνονται πιστευτοί. Καὶ ὄχι μόνον, δταν εὐδοκίαν εἰς τὴν ζωὴν ἔκαναν αὐτὸ, ἀλλὰ και ὅταν ἀπέθανον. Δὲν ἐπῆραν, βέβαια, μετὰ τὸ μέρος των δύο ἢ εἰκοσιν ἀνθρώπων, οὔτε ἑκατὸν ἢ χιλίους ἢ δέκα χιλιάδας, ἀλλὰ πόλεις, ἔθνη, λαοὺς, γῆν, θάλασσαν, τὴν Ἑλλάδα και τὰς βαρβαρικὰς χώρας, τὰ κατοικοῦμενα και ἀκατοίκητὰ μέρη τῆς γῆς. Καὶ ὡς πρὸς τὴν γνώσιν πραγμάτων ποῦ κατὰ πολὺ ὑπερέβαλλον τὴν ἰδικὴν μας φύσιν. Διότι, ἀφοῦ ἀπέβαλαν κάθε φροντίδα διὰ τὰ ἐπίγεια πράγματα, συνεζήτησαν συνεχῶς διὰ τὰ οὐράνια, διδασκοντές μας μίαν ἄλλην ζωὴν και προτείνοντες ἕνα διαφορετικὸν τρόπον διαβιώσεως. Ἐπίσης ἠλλαξαν τὸ περιεχόμενον τῶν ἐνοιῶν τοῦ πλοῦτου και τῆς πτωχείας, C τῆς ἐλευθερίας και τῆς δουλείας, τῆς ζωῆς και τοῦ θανάτου, τοῦ κόσμου και τῆς πολιτείας. *Οχι ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πλάτων, ποῦ συνέθεσε τὴν κατάγελαστον ἐκείνην πολιτείαν του, και ὁ Ζήνων και ὁποιος ἄλλος ἔγραψε πολιτείαν ἢ ἐθέσπισε νόμους. Διότι ὄλοι γενικῶς αὐτοὶ μέσα ἀπὸ τὰ συγγράμματά των ἀποδεικνύονται, ὅτι κάποιο πονηρὸν πνεῦμα και ἕνας ἀγριὸς δαίμων, ποῦ ἀντιστρατεύεται εἰς τὴν φύσιν μας και εἶναι ἐχθρὸς τῆς ἐγκρατείας και πολέμιος τῆς εὐταξίας. I O ὥστε νὰ ἀναστατώη τὰ πάντα, ἐνέπνευσε τὴν ψυχὴν των. Ἄσφαλῶς, τί ἄλλο ἠμπορεῖ νὰ εἴη κανεὶς, δταν παραδίδουν τὰς γυναι-

και κοινὰς εἰς ὄλους, ὀδηγοῦν τὰς παρθένους γυμνάς εἰς τὰς παλαιστρας εἰς θέαν τῶν ἀνδρῶν, δημιουργοῦν λαθροῖους γάμους, ἀναμειγνύοντες και ἀναταράσσοντες τὰ πάντα, μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ ἀνατρέπουν τοὺς νόμους τῆς φύσεως; Τὸ ὅτι δὲ ὄλοι γενικῶς οἱ ἀπόψεις αὐτῶν εἶναι ἐφευρέσεις τῶν δαιμόνων και ἀντίθετοι πρὸς τὴν φυσικὴν τάξιν, θὰ ἠμποροῦσε νὰ μᾶς τὸ μαρτυρήσῃ ἡ ἴδια ἡ φύσις, ἢ ὅποια δὲν ἀνέχεται τὰ λεγόμενα τους. Καὶ ὄλα αὐτὰ τὰ ἔγραψαν χωρὶς νὰ ἀντιμετωπίζουσιν διωγμούς, κινδύνους και πολέμους, ἀλλὰ μετὰ ἀσφάλειαν και καθολικὴν ἐλευθερίαν και ἐπὶ πλέον καθιστῶντες αὐτὰ εὐχάριστα ἐκφραστικῶς μετὰ κάθε μέσον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. B Ἀντίθετα, τὰ συγγράμματα τῶν ἀλιέων, μολοντὶ κατεδιώκοντο, ἐμαστιγῶντο και ἐκινδύνευον, τὰ ἐδέχθησαν μετὰ κάθε φιλικὴν διάθεσιν οἱ ἀπλοὶ ἀνθρωποι και οἱ σοφοί, οἱ δαῦλοι και οἱ ἐλεύθεροι, οἱ βασιλεῖς και οἱ στρατιῶται, οἱ βάρβαροι και οἱ Ἕλληνες.

Βέβαια, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἰχυρισθῆς ὅτι τὰ εὐαγγέλια ἔγιναν εὐκόλα ἀποδεκτὰ ἀπὸ ὄλους γενικῶς, ἐπειδὴ εἶχον ἀσήμαντον και τετριμμένον περιεχόμενον, διότι αὐτὸ ἦσαν κατὰ πολὺ ἀνώτερα ἐκείνων. Πραγματικὰ, ἐκείνοι δὲν συνέλαβαν διὰ τῆς φαντασίας των οὔτε τὴν ἀμυδρὰν εἰκόνα οὔτε τὸ νομα τῆς παρθενίας, ἀλλὰ οὔτε και τῆς ἀκτημοσύνης και τῆς νηστείας, οὔτε καμμίας ἄλλης ὕψηλης ἀρετῆς. Οἱ ἰδιοὶ μας ὅμως συγγραφεῖς ὄχι μόνον τὴν ἐπιθυμίαν καταδικάζουσιν και τὴν πρᾶξιν τιμωροῦν, C ἀλλὰ και τὸ ἀκόλαστον δλέμμα, τὰ ὑβριστικὰ λόγια, τὸ ἀτακτον γέλοιο, τὴν ἐνδυμασίαν, τὸ θάδισμα και τὰς φανασκίας, ἐπεκτείνουν δὲ τὴν φροντίδα των και μέχρι τῶν πλέον ἀσημάντων λεπτομερειῶν, ὥστε τὴν αἰκουμένην δλόκληρον ἐγέμισαν μετὰ τὸ φυτὸν τῆς παρθενίας.

Σχετικῶς δὲ μετὰ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Θεὸν και τὰ οὐράνια πράγματα και ζητήματα συμβουλευοῦν τοὺς πιστοὺς νὰ ἔχουν τοιαύτας ἀντιλήψεις, τὰς ὅποιας κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους οὐδέποτε κατάρβωσε, ἔστω και νοερώς, νὰ σὺλλάθῃ. Πῶς ὅμως θὰ ἦτο δυνατόν αὐτὸ δι' αὐτοὺς, I I οἱ ὅποιοι ἐθεοποίησαν τὰς εἰκόνας τῶν ἀγρίων θηρίων, τῶν ἐρπετῶν και ἄλλων πλέον ἀσημάντων ζώων;

Και ὅμως, τὰ ὕψηλά αὐτὰ δόγματα ἔγιναν ἀποδεκτὰ και ἐπιστεῦθησαν και κάθε ἡμέραν ἀνοθοῦν και ἐπεκτείνου-

ται. Ἀντίθετα, τὰ ἰδικά των ἐπέρασαν καὶ ἐχάθησαν, ἐξαφανισθέντ' αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἰσθμῶν τῆς ἀράχνης. Καὶ πολὺ φυσικὰ συνέβη αὐτὸ. Οἱ δαίμονες βέβαια διεκήρυσσαν αὐτὰς τὰς ἰδέας καὶ κατὰ συνέπειαν μαζὶ μὲ τὴν ἀκολασίαν περιέκλειον πρὸς σκοτάδι καὶ ἀκόμη περισσότερον πόνον. Διότι ποῖον πρᾶγμα θὰ ἤμποροῦσε νὰ εἶναι περισσότερο ἀξιον γέλωτος ἀπὸ τὴν πολιτείαν ἐκείνην, εἰς τὴν ἐποίαν ὁ φιλόσοφος, πέραν τῶν λεχθέντων, ἀφιέρωσεν ἀνυπόκριτους στίχους διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἀποδείξῃ τί εἶναι τέλος πάντων τὸ δίκαιον καί, μαζὶ μὲ τὴν μακρηγορίαν, διετύπωσε μὲ μεγάλην ἀσάφειαν τὰς ἀπόψεις του; Β Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐάν ἀκόμη εἶχε νὰ προσφέρῃ κάτι ὠφέλιμον, ἐπράκτετο νὰ ἀποβῇ αὐτὸ πρὸς πολὺ ἀνωφελὲς εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Πραγματικὰ δὲν ὑπάρχει ὠφέλεια ἀπ' αὐτὸ, ὅταν ὁ γεωργὸς, ὁ οἰδηρουργὸς, ὁ οἰκοδόμος, ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου καὶ ὁ καθένας, ποῦ ἀποζηῖ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν του, πρόκειται ἀπ' ἐνὸς μὲν νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του καὶ τοὺς δικαίους κόπους του, ἀπ' ἑτέρου δὲ νὰ δαπανήσῃ τόσα καὶ τόσα χρόνια μὲ σκοπὸν νὰ μάθῃ τί τέλος πάντων εἶναι τὸ δίκαιον. Ἀκόμη, πολλὰς φορές, προτοῦ νὰ κατορθώσῃ νὰ τὸ μάθῃ, ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πείναν καὶ νὰ χαθῇ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ δικαίου, τερματίζων τὴν ζωὴν του μὲ δίκαιον θάνατον, χωρὶς νὰ διδαχθῇ κανένα ἀπὸ τὰ χρήσιμα πράγματα.

Ἡ ἰδική μας ὁμῶς πίστις δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Διότι καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον, καὶ τὸ ὠφέλιμον καὶ ἀλόκληρον ἐν γένει τὴν ἀλλὴν ἀρετὴν C τὴν ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, ἀφοῦ τὴν συμπεριέλαθεν εἰς μικράς καὶ σαφεῖς προτάσεις. Δηλαδή, ὅταν λέγῃ, ἄλλοτε μὲν ὅτι ἀπὸ αὐτὰς τὰς δύο ἐντολάς ἐξαρτῶνται ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται¹², δηλαδή ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον¹³, ἄλλοτε δὲ ὅτι «ὅλα ὅσα θέλετε νὰ σὰς κάνουν οἱ ἄνθρωποι, κάνετε καὶ οἱ σὺς τὰ ἴδια εἰς αὐτούς. Διότι αὐτοὺς εἶναι ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται»¹⁴.

12. Ματθ. 22, 40

13. Πρὸς Ματθ. 22, 35 - 39

14. Ματθ. 7, 12

Αὐτὰς τὰς ἀληθείας βέβαια ἤμπορεῖ νὰ τὰς ἴδῃ καὶ εὐκαλὰ νὰ τὰς κατανοήσῃ καὶ ὁ γεωργὸς καὶ ὁ ὑπηρέτης καὶ μία γυναῖκα χήρα καὶ ἓνα παιδί καὶ ἀκόμη αὐτὸς ποῦ φαίνεται πὼς εἶναι πάρα πολὺ ἀνόητος. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι λοιπὸν ὅσα πράγματα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀλήθειαν. Τὰ ἀποδεικνύει δὲ τὸ ἀποτελεσμα τῶν ἐνεργειῶν. Ἰ. Δηλαδή, ὅλοι ἐμαθον, ὅσα πρέπει νὰ πράττουν. Καὶ ὅχι μόνον τὰ ἐμαθον, ἀλλὰ καὶ μὲ πόθον τὰ ἠγάπησαν. Τοῦτο ὅν συνέβη μόνον εἰς τὰς πόλεις οὔτε εἰς τὰ πολυαύχναστα μέρη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, ἀκόμη. Πραγματικὰ, ἐκεῖ θὰ ἴδῃς νὰ ἀκμάζῃ ἡ φιλοσοφία, νὰ ἀκτινοβολοῦν ὄμιλοι ἀγγέλων μὲ ἀνθρώπινον σῶμα, νὰ ἐφορμώσεται ἐδῶ τὸ πολίτευμα τοῦ οὐρανοῦ. Δηλαδή, οἱ ἀλιεῖς ἐδημιούργησαν πολιτείαν δι' ἡμᾶς, χωρὶς νὰ καθαρῶσιν τὴν ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐκπαίδευσιν, ὅπως ἀκριδῶς ἐκείνοι, οὔτε νὰ νομοθετήσουν ὅτι ὁ ἐνάρετος εἶναι τῶσων καὶ τῶσων ἐτῶν, ἀλλὰ ἀπλῶς συζητοῦντες μὲ τοὺς ἀνθρώπους κάθε ἡλικίας. Ἐκεῖνοι, βέβαια, ἦσαν παιχνίδια τῶν παιδιῶν, ἐνῶ αὐτὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων. Β. Λοιπὸν, ὅπως ἦτο φυσικόν, τὸν οὐρανὸν καθάρισαν ὡς τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχει ἡ πολιτεία αὐτῆ, τεχνίτην δὲ αὐτῆς καὶ νομοθέτην τῶν νόμων τῆς παρουσίας τὸν Θεόν. Ἐπίσης, τὰ βραβεῖα τῆς πολιτείας αὐτῆς δὲν εἶναι οὔτε φύλλα δάφνης οὔτε κόπινος οὔτε διατροφή εἰς τὸ πρυτανεῖον οὔτε χάλκινοι ἀνδριάντες, τὰ ψυχρὰ αὐτὰ καὶ ἀνάξια λόγου πράγματα, ἀλλὰ ζωὴ χωρὶς τέλος καὶ ἡ δυνατότης νὰ καταστῶμεν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, νὰ συναναστρεφώμεθα μὲ τοὺς ἀγγέλους, νὰ ἰσάμεθα πλησίον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου καὶ νὰ εὐρισκώμεθα συνεχῶς μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν.

Οἱ ἄρχοντες δὲ τῆς πολιτείας αὐτῆς εἶναι τελῶναι, ἀλιεῖς καὶ σκηνοποιοί, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐξῆσαν μόνον ἐπὶ ὀλίγον χρόνον, ἀλλὰ ζοῦν αἰωνίως. Συνεπῶς, καὶ μετὰ τὸν θάνατον C ἤμποροῦν νὰ βοηθήσουν ἐξαιρετικὰ, δούσους ζοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς. Ἡ πολιτεία αὐτῆ δὲν διεξάγει πολέμους ἐναντίον ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἐναντίον τῶν δαιμόνων καὶ τῶν ἀσωμάτων ἐκείνων δυνάμεων. Ὁθεν, στρατηγὸς τῶν πολιτῶν τῆς δὲν εἶναι κανένας ἄνθρωπος ἢ ἀγγελος, παρὰ ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἐπὶ πλείον, τὰ ὄπλα τῶν στρατιωτῶν τῆς δὲν ὁμοιάζουν μὲ τὰ ὄπλα τοῦ συνηθισμέ-

νου πολέμου, διότι δὲν εἶναι κατασκευασμένα ἀπὸ δέρμα καὶ σίδηρον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, **1**²⁸ τὴν δικαιοσύνην, τὴν πίστιν καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐν γένει.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν πολιτείαν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς τώρα σκοπεύομεν ἐπίσης νὰ κάνωμεν λόγον δι' αὐτήν, ὡς στρέψωμεν τὴν προσοχήν μας με ἐπιμέλειαν πρὸς τὸν Ματθαῖον, ὁ ὁποῖος τόσον καθαρά ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς. Βέβαια, ὅσα λέγει δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸν ἴδιον, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ νομοθέτης τῆς πολιτείας αὐτῆς. Λοιπὸν, ὡς προσέχωμεν, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πολιταγραφηθῶμεν εἰς αὐτήν καὶ νὰ δοξασθῶμεν μαζί με ὄσους ἔζησαν σύμφωνα με τοὺς νόμους τῆς καὶ τώρα λαμβάνουσι τὰ ἀμάρταντα ἐκεῖνα στεφάνια. Εἰς πολλοὺς ὁμοῦς τὸ βιβλίον τοῦτο φαίνεται εὐκόλον καὶ μόνον εἰς τοὺς προφήτας εὐρίσκουσι δυσκολίας. Ἡ ἀντιλήψις αὐτῆς βέβαια εἶναι γνώρισμα ἐκείνων, ποὺ ἀγνοοῦσι τὸ βάθος τῶν νοημάτων, ποὺ κρύπτονται εἰς αὐτὸ. **Β** Δι' αὐτὸ ὅσας παρακαλῶ νὰ με παρακολουθῆτε με μὲγάλον ζῆλον, ὥστε νὰ δινηθῶμεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὸ πέλαιος αὐτὸ τοῦ βιβλίου, με δηγῶν τῆς εἰσόδου μας ταύτης τὸν Χριστόν. Διὰ νὰ ἀντιλαμβάνεσθε ὁμοῦς εὐκολώτερα τὴν ὁμιλίαν μου, ὅσας παρακαλῶ καὶ ὅσας προτρέπω νὰ κάνετε τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ποὺ ἔκανατε καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἄλλων βιβλίων τῆς Γραφῆς, δηλαδή νὰ μελετᾶτε ἐκ τῶν προτέρων τὴν περικυπητὴν τῆς Γραφῆς, τὴν ὁποῖαν σκοπεύομεν νὰ ἐξηγήσωμεν, ὥστε ἡ προανάγνωσις αὐτῆ νὰ προετοιμάσῃ τὸν δρόμον τῆς γνώσεως. (Αὐτὸ συνέβη καὶ με τὸν εὐνοῦχον). Τὸ ἴδιον θὰ διευκολύνῃ καὶ ὅσας ὑπερβολικά.

Βέβαια, αἱ ἐρωτήσεις εἶναι πολλαὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι. Δηλαδή, πρὸς ἕνα πόσας ἀπορίας θὰ ἠμποροῦσε νὰ διατυπώσῃ κανεὶς ἀμέσως ἀπὸ τὸ προοίμιον τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ. **Γ** Καὶ ἐν πρώτοις, διὰ ποῖον λόγον γενεαλογεῖται αὐτὸς. **Δ** Καὶ ἐν πρώτοις, διὰ ποῖον λόγον γενεαλογεῖται ὁ Ἰωσήφ, ἐνῶ δὲν εἶναι πατὴρ τοῦ Χριστοῦ. Δεύτερον, ἀπὸ ποῦ θὰ καταστῇ φανερόν εἰς ἡμᾶς ὅτι τὸ γένος τοῦ Ἰησοῦ φθάνει μέχρι τοῦ Δαυὶδ, ἀφοῦ ἀγνοοῦμεν τοὺς προγόνους τῆς Μαρίας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐγεννήθη, ἐφ' ὅσον δὲν παρατίθεται ἡ γενεαλογία τῆς Παρθένου. Τρίτον, διὰ ποῖον αἰτίαν ὁ μὲν Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπαιξε κανένα ρόλον εἰς τὴν γέννησιν, γενεαλογεῖται, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ Παρ-

θένης, ἡ ὁποία ἐγένεν μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, δὲν λέγεται ἀπὸ ποῖους γονεῖς, πάππους καὶ προπάππους κατὰ γέναι. *Ἐπειτα ἀπ' αὐτὰ, καὶ ἐκεῖνο ἀξίζει νὰ ἐρευνηθῶμεν, **1**⁴ διατί δηλαδή, ἐνῶ προῦθει τὴν γενεαλογίαν μεταβαίνων ἀπὸ ἀνδρα εἰς ἀνδρα, ἀνέφερε καὶ γυναῖκας. Καὶ ἐνῶ λοιπὸν ἐβιῶρησεν αὐτὰ σωστόν, διατί δὲν συμπεριέλαθεν ὄσας τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ, ἀφοῦ παρέλειψεν ὄσας ἐκεῖνας, ποὺ ἦσαν γνωσταὶ διὰ τὴν ἀρετὴν των, ὅπως εἶναι ἡ Σάρρα καὶ ἡ Ρεβέκκα καὶ ὄσας ὁμοιάζουσιν με αὐτάς, ἐκεῖνας μόνον ἔφεραν εἰς τὴν ἐνμοσιότητα, ποὺ ἦσαν γνωσταὶ διὰ τὴν κακίαν των. *Ὅπως ἐπὶ παραδείγματι κάποιαν πόρνην καὶ μοιχαλίδα, ἢ κάποιαν, ποὺ δὲν συνῆψε νόμιμον γάμον, ἢ μίαν ἀλλόφυλον ἢ βάρβαρον. *Ἐτοί ἐμνημόνευσε τὴν σύζυγον τοῦ Οὐρίου, τὴν Θάμαρ καὶ τὴν Ρούθ. *Ἀπὸ αὐτὰς ἡ μὲν τελευταία ἦτο ἀλλοεθνή, ἡ δὲ πρώτη πόρνη καὶ ἡ δευτέρα διεφθάρη ἀπὸ τὸν πενθερόν της. **Β** χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ δι' αὐτὸ κάποιος νόμος σχετικῶς με τὸν γάμον. *Ἀλλὰ μετεμψέσθη εἰς πόρνην καὶ ἔκλεψε τὴν συνοσίαν. Καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Οὐρίου, ὁμοῦς, δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανένας, ἐπειδὴ τὸ τόλμημά της εἶναι πασίγνωστον. Καὶ ὁμοῦς, ὁ εὐαγγελιστὴς παρέλειψεν ὄσας τὰς ἄλλας γυναῖκας καὶ αὐτάς μόνον συμπεριέλαθεν εἰς τὴν γενεαλογίαν. Βέβαια, ἐάν ἦτο ἀπαραίτητον νὰ μνημονεῦσῃ καὶ γυναῖκας, ἔπρεπε νὰ τὰς ἀναφέρῃ ὄσας. *Ἀφοῦ ὁμοῦς δὲν τὰς ἐμνημόνευσεν ὄσας, ἔπρεπε νὰ μνημονεῦσῃ ἐκεῖνας, ποὺ εἶναι γνωσταὶ διὰ τὴν ἀρετὴν των, καὶ ὅχι ἐκεῖνας, ποὺ ἔχουσι καταστῆ διάσημοι διὰ τὰ ἀμαρτηματὰ των. Βλέπετε λοιπὸν πόσον πρέπει νὰ προσέξωμεν ἀπὸ αὐτὸ ἀκόμη τὸ προοίμιον; *Ἄν καὶ εἶδῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι περισσότερο εὐκολονόητον ἀπὸ τὰ ἄλλα προοίμια, πιθανόν μάλιστα ἀπὸ πολλοὺς νὰ θεωρῆται καὶ περιττόν, ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα σύνολον ὀνομάτων μόνον.

Γ *Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ, τὸ ἀκόλουθον ἀξίζει νὰ ἐξετάσωμεν, διατί, δηλαδή, παρέλειψε τρεῖς βασίλεις. Διότι, ἐάν ὁμοιωθῆσεν τὰ ὀνόματά των κινούμενος ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἦσαν πάρα πολὺ ἀσεβεῖς, τότε δὲν ἔπρεπε νὰ μνημονεῦσῃ καὶ τοὺς ὁμοίους των. *Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπόμενον εἶναι ἕνα ἄλλο ζήτημα. Ἐνῶ, δηλαδή, ἠρίθμησε δεκατέσσαρες γενεάς, εἰς τὴν τρίτην γενεάν δὲν διέσωσε τὸν ἀριθμόν. *Ἀκόμη, διὰ ποῖον λόγον ὁ μὲν Λουκάς ἐμνημόνευσε δια-

φορητικά δνόματα και μάλιστα όχι μόνον διαφορετικά, αλλά και πολύ περισσότερα, ενώ ο Ματθαίος παρέθεσε και αλιγώτερα και διαφορετικά, μολονότι κατέληξεν και αυτός εις τόν Ίωσήφ, εις τόν όποιον έτελείωσε και ο Λουκάς.

13 Προσέξατε κατά συνέπειαν πόσον χρειάζεται να άγρυπνήσωμεν, όχι μόνον διά να δώσωμεν άπάντην εις τας άπορίας, αλλά και διά να άντιληφθώμεν ποία πρέπει να διασαφήσωμεν. Διότι και τούτο δεν είναι χωρίς σπουδαιότητα, τό να ήμπαρέσωμεν, δηλαδή, να άνακαλύψωμεν ποία σημεία παρέχουν άπορίας. Και τό έξής θέβαια, είναι άξιον άπορίας. Τό επί τη θάσει ποιών λόγων ή Έλισάδετ, πού κατάγεται από την φυλήν του Λευί, ήτο συγγενής της Μαρίας.

Άλλά, διά να μη ύπερφορτώσω τό μυαλό σας με την συσσώρευσιν πάρα πολλών ζητημάτων, ως σταματήσω τώρα εις αυτό τό σημειον την όμιλίαν μου. Διότι σās είναι όρκετόν να διεγερθή τό ενδιαφέρον σας και να συγκρατήσετε μόνον δσας άπορίας έτέθησαν εδώ. Έάν τώρα διακατέχεσθε από σφοδράν έπιθυμίαν να άκούσετε και την άπάντην εις τας άπορίας, αυτό έξαρτάται από σας, πριν άρχίσω την όμιλίαν μου. Όταν, δηλαδή, σās ίδω ότι έχετε ενδιαφέρον και έπιθυμείτε να μάθετε, τότε, θα προσπαθήσω να σας δώσω και την λύσιν των προσλημάτων. Β Αντίθετα, όταν σās ίδω να χασιμάσθε και να μη προσέχετε, τότε θα άποσιωπήσω και τά προβλήματα και την λύσιν των, συμμορφούμενος προς την θέλαν έπιταγήν, ή όποία λέγει: «Μή δίνετε τό άγιον εις τά σκυλιά και μη ρίχνετε έμπρός εις τούς χοίρους τούς μαργαρίτας, μη τυχόν τούς καταπατήσουν με τά πόδια τους»¹⁵. Ποίος είναι όμως ο καταπατών; Ασφαλώς, όποιος δεν θεωρεί αυτά τίμια και ιερά. Και ποίος είναι τόσον άθλιος, λέγεις, ώστε να μη θεωρή αυτά άγια και άξια μεγαλυτέρας τιμής από κάθε τι άλλο; Μά, αυτός πού δεν διαθέτει τόσον χρόνον διά την μελέτην αυτών των ζητημάτων, όσον σπαταλά εις τας πόρνas γυναικάs εις τά σατανικά θέατρα. Ο Λοιπόν, εις αυτά πολλοί περνούν τās ήμέρας των και δεικνύουν τελείαν άδιαφορίαν διά τά θέματα των οικογενειών των, χά-

15. Ματθ. 7, 6

ριν τής άναρμόστου αυτήs άπασχολήσεως. Ένθυμούνται έπισης με άκρίθειαν δσα άκούουν εκεί και τά συγκρατούν με άποτέλεσμα να ζημιώνουν την ψυχήν των. Αντίθετα, εδώ (εις τόν ναόν), όπου όμιλεί ο ίδιος ο Θεός, δεν άνέχονται να παραμείνουν ούτε και δι' όλίγην ώραν. Έξ αίτίας αυτού, θέβαια, δεν έχομεν τίποτε τό κοινόν με τόν ουρανόν και ή θρησκευτικότηs μας περιορίζεται μόνον εις τά λόγια. Συνεπώς, δι' αυτών τόν λόγον μάs ήπέλιθεν ο Θεός με την κόλασιν, όχι θέβαια διά να μάs ρίψη εις αυτήν, 14* αλλά διά να μάs πείση να άποφεύγωμεν την καταστρεπτικήν αυτήν συνήθειαν, ύπακούοντες εις δσα άκούομεν. Ημείς όμως ενεργοϋμεν αντίθετα. Δηλαδή, από τό ένα μέρος άκούομεν (δ,τι λέγει ο Θεός) και από τό άλλο τρέχομεν κάθε ήμέραν προς τόν δρόμον, πού οδηγεί εκεί. Και, ενώ ο Θεός διατάσσει, όχι μόνον να άκούωμεν τούς λόγους του, αλλά και να εφαρμόζωμεν δσα λέγονται, ήμείς παρά ταύτα δεν άνεχόμεθα ούτε να τά άκούσωμεν. Πίς μου όμως, πότε θα εφαρμόσωμεν τās έντολάs του Θεού και πότε θα άρχίσωμεν την πραγματοποίησιν των έργων, όταν δεν άνεχώμεθα να άκούωμεν ούτε τούς λόγους, πού όμιλοϋν δι' αυτά, αλλά μάs καταλαμβάνει στενοχωρία και έκνευρισμός, δι' όσον χρονικόν διάστημα παραμένομεν εδώ, άν και είναι πάρα πολύ όλιγον; Έπειτα σκεφθήτε. Β Αφού ήμείς, όταν καταλάβωμεν ότι οι άκρασται μάs δεν μάs προσέχουν, δσαίκις κάνωμεν λόγον διά θέματα στερούμενα ενδιαφέροντος, θεωροϋμεν την συμπεριφοράν των προσθητικην, δεν νομίζομεν ότι παροργίζομεν τόν Θεόν, όταν, ενώ όμιλεί ο ίδιος διά τά θέματα αυτού του είδους, ήμείς περιφρονοϋμεν τά λεγόμενα και στρέφομεν προς άλλην κατεύθυνσιν τό ενδιαφέρον μάs; Βέβαια, ένας γέρον, πού έταξίδευσεν εις πολλά μέρη τής γής είναι εις θέσιν να διηγηθή με κάθε λεπτομέρειαν και τά χιλιάμετρα πού διήνυσε και την θέσιν, την μορφήν, τό λιμάνι και την αγοράν των πόλεων (τās όποιás έπέσκεαθη). Αντίθετα, ήμείς δεν γνωρίζομεν ούτε εις ποίαν άπίστασιν εβρισκόμεθα από την ουράνιον πόλιν. Διότι άληθινά, εάν έγνωρίζαμεν την άπίστασιν αυτήν, θα προσπαθούσαμεν να σμικρύνωμεν τό μήκος της. Πραγματικά, δεν άνέχει τόσον μόνον από ήμūs ή πόλις εκείνη, δση είναι δηλαδή ή άπίστασις μεταξύ ουρανού και γής, αλλά

ἀποβαίνει αὐτὴ πολὺ μεγαλύτερα, διὰν δὲν δεκνύομεν τὴν ἀνάλογον ἐπιμέλειαν αὐτῆν. **Γ** Ἀπεναντίας, ἐὰν ἔχωμεν ζήλον, ἠμποροῦμεν αὐτοστιγμῆι νὰ φθάσωμεν εἰς τὰς πύλας τῆς. Διότι τὰ διαστήματα αὐτὰ δὲν μετρῶνται μὲ τὴν ἀπόστασιν τῶν τόπων, ἀλλὰ μὲ τὴν διάθεσιν τῶν πράξεων.

Σὺ, ἀσφαλῶς, γνωρίζεις μὲ ἀκριβείαν τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ τὰ σύγχρονα καὶ τὰ ἀρχαία καὶ τὰ παλαιά. Ἐπίσης εἶσαι εἰς θέσιν νὰ ἀπαριθμήσῃς τοὺς ἄρχοντας, μὲ τοὺς ὁποίους ἐξεστράτευσεσ κατα τὸ παρελθόν, τὸν ἀγωνοθέτην, τοὺς νικητὰς καὶ τοὺς στρατηγούς, τὰ ὁποῖα κανένα ἐνδιαφέρον δὲν παρουσιάζουν δι' ἐσέ. **Δ** Ὅμως, δὲν ἠμπόρσες, οὔτε εἰς τὸ δυνερόν σου, νὰ φαντασθῆς ποῖος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἢ ὁ δεύτερος ἢ ὁ τρίτος ἄρχων αὐτῆς τῆς πόλεως, διὰ τὴν ὁποῖαν ὀμιλοῦμεν, οὔτε πῶσον χρόνον ἐβασίλευσεν ὁ καθένας τῶν ἢ πόσα ζητήματα ἐτακτοποίησε καὶ ἔφερεν ἐπιτυχῶς εἰς πέρας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς νόμους, ποὺ ἰσχύουν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν, δὲν ἔχεις τὴν ὑπομονὴν νὰ ἀκούσῃς μὲ προσοχὴν οὔτε ἄλλους νὰ ὀμιλοῦν περὶ αὐτῶν. Πές μου ὅμως, μὲ ποῖον μέσον ἐλπίζεις νὰ ἀποκτήσῃς τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ, ἀφοῦ δὲν προσέχεις εἰς ὅσα λέγονται; Ἀλλὰ, ἐὰν κατὰ τὸ παρελθόν δὲν εἰδείξαμεν τὴν ἀνάλογον προσοχὴν, ἃς τὸ πράξωμεν τώρα λοιπόν. Διότι σκοπεύομεν νὰ εἰσελθῶμεν, ἐὰν ὁ Θεὸς τὸ ἐπιτρέψῃ, εἰς πόλιν χρυσοῦν καὶ μάλιστα τιμιωτέραν ἀπὸ ὅλον τὸ χρυσάφι. Συνεπῶς, ἃς ἐξετάσωμεν μὲ προσοχὴν τὰ θεμέλια καὶ τὰς πύλας τῆς, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατασκευασμέναι ἀπὸ σάπφειρον καὶ μαργαριτάρια. **Ε** Ἐξ ἄλλου, ἔχομεν ἀριστον ὁδηγὸν τὸν Ματθαῖον. Εἰσερχόμεθα λοιπόν τώρα ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του πύλην καὶ πρέπει νὰ προσέχωμεν πολὺ, διότι, ἐὰν ἴδῃ κανένα ἀπρόσεκτον, θὰ τὸν διώξῃ ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἡ πόλις αὐτὴ ταιριάζει κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἶναι ἑξακουστή. Δὲν εἶναι δὲ χωρισμένη εἰς ἀγορὰν καὶ ἀνάκτορα, ὅπως αἱ ἰδικαί μας, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐκεῖ ἀνήκουν εἰς τὸν βασιλέα.

Κατὰ συνέπειαν, ἃς ἀνοίξωμεν τὰς πύλας τοῦ μυαλοῦ μας, ἃς ἀνοίξωμεν τὰ αὐτιά μας καὶ ἃς προσκυνήσωμεν μὲ μεγάλῃ φρίκῃν τὸν βασιλέα, τῆς, καθ' ἣν στιγμὴν πρόκειται νὰ διαβῶμεν τὰ πρόθυρα αὐτῆς. Διότι καὶ ἡ

πρῶτη ἐπαφὴ ἄρκει διὰ νὰ προκαλέσῃ κατάπληξιν εἰς τὸν θεατῆν.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος θέματα εἶναι κλεισταὶ αἱ πύλαι δι' ἡμᾶς. **Σ** Ὅταν ὁμως τὰς ἰδῶμεν ἀνοικτὰς (αὐτὸ τὸ πρᾶγμα σημεῖναι ἢ ἀπάντησιν εἰς τὰς ἀπορίας), τότε θὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς μεγάλῃν ἄκτινοβολίαν. Πραγματικά, αὐτὸς ἐδῶ ὁ τελώνης, ὀδηγούμενος μὲ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ Πνεύματος, ὑπόσχεται νὰ σοῦ δείξῃ τὰ πάντα. Δηλαδή, ποῦ κάθηται ὁ βασιλεὺς, καὶ ποῖα ἀπὸ τὰ στρατεύματά του τὸν περιβάλλουν, ποῦ εὐρίσκονται οἱ ἀγγελοὶ καὶ ποῦ οἱ ἀρχάγγελοι. Ποῖος χώρος ἔχει καθορισθῆ διὰ τοὺς νέους πολίτας τῆς πόλεως αὐτῆς καὶ ποῖος δρόμος ὀδηγεῖ ἐκεῖ. **Π** Ποῖαν τύχην εἶχον οἱ πρῶτοι πολῖται αὐτῆς, οἱ ἐπόμενοι καὶ οἱ μετὰ ἀπ' αὐτοῦς. Ποῖα τῶν πολιτῶν αἱ τάξεις, ποῖα τὰ σώματα τῆς βουλῆς καὶ ποῖα διακρίσεις ὑπάρχουν μεταξύ τῶν ἀξιωματιῶν.

Ὅθεν, ἃς μὴ εἰσερχώμεθα μὲ θόρυβον καὶ ἀναταραχὴν, ἀλλὰ μὲ κατανοκτικὴν οἴγην. Διότι, ἐὰν τὰ διατάγματα τοῦ (ἐπιγείου) βασιλέως ἀναγιγνώσκωνται εἰς τὸ θέατρον, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπικρατήσῃ ὀπλοῦτος ἡσυχία, πολὺ περισσότερον, προκειμένου νὰ γίνῃ λόγος διὰ τὴν (οὐράνιον) πόλιν, πρέπει τὰ πάντα νὰ εἶναι τακτοποιημένα καὶ αἱ ψυχαὶ καὶ τὰ αὐτιά μας νὰ εἶναι ἔτοιμα. **Β** Δὲν πρόκειται θέματα νὰ ἀναγνωσθοῦν τὰ διατάγματα κάποιου ἐπιγείου ἀρχοντος, ἀλλὰ τοῦ Κυρίου τῶν ἀγγέλων. Συνεπῶς ἐὰν τοιοῦτοτρόπως διαθέσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, τότε ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ μὲ μεγάλῃν φροντίδα, ὥστε νὰ φθάσωμεν μέχρις αὐτῶν τὸν βασιλικὸν θρόνον καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν ὅλα τὰ ἀγαθὰ, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλαυθροῦς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Β'
(Κεφ. α', 1)

«Κατάλογος γενεαλογικός του Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαυΐδ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ»¹.

Ἄρα γε ἐνθυμείσθε τὴν προτροπὴν ποῦ σὺς ἔκανα προηγουμένως, ὅταν σὺς παρεκάλουν νὰ ἀκούετε μὲ μεγάλην σιωπὴν καὶ κατανοητικὴν ἡσυχίαν ὅσα λέγονται ἐδῶ ἐν γένει; Καὶ νὰ σήμερα πρόκειται νὰ διαδῶμεν τὰ ἱερά πρόβυρα² καὶ δι' αὐτὸ σὺς ὑπενθύμισα τὴν προτροπὴν ἐκείνην. Διότι, ἀφοῦ οἱ Ἰουδαῖοι ἔλαβαν ἐντολὴν πρὸ τριημέρου νὰ ἀποφεύγουν τὴν ἐπαφὴν μὲ τὰς γυναῖκας των, **19** νὰ καθαρῶσιν τὰ ἐνδύματά των καὶ κατεῖχοντο ἀπὸ τρόμον καὶ φόβον καὶ οἱ ἴδιοι καὶ ὁ Μωϋσῆς, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ προσεγγίσουν, ἢ μᾶλλον ὄχι νὰ προσεγγίσουν, ἀλλὰ ἀπὸ μακριὰ νὰ βλέπουν καὶ νὰ ἀκούουν τὸ καιόμενον ὄρος, τὴ φωτιά, τὴν ἀμίχλην, τὸ σκοτάδι καὶ τὴν καταγιγῆς³, πολὺ περισσότερο ἡμεῖς ἐπιβάλλεται νὰ ἐπιδείξωμεν μεγαλύτεραν εὐσέθειαν, ὄχι καθαρῶντες τὰ ἐνδύματά μας, ἀλλὰ τὴν στολὴν τῆς ψυχῆς μας λευκαίνοντες, ἀπαλασσομένοι ἀπὸ κάθε εἰσθητικὴν φροντίδα, ἔφ' ὅσον σκεπόμεν νὰ ἀκούσωμεν τόσον σημαντικούς λόγους καὶ ὄχι νὰ ἰστώμεθα μακρὰν καπνίζοντες ὄρους, ἀλλὰ νὰ εἰσελθῶμεν εἰς αὐτὸν τὸν Οὐρανόν. Δὲν θὰ ἀντικρύσετε, θέθαια, οὔτε ἀμίχλην οὔτε καπνὸν οὔτε καταγιγῆς, ἀλλὰ τὸν ἴδιον τὸν βασιλεῖα Β' νὰ κάθεται εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀνεκφράστου ἐκείνης δόξης του, τοῦς

1. Ματθ. 1, 1

2. Ἐννοεῖ ὅτι πρόκειται νὰ ἀρξίσουν τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου, νὰ εἰσελθῶσιν, δηλαδή, εἰς αὐτὸ καὶ ἀναλογικῶς νὰ εἰσελθῶσιν εἰς τὴν οὐρανίον πόλιν, περὶ τῆς ὁποίας ἡμιεῖς τοῖσιν.

3. Περὶ Γεν. 19, 1 ἔξ.

ΚΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΟΜΙΛΙΑ Β' (Κεφ. 1) 41

ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους νὰ ἴστανται πλησίον του καὶ τὰ πλήθη τῶν ἁγίων μαζί μὲ τὰς ἀναριθμήτους μυριάδας τῶν ἀγγέλων. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι, λοιπόν, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ, δηλαδή, περιλαμβάνει τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρώτων χριστιανῶν, τὰς ψυχὰς τῶν δικαίων, τὸ σύνολον τῶν ἀγγέλων, τὸ αἷμα τοῦ ραντισμοῦ, μὲ τὸ ὅποιον τὰ πάντα ἠνώθησαν καὶ ὁ Οὐρανὸς ἐδέχθη διὸ προήρχετο ἀπὸ τὴν γῆν, ἢ δὲ γῆ ἐπὶ προήρχετο ἀπὸ τὸν Οὐρανόν, καὶ ἐπραγματοποιήθη ἡ εἰρήνη, τὴν ὅποιαν ἀπὸ πολὺ χρόνον ἐπόθουν οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἅγιοι. Εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν ἔχει στηθῆ τὸ λαμπρὸν καὶ ὑπέροχον τρόπαιον τοῦ σταυροῦ, καθὼς καὶ τὰ λάφυρα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἐκλεκτότερον μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ λεία τοῦ βασιλείως μας.

Ἄρα αὐτὰ, θέθαια, θὰ τὰ γνωρίσωμεν διὰ μέσου τῶν Εὐαγγελίων. Ἐάν, λοιπόν, παρακολουθῆς μὲ τὴν προσήκουσαν ἡσυχίαν, C θὰ ἠμπορέσω νὰ σε ὀδηγήσω εἰς ὅλα τὰ μέρη καὶ νὰ σοῦ δεῖξω ποῦ ἔχει κερφωθῆ ὁ θάνατος, ποῦ ἔχει κερμασθῆ ἡ ἁμαρτία καὶ ποῦ εὐρίσκονται τὰ πολλὰ καὶ παράδοξα ἀφιερῶματα, ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν διαμάχην αὐτὴν. Θὰ ἴδῃς ἐδῶ καὶ τὸν τύραννον δεμένον καὶ τὸ πλῆθος τῶν αἰχμαλώτων νὰ ἀκολουθῆ. Ἀκόμη (θὰ ἴδῃς), τὴν ἀκρόπολιν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ὁ μαρὸς δαῖμον ἔκανε ὄλας τὰς ἐπιδρομὰς του κατὰ τὸ παρελθόν. Ἐπίσης, (θὰ ἴδῃς), τὰ κρυφώγετα καὶ τὰ σπηλαία τοῦ ληστοῦ⁴ νὰ ἔχουν καταστραφῆ πλέον καὶ νὰ ἔχουν παραδοθῆ εἰς κοινὴν θέαν, **24** διότι καὶ εἰς αὐτὰ μετέβη ὁ βασιλεὺς.

Ἄλλὰ, ἀγαπητέ μου, νὰ μὴ κουρασθῆς. Διότι, ἐάν κάποιος διηγεῖτο πόλεμον αἰσθητὸν καὶ τρόπαια καὶ νίκας, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἐχόρταινες νὰ τὰ ἀκούης, οὔτε, θέθαια, θὰ προετίμας τὸ φαγητὸν καὶ τὸ ποτὸν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν αὐτὴν. Ἐάν, λοιπόν, ἡ διήγησις αὐτὴ εἶναι εὐχάριστος, πολὺ πῖο εὐχάριστος θὰ εἶναι ἡ παροῦσα. Διότι σκέψου πόσον σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι νὰ ἀκούσης, ἂφ' ἑνὸς μὲν μὲ ποῖον τρόπον ὁ Θεὸς ἀφῆσε τὸν Οὐρανόν καὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸν Ἄβην, ἀκόμη, καὶ ἔλαβε θέαν μάχης, ἂφ' ἑτέρου δὲ πῶς ἐν-

4. Ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοδώρου.

τιπαρετάχθη ὁ διάβολος εἰς τὸν Θεόν, ἢ μάλλον οὐκ εἰς τὸν Θεόν ἀκάλυπτον, ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐκρύπτετο κάτω ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Καὶ ἑκείνο ποῦ εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ **Β** εἶναι ὅτι θὰ ἴδῃς τὸν θάνατον νὰ καταλύεται μὲ τὸν θάνατον, τὴν κατάραν νὰ ἀφανίζεται μὲ τὴν κατάραν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ διαβόλου νὰ διαλύεται μὲ τὰ ἴδια τὰ ὄργανα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε τὴν δυνάμιν του.

Συνεπῶς, ἄς ἐγερθῶμεν καὶ ἄς μὴ κοιμώμεθα πλέον, διότι, νὰ, βλέπω τὰς πύλας νὰ ἀνοίγουνται πρὸς χάριν μας. Ἄλλ' ἄς εἰσερχώμεθα μὲ μεγάλην τάξιν καὶ φόβον, ἀμέσως μάλιστα θὰ πατήσωμεν τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως. Ποῖα εἶναι, ὁμῶς, τὰ πρόθυρα αὐτά; «Κατάλογος γενεαλογικὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαυὶδ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ». Τί λέγεις, λοιπόν; Μὴς ὑπεσχέθης νὰ ὁμιλήσῃς διὰ τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ σὺ ἀναφέρεις τὸν Δαυὶδ, ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ὕστερα ἀπὸ ἀναριθμήτους γενεάς, καὶ ὑποστηρίζεις ὅτι αὐτὸς εἶναι καὶ πατήρας καὶ πρόγονος τοῦ Ἰησοῦ; **Ο** Περίμενε καὶ μὴ ζητεῖς νὰ τὰ μάθῃς ὅλα διὰ μίαν, ἀλλὰ σιγὰ καὶ κατ' ὀλίγον. Εἰς τὰ πρόθυρα ἴστασαι ἀκόμη, κοντὰ εἰς τὰ προπύλαια. Διατί, λοιπόν, σπεύδεις πρὸς τὰ ἄδυτα; Ἀκόμη δὲν εἶδες καλά ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα. Δὲν σοῦ ὁμιλῶ, ἀκόμη, διὰ τὴν πρώτην ἐκείνου γέννησιν καὶ μᾶλλον οὔτε διὰ τὴν ἀκολουθήσασαν, διότι εἶναι ἀνέκφραστος καὶ ἀπάρρητος. Ἄλλωστε, πρὶν ἀπὸ ἐμένα σοῦ τὸ εἶπε καὶ ὁ Ἡσαΐας, ὁ ὁποῖος διακηρύσσωσεν τὸ πάθος του καὶ τὴν μεγάλην του ἀγάπην δι' ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα **21** καὶ, ἀκόμη, δοκιμάζων κατέπληξιν διὰ τὸ ποῖός ἦτο (ὁ Ἰησοῦς) καὶ τί ἔγινε καὶ ποῦ κατῆλθεν, ἀνεφώνησε μὲ δυνατὴν καὶ ἰσχυρὰν φωνήν, λέγων τὰ ἑξῆς: «Ποῖος δύναται νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν καταγωγὴν του;».

Ἔτσι, τώρα, δὲν κάνω λόγον δι' ἐκείνην τὴν οὐράνιον γέννησιν, ἀλλὰ διὰ τὴν κάτω, αὐτὴν ποῦ συνέβη εἰς τὴν γῆν καὶ συνωδευθήκεν ἀπὸ πολλοὺς μάρτυρας. Μὰ, καὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς αὐτὴν γεγονότα ἔτσι θὰ σᾶς τὰ διηγηθῶ, ὅπως, δηλαδὴ, εἶναι δυνατόν νὰ ὁμιλήσω περὶ αὐτῶν μὲ

δ. Ἡσ. 53, κ

τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πραγματικὰ οὔτε τὴν ἐπίγειον γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ εἶναι δυνατόν νὰ παρουσιάσῃ κανεὶς μὲ σαφήνειαν, ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὴ προκαλεῖ μεγάλην φρίκην. Λοιπόν, νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἀκούεις ἀσήμαντα πράγματα, ὅταν ἀκούῃς νὰ γίνεταί λόγος διὰ τὴν γέννησιν αὐτῆν. Ἀντίθετα, νὰ ἔχῃς τὸ μυαλό σου εἰς ἐτοιμότητα καὶ νὰ αἰσθανθῇς ἀμέσως φρίκην, **Β** ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ὁ Θεὸς κατέβηκεν εἰς τὴν γῆν. Διότι τὸ γεγονός αὐτὸ ἦτο τόσον ἀπροσδόκητον, ὥστε καὶ οἱ ἄγγελοι ἐσημείωσαν χορὸν δι' αὐτὸ καὶ ἐψάλαν τὸ καλὸν ποῦ ἀπέρρευσεν ἀπ' αὐτὸ διὰ τὴν οἰκουμένην. Ἐπίσης, καὶ οἱ προφῆται παλαιότερα ἐδοκίμασαν κατέπληξιν, διότι ὁ Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη εἰς τὴν γῆν καὶ συναναστράφη μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Πραγματικὰ, ἦτο πολὺ παράδοξον νὰ πληροφορηθῆς ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ἀπάρρητος, ὁ ἀνέκφραστος, ὁ ἀπερινόητος καὶ ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα, διήλθεν ἀπὸ τὴν μήτραν τῆς Παρθένου, κατεδέχθη νὰ γεννηθῇ ἀπὸ γυναῖκα καὶ νὰ ἔχῃ προγόνους τὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Ἀβραάμ. Καὶ διατὶ ἀναφέρω μόνον τὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Ἀβραάμ; Τὸ περισσότερο φρικτὸν εἶναι ὅτι ἔχει προγόνους καὶ τὰς πόρναις ἐκείνας γυναῖκας, διὰ τὰς ὁποίας ἔκανα λόγον εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν. **Ο** Ἀφουπνίσου, λοιπόν, πνευματικῶς ἀκούων αὐτὰ καὶ νὰ μὴ ὑποψιαστῆς ὅτι ὑπάρχει τίποτε τὸ ἄξιον κατακρίσεως. Ἐπὶ πλέον, καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ αἰσθανθῇς θαυμασμόν, ὅτι ἡλαδὴ, ἐνῶ εἶναι Υἱὸς τοῦ ἀνάρχου Θεοῦ, καὶ μάλιστα γνήσιος Υἱός, ἐν τούτοις ἠνέχθη νὰ ἀκούσῃ ὅτι εἶναι υἱὸς καὶ τοῦ Δαυὶδ, διὰ νὰ σοῦ δώσῃ τὴν δυνατότητα νὰ γίνῃς υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ἠνέχθη νὰ γίνῃ πατήρας τοῦ δούλου, διὰ νὰ σοῦ δώσῃ ὡς πατέρα τὸν Κύριον, μολοντί εἶσαι δούλος.

Κατάλαβε, λοιπόν, ἀπὸ τὸ προοίμιον ποῖα εἶναι ἡ σημασία καὶ ἡ σπουδαιότης τῶν εὐαγγελίων, ἐάν, ὁμῶς, ἀμφιβάλλῃς δι' ὅσα ἀναφέρονται εἰς ἐσένα, **22** νὰ πιστεύσῃς ἀπὸ τὰ ἀναφερόμενα εἰς Ἐκεῖνον. Διότι, ἀσφαλῶς, εἶναι πολὺ πῶς δύσκολον, μὲ τὰ μέτρα, δέδαια, τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς, νὰ γίνῃ ἄνθρωπος ὁ Θεός, παρὰ ὁ ἄνθρωπος νὰ κατεστῇ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Κατὰ συνέπειαν, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι

δ. Ἡσ. Βασ. 3, 48.

ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγενεν υἱὸς τοῦ Δαυὶδ καὶ τοῦ Ἀβραάμ, νὰ μὴ ἀμφιδάλλῃς πλέον, ὅτι καὶ σὺ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδάμ, θὰ γίνῃς υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν ἐταπεινώσε τόσον πολὺ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄσκοπα καὶ μάταια, ἐὰν δὲν εἶχεν ὡς πρόγραμμα νὰ μᾶς ἀνυψώσῃ. Ἐγεννήθη, λοιπόν, σαρκικῶς, διὰ νὰ γεννηθῆς ἐσὺ πνευματικῶς, ἐγεννήθη ἀπὸ γυναῖκα, διὰ νὰ παύσῃς ἐσὺ νὰ εἶσαι υἱὸς τῆς γυναίκας⁷. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἡ γέννησίς Του ἔχει διπλὸν χαρακτήρα, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁμοιάζει μὲ τὴν ἰδικήν μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπερβαίνει αὐτήν. Δηλαδή, τὸ νὰ γεννηθῆ ἀπὸ γυναῖκα ἦτο κάτι ποῦ καὶ εἰς ἡμᾶς συνέβαιεν, Ἔ ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐγεννήθη ὄχι ἀπὸ αἷμα, οὔτε ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ ἀνδρὸς ἢ ἀπὸ σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα⁸ προεικονίζει τὴν γέννησιν ποῦ ὑπερβαίνει τὰ ἰδικὰ μας μέτρα καὶ προαναγγέλλει τὴν μελλοντικὴν ἀναγέννησίν μας, τὴν ὁποῖαν ἐσκόπευε νὰ χαρίσῃ εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα γεγονότα ἦταν παρόμοια. Καὶ τὸ βάπτισμα, λοιπόν, αὐτὸ τὸ γνώρισμα εἶχεν. Δηλαδή, κατὰ ἓνα μέρος εἶχε τὸν χαρακτήρα τοῦ παλαιοῦ, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἶχε τὸν χαρακτήρα τοῦ νέου. Πραγματικῶς, τὸ νὰ βαπτισθῆ ἀπὸ τὸν προφήτην ἐφάνερνε τὸ παλαιὸν βάπτισμα, ἐνῶ ἡ κάθοδος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπεικόνιζεν ἀδρομερῶς τὸ νέον. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς θὰ ἤμπορούσε νὰ ἐνώσῃ δύο πράγματα ποῦ ἔχουν χωρισθῆ μεταξύ των, Ἦταν σαθῆ ἀνάμεσά τους καὶ ἀπλώσῃ τὰ χεῖρα του, ἔτσι καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔκανε, συναρμώζων τὴν Παλαιὰν Διαθήκην εἰς τὴν Καινὴν, τὴν θείαν φύσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην, τὰς ἰδικὰς του ιδιότητας εἰς τὰς ἰδικὰς μας.

Εἶδες, τώρα, τὴν λαμπρότητα τῆς πόλεως, ὅσον, θέσαια, σὲ ἐφώτισεν ἀπὸ τὸ προαίμιον μὲ τὴν λάμψιν τῆς; (Εἶδες) ὅτι σοῦ παρουσίασε τὸν βασιλέα μὲ τὴν ἰδικήν σου μορφήν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ στρατόπεδα; Δηλαδή, ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς δὲν ἐμφανίζεται πάντοτε μὲ τὰ διακριτικὰ σύμ-

7. Δηλαδή, τῆς Ἐύας. Ὡς γνωστὸν ἡ γέννησις καὶ τὸ ἀπολυρωτικὸν ἔργον τοῦ Ἰησοῦ ἐν γένει ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν δυνατότητα νὰ ἀπαλλαγῶν ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς παρακοῆς τῶν προπολιότων.

8. Πρὸβλ. Ἰωάν. 1, 13.

βολα τοῦ ἀξιώματός του, ἀλλὰ πολλὰς φορές ἀποβάλλει τὴν πολυτελή του ἐνδυμασίαν καὶ τὸ στέμμα του καὶ ἐνδύεται μὲ τὴν στολήν τοῦ ἀπλοῦ στρατιώτου. Ἦ μεταμφιεσις, ὅμως, αὐτὴ ἐκεῖ ἔχει σκοπὸν νὰ μὴ γίνῃ ἀντιληπτός ὁ βασιλεὺς καὶ τραθήξῃ ἐπάνω του τοὺς ἐχθρούς. Ἐβῶ, ὅμως, συμβαίνει τὸ ἀντίθετον, ἡ μεταμφιεσις ἔγενεν ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ μὴ ἀποτρέψῃ τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὴν συμπλοκήν, ὅταν γίνῃ ἀντιληπτός, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μὴ προκαλέσῃ ἀναταραχὴν εἰς τοὺς ἰδικούς του. Διότι ὁ σκοπὸς τοῦ ἦτο νὰ σώσῃ καὶ ὄχι νὰ καταπλήξῃ.

Δι' αὐτὸ, λοιπόν, καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἔδωκεν αὐτὸ τὸ ὄνομα μὲ βάσει τὴν ἀποστολήν αὐτὴν τοῦ Κυρίου, ὀνομάσας αὐτὸν Ἰησοῦν. Ἦ λέξις «Ἰησοῦς» δὲν εἶναι ἑλληνικὸν ὄνομα, ἀλλὰ ὀνομάζεται Ἰησοῦς εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ὄνομα τὸ ὁποῖον εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μεταφραζόμενον σημαίνει «Σωτὴρ». Ὄνομάσθη δὲ σωτὴρ, ἐπειδὴ τὸ ἔργον του ἀπέδλεπεν εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ του.

Ἔ Ἀντελήφθης, τώρα, μὲ ποῖον τρόπον ἔδωκε θάρρος (ὁ εὐαγγελιστὴς) εἰς τὸν ἀκροατὴν του μὲ τὸ νὰ διηγήσῃ διὰ συνηθισμένα πράγματα καὶ νὰ φανερώσῃ διὰ μέσου αὐτῶν ἐκεῖνα ποῦ ὑπερέβαινον τὰς προσδοκίας μας; Πραγματικῶς, καὶ τὰ δύο αὐτὰ ὀνόματα⁹ ἦταν πολὺ γνωστὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ, λοιπόν, ἦταν παράξενα τὰ ὅσα ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν, προὔπηρξαν καὶ οἱ τύποι τῶν ὀνομάτων, ὥστε ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἀφαιρήσῃ κάθε θέρουσον νεωτερισμοῦ. Δηλαδή, Ἰησοῦς¹⁰ ὀνομάζεται ὁ διάδοχος τοῦ Μωυσέως, ὁ ὁποῖος ὠδήγησε τὸν λαὸν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Εἶδες τὸν τύπον; Πρόσεξε, τώρα, καὶ τὴν ἑλληνικὴν. Ἐκεῖνος, (ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναοῦ) ὠδήγησε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Οὗτος, (ὁ Ἰησοῦς Χριστός), ἀνύψωσε τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ χάρισε τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. Ἐκεῖνος (ἔβρασε) μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωυσέως. Οὗτος μετὰ τὴν παύσιν τοῦ νόμου (τοῦ Μωυσέως). Ἐκεῖνος ὡς ἀπλὸς ἀρχηγός. Οὗτος ὡς βασιλεὺς. Ἦ Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ περιπίπτῃς εἰς σύγχυσιν

9. Τὰ ὀνόματα «Ἰησοῦς» καὶ «Χριστός» ἑνωσι.

10. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναοῦ, δηλαδή.

ἀπὸ τὴν συνωνυμίαν ἀκαῶν τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, προσέθεσαν (ὁ εὐαγγελιστὴς) «... τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαυὶδ...»¹¹. Ἐκεῖνος, ὅμως, δὲν ἦτο ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ, ἀλλὰ κατήγετο ἀπὸ ἑλλην φυλῆν¹².

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον ὀνομάζει ὁ εὐαγγελιστὴς τὸ Εὐαγγέλιόν του «κατάλογον γενεαλογικόν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», μολοντί δὲν περιλαμβάνει μόνον τὴν γέννησιν, ἀλλ' ὀλοκλήρῳ τὴν θείαν οικονομίαν¹³; Ἀπλούστατα, διότι ὀλοκλήρῳ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας οικονομίας αὐτὸ εἶναι τὸ κεφάλαιον, καθὼς καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ρίζα ὄλων τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια προέκυψαν δι' ἡμᾶς. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Μωϋσῆς ὀνομάζει τὴν συγγραφὴν του βιβλίον τῆς δημιουργίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς¹⁴, ἔστω καὶ ἂν δὲν κἀνὴν λόγον μόνον διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν,¹⁵ ἀλλὰ καὶ δι' ἅλα ὅσα εὐρίσκονται μεταξὺ αὐτῶν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐπέγραψε τὸ βιβλίον του ἀπὸ τὸ βασικώτερον σημεῖον τῶν ἀγαθῶν. Πραγματικά, τὸ γεγονός τὸ ὅποιον προκαλεῖ μεγαλύτεραν κατάπληξιν καὶ ὑπερβαίνει κάθε ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν εἶναι τὸ ὅτι ὁ Θεὸς ἔγενεν ἄνθρωπος. Ἀφοῦ συνέθετο αὐτὸ, ἅλα τὰ ἄλλα γεγονότα γενικῶς ἀκολουθοῦν κατὰ λογικὴν σειρὰν καὶ τάξιν.

Διὰ τί, ὅμως, δὲν εἶπε πρῶτα «υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ» καὶ ἔπειτα νὰ προσέθετο «υἱοῦ τοῦ Δαυὶδ»; Ὅχι, βέβαια, καθὼς νομίζουσι, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ τὴν γενεαλογίαν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, διότι τότε θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐργασθῆ ὅπως ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς¹⁶. Τώρα, ὅμως,

11. Ματθ. 1, 1.

12. Ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἑφραΐμ.

13. Ὅπως ὀνομάζεται εἰς τὴν Καινὴ Διαθήκην τὸ σχέδιον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει.

14. Πρὸβλ. Γεν. 2, 4.

15. Ἐκ γνωστῶν ἐκ τῶν δύο Εὐαγγελιστῶν, Ματθαίου καὶ Λουκᾶ, οἱ ὅποιοι παραθέτουσι γενεαλογίαν τοῦ Ἰησοῦ, ὁ μὲν Ματθαῖος ἀρχίζει διὰ τὴν ἀνάμνησιν τῶν προγόνων τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τῶν Ἀβραάμ καὶ κατελήγει εἰς τὸν Ἰωσήφ, ἐνῶ ὁ Λουκᾶς, ἀκολουθῶν ἀντίθετον πορῶν, ἀρχίζει ἀπὸ τῶν Ἰωσήφ καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Ἀδάμ. Δηλαδή, ὁ μὲν ἐκ τοῦ παρελθόντος ἔρχεται εἰς τὸ τότε παρόν, ἐνῶ ὁ δὲ ἐκ ἐκ τῶν παρόντων κατευθύνεται εἰς τὸ ἀπώτατον παρελθόν.

κάνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Διὰ τί, λοιπόν, ἀνέφερε κατὰ πρῶτον τὸν Δαυὶδ; Διότι ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι ἀνέφερον καὶ ἐνεθυμοῦντο διαρκῶς τὸν Δαυὶδ, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς δόξης του, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τοῦ μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, διότι δὲν εἶχε, βέβαια, ἀποθάνει ἀπὸ πολὺ παλαιά, ὅπως ὁ Ἀβραάμ¹⁶. Β εἶναι δὲ γεγονός ὅτι καὶ εἰς τοὺς δύο εἶχε δώσει τὴν ὑπόσχεσιν ὁ Θεός, ἀλλ' ἢ πρὸς τὸν Ἀβραάμ, ὡς παλαιότερα, ἐλησμονεῖτο, ἐνῶ ἢ πρὸς τὸν Δαυὶδ, ὡς πρόσφατος καὶ νεώτερα, διεδίδετο ἀπὸ ὄλους. Οἱ ἴδιοι ἐξ ἄλλου οἱ Ἰουδαῖοι λέγουσι «... μήπως ὁ Χριστὸς δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυὶδ καὶ ἀπὸ τὴν κωμόπολιν Βηθλεὲμ, ὅπου ἦτο ὁ Δαυὶδ;»¹⁷. Καὶ κανένας δὲν ὠνόμαζε τὸν Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλ' ὅλοι τὸν ἔλεγαν υἱὸν τοῦ Δαυὶδ, διότι, ὅπως προανέφερα, ὁ Δαυὶδ διετηρεῖτο καλλίτερα εἰς τὴν μνήμην ὄλων καὶ λόγῳ τοῦ χρόνου καὶ λόγῳ τῆς ἐνδόξου βασιλείας του¹⁸.

Ἔτσι, καὶ ὄλους τοὺς μετ' αὐτὸν βασιλεῖς, τοὺς ὁποίους ἐσέβοντο, τοὺς ὠνόμαζαν ἀπ' αὐτὸν καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ Θεός. Πραγματικά, καὶ ὁ Ἰερζικὴλ, Ὁ ἄλλα καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται, προτρέπουσι τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ πλησιάσῃ τὸν Δαυὶδ καὶ νὰ ἀναγεννῶνται. Βέβαια, δὲν ἐννοοῦν τὸν ἀπαθανάτῳ πρὸ πολλοῦ Δαυὶδ, ἀλλὰ τοὺς μιμητὰς τῆς ἀρετῆς του. Ἄλλὰ καὶ ὁ Θεὸς λέγει εἰς τὸν βασιλεῖα Ἐζεκίαν¹⁹ «Θὰ ὑπερασπίσω τὴν πόλιν αὐτὴν διὰ τὸν ἑαυτὸν μου καὶ χάριν τοῦ δούλου μου Δαυὶδ»²⁰. Καὶ εἰς τὸν Σολομῶντα, ἐπίσης ἔλεγεν, ὅτι χάριν τοῦ Δαυὶδ δὲν διήρεσε τὴν βασιλείαν ἐνῶ ἔζη αὐτός²¹.

Συνεπῶς, μεγάλη ἦτο ἡ δόξα τοῦ Δαυὶδ καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. **¶** Δι' αὐτὸ (καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς) ἀρχίζει τὴν διήγησιν του ἀμέσως ἀπὸ τὸ πρῶτον γνωστὸν πρόσωπον καὶ ὕστερα ἀνατρέχει πρὸς τὸν πα-

16. Ὁ Ἀβραάμ κωμπετεῖται περὶ τὸ 1750 π.Χ., ὁ δὲ Δαυὶδ βασιλεύει ἀπὸ τοῦ 1000 - 956 π.Χ. Ὁμοιωσθήματα, κληρονομήματα καὶ τὴν γενεὴν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἦτο ὁ Δαυὶδ, καὶ ὁ Ἀβραάμ.

17. Ἰσάμ. 7, 42.

18. Πρὸβλ. σημείωσιν 16 τῆς παραφύσεως.

19. Α' Βασίλ. 19, 34.

20. Πρὸβλ. 1' Βασίλ. 11, 34.

λαιότερον πρόγονον (τὸν Ἀβραάμ), θεωρῶν περιττὸν νὰ προχωρήσῃ τὴν γενεαλογίαν πέραν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Ἰουδαίους²¹. Διότι αὐτοὶ οἱ δύο ἐθαυμάζοντο περισσότερο. Ὁ μὲν (Δαυὶδ) ὡς προφήτης καὶ βασιλεὺς, ὁ δὲ (Ἀβραάμ) ὡς πατριάρχης καὶ προφήτης.

Ἰσως κάποιος νὰ ἐρωτήσῃ· Πῶς ἀποδεικνύεται, ὁμῶς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατὰγεται ἀπὸ τὸν Δαυὶδ; Διότι, ἐὰν ἐγεννήθη μόνον ἀπὸ τὴν γυναῖκα, χωρὶς τὴν συνεργασίαν ἀνδρός, πῶς θὰ θεβαιωθῶμεν ὅτι εἶναι ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ, ἀφοῦ ἡ Παρθένος δὲν γενεαλογεῖται;

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τίθενται δύο προβλήματα πρὸς λύσιν. Τὸ πρῶτον. Διὰ ποῖον λόγον δὲν γενεαλογεῖται ἡ μητέρα. Καὶ τὸ δεύτερον. Διατί μνημονεύεται ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστὰς ὁ Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος κανένα ρόλον δὲν παίζει εἰς τὴν γέννησιν. Τὸ δεύτερον ἐκ πρώτης ὕψεως φαίνεται περιττὸν, ἐνῶ τὸ πρῶτον φαίνεται σὰν ἄλλειψις. Β Λοιπόν, ποῖον πρόβλημα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρευνησάμεν κατὰ πρῶτον; Τὸ πῶς ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Παρθένος κατὰγεται ἀπὸ τὸν Δαυὶδ. Πῶς, ὁμῶς, θὰ μάθωμεν ὅτι εἶναι ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ; Ἄκουσε, λοιπόν, ποῖαν ἐντολὴν δίδει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Γαβριήλ, νὰ υπάγῃ δηλαδὴ, «πρὸς παρθένον, ἡ ὁποία ἦτο μνηστευμένη μὲ ἀνδρα ὀνομαζόμενον Ἰωσήφ, καὶ αὐτὴ κατήγετο ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαυὶδ»²². Ποῖαν σαφεστέραν ἀπόδειξιν ζητεῖς ἀπ' αὐτὴν, ὅταν ἀκούῃς ὅτι ἡ Παρθένος κατὰγεται ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαυὶδ;

Συνεπῶς, εἶναι φανερόν ὅτι καὶ ὁ Ἰωσήφ ἔχει τὴν ἴδιαν καταγωγὴν, διότι, ὡς γνωστὸν, ὑπῆρχε νόμος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπέτρεπε νὰ λαμβάνῃ κανεὶς σύζυγον ἀπὸ ἀλλοῦ, παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του φυλῆν. Ἀλλὰ καὶ ὁ πατριάρχης Ἰσὼθ προεφήτευσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ κατὰγεται ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, ὁμιλῶν ὡς ἐξῆς· C «Δὲν θὰ ἐκλείψῃ ἀρχῶν ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα καὶ ἀρχηγὸς ἐκ τῆς γενεᾶς του, μέχρις ὅτου ἐκπληρωθῶν τὰ ἀποταμιευμένα εἰς Κἀποῖον. Αὐτὸς δὲ ὁ Κἀποῖος θὰ εἶναι ἡ ἀναμονὴ τῶν λαῶν»²³.

21. Πρὸβλ. σημείωσιν 16 τῆς παραοίσεως.

22. Λουκ. 1, 27.

26. Γεν. 49, 10.

Ἡ προφητεία αὕτη, βέβαια, φανερώνει ὅτι κατὰγεται ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, ἀλλὰ δὲν ἀποδεικνύει ἀκόμη ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ. Μὰ, μήπως εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα ὑπῆρχεν ἕνα μόνον γένος, δηλαδὴ, τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ; Ὁχι, βέβαια. Ἀντίθετα, ὑπῆρχαν καὶ πολλὰ ἄλλα γένη. Καὶ συνέβαινε κάποιος νὰ κατὰγεται μὲν ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, χωρὶς ὁμῶς νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ; Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ὑποστηρίξῃς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, σοῦ ἀφῆρσεν αὐτὴν τὴν ὑπόψιν ὁ εὐαγγελιστὴς, **26** ὅταν εἶπεν, ὅτι κατὰγεται ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαυὶδ.

Τώρα, ἐὰν θέλῃς νὰ πεισθῇς περὶ αὐτοῦ μὲ διαφορετικὸν συλλογισμόν, δὲν θὰ εὐρεθῶ εἰς ἀπορίαν νὰ σοῦ παρουσιάσω καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν. Λοιπόν, δὲν ἀπηγορεύετο μόνον νὰ λάβουν σύζυγον ἀπὸ ἄλλην φυλὴν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλην οἰκογένειαν, μὴ συγγενικὴν δηλαδὴ. Συνεπῶς, ἐὰν τὴν φράσιν «ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαυὶδ» τὴν ἀποδώσωμεν εἰς τὴν Παρθένον, εὐσταθεῖ ἡ ἔκφρασις, ἐὰν, ὁμῶς, τὴν ἀποδώσωμεν εἰς τὸν Ἰωσήφ, πάλιν, τὸ ἴδιον ἐπιτυχάνομεν. Πραγματικὰ, ἐὰν ὁ Ἰωσήφ κατήγετο ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαυὶδ, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ λάβῃ σύζυγον ἀπὸ ἄλλο γένος, παρὰ ἀπὸ ἐκεῖνο πού καὶ ὁ ἴδιος κατήγετο.

Ναί, ἀλλὰ ἐὰν δὲν συνημορφῶθῃ πρὸς τὸν νόμον αὐτόν; Ἰσως ἐρωτήσῃ κάποιος. Μὰ, δι' αὐτὸ ἀκριδῶς ἐπρόφθασε καὶ διεβεβαίωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἦτο δίκαιος²⁴, ὥστε νὰ μὴ ὑποστηρίξῃς τὴν ἀποψιν αὐτὴν, β ἀλλὰ, ἀφοῦ πληροφορηθῆς τὴν ἀρετὴν του, νὰ καταλάβῃς καὶ αὐτὸ, ὅτι, δηλαδὴ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραβῇ τὸν νόμον. Διότι πῶς ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ παραβάτης τοῦ νόμου χάριν τῆς ἡδονῆς αὐτός, πού διεκρίνετο διὰ τὴν μεγάλην του φιλανθρωπίαν καὶ ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε πάθος, ὅταν δὲν ἠθέλησε νὰ τιμωρήσῃ τὴν παρθένον, μολοντί ἡ ὑπόψια τὸν παρανοήσεν εἰς αὐτό; Ἐπίσης, αὐτὸς πού ἐσκέφθη ἀνώτερα ἀπὸ τὸν νόμον, (διότι τὸ νὰ τὴν ἀφήσῃ ἑλευθέρην, καὶ μάλιστα νὰ τὴν ἀπελευθερώσῃ κρυφά, εἶναι γνώρισμα ἀνθρώπου σκεπτομένου ἀνώτερα

24. Πρὸβλ. Ματθ. 1, 19.

ἀπό τὸν νόμον), πῶς ἦτο δυνατόν νὰ διαπράξη κάτι παράνομον, ὅταν, θέβαια, δὲν τὸν ὑποχρέωνε καμμία αἰτία;

Ὅστε, ὅτι ἡ Παρθένος κατήγετο ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ παραπάνω. Εἶναι, ὁμῶς, ἀνάγκη νὰ εἰπωμεν ἐν συνεχείᾳ διατί δὲν παρέθεσε τὴν γενεαλογίαν τῆς Παρθένου, ἀλλὰ ἐγενεαλόγησε τὸν Ἰωσήφ μόνον. Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν; C Διότι δὲν ὑπῆρχε νόμος εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ γενεαλογοῦνται αἱ γυναῖκες. Διὰ νὰ συμμορφωθῇ ὁμῶς πρὸς τὴν συνήθειαν καὶ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀπὸ τὸ προίμιον ἀκόμη τὴν παραδαίνει, ἀλλὰ συγχρόνως διὰ νὰ μᾶς καταστήσῃ γνωστὴν τὴν κόριν, δι' αὐτὸ ἀπεισιώπησε τοὺς προγόνους τῆς καὶ ἔδωσε τὴν γενεαλογίαν τοῦ Ἰωσήφ. *Αὐ, ὁμῶς, ἔκανε αὐτὸ διὰ τὴν Παρθένον, θὰ εἶδε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι καινοτομεῖ. Ἐάν, πάλιν, ἠγγύει τὸν Ἰωσήφ, δὲν θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ πληροφορηθῶμεν τοὺς προγόνους αὐτῆς. Συνεπῶς, μὲ σκοπὸν νὰ μάθωμεν ποία ἦτο ἡ Μαρία καὶ ἀπὸ ποίους κατήγετο, *7 ἀλλὰ συγχρόνως νὰ παραμείνῃ ἀμετακίνητος καὶ ἡ ἐπιταγὴ τοῦ νόμου, ἐγενεαλόγησε τὸν μνηστήρα καὶ μᾶς ἀπέδειξεν ὅτι κατὰγεται ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ. *Αφοῦ, ὁμῶς, ἀπεδείχθη αὐτὸ, ἀπεδείχθη συγχρόνως καὶ ἐκεῖνο, ὅτι, δηλαδή, καὶ ἡ Παρθένος κατήγετο ἀπὸ τὸ ἴδιον γένος, καθ' ὅσον, ὅπως παραπάνω ἀνέφερα, ὁ δίκαιος Ἰωσήφ δὲν θὰ ἔδεχετο νὰ λάβῃ σύζυγον ἀπὸ διαφορετικὴν οἰκογένειαν.

*Ἡμπορῶ, θέβαια, νὰ σᾶς ἐκθέσω καὶ ἄλλον μυστικώτερον λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ἀπεισιωπήθησαν οἱ πρόγονοι τῆς Παρθένου, ἀλλὰ δὲν εἶναι τώρα ἡ κατάλληλος στιγμή νὰ σᾶς τὸν ἀποκαλύψω, διότι ὅσα ἐλέγχθησαν εἶναι ἀρκετὰ. Συνεπῶς, ἂς σταματήσωμεν ἐδῶ τὸν λόγον διὰ τὰ προβλήματα αὐτὰ καὶ ἂς ἐνθυμηθῶμε μὲ ἀκρίθειαν ὅσα προηγουμένως ἐτέθησαν ὑπ' ἑσῶν, ὅπως εἶναι ἐπὶ παραδείγματι * B Διὰτὶ ἀνέφερε πρῶτον τὸν Δαυὶδ. Διὰτὶ τὸ βιβλίον του τὸ ὠνόμασε «κατόλογον γενεαλογικόν». Διὰτὶ εἶπεν «Ἰησοῦ Χριστοῦ». Κατὰ ποῖαν λογικὴν ἡ γέννησις εἶναι συνήθης καὶ συγχρόνως δὲν εἶναι τοιαύτη. Μὲ ποῖον τρόπον ἀπεδείχθη ὅτι ἡ Μαρία κατήγετο ἀπὸ τὸν Δαυὶδ καὶ διατί ἐγενεαλογήθη ὁ Ἰωσήφ, ἐνῶ ἀπεισιωπήθησαν οἱ πρόγονοι ἐκεῖνης.

*Ἐάν, λοιπόν, ἐνθυμηθῶτε αὐτὰ, θὰ μὲ καταστήσετε πῶς

πρόθυμον καὶ διὰ ἐπόμενα ζητήματα. Ἐάν, ὁμῶς, τὰ ἀπορρίψετε καὶ τὰ διώξετε ἀπὸ τὴν ψυχὴν σας, θὰ αισθάνωμαι δισταγμὸν νὰ συνεχίσω. Διότι, χωρὶς ἀμφιβολίαν, κανένας γεωργὸς δὲν θὰ ἤθελε νὰ καλλιεργῇ γῆν, ἢ ὅποια καταστρέφει τοὺς σπόρους ποῦ προηγουμένως ἐσπάρησαν εἰς αὐτήν. Δι' αὐτὸ, σᾶς παρακαλῶ νὰ ἔχετε εἰς τὸ μυαλὸ σας διαρκῶς τὰ ζητήματα αὐτὰ, διότι ἀπὸ τὴν ἐνασχόλησιν μὲ τὰ θέματα αὐτοῦ τοῦ ε.δους κάποιο μεγάλο καὶ σωτήριο ἀγαθὸν προκύπτει διὰ τὴν ψυχὴν.

C Πραγματικά, καὶ εἰς τὸν Θεὸν θὰ κατορθώσωμεν νὰ γίνωμεν ἀρεστοί, ὅταν ἐνδιαφερώμεθα δι' αὐτὰ, καὶ τὰ στόματά μας θὰ διατηρήσωμεν καθαρὰ ἀπὸ ὕβρεις, ἀσχρολογίας καὶ λοιδορίας, ἀφοῦ θὰ μελετοῦν λόγους μὲ πνευματικὸν περιεχόμενον, καὶ εἰς τοὺς δαίμονας θὰ καταστῶμεν φοβεροί, ὅταν θὰ καθοπλισώμεν τὴν γλῶσσάν μας μὲ αὐτοῦ τοῦ ε.δους τὰ νοήματα, καὶ θὰ προσελκύνωμεν περισσότερον τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἢ ποία θὰ κἀνῃ τὰ μάτια πῶς ἐξυδερκῆ. Διότι ὁ Θεὸς δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν μᾶς ἔδωσε τὰ μάτια, τὸ στόμα καὶ τὰ αὐτιά, διὰ νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματός μας. *9 Δηλαδή, διὰ νὰ λέγωμεν τὰ ἰδικὰ του, νὰ ἐκτελώμεν τὰς ἐντολάς του, νὰ ψάλλωμεν συνεχῶς ὕμνους πρὸς αὐτόν, νὰ ἀναπέμπωμεν εὐχαριστίας καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ νὰ καθαρῶμεν τελείως τὴν συνείδησιν μας. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα θὰ καταστῇ ὑγιέστερον, ὅταν ἀναπνῆ καθαρὸν ἀέρα, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ γίνεται σαφέτερα, ὅταν τρέφεται μὲ παρομοίας μελέτας.

Δὲν βλέπετε ὅτι οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ εἶναι συνεχῶς θακρυσμένοι, ὅταν εὐρίσκωνται μέσα εἰς τὸν καπνὸν, ἐνῶ ἀντίθετα γίνονται πῶς παρατηρητικοὶ καὶ πῶς ὑγιεῖς, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὴν καθαρὴν ἀτμόσφαιραν, εἰς τὰς πηγὰς καὶ εἰς τοὺς κήπους; Παρόμοιος εἶναι καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς. Δηλαδή, ὅταν δάσκη μέσα εἰς τὸ λειβάδι τῶν πνευματικῶν διδασμάτων, B ἀποβαίνει καθαρὸς, διαυγῆς καὶ ἐξυδερκῆς, ἐνῶ ὅταν ἐμπλοκῆ εἰς τὸν καπνὸν τῶν διστικῶν πραγμάτων, θὰ θακρῶσῃ καὶ θὰ κλαύσῃ πολὺ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν. Ὅπως θῆπτε, τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ὁμοιάζουν μὲ καπνόν. Δι' αὐτὸ καὶ κάποιος ἔλεγεν· «Σὰν καπνὸς ἐξ-

χάθησαν αἱ ἡμέραι μου»²⁵. Καὶ ἐκεῖνος μὲν εἶπεν αὐτά, ἀφοῦ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τοῦ τὴν μικρὰν διάρκειαν καὶ τὴν ἀσάθειαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἀποδέλω μόνον εἰς αὐτὰ, μὰ θὰ ἔλεγα, ὅτι πρέπει νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰ λεχθέντα καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα εἶναι πολὺ συγκεχυμένα καὶ ταραγμένα. Ἀναμφισβήτητα, τίποτε δὲν λυπεῖ καὶ δὲν συσκοτίζει τόσο τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ψυχῆς, ὅσον τὸ θάρος, τὸ ὁποῖον πηγάζει ἀπὸ τὰς διαιτητικὰς φροντίδας καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιθυμιῶν.

Αὐτά, λοιπὸν, εἶναι τὰ ξύλα ποὺ θγάζουν τὸν καπνὸν αὐτὸν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ φωτιά δημιουργεῖ περισσότερον καπνὸν, ὁσάκις προφοδοῦται μὲ ὑγρὰν καὶ πολὺ δρεγμένην καύσιμον ὕλην, Ὡς ἔτσι καὶ ἡ σφοδρὰ καὶ φλογισμένη αὐτὴ ἐπιθυμία, ὅταν συναντήσῃ ἀσάθει καὶ χωρὶς συγκράτησιν πνευματικὴν ψυχὴν, δημιουργεῖ καὶ αὐτὴ πολὺν καπνὸν²⁶. Ὡστε, εἰ' αὐτὸ χρειάζομεθα τὴν δροσίαν τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου καὶ τὴν αὔραν ἐκείνην, διὰ νὰ σῆσῃ, δηλαδὴ, τὴν φωτιάν, νὰ διασκορπίσῃ τὸν καπνὸν καὶ νὰ δώσῃ πτερά εἰς τὸν λόγισμὸν μας. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπως οὐδέποτε δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ πτερουγίσῃ κανεὶς πρὸς τὸν οὐρανὸν, ὅταν εἶναι φορτωμένος μὲ τόσα πολλὰ κακά. **✠✠** Εἶναι, βέβαια, ἰκανοποιητικὸν νὰ εἰμεθα ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ θάρη, ὥστε νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ βαδίσωμεν αὐτὸν τὸν δρόμον. Μᾶλλον, ὅμως, αὐτε ἔτσι εἶναι δυνατόν αὐτὸ, ἐάν δὲν ἐφοδιασθῶμεν μὲ τὸ πτερόν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Λοιπὸν, ἀφοῦ πρέπει νὰ ἔχωμεν ελαφρὰν τὴν διάνοιάν μας καὶ χρειάζομεθα τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος διὰ νὰ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, τότε πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πετάξωμεν ὅταν παρασυρῶμεθα πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μέγαλο θάρος, ἐφ' ὅσον δὲν διαθέτωμεν τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ προσελκόμεν τὰ ἀντίθετα αὐτῶν καὶ προσθέτωμε ἐπάνω μας σατανικὸν φορτίον; Πραγματικά, ἐάν κάποιος ἐπιχειρήσῃ νὰ ζυγίσῃ τοὺς λο-

25. Ψαλμ. 101, 4.

26. Μεταφορικῶς ὁμιλεῖ ἐνταῦθα ὁ Χρυσόστομος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν πνευματικὴν σάχησιν καὶ συσκοτίσιν ποὺ προκαλοῦν αἱ σφοδραὶ βίαιαι ἐπιθυμίαι.

γισμούς μας, σὰν νὰ ὑπῆρχε ζυγαριὰ τοῦ δικαίου, μετὰ βίας θὰ εὗρη ἑκατὸν δηνάρια²⁷ πνευματικῶν λόγων μέσα εἰς ἀναρίθμητα τάλαντα²⁸ λέξεων, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὰ ἐπιτήγεια πράγματα. Μᾶλλον, ὅμως, δὲν θὰ εὗρισκεν οὔτε δέκα ὀβολούς²⁹. Β. Μήπως, ὅμως, δὲν εἶναι ἐντροπὴ καὶ ἐσχάτη γελοιοποίησις, ὅταν, ἐνῶ ἔχομεν ὑπέρβλητον διὰ τὰ τὸν χρησιμοποιούμεν εἰς τὰ περισσότερον ἀναγκαῖα πράγματα, ἡμεῖς, ἔχοντες τὸ στόμα, δὲν χρησιμοποιούμεν τὸ μέλος τοῦτο τοῦ σώματός μας οὔτε σὰν ὑπέρβλητον, ἀλλ' ἀντιθέτως τὸν χρησιμοποιούμεν εἰς πράγματα ἀχρηστα καὶ περιττά. Μακάρι, ὅμως, νὰ τὰ ἐχρησιμοποιούσαμεν μόνον εἰς περιττά πράγματα. Μὰ, τώρα, τὸν χρησιμοποιούμεν εἰς ἐχθρικά, ἐπιβλαβῆ καὶ καθόλου ὠφέλιμα πράγματα. Βέβαια, ἐάν, ὅσα λέγομεν, ἦσαν χρήσιμα εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας, τότε ὅπως οὐδέποτε θὰ ἦσαν καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀρεστά τὰ λεγόμενα. Τώρα, ὅμως, λέγομεν ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μᾶς ὑπαγορεύει ὁ διάβολος. Ἄλλοτε μὲν γελῶντες καὶ ἀστεϊζόμενοι, ἄλλοτε δὲ καταρῶμενοι καὶ ὑβρίζοντες, Ὡς ἄλλοτε πάλιν ὀρκιζόμενοι καὶ ψευδόμενοι ἢ ἐπιπορευόμενοι καὶ ἄλλοτε ἀποθαρυνόμενοι, ἄλλοτε ἀλυταρυνόμενοι καὶ μωρολογούντες περισσότερον ἀπὸ τὰ γραβία, ἀναφέροντες πράγματα ἀσχετα πρὸς ἡμᾶς.

Διότι, πές μου σὲ παρακαλῶ, ποῖος ἀπὸ ἐσᾶς ποὺ εὐβίσκεσθε ἐδῶ, εἶναι εἰς θέσιν, ὅταν τοῦ ζητηθῆ, νὰ εἴπῃ ἀπὸ στήθους ἕνα ψαλμὸν ἢ κάποιον ἄλλο χωρίον ἀπὸ τὰς **Θείας Γραφῆς**; Ἀσφαλῶς, δὲν ὑπάρχει κανένας. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ φοβερόν, παρὰ τὸ ὅτι, ἐνῶ διὰ τὰ πνευματικὰ ζητήματα δεικνύετε ἀδιαφορίαν, διὰ τὰ σατανικά παρουσιάζεσθε καὶ τοῦ πυρός ἀκόμη ὀρμητικώτεροι. Πραγματικά, ἐάν κάποιος θελήσῃ νὰ ἐξετάσῃ τὰς γνώσεις **φας** εἰς τὰ διαβολικὰ ἔσματα καὶ τὰς πορνικὰς καὶ ἀσελγείας μελωδίας, θὰ εὗρη πολλοὺς νὰ γνωρίζουν αὐτὰ μὲ

27. Ἀνηγάμεν Νόμισμα ρωμαϊκὸν Ἴουσι πρὸς 10 ὀβολοῖσι. Δηλαδὴ ἑβτελὴς ἀξίας.

28. Τάλαντον· Νομισματικὴ καὶ σταθμικὴ μονὰς γενικῆς ἀξίας.

29. Ὀβολός· Ἀρχαῖον ἀπτόνον νόμισμα Ἰουδαϊκῶν πρὸς τὸ 1/6 τῆς ἀπτικῆς δραχμῆς.

κάθε λεπτομέρειαν **30** και μάλιστα να τὰ ἀπαγγέλλουν με μεγάλην εὐχαρίστησιν.

Ποία είναι, όμως, ἡ δικαιολογία αὐτῶν τῶν ἁμαρτημάτων; Δὲν ἀνῆκω, λέγει, εἰς τὴν τάξιν τῶν μοναχῶν, ἀλλ' ἔχω γυναῖκα καὶ παιδιά καὶ φροντίζω διὰ τὸ σπίτι μου. Αὐτὴ ἡ ἀντιλήψις, όμως, εἶναι ποῦ κατέστρεψε τὰ πάντα, τὸ ὅτι, δηλαδὴ, πιστεύετε ὅτι ἡ μελέτη τῶν θείων γραφῶν ταιριάζει μόνον εἰς τοὺς μοναχοὺς, ἐνὶ πολὺ περισσότερον ἢ αὐτοὺς ἐσεῖς χρειάζεσθε αὐτάς. Διότι ἐκεῖνοι, κυρίως, οἱ ποῖοι ζοῦν μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ καθημερινῶς ὀφίστανται τραύματα ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ φάρμακα. Συνεπῶς, εἶναι πολὺ χειρότερον τὸ νὰ θεωρῆς τὴν μελέτην τῶν Γραφῶν περιττὴν ἀπασχόλησιν ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ τὰς μελετᾷς μόνον. Ὅπωςδήποτε, αἱ σκέψεις αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ σατανικὴν ἔμπνευσιν.

Μὰ δὲν ἀκούετε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι ὅλα αὐτὰ ἐγράψαν διὰ νὰ μᾶς νοθεύουν;³⁰ Σὺ λοιπόν, ἐὰν ἦτο ἀνάγκη νὰ πιάσῃς τὸ Εὐαγγέλιον μὲ χεῖρα ἀκάθαρτα, ἀσφαλῶς, θὰ προτιμοῦσες νὰ τὸ κἀνῃς αὐτό. Β' Ἀλλὰ δὲν νομίζεις ὅτι καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ εἶναι πάρα πολὺ ἀναγκαῖον; Δι' αὐτὸν, λοιπόν, τὸν λόγον τὰ πάντα ἔχουν γίνεαι ἄνω κάτω. Ἐάν, θέβαια, θέλῃς νὰ ἀντιληφθῆς ποία ὠφέλεια προέρχεται ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς, νὰ ἐρευνησῇς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν σου, πῶς εἶσαι, δηλαδὴ, ἐταν ἀκούῃς ἕνα ψαλμὸν καὶ πῶς, ἐταν ἀκούῃς ἕνα διαβολικὸν τραγοῦδι καὶ, ἀκόμη, πῶς αἰσθάνεσαι, ἐταν εὐρίσκεσαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πῶς, ἐταν κάθεσαι εἰς τὸ βέσιτρον. Καὶ τότε θὰ εὕρῃς μεγάλην διαφορὰν μεταξύ αὐτῆς καὶ ἐκείνης τῆς ψυχικῆς καταστάσεως, μολοντί ἡ ψυχὴ εἶναι ἡ ἴδια. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· «Αἱ κακαὶ συναναστροφῆαι διαφθείρου τὰ καλά ἥβη»³¹. Ὅστε διὰ τὴν αἰτίαν αὐτὴν μᾶς χρειάζονται πάντοτε τὰ ἄσματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. C' Ἐξ ἄλλου, αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὁποῖον ὑπερέχονεν ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, ἀφοῦ κατὰ τὰ ἄλ-

30. Πρὸς Α' Κορινθ. 10, 11.

31. Α' Κορινθ. 7, 33.

λα πάρα πολὺ ὑστεροῦμεν αὐτῶν. Αὐτὸ³² εἶναι ἡ τροφή, τὸ στόλισμα καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς ψυχῆς, ὅπως ἀκριδῶς καὶ τὸ νὰ μὴ ἀκούῃς τὰς Γραφὰς ἰσοδυναμεῖ μὲ πείναν (πνευματικὴν) καὶ καταστροφήν. Διότι λέγει· «Θὰ δώσω εἰς αὐτοὺς ὄχι πείναν ἄρτου, οὔτε δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ πείναν νὰ ἀκούσῃς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου»³³. Ἀλλὰ ποῖον πρᾶγμα δύναται νὰ θεωρηθῇ ἁβλιώτερον ἀπὸ αὐτό, ἐταν ἐκεῖνο τὸ κακόν, τὸ ποῖον ὁ Θεὸς ταυτίζει μὲ τὴν τιμωρίαν, **32** I τὸ προσελκῆς αὐτομάτως εἰς τὸ κεφάλι σου, εἰσάγων κάποιαν φοδερὰν πείναν εἰς τὴν ψυχὴν σου καὶ ἐξασθενῶν αὐτὴν ἀπὸ κάθε πλευράν;

Συνεπῶς, εἶναι φυσικὸν ὅτι ἀπὸ τοὺς λόγους καὶ καταστρέφουσι καὶ σώζουσι. Πραγματικά, ὁ λόγος ἐξοργίζει τὴν ψυχὴν καὶ συγχρόνως αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν καταπραῖνει πάλιν, ἐπίσης ἕνας λόγος αἰσχροῦς παρώθησεν εἰς ἐπιθυμίαν κακὴν, ἐνὶ ὁ λόγος, ποῦ εἶναι γεμάτος σεμνότητος, ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐγκράτειαν. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἕνας ἄπλῶς λόγος διαθέτει τόσο μεγάλην δύναμιν, πῆς μου, διατί περιφρονεῖς τὴν Ἁγίαν Γραφήν; Ὅταν μία ἀπλή συμβουλή ἡμπορεῖ νὰ φέρῃ τόσο μεγάλα ἀποτελέσματα, ἀσφαλῶς, τὰ ἀποτελέσματα θὰ εἶναι πολὺ μεγαλύτερα, ἐταν αἱ συμβουλαὶ συνοδεύονται ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Β' Πραγματικά, ὁ λόγος ποῦ ἐμπνέεται ἀπὸ τὰς θείας Γραφὰς ἡμπορεῖ νὰ μαλακώσῃ μίαν πεπωρωμένην ψυχὴν περισσότερο ἀπὸ τὴν φωτιὰ καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ κατάλληλον διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ὅλα τὰ καλά ἐν γενεῇ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Παῦλος, ἂν καὶ ἤρε τοὺς Κορινθίους νὰ κατέχωνται ἀπὸ ὑπερφυσικὸν ἐγῶισμόν καὶ ὑπερηφάνειαν, κατάρθρωσε νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν τάξιν καὶ νὰ τοὺς κἀνῃ πῶς αὐτοῦ καὶ μετριοφρονος. Διότι, δι' ὅσα ἐπρεπεῖ νὰ αἰσθάνωνται ἐντροπὴν καὶ νὰ κρῦπτωνται, δι' αὐτὰ ὑπερηφανεύοντο. Ἄκουσε, όμως, τὴν ἀλλαγὴν των, τὴν ὁποῖαν ἐβεβαίωσεν ὁ ἴδιος ὁ διδάσκαλος, ἐταν ἔλασαν τὴν ἐπιστολήν, λέγων τὰ ἐξῆς· «Τὸ ὅτι ἐλυπηθήκατε ὅπως θέλει ὁ Θεός, πόσῃ προθυμίαν ἔχει παραγάγει μέσα σας, πόσῃ ἀνάγκην ἀπολογίας, πόσῃ ἀγανάκτησιν, πόσῃ φόβον, C' πόσῃ

32. Δηλαδή, ἡ μελέτη καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν θείων Γραφῶν.

33. Ἄμ. 8, 11.

πόθον, πόσον ζήλον, πόσην επιθυμίαν τιμωρίας τοῦ κακοῦ»⁵⁴. Ἔτσι συμβουλευόμεν τούς δούλους, τὰ παιδιά, τὰς γυναῖκας, τούς φίλους καὶ τούς ἐχθρούς μας μεταβάλλομεν εἰς φίλους. Ἔτσι, καὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες, τούς ὁποίους ἡγάπα ὁ Θεός, ἔγιναν καλλίτεροι. Πραγματικά, ὁ Δαυὶδ, μετὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἁμαρτίας, ὅταν ἤκουσε τούς λόγους τοῦ προφήτου, κατέληξεν εἰς τὴν ἀρίστην ἐκείνην μετάνοιαν⁵⁵. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀπόστολοι μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἔγιναν ὅτι ἔγιναν καὶ ἐπήραν μετὰ τὸ μέρος των τὴν οἰκουμένην δόκλῃρον.

Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ κέρδος, λέγει, ὅταν κάποιος ἀκούῃ, χωρὶς νὰ ἐφαρμόξῃ τὰ λεγόμενα; **33** Μάλιστα, δὲν εἶναι μικρὸν τὸ κέρδος, τὸ ὅποιον προέρχεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν μόνον. Διότι, ὅπωςδῆποτε, θὰ κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτὸν του καὶ θὰ στενάξῃ καὶ, πιθανόν, κάποτε νὰ λάθῃ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐφαρμόξῃ τὰ λεγόμενα. Ἐνῷ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει ὅτι ἠμάρτησε, πότε θὰ παύσῃ νὰ ἁμαρτάνῃ; Πότε θὰ αἰσθανθῇ τὴν ἐνοχὴν του; Συνεπῶς, ἂς μὴ περιφρονῶμεν τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων Γραφῶν. Διότι αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ σατανᾶ, ποῦ δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ διακρίνωμεν τὸν θησαυρόν, διὰ νὰ μὴ κερδίσωμεν τὸν πλοῦτον, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει εἰς τὴν Γραφήν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὑποστηρίζει ὅτι εἶναι χωρὶς ἄξιαν ἡ ἀκρόασις τῶν θείων νόμων, διὰ νὰ μὴ ἴδῃ ὅτι ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν ὠδηγηθήκαμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν.

Συνεπῶς, ἀφοῦ ἐγνωρίσαμεν καλὰ τὴν πονηρίαν του τέχνην, **B** ἂς ὀχυρῶνομεν τούς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ κάθε πλευρᾶν, ὥστε ὠπλισμένοι μετὰ τὰ ὅπλα αὐτά, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ καταστῶμεν καὶ οἱ ἴδιοι ἀκατανίκητοι, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συντρίψωμεν τὴν κεφαλὴν του καὶ ἔτσι ἐστεφανωμένοι μετὰ τὰ σύμβολα τῆς νίκης, νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

54. Β' Κορινθ. 7, 11.

55. Πρὸς Β' Κορινθ. 12, 18.

ΟΜΙΛΙΑ Γ'

(Κεφ. α', 1-16)

«Κατάλογος γενεαλογικὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαυὶδ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ»¹.

C Νά, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν τρίτην ὀμιλίαν χωρὶς ἀκόμη νὰ δώσωμεν ἀπάντησιν εἰς τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα περιέχονται εἰς τὸ προοίμιον. Συνεπῶς, δὲν ὕπεσθηριζα ἀσκοπα, ὅτι ἡ φύσις τῶν νοημάτων αὐτῶν κρύπτει μέγα βάθος. Ἐλάτε, λοιπόν, νὰ συνεχίσωμεν σήμερα μετὰ τὰ ὑπόλοιπα ζητήματα. Ποῖον εἶναι, ὁμῶς, τὴν ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης μας; Τὸ ἐξῆς: Διὰ ποῖον λόγον γενεαλογεῖται ὁ Ἰωσήφ, ἀφοῦ κανένα ρόλον δὲν παίζει εἰς τὴν γέννησιν. Ἀνέφερα ἤδη μίαν αἰτίαν². Εἶναι, ὁμῶς, ἀπαραίτητον νὰ σῶς ἐκθέσω καὶ τὴν ἄλλην, ἡ ὁποία εἶναι περισσότερο μυστικὴ καὶ ἀπόρητος τῆς προηγουμένης. Πῶς εἶναι αὕτη; Τὸ ὅτι (ὁ εὐαγγελιστὴς) δὲν ἤθελε **33** νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, καθ' ἣν στιγμήν ἡ Ἐκκλησία εὗρεσκετο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἰδρύσεώς της, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἐκ παρθένου. Μὴ ταρασσασθε, ὁμῶς, διὰ τὸ παράδοξον τοῦ λεγομένου. Διότι δὲν εἶναι ἰδική μου γνώμη, ἀλλὰ τῶν πατέρων μας, οἱ ὁποῖοι ὑπέβησαν θαυμαστοὶ καὶ περίφημοι ἄνδρες. Πραγματικά, ἂν πολλὰ γεγονότα (ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς) τὰ παρουσίασε συσκευασμένα ὅτι ἀρχῆς, ὅπως ὅταν ὠνόμαζε τὸν ἑαυτὸν του «Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου», καὶ δὲν μᾶς ἐφάνερσε καθαρὰ εἰς κάθε περιπέτῳν τὴν ἰσότητά Του πρὸς τὸν Πατέρα, διὰτι παραξενύεσαι, ἂν καὶ τότε τὸ ἀπέκρυψεν αὐτὸ, οἰκονομῶν κάποιο θαυμαστόν καὶ μέγα γεγονός; Καὶ ποῖον ἦτο τὸ δέξιον θαυμασμοῦ; ἔρωτᾷ κάποιος Ἰωσῶ. Τὸ νὰ σωθῇ ἡ παρ-

1. Μιτθ. 1, 1.

2. Πρὸς Β' ὀμιλίαν.

θένος και να απολαγῆ ἀπὸ τὴν πονηρὰν ὑπόψιν. Διότι, ἐὰν ἀπεκαλύπτετο αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, Ἔ ἀσφαλῶς, θὰ ἐφόνευον διὰ λιθοβολισμοῦ τὴν Παρθένον, κακοποιούντες αὐτὴν ἐξ αἰτίας τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῆς, και θὰ τὴν κατεδίκαζαν διὰ μοιχείαν. Ἐὰν διὰ τὰς ἄλλας πράξεις τοῦ Κυρίου, διὰ τὰς ὁποίας πολλὰς φορές εἶχαν ἀντίστοιχα παραδείγματα ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, συμπεριεφέροντο φανερὰ μὲ ἀναίδειον (δηλαδή, ἐπειδὴ ἐξεδίωκε τοὺς δαίμονας τὸν ὀνόμαζον δαιμονισμένον και ἐπειδὴ ἐθεράπευε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, τὸν ἐθεώρουν ἄθεον, μολονῶτι θέβαια πολ- λάκις κατὰ τὸ παρελθὸν εἶχε καταλυθῆ ἡ ἀογία τοῦ Σαβ- βάτου), σκέψου τί ὑπάρχει, τὸ ὅποιον θὲν θὰ τὸ ὑπεστή- ριζαν, ἐὰν και αὐτὸ ἀπεκαλύπτετο;".

Εἶχαν, θέβαια, ἄς συμπαροσάτην εἰς τοὺς ἰσχυρι- σμούς των ὀλόκληρον τὸ παρελθὸν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου θὲν εἶχε παρουσιασθῆ παρόμοιον γεγονός πρὶν ἀπὸ αὐτὸ. Ἄρα, λοιπὸν, ὕστερα ἀπὸ τὰς πολλὰ θαύματα ἐθεώρουν ἀκόμη τὸν Ἰησοῦν ἄς υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύουν πρὸ τῶν θαυμάτων ὅτι ἐ- γεννήθη ἐκ Παρθένου; C Δι' αὐτὸν τὸν λόγον και γενεα- λογεῖται ὁ Ἰωσήφ και μνηστεύεται τὴν Παρθένον. Ὅταν, ἔμως, ὁ Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος ἦτο δίκαιος και ἀξιοθαύμαστος ἄνθρωπος, ἐχρηιάσθη πολλά, δηλαδή, και τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀγγέλου και τὴν ἀποκαλύψιν μέσφ τῶν ὀνείρων κα- θὼς και τὴν μαρτυρίαν τῶν προφητῶν διὰ νὰ παραδεχθῆ τὸ σμυδάν, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ παραδεχθοῦν τὴν ἰδέαν αὐτὴν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πονηροὶ και διεφθαρμέ- νοι και διέκειντο τὰσαν ἐχθρῶς πρὸς τὸν Ἰησοῦν; Ὅ- πωσθήποτε, θὰ τοὺς ἔφερε μεγάλην σύγχυσιν τὸ παράδο- ξον και πρωτοφανὲς αὐτὸ γεγονός και ἀκόμη τὸ ὅτι θὲν εἶχαν, ἔστω και προφορικῶν, μαρτυρίαν ἀπὸ τοὺς προγόν- ους των ὅτι συνέδη κάτι παρόμοιον εἰς τὴν ἐποχὴν των.

Ἐκεῖνος, ἔμως, ὁ ὁποῖος ἀπαξ θὰ ἐπίστευεν ὅτι ὁ Ἰη- σοῦς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θὲν θὰ διετύπωνε πλέον ἀμφι- βολίας διὰ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως. ~~34~~ Ὅποιος, ἔμως, θεωρεῖ αὐτὸν πλάνον και ἀσεβῆ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ

8. Δηλαδή, ἡ ἐκ Παρθένου γέννησις.

σκανδαλισθῆ περισσότερο ἀπὸ τὴν γέννησιν και νὰ μὴ ὀδηγηθῆ πρὸς ἐκείνην τὴν ὑπόψιν; Ὡστε, δι' αὐτὸ και οἱ ὀπόστολοι θὲν διακηρύσσου ἀμέσως τὸ γεγονός αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ κυρίως ὀμιλοῦν συνεχῶς και ἀναφέ- ρου πολλὰ διὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐπειδὴ ὑπῆρχαν πολλὰ παραδείγματα δι' αὐτὴν ἀπὸ τὸ παρελθὸν, μολονῶτι, θέ- βαια, θὲν ἦσαν ἀπολύτως ὀμοια μὲ αὐτὴν. Τὸ ὅτι, ὀμως, ἐγεννήθη ἐκ Παρθένου θὲν τὸ ἀναφέρου συνεχῶς. Μά, ὀ- τε και ἡ Ἰδία ἡ Μητέρα ἐτόλμησε νὰ δώσῃ δημοσιότητα εἰς αὐτὸ τὸ γεγονός. Κύτταξε, λοιπὸν, τί λέγει ἡ Παρθένος και πρὸς τὸν ἰδίον τὸν Ἰησοῦν: «Ὁ πατέρας σου και ἐγὼ σὲ ἐζητοῦσαμεν μὲ μεγάλην ἀνησυχίαν». B Συνεπῶς, ἐὰν ὀπωπεύοντο τὴν γέννησιν, θὲν θὰ τὸν ἐθεώρουν υἱὸν τοῦ Δαυῖδ. Ἐὰν, πάλιν, θὲν ἐγένετο πιστευτὸν αὐτὸ, θὰ προέ- κυπτον ἐν συνεχείᾳ και πολλὰ ἄλλα κακά. Διὰ τὸν ἰδίον λόγον, ὀτε και οἱ ἀγγελοὶ ἀνακοινῶνου εἰς ἄλους αὐτὸ, παρὰ μόνον εἰς τὴν Μαρίαν και τὸν Ἰωσήφ τὸ ἀποκαλύ- πτου, ἐνῶ, ὅταν ἐγνωστοποιῶν τὴν γέννησιν εἰς τοὺς ποιμένας, θὲν προσέθεσαν και τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτὸ.

Ἄλλὰ διὰ ποῖαν αἰτίαν, ὀραῦ ἐμνημόνευσε τὸν Ἄβρα- ἄμ και ἀνέφερεν ὅτι ἀπέκτησε τὸν Ἰσαάκ, ὁ δὲ Ἰσαάκ τὸν Ἰακώβ, και χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τὸν ἀδελφὸν του, ὅταν ἐ- φθασεν εἰς τὸν Ἰακώβ, ἐμνημόνευσε και τὸν Ἰούδα και τοὺς ἀδελφούς του; C Μερικοὶ, λοιπὸν, ὀποστηρίζου ὅτι ἀπεισώπησε τὸν Ἰσαῦ ἐξ αἰτίας τοῦ κακοῦ του χαρακτή- ρος και τῶν προηγουμένων πονηρῶν ἐνεργειῶν του. Ἐγὼ, ὀμως, θὲν θὰ δεχθῶ τὴν ὀψιν αὐτὴν. Διότι ἐὰν συνέθαι- νεν αὐτὸ, τότε διατὶ ὀλίγον παρακάτω ἀνέφερε τὰς κακὰς γυναῖκας; Πραγματικὰ, ἀπὸ τὰ ἀντίθετα ὀποδεικνύεται ἐ- δὴ ἡ δόξα τοῦ Ἰησοῦ, δηλαδή, θὲν δοξάζεται ἐπειδὴ εἶχε μεγάλους προγόνους, ἀλλ' ἐπειδὴ κατήγετο ἀπὸ μικροὺς και ἀφανείς. Διότι εἰς τὸν διάσημον προσβῖδει μεγάλην δό- ξαν τὸ νὰ κατορθώσῃ νὰ ταπεινωθῆ πάρα πολύ.

Μά, διατὶ θὲν τοὺς ἐμνημόνευσεν; Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι θὲν εἶχαν τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὸ γένος τῶν Ἰσραηλιτῶν, δηλ. οἱ Σαρακηνοὶ, οἱ Ἰσραηλιταὶ και οἱ Ἀραβες και ὄσοι κα-

4. Λοικ. 2, 48.

5. Ματθ. 1, 1 - 2.

τήγοντο από τούς προγόνους αὐτοῦ. **Β** Ὅστε δι' αὐτὸ τοῦ ἀπεισιώτησε, διότι ἐνδιεφέρετο διὰ τούς προγόνους τοῦ Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν. Δι' αὐτὸ λέγει· «Ὁ Ἰακώβ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ». Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ λοιπὸν χαρακτηρίζεται τὸ ὑπόλοιπον γένος τῶν Ἰουδαίων. «Ὁ δὲ Ἰούδας ἐγέννησε τὸν Φαρέν⁶ καὶ τὸν Ζαρά⁷ ἀπὸ τὴν Θάμαρ⁸. Τί ἐπιδιώκεις, ἄνθρωπε, ὑπενθυμίζων ἱστορίαν, ἢ ὅποια περιέχει παράνομον συνουσίαν; Καὶ διατί τὸ λέγει αὐτό; Ἄσφαλώς, ἔαν κάποιος κατέγραψε τὴν γενεαλογίαν ἀνθρώπου καταγομένου ἀπὸ ἀσήμετων γένος, ἦτο φυσικὸν νὰ ἀπέκρυπτεν αὐτὰ τὰ γεγονότα. Τώρα, ὅμως, κοῦ γενεαλογεῖ τὸν σαρκωθέντα Θεόν, ὅχι μόνον δὲν πρέπει νὰ ἀποσιωπῆ αὐτὰ, ἀλλ' ἀντιθέτως, πρέπει νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὴν δημοσιότητα. **Β** διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Διότι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν κατήλθεν ὁ Κύριος εἰς τὴν γῆν, ὅχι, θέβαια, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἰδικὰς μας ἁμαρτίας, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰς ἐξαφανίσῃ. Ὅπως ἀκριβῶς προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, ὅχι ἐπειδὴ ἀπέθανεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπέστη σταυρικὸν θάνατον. (Εἶναι, θέβαια, ἐπονείδιστος αὐτὸς ὁ θάνατος, ἀλλ' ὅσον πῶς ἐπονείδιστος εἶναι, τόσον πῶς φιλόνηθρον ἀποδεικνύει τὸν Ἰησοῦν). Τὸ ἴδιον εἶναι δυνάτον νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὴν γέννησιν. Δὲν εἶναι, δηλ., δίκαιον νὰ θαυμάζωμεν αὐτὸν μόνον ἐπειδὴ περιεβλήθη τὸ σῶμα καὶ ἐγένεν ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ κατεδέχθη νὰ ἔχη αὐτοῦ τοῦ εἰδους τοὺς συγγενεῖς, χωρὶς εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν νὰ αἰσθανθῇ ἐντροπὴν διὰ τὰ ἰδικὰ μας κακά. **Γ** Καὶ αὐτὸ τὸ διεκήρυσσεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς γεννήσεως, ὅτι, δηλαδὴ, διὰ κανένα ὅπῃ τὰ ἰδικὰ μας δὲν ἐντρέπεται, διδάσκων καὶ ἡμᾶς μὲ τὸ παράδειγμά του νὰ μὴ νοιώθωμεν ἐντροπὴν διὰ τὴν κακίαν τῶν προγόνων μας, ἀλλὰ ἕνα μόνον νὰ ἐπιθυμῶμεν δικαίως, τὴν ἀρετὴν. Ἄναμφιδόλως, ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ εἰδους, ἔστω καὶ ἂν καταγεται ἀπὸ ἀλλόφυλον πρόγονον ἢ ἐγεννήθη ἀπὸ πόρνην μητέρα, ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο ἠμποροῦσε νὰ εἶναι αὐτὴ, δὲν εἶναι δύ-

6. Πρὸς Γεν. 28, 1 ἔξ.

7. Πρὸς Γεν. 28, 30.

8. Ματθ. 1, 8.

νάτον νὰ ὑποστῇ καμίαν φθοράν. Πραγματικά, ἀφοῦ τὸν ἴδιον τὸν πόρνον δὲν ἠμπορεῖ καθόλου νὰ ἐντροπίσῃ ὁ προηγούμενος βίος του, ὅταν πλέον ἀλλάξῃ διαγωγὴν, πολὺ περισσότερο δὲν ἠμπορεῖ εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἢ κακία τῶν προγόνων νὰ ρίψῃ εἰς τὴν κατασχόνην ἐκεῖνον, ὁ ποῖος καταγεται ἀπὸ πόρνην καὶ μοιχαλίδα μητέρα, ὅταν ὁ ἴδιος εἶναι ἐνάρετος.

Β Δὲν ἔκανεν, ὅμως, αὐτὰ ὁ εὐαγγελιστὴς, ἀποβλέπων εἰς τὸν ἰδικὸν μας παραδειγματισμὸν μόνον, ἀλλὰ συγχρόνως ἐταπεινῶνε καὶ τῶν Ἰουδαίων τὸν ἐγωισμόν. Δηλαδὴ, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι παρημέλουν κάθε τι ποῦ συνετέλει εἰς τὴν πρόδον τῆς ψυχικῆς ἀρετῆς καὶ συνεχῶς ἐπεκαλοῦντο τὴν καταγωγὴν τῶν ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ, πιστεύοντες ὅτι θὰ ἔχουν ὡς ὑπερασπιστὴν τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων των, τοὺς ὑποδεικνύει ἀπὸ αὐτὸ τὸ προσίμιον ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑπερηφανεύονται δι' αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλὰ διὰ τὰ ἰδικὰ των κατορθώματα.

Ἐπιπλέον, αὐτὸ καὶ κάτι ἄλλο ἐπιδιώκει, τὸ νὰ ἀποδείξῃ, δηλαδὴ, ὅτι ὅλοι εἶναι ἕνοχοι διὰ κάποιο ἁμάρτημα, ἀκόμη καὶ οἱ πρόγονοί των. Ὁ πατριάρχης, λοιπὸν, καὶ συνώνυμος αὐτῶν⁹ δὲν φαίνεται νὰ διέπραξεν ἀσήμετον ἁμαρτίαν, καθ' ὅσον ἐνεφανίσθη ἡ Θάμαρ καὶ τὸν κατηγόρησε διὰ τὴν πορνείαν τοῦ¹⁰. Ἐπίσης, ὁ Δαυὶδ ἀπὸ τὴν γυναῖκα¹¹, μὲ τὴν ὁποίαν περιέπεσεν εἰς τὴν πορνείαν, ἀπέκτησε τὸν Σολομῶνα. **Β** Λοιπὸν, ἀφοῦ οἱ σπουδαῖοι ἄνθρωποι δὲν ἐτήρησαν τὸν νόμον, πολὺ περισσότερο δὲν ἐφάρμοσαν αὐτὸν οἱ ἀσήμενοι. Ἐάν, ὅμως, δὲν τὸν ἐτήρησαν, τότε ὅλοι ἠμάρτησαν καὶ κατὰ συνέπειαν κατέστη ἀναγκαῖα ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Ὅστε, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐμνημόνευσε τοὺς βῶδεκα πατριάρχας, διὰ νὰ ταπεινώσῃ καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὸν ἐγωισμόν τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν εὐγενικὴν των καταγωγὴν. Πραγματικά, πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν τέκνα γυναικῶν δοῦλων, χωρὶς, ὅμως, ἡ διαφορά τῶν γονέων νὰ προξενήσῃ διαφο-

9. Ὁ Ἰακώβ.

10. Πρὸς Γεν. 38, 24 ἔξ.

11. Πρόκειται διὰ τὴν Βηρσαβέε, κατὰ τὸν οἵκνον τοῦ Οὐρίου.

Πρὸς Β' Βασίλ. κεφ. 11 - 12.

ρὰν εἰς τὰ παιδιὰ, διότι ὅλοι τους ἦσαν ἐξ Ἰσοῦ καὶ πατρι-
 ἀρχαὶ καὶ φύλαρχοι. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἐκ-
 κλησίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς εὐγενείας, πού ἰσχύει με-
 ταξὺ μας. Ἐκ τῶν οὐρανῶν παίρνει παράδειγμα. Ὁ Συ-
 νεπῶς, εἴτε εἶσαι δοῦλος εἴτε ἐλευθέρου δὲν προκύπτει ἀπὸ
 ἐκεῖ κανένα πλεονέκτημα ἢ μειονέκτημα δι' ἐσέ. Ἐνα εἶ-
 ναι τὸ ζητούμενον ἀπὸ ἐσέ, ἢ σὺνεως καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς
 ψυχῆς σου.

Ἐκτὸς αὐτῶν, ὑπάρχει καὶ κάποιος ἄλλος λόγος, διὰ
 τὸν ὁποῖον ἀνέφερε τὰ γεγονότα αὐτὰ ὁ εὐαγγελιστής.
 Δηλαδή, δὲν προσετέθη χωρὶς αἰτία ἐκ τῶν Φαρισαίων
 καὶ ὁ Ζαρά. Πραγματικά, καὶ ἀνώφελον καὶ περιττὸν ἦτο,
 ἀφοῦ ἀνέφερε τὸν Φαρές, μὲ τὸν ὁποῖον ἐσκόπευε νὰ συ-
 νεχίσῃ τὴν γενεαλογίαν τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἐνθυμηθῇ πάλιν
 τὸν Ζαρά. Διατί, ὁμοίως, τὸν ἐμνημόνευσεν; **27** Ὄταν, λοι-
 πόν, ἐπρόκειτο νὰ γεννηθῇ αὐτοῦ ἡ θάμνα καὶ ἤρχισαν
 οἱ πόνοι τοῦ τοκετοῦ, ἐβγαλε πρῶτος τὸ χερί του ὁ Ζα-
 ρά. Τότε ἡ μαῖα, ὅταν εἶδεν αὐτό, ἔδρασε εἰς τὸ χερί μίαν
 κοκκίνην κλωστήν, διὰ νὰ ξεχωρίσῃ τὸν πρωτότοκον. Μό-
 λις, ὁμοίως, ἐδέθη, ἐπράθηξε τὸ χερί του τὸ παιδί καί, ἀφοῦ
 ὑπεχώρησεν, ἐγεννήθη πρῶτα ὁ Φαρές καὶ ὕστερα ὁ Ζα-
 ρά. Ὄταν εἶδεν αὐτὰ ἡ μαῖα λέγει· «Διατί ἐκόπη ὁ φρα-
 γμὸς τοῦ προηγουμένου ἀδελφοῦ καὶ ἦνοιξε διὰ σέ ὁ δρό-
 μος;»¹².

Βλέπεις τὰς δυσκολίας τῶν μυστηρίων; Ὅπως δὲ πο-
 τε, δὲν ἐγράφθησαν αὐτὰ χωρὶς σκοπῶν. Οὔτε ἤξιζε νὰ πε-
 ριληθῆ εἰς τὴν ἱστορίαν τὸ τί εἶπε τότε ἡ μαῖα, οὔτε νὰ
 ἀποτελέσῃ μέρος τῆς διηγήσεως τὸ γεγονὸς ὅτι ἐγεννή-
 θη δευτέρος αὐτοῦ πού πρῶτος ἠπλώσε πρὸς τὰ ἔξω τὸ
 χερί του. Ἐ Ποία ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος αὐτοῦ; Κατὰ πρῶ-
 τον, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ παιδιοῦ ἀντιλαμβάνομεθα τὴν ἀ-
 πάντησιν, διότι τὸ ὄνομα Φαρές σημαίνει διαίρεσιν καὶ δια-
 κοπήν. Ἐπειτα, ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ γεγονὸς. Πραγματι-
 κά, δὲν ἦτο σύμφωνον μὲ τὴν φυσικὴν τάξιν, τὸ νὰ ἀπλώ-
 σῃ τὸ χερί του καὶ νὰ τὸ ἀποσύρῃ πάλιν, ἀφοῦ ἐδέθη.
 Οὔτε εἶναι χαρακτηριστικὸν λογικῆς κινήσεως αὐτὰ οὔτε

12 Γεν. 38, 28 - 29.

προήλθαν ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀναγκαιότητα. Πιθανόν νὰ ἦ-
 το φυσικὸν τὸ νὰ ἐξέλθῃ τὸ χερί τοῦ ἐνός καὶ νὰ γεννηθῇ
 πρῶτος ὁ ἄλλος, ἀλλὰ τὸ νὰ ἀποσύρῃ αὐτὸ καὶ νὰ παρα-
 χωρήσῃ εἰς τὸν ἄλλον τὴν ἐξόδον, μὲ κανένα τρόπον δὲν
 συμφωνεῖ πρὸς τὸν νόμον, πού ἰσχύει κατὰ τὴν γέννησιν
 τῶν παιδιῶν. Ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἦτο ἐκεῖ παρούσα,
 ἢ ὅποια καὶ διήρθονεν αὐτὰ πού συνέβησαν εἰς τὰ παιδιὰ,
 καὶ συγχρόνως ἔδιδεν εἰς ἡμᾶς μίαν σκιαγραφίαν τῶν μελ-
 λοντικῶν γεγονότων.

Ὁ Τί λοιπόν; Λέγουν μερικοὶ πού ἠρεούνθησαν αὐτὰ
 λεπτομερῶς ὅτι τὰ παιδιὰ εἶναι τύπος τῶν δύο λαῶν¹³.
 Ἐπειτα, διὰ νὰ ἀντιληφθῆς ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ δευτέρου λαοῦ
 ἤκμασε πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πρώτου, ἀπλῶναι, τὸ
 παιδί τὸ χερί του, χωρὶς νὰ παρουσιάζεται ὁλόκληρον, ἀλ-
 λά καὶ αὐτὸ τὸ ἀποσύρει ἐκ νέου. Ὄταν, ὁμοίως, ἐγεννήθη
 ὁ ἀδελφός του, τότε ἐμφανίζεται ὁλόκληρον. Τὸ ἴδιον συ-
 νέβη καὶ εἰς τοὺς δύο λαούς. **28** Δηλαδή, ἐνῶ ἡ ζωὴ τῆς
 Ἐκκλησίας ἐνεφανίσθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀδραμ καὶ
 ἐν συνεχείᾳ περιέπεσεν εἰς τὴν ἀφάνειαν, ἦλθεν ἐν τῷ με-
 ταξὺ ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς καὶ ἡ νομικὴ πολιτεία καὶ τότε
 παρουσιάσθη ὁ νέος λαὸς μὲ τοὺς νόμους του. Συνε-
 πῶς, δι' αὐτὸ λέγει καὶ ἡ μαῖα· «Διατί ἐκόπη ὁ φραγμὸς
 τοῦ προηγουμένου ἀδελφοῦ καὶ ἦνοιξε διὰ σέ ὁ δρόμος;». **Διότι**
 ὁ νόμος μὲ τὴν ἐμφάνισιν του διέκοψε τὴν ἐλευθερίαν
 τοῦ βίου. Πραγματικά, ἡ Γραφὴ συνθίξει νὰ ὀνομάζῃ τὸν
 νόμον φραγμὸν. Ἐτσι, ὁ προφήτης λέγει· «Κατέστρεψες
 τὸν φραγμὸν αὐτῆς καὶ τρυγοῦν αὐτὴν ὅλοι οἱ περαστικοὶ
 ἀπὸ τὸν δρόμον»¹⁴. Καὶ ὁ Ἡσαίας λέγει· «Καὶ ἔβρασε φρα-
 γμὸν εἰς αὐτήν»¹⁵. Καὶ ὁ Παῦλος προσθέτει· «Ἀφοῦ κατέρ-
 ριψε τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ»¹⁶. Ἐ Ἄλλοι, ὁμοίως, ἐρμη-
 νεύεται ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ φράσις «διατί ἐκόπη ὁ φραγμὸς
 τοῦ προηγουμένου ἀδελφοῦ καὶ ἦνοιξε διὰ σέ ὁ δρόμος;»
 ἐλέχθη διὰ τὸν νέον λαόν¹⁷. Διότι, ὅταν ἦλθεν αὐτός, κα-

13. Τὸν Ἰουδαϊκὸν καὶ τὸν Χριστιανικόν.

14. Ψαλμ. 73, 38.

15. Ἠσα. 5, 2.

16. Ἐφεσ. 2, 14.

17. Τὸν χριστιανικόν, δηλαδή.

τήρησε τὴν ἰσχύον τοῦ νόμου. Βλέπεις ὅτι δὲν διηγῆθη ὁ λόκληρον τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰούδα διὰ μικρὰ καὶ ἀσημαν-
τα ζητήματα;

Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸ ἀνέφερε τὴν Ροῦθ καὶ τὴν Ραάβ, μολοντί ἡ πρώτη ἦτο ἀλλόφυλος καὶ ἡ δευτέρα πόρνη, διὰ τὴν ἀντιληφθεῖς δηλαδὴ, ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν γῆν διὰ τὴν ἐξαφανίσαι τὰς ἰδικὰς μας κακίας. Συνεπῶς, μὰς ἐπιηλοία-
σεν ὡς ἱατρός καὶ ὄχι ὡς δικαστής. Ὅπως, λοιπόν, ἐκεῖ-
νοι ἐνυμφεύθησαν γυναῖκας πόρνας, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς πε-
ριεβλήθη τὴν διεφθαρμένην (ἀνθρωπίνην) φύσιν. Τὸ ἴδιον ἀπὸ παλαιὰ προλέγουσιν καὶ οἱ προφῆται ὅτι συνέβη καὶ
μετὰ τὴν συναγωγὴν. Ὁ ἄλλ' ἐκείνη συμπεριεφέρθη μετὰ ἀγνω-
μοσύνην πρὸς τὸν συνοικῆσαντα. Ἡ Ἐκκλησία, ὁμοίως, ἀπὸ
ἀπηλλάγη τῶν πατρικῶν κακῶν, ἔμεινε προσκεκολλημένη
εἰς τὸν υμφίον. Τώρα, πρόσεξε ὅτι καὶ διὰ τὴν συνέβη με-
τὰ τὴν Ροῦθ, ὁμοιάζει μετὰ τὴν περίπτωσίν μας. Δηλαδὴ, καὶ
αὐτὴ ἦτο ἀλλόφυλος καὶ εἶχε περιπέσει εἰς μεγάλην πε-
νίαν. Παρὰ ταῦτα, ὅταν τὴν εἶδεν ὁ Βοός, δὲν κατεφρόνη-
σεν οὔτε τὴν πενίαν τῆς οὔτε τὴν ταπεινὴν τῆς καταγω-
γῆν. Ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς, λοιπόν, μολοντί ἐδέχθη τὴν
Ἐκκλησίαν ἀλλογενῆ καὶ ἐσθημένην τελείως τῶν μεγάλων
ἀγαθῶν, ἐν τούτοις τὴν ἔκανε συντροφὸν του. Ἄλλ' ὅπως
ἀκριθῶς ἡ Ροῦθ δὲν θὰ ἐπιτύχανεν αὐτὸν τὸν γά-
μον, **39** ἐάν, προηγουμένως, δὲν ἐγκατέλιπε τὸν πατέρα
τῆς καὶ δὲν προσέβαλε τὸ σπῆτι τῆς, τὸ γένος, τὴν πα-
τρίδα καὶ τοὺς συγγενεῖς τῆς, ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὅταν
ἐγκατέλειπε τὰς πατρικὰς συνθελας, τότε ἠγαπήθη ὑπε-
βολικὰ ἀπὸ τὸν Νυμφίον. Αὐτὸ, λοιπόν, ἔλεγε καὶ ὁ προ-
φήτης ἀπευθυνόμενος πρὸς αὐτήν: «Νὰ ξεχάσῃς τὸν λα-
ὸν σου καὶ τὸ σπῆτι τοῦ πατρὸς σου καὶ θὰ ἐπιθυμήσῃ ὁ
βασιλεὺς τὸ κάλλος σου»¹⁸ Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ἡ Ροῦθ. Δι'
αὐτὸ καὶ ἐγέννησε βασιλεῖς, ὅπως δέξαια, καὶ ἡ Ἐκκλησία.
Πραγματικὰ ἀπὸ τὴν Ροῦθ κατήγετο ὁ Δαυὶδ.

Συνεπῶς, ὁ Εὐαγγελιστὴς συνέθεσε τὴν γενεαλογίαν
καὶ ἔφερε τὰς γυναῖκας αὐτὰς εἰς τὴν δημοσιότητα, διότι,
μετὰ αὐτὰ ἤθελε νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ νοιώσουν ἐντροπήν
καὶ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ μὴ θριαμβολογοῦν. Πραγματικὰ, ἡ

18. Ψαλμ. 44, 11 - 12.

Ροῦθ μετὰ τοὺς ἐνδιαμέσους ἀπογόνους τῆς ἐγέννησε τὸν
μέγα βασιλεῖα, **B** χωρὶς ὁ Δαυὶδ νὰ αἰσθάνεται ἐντροπήν
δι' αὐτὰ. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπωςδὴποτε δὲν εἶναι
δυνατόν, νὰ γίνῃ κόποιος σπουδαῖος ἢ ἀσημαντός, ἀφα-
νὴς ἢ εὐδοξος ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν κακίαν τῶν προγόνων
του. Ἀλλὰ, ἐάν πρέπει νὰ εἶπω καὶ κάτι παράξενον,
ἐκεῖνος δοξάζεται περισσότερο, ὁ ὁποῖος, μολοντί, δὲν
πρόερχεται ἀπὸ σπουδαίους προγόνους, κατορθώνει ἐν
τούτοις νὰ γίνῃ ἀγαθός.

Συνεπῶς, κανένας ἂς μὴ ὑπερηφανεύεται δι' αὐτὰ,
ἀλλ' ἀπὸ ἐγκώρισε τοὺς προγόνους τοῦ Κυρίου, ἂς ἀπο-
θάλλῃ τελείως τὸν ἐγωϊσμόν καὶ μόνον διὰ τὰ ἰδικὰ του
κατορθώματα ἂς μεγαλοφρονῇ. Μᾶλλον, ὁμοίως, οὔτε καὶ
δι' αὐτὰ ἡμπορεῖ νὰ ὑπερηφανεύεται, διότι ἔτσι ὁ Φαρισαῖ-
ος ἀπεδείχθη κατώτερος τοῦ Τελώνου. Ὅταν, ὁμοίως, θέ-
λῃς νὰ ἀποδείξῃς μεγάλο τὸ κατόρθωμα, νὰ μὴ ὑπερηφα-
νεύῃσαι δι' αὐτὸ καὶ τότε θὰ τὸ καταστήσῃς σπουδαῖον.
Νὰ μὴ νομίζῃς ὅτι ἔκανες κάτι καὶ τότε τὸ πᾶν θὰ ἐπιτύ-
χῃς. Ὁ Πραγματικὰ, ἀπὸ, ὅταν εὐρισκόμεθα μέσα εἰς τὴν
ἀμαρτίαν καὶ νοιώσωμεν ὅτι ἀληθινὰ εἴμεθα ἀμαρτωλοὶ, γι-
νόμεθα δίκαιοι¹⁹, ὅπως ἀκριθῶς καὶ ὁ Τελώνης, πόσον πε-
ρισσότερον ἐξαγιζόμεθα, ὅταν, ἐνῷ εἴμεθα δίκαιοι, θεωρώ-
μεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀμαρτωλοὺς; Ὡστε, ἡ ταπεινοφρο-
σύνη ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταβάλλῃ τοὺς ἀμαρτωλοὺς εἰς
δικαίους, (μολοντί πρόκειται διὰ εὐγνωμοσύνην, παρὰ
διὰ ταπεινοφροσύνην). Ἀπὸ, λοιπόν, ἡ εὐγνωμοσύνη ἔ-
χει τὴν δύναμιν εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς, **40** σκέ-
ψου τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἡμποροῦσε νὰ ἐπιτύ-
χῃ ἡ ταπεινοφροσύνη εἰς τοὺς δικαίους;

Κατὰ συνέπειαν, μὴ καταστρέφῃς τοὺς κόπους σου,
οὔτε νὰ ἀφανίσῃς τοὺς ἰδρώτας σου, οὔτε νὰ τρέξῃς ἀσκο-
πῶν, καθιστῶν χωρὶς ἀξίαν τὸν κόπον ποὺ προῆλθεν ἀπὸ
τὸ τρέξιμον ἀναριθμητῶν διαβρομῶν. Ἀσφαλῶς, γνωρίζῃ
ὁ Κύριος πολὺ καλλίτερα ἀπὸ σένα τὰ κατορθώματά σου.
Ἄν παραβλέπῃ, οὔτε καὶ ἂν προσφέρῃς ἔστω καὶ ἓνα πο-
τήρι κρύου νεροῦ, ἀκόμη, εἴτε δώσῃς ἓνα ὄβολον εἴτε ἀπλῶς

19. Δηλαδὴ ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἀμαρτίας ὁδηγεῖ εἰς τὴν εὐγνωμὴν
μετάνοιαν, ἡ ἁπλοῦς χαρίζῃ τὴν δικαιοσύνην.

ἀναστενάξης, τὰ δέχεται ὅλα μὲ καλὴν διάθεσιν καὶ τὰ ἐνθυμείται καὶ μεγάλας ἀμοιβὰς ὀρίζει δι' αὐτὰ. Διὰ ποίον, λοιπόν, λόγον ἐξετάσεις συνεχῶς τὰ ἰδικά σου κατορθώματα καὶ τὰ φέρεις εἰς τὴν δημοσιότητα; Δὲν γνωρίζεις, ὅτι, ἐὰν ἐπαινέσης ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν σου, δὲν θὰ σὲ ἐπαινέσῃ ὁ Θεός; Β' Ὅπως, πάλιν, ἐὰν θεωρήσης τὸν ἑαυτὸν σου ἀμαρτωλὸν, δὲν θὰ παύσῃ νὰ σὲ δοξάζῃ ἐνώπιον ὄλων; Βέβαια, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μειωθῶν οἱ κόποι σου. Μά, διατὶ λέγω νὰ μειωθῶν; Ἀντίθετα, κάνει τὸ πᾶν καὶ χρησιμοποιοῖ κάθε μέσον διὰ νὰ στεφθῆς νικητής, ἔστω καὶ δι' ἀσήμαντα κατορθώματα. Ἐπίσης, ἐρευνᾷ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, θηρεύων εὐκαιρίας, μὲ τὰς ὁποίας θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴν γέννησιν²⁰. Ἐπίσης, σοῦ καταβάλλει ὀλόκληρον τὴν ἀμοιβήν, ἔστω καὶ ἂν προσήλθες εἰς τὴν ἐργασίαν τὴν ἐνδεκάτην ὥραν. «Καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν προσφέρῃς καμμίαν ἀφορμὴν σωτηρίας», λέγει, «τὸ κάνω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν δεδήλωσιν τοῦ ὀνόματός μου»²¹. Δηλαδή, εἴτε στενάξῃς μόνον εἴτε σακρύσῃς (διὰ τὰς ἀμαρτίας σου), ἀμέσως ἀρπάζει ὅλα αὐτὰ ὁ Θεός καὶ τὰ χρησιμοποιοῖ ὡς ἀφορμὴν τῆς σωτηρίας σου.

Συνεπῶς, ἂς μὴ ὑπερηφανευώμεθα, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἂς θεωρῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀχρηστους, διὰ νὰ ἀποδώμεν χρήσιμοι. C Διότι, ἐὰν ὁ ἴδιος θεωρήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἄξιον ἐπαίνου, κατήντησες ἀχρηστος, ἔστω καὶ ἂν εἶσαι χρήσιμος. Ἀντίθετα, ἐὰν τὸν ὀνομάσῃς ἀχρηστον, θὰ γίνῃς χρήσιμος, ἔστω καὶ ἂν εἶσαι ἀκατάλληλος πρὸς τοῦτο. Ἐπομένως, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ξεχνῶμεν τὰ κατορθώματά μας. Μά, πῶς εἶναι δυνατόν αὐτό, λέγει κάποιος, νὰ μὴ γνωρίζωμεν, δηλαδή, ἐκεῖνα, τὰ ὁποία καλὰ γνωρίζομεν; Τί λέγεις, τώρα; Ἐνῶ συνέχεια ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μὲ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, ὀργιάζεις καὶ ἐκτρέπε-

20. Γίνονται ἔτσι ἀνομιὰς μίαν καλῶς νοσητικῶς τῆς Ἰερουσαλῆμ, εἰς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σολομῶντος καὶ ἄλλων βασιλέων, ὑπῆρχον εἰδικὰ τοῦ Θεοῦ Μολύχ καὶ προσεφέροντο ἀνθρώπων θυσιάαι. Ἀργότερον ἀπέβη τέρας ἀπορρήτων καὶ καύσεων τῶν σκουαδίων καὶ σιγᾶ - σιγᾶ ἀθεωρήθη ὡς εἰκὼν τοῦ θεοῦ καὶ ἄλλοι.

21. Ἰεζ. 38, 22 καὶ 38.

σαι εἰς γέλωτας, καὶ δὲν γνωρίζεις ὅτι ἀμαρτάνεις, ἀλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ λησμονεῖς, χωρὶς νὰ ἠμπορήσῃς νὰ ξεχάσῃς τὰ κατορθώματά σου; Α' Βέβαια, ὁ φόβος εἶναι ἰσχυρότατον συναισθημα. Ἡμεῖς, ὅμως, κάνομεν τὸ ἀντίθετον. Δηλαδή, ἐνῶ κάθε ἡμέραν ἐρχόμεθα εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Θεόν, οἷν τὸ λαμβάνομεν καθόλου σοδαρὰ ὑπ' ὄψιν, ὅταν, ὅμως, βῶσομεν ἓνα μικρὸν νόμισμα εἰς κάποιον πτωχόν, τὸ στριφογυρίζομεν ἐπάνω καὶ κάτω, πρᾶγμα ποῦ εἶναι δείγμα ἐνοχῆς ανοησίας καὶ μεγίστη ζημία διὰ τὸν συλλέγοντα. Καὶ, ὅμως, αἰγυρον θησαυροφυλάκιον τῶν κατορθωμάτων εἶναι ἡ λήθη τῶν κατορθωμάτων. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς προκαλοῦμεν τοὺς κλέπτας, ὅταν ἐκβέταμεν τὰ ἐνδύματά μας καὶ τὰ χρήματά μας εἰς τὴν ἀγοράν, ἐνῶ, ὅταν τὰ τακτοποιήσωμεν καὶ τὰ κρύψωμεν καλὰ εἰς τὸ σπῆτι μας, θὰ τὰ ἔχωμεν εἰς ἠσφαλισμένον μέρος, ἔτσι, λοιπόν, συμβαίνει καὶ μὲ τὰ κατορθώματά μας. Δηλαδή, ὅταν τὰ ἐνθυμούμεθα συνεχῶς, ἐξοργίζομεν τὸν Κύριον, Β' ὀπλιζομεν τὸν ἐχθρόν καὶ προκαλοῦμεν τὴν κλοπὴν, ἐνῶ ὅταν δὲν τὰ γνωρίζῃ κανένας, παρὰ μόνον ἑκεῖνος ποῦ πρέπει νὰ τὰ γνωρίζῃ, τότε εἶναι ἠσφαλισμένα.

Λοιπόν, μὴ τὰ ἐπιδεικνύῃς διαρκῶς, διὰ νὰ μὴ σοῦ τὰ ἀφαιρήσῃ κανένας καὶ πάθῃς ὅτι ἔπαθε ὁ Φαρισαῖος μὲ τὸ νὰ τὰ ἀναφέρῃ συνεχῶς. Δι' αὐτὸ τοῦ τὰ ἠρπασεν ὁ διάβολος, μαλονότι τὰ ἀνέφερε μὲ αἰσθημα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεόν καὶ προσέφερε τὰ πάντα εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ οὔτε αὐτὸ ἦτο ἀρκετὸν δι' αὐτόν. Διότι δὲν εἶναι ἀπόδειξις εὐχαριστηρίου προσευχῆς νὰ δευδείξῃς τοὺς ἄλλους, νὰ ἐπιζητήσῃς τὴν δόξαν ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ νὰ ἐπιτίθεσαι ἐναντίον τῶν ἀμαρτωλῶν. Ὅταν εὐχαριστῆς τὸν Θεόν, νὰ ἀρκῆσαι μόνον εἰς αὐτόν, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃς ἄλλα πρόσωπα καὶ νὰ καταδικάζῃς τὸν πλησίον σου. C Διότι αὐτὸ δὲν ἀρμάζει εἰς τὴν ἔκφρασιν εὐχαριστίας.

Ἐπιθυμοῦν νὰ μάθῃς τὸ περιεχόμενον τῆς εὐχαριστίας; Ἄκουσε τὴν προσευχὴν τῶν τριῶν παιδῶν ἡμάρτησάντων, παρέδωκεν τὰς ἐντολάς σου, σὺ, ὅμως, Κύριε, συμπεριφέρῃς μὲ δικαιοσύνην πρὸς ἡμᾶς, διότι ὅλα τὰ κρίνεις μὲ ἀληθινὴν κρίσιν»²². Ὅστε, εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεόν

22. Λευ. 11 (Προσευχὴ τριῶν Παίδων), 5, 8, 7.

είναι να ομολογή κανείς τα αμαρτήματά του, πράγμα το οποίο εμφανίζει αυτόν έχον αναριθμήτων αμαρτιών, χωρίς να του ζητήται Ισαξία τιμωρία. Αυτός είναι πρό πάντων που εύχарιστεί τόν Θεόν.

☩ Συνεπώς, ως αποφεύγωμεν τήν περιαιτολογίαν, καθ' ὅσον αὐτὴ μᾶς καθιστᾷ μισητούς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ βδελυρούς εἰς τόν Θεόν. Δι' αὐτό, ὅσον μεγαλύτερα κατορθώματα ἐπιτελέσωμεν, τόσον ὀλιγώτερα νὰ λέγωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας. Διότι ἔτσι θὰ λάβωμεν μεγαλύτεραν δόξαν καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Μᾶλλον, ὄχι μόνον δόξαν, ἀλλὰ καὶ μισθόν καὶ ἀμοιβὴν μεγάλην. Ἄρα, νὰ μὴ ἀπαιτῆς μισθόν, διὰ νὰ λάβῃς ἀμοιβήν. Νὰ παραδέχεσαι ὅτι ἡ σωτηρία ἀπορρέει ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ὁμολογήσῃ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ὅτι σοὺ εἶναι ὀφειλέτης ὄχι μόνον διὰ τὰ κατορθώματά σου, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν τὴν εὐγνωμοσύνην σου. Λοιπὸν, ὅταν ἐπιτελῶμεν διάφορα κατορθώματα, ἔχομεν τὸν Θεόν ὀφειλέτην διὰ τὰ κατορθώματά μας αὐτὰ μόνον. Ὄταν, ὁμως, πιστεύωμεν ὅτι δὲν ἐκόναμεν τίποτε τὸ σπουδαῖον ἢ τότε ὁ Θεὸς εἶναι ὀφειλέτης μας καὶ δι' αὐτὸ τὸ συναίσθημά μας καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅτι ἦτο διὰ τὰ κατορθώματά μας. Ὄστε, αὐτὸ εἶναι ἰσότημον πρὸς τὰ κατορθώματα. Διότι, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ αὐτό, ὅτε καὶ ἐκεῖνα θὰ φανοῦν σπουδαῖα. Καὶ ἡμεῖς, ἐξ ἄλλου, ὅταν ἔχωμεν ὑπερήματα, τότε τοὺς ἐκτιμῶμεν περισσότερο, ὅταν, ἐνῶ ἐκτελοῦν ἄλλας τὰς ἐργασίας μὲ καλὴν διάθεσιν, πιστεύουσιν ὅτι δὲν ἔχουν κάνει τίποτε τὸ ἀξιόλογον.

Συνεπώς, ἐὰν ἐπιθυμῆς νὰ φανοῦν μεγάλα τὰ κατορθώματά σου, νὰ μὴ τὰ θεωρῆς μεγάλα, καὶ τότε θὰ γίνουσιν μεγάλα. Ἔτσι ἔλεγε καὶ ὁ ἑκατόνταρχος: «Δὲν εἶμαι ἄξιος διὰ νὰ εἰσελθῆς εἰς τὸ σπῆτι μου»²³, δι' αὐτὸ καὶ ἀπεδείχθη ἄξιος C καὶ ἐθαυμάζετο περισσότερο ἀπὸ ἄλλους τοὺς Ἰουδαίους. Ὁμοιότητως, ὁμιλεῖ καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ: «Δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομάζωμαι ἀπόστολος»²⁴, δι' αὐτὸ καὶ ἔγινε πρῶτος ἀπὸ ἄλλους. Τὸ ἴδιον ἔλεγε καὶ ὁ Ἰωάννης: «Δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ λύσω τὰ λουριά ἀπὸ τὰ ὑποδή-

²³ Ματθ. 8, 8.

²⁴ Α' Κορινθ. 15, 9.

ματά του»²⁵, δι' αὐτὸ καὶ ἦτο φίλος τοῦ Νυμφίου καὶ τὸ χέρι, διὰ τὸ ὅποιον εἶπεν ὅτι ἦτο ἀνάξιον νὰ ἐγγίσῃ τὰ ὑποδήματά του, τὸ προσεῖλκεσαν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κεφαλὴν του. Ὁμοίως καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγεν: «Φύγε ἀπ' ἐδῶ, Κύριε, διότι εἶμαι ἄνθρωπος ἁμαρτωλός»²⁶, δι' αὐτὸ καὶ ἔγινε τὸ θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας. Πραγματικά, τίποτε δὲν εύχарιστεί τόσον τὸν Θεόν, ὅσον τὸ νὰ συγκαταριθμῆ κανεὶς τὸν ἑαυτὸν τοῦ μεταξὺ τῶν χειροτέρων ἁμαρτωλῶν. ☩ Αὐτὸ εἶναι ἡ ἀρχὴ κάθε εὐσεβείας. Διότι ἐκεῖνος τοῦ κατέχεται ἀπὸ ταπεινώσεων καὶ συντριβῆν, δὲν θὰ κενοδοξήσῃ, δὲν θὰ ὀργισθῇ, δὲν θὰ φθονήσῃ τὸν πλησίον του, δὲν θὰ κυριευθῇ ἀπὸ κανένα ἄλλο πάθος. Δὲν ἠμποροῦμεν, πραγματικά, νὰ σηκώσωμεν ἓνα χέρι σπασμένον, ἔστω καὶ ἂν φιλονικήσωμεν πολλὰς φορές. Συνεπώς, ἐὰν συντριψώμεν τοιοῦτοτρόπως καὶ τὴν ψυχὴν, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ καθόλου νὰ ὑπερφηανευθῇ, ἔστω καὶ ἂν τὰ πάθη ἐμφυσοῦν εἰς αὐτὴν μὲ δυνάμιν διὰ νὰ τὴν ἀνυψώσουσιν. Ἄφοδ, λοιπὸν, ὅποιος θρηνεῖ διὰ τὰ ἐπίγεια πράγματα, ἀπαλλάσσει τὴν ψυχὴν του ἀπὸ ὅλα τὰ νοσήματα, πολὺ περισσότερο θὰ καταστῇ εὐσεβής, ὅποιος κάνει τὸ ἴδιον διὰ τὰς ἁμαρτίας του.

Ποῖος, ὁμως, θὰ ἠμπαρέσῃ νὰ συντριπῇ τόσον πολὺ τὴν καρδίαν του; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἐ Ἄκουσε τὸν Δαυῖδ, ὁ ὅποιος μάλιστα δι' αὐτὸ ἐδοξάσθη καὶ πρόσεξε τὴν συντριβὴν τῆς ψυχῆς του. Ὄταν, δηλαδὴ, ὕστερα ἀπὸ ἀναριθμητὰ κατορθώματα, ἐπρόκειτο νὰ χάσῃ τὴν πατρίδα του, τὴν οἰκογένειάν του καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς συμφορᾶς του, εἶδε κάποιον στρατιώτην, ἀσημαντόν καὶ ταπεινόν νὰ ἐπωφελητῆ: τὴν εὐκαιρίαν καὶ νὰ τοῦ ἐπιτίθεται καὶ νὰ τὸν ἐμπαῖξῃ, ὄχι μόνον δὲν ἀνταπέδωσε τὰς ὕβρεις, ἀλλὰ καὶ ἠμπόδισε κάποιον ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του, ὁ ὅποιος ἠθέλησε νὰ τὸν φονεύσῃ, λέγων: «Ἀφῆσατε αὐτόν, διότι ὁ Κύριος τὸν διέταξεν»²⁷. Καὶ πάλιν, ὅταν οἱ ἱερεῖς εἶχαν τὴν ἀξίωσιν νὰ περιφέρῃ μαζί του τὴν κιθωτόν, δὲν τὸ ἐδέχθη. C Ἄλλὰ τί ἀπαντᾷ; «Θὰ τὴν ἐγ-

²⁵ Ματθ. 1, 7. Ματθ. 8, 11.

²⁶ Λουκ. 5, 8.

²⁷ 11. Τιμωλ. 10, 10.

καταστήσω εἰς τὸν ναόν. Ἐάν μὲ ἀπαλλάξῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ δεινὰ ποὺ μὲ ἔχουν εὐραί, τότε θὰ ἀντικρύσω τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτῆς. Ἐάν δὲ μοῦ εἴπῃ, δὲν σέ θέλω, Ἰδοὺ ἐγώ, ὡς γίνῃ ὅ,τι ὀρέσῃ αὐτόν»²⁸. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον συνέβη μὲ τὸν Σαούλ, ὄχι μία ἢ δύο, ἀλλὰ πολλὰς φορές, πόσον μεγάλην εὐσέβειαν δὲν φανερώνει; Πραγματικά, ὑπεσκέλισε τὸν παλαιὸν νόμον καὶ ἐπλησίασε τὰς ἀποστολικὰς ἐντολάς. Ἐὰν αὐτὸ καὶ ἦτο εὐχαριστημένος μὲ ὅλα ὅσα προήρχοντο ἀπὸ τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ κρίνῃ τὰ συμβαίνοντα, παρὰ ἕνα μόνον ἐπιθυμῶν, εἰς κάθε περίπτωσιν νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ ἐφαρμόζῃ τοὺς νόμους, ποὺ εἶχαν θεσπισθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅταν, μετὰ τὴν ἐπιτέλειον τῶν μεγάλων ἐναρέτων ἔργων, ἔδλεπε τὸν τύραννον, τὸν φονέα τοῦ πατρὸς του, τὸν ἀδελφοκτόνον, τὸν παράφρονα ὕβριστὴν νὰ κατέχῃ ἀντὶ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν, οὔτε καὶ ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας ἐσκανδαλίζετο. Ἀλλ' ἔλεγεν· Ἐάν ἔτσι φαίνεται καλὸν εἰς τὸν Θεόν, ἐγὼ μὲν νὰ περιφερωμαι, νὰ περιπλανώμαι καὶ νὰ καταδιώκωμαι, ἐκεῖνος δὲ νὰ τιμᾶται, τότε, μοῦ εἶναι ἱκανοποιητικὸν καὶ τὸ δέχομαι καὶ ἐπὶ πλέον χρεωστῶ εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν Θεόν διὰ τὰ πολλὰ θάσάνα μου. Δὲν συμπεριφέρθη ὅπως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀναιδεῖς καὶ τοὺς αὐθάδεις, οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ ἐπιτέλουν οὔτε τὸ ἐλάχιστον τῶν ὁσων κατώρθωσεν ἐκεῖνος, ἅ ὅταν ἴδουν ἄλλους νὰ εὐτυχοῦν, ἐνῶ οἱ ἴδιοι περνοῦν μίαν μικρὰν στενοχωρίαν, καταστρέφουν τὰς ψυχὰς τῶν μὲ ἀναριθμήτους βλασφημίας. Μά, ὁ Δαυὶδ δὲν ἦτο ὁμοίος μὲ αὐτούς, ἀλλὰ συμπεριεφέρετο μὲ κάθε εὐσέβειαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἔλεγεν· «Εὗρήκα τὸν Δαυὶδ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰεσσαὶ νὰ ἐκτελέῃ τὸ θέλημα τῆς καρδίας μου»²⁹.

Ὅθεν, καὶ ἡμεῖς ὡς ἀποκτήσωμεν παρομοίαν ψυχὴν καὶ ὡς ὑποφέρωμεν μὲ εὐκολίαν ὅ,τι καὶ ἂν πάθωμεν, καὶ τότε, πρὶν ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν βασιλείαν, θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ὠφέλειαν τῆς ταπεινοφροσύνης. Διότι ὁ Κύριος λέγει· «Μάθετε ἀπὸ ἐμένα, ὅτι εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινός εἰς τὴν καρδίαν καὶ θὰ εὕρετε ἀνάπαυσιν εἰς τὰς ψυχὰς

28. Β' Βασίλ. 18, 25 - 26.

29. Ψαλμ. 88, 21.

σας»³⁰. Διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἀνάπαυσιν καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὡς φυτεύσωμεν εἰς τὰς ψυχὰς μας μὲ κάθε προθυμίαν τὴν μητέρα ὄλων τῶν ἀγαθῶν, Ἡ δὲ δὴ, τὴν ταπεινοφροσύνην.

Διότι ἔτσι θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ διαπλεύσωμεν, χωρὶς κύματα, καὶ τὸ πέλαγος τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ νὰ καταπλεύσωμεν εἰς τὸ ἤσυχον ἐκεῖνο λιμάνι, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

30. Ματθ. 11, 29.

ΟΜΙΛΙΑ Δ'

(Κεφ. α', 17-21)

17 « Ὅλοι, λοιπόν, αἱ γενεαὶ ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ μέχρι τὸν Δαυὶδ εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ αἱ γενεαὶ ἀπὸ τοῦ Δαυὶδ μέχρι τῆς ἐποχῆς πού οἱ Ἰουδαῖοι μετώκησαν ὡς αἰχμάλωτοι εἰς τὴν Βαβυλῶνα εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ αἱ γενεαὶ πού ἐξῆσαν ἀπὸ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Χριστοῦ εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες »¹.

Εἰς τρία μέρη² διήρθεον (ὁ εὐαγγελιστὴς) ὅλας τὰς γενεάς, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι δὲν ἔγιναν πρὸ ἀνάρετοι, οὔτε δταν μετεβλήθῃ ὁ τρόπος τῆς διακυβερνήσεως των, ἀλλὰ εἴτε εἶχαν ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα εἴτε εἶχαν βασιλείαν εἴτε ὀλιγαρχίαν, συνεχῶς εὕρισκοντο καὶ ἔζων μέσα εἰς τὰ ἴδια κακά, **Β** χωρὶς νὰ ἀποκτήσουν τίποτε περισσότερο εἰς λόγον ἀρετῆς οὔτε δταν τοὺς διήθουνον ἄρχοντες ἢ ἱερεῖς ἢ βασιλεῖς.

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον εἰς μὲν τὸ μεσαῖον τμήμα³ ἀπεσιώπησε τρεῖς βασιλεῖς, εἰς δὲ τὸ τελευταῖον⁴, μολονό-

1. Ματθ. 1, 17.

2. Ἡ διαίρεσις αὐτῆ ἀνακαθίσταται εἰς τὰ τρία πολιτεύματα ἐπὶ τῇ θέσει τῶν ἀποίων ἐκιδρυθήσαν οἱ Ἰουδαῖοι. Δηλαδή ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ μέχρι τὸν Δαυὶδ, ὕστερα, ἑβραῖοι, ἀπὸ τὸν Μωϋσῆ καὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναου, τοὺς ἐβελόνον οἱ Κέλται. Ἀπὸ τὸν Δαυὶδ μέχρι τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος τοὺς κατήθουνον οἱ βασιλεῖς. Ἀπὸ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος μέχρι τοῦ Χριστοῦ εὕρισκοντο ὑπὸ τοὺς ἀρχοντας.

3. Πρὸβλ. Ματθ. 1, 6 - 11.

4. Πρὸβλ. Ματθ. 12 - 16.

τι συμπεριέλαβε δώδεκα γενεάς, εἶπεν ὅτι εἶναι δεκατέσσαρες;

Τὸ πρῶτον πρόβλημα θὰ τὸ ἀφῆσω νὰ τὸ ἐρευνησέτε ἐσεῖς, διότι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς δίδω ὅλας τὰς ἀπαντήσεις, διὰ νὰ μὴ περιπέσετε εἰς ἀδιαφορίαν⁵. 846* Ἀ μάλλον, ὅμως, θὰ σᾶς δώσω τὴν ἀπάντησιν καὶ εἰς τὸ πρῶτον πρόβλημα, ὥστε νὰ μὴ συναντᾶτε δυσκολίας κατὰ τὴν ἐρευναν, διότι ἡ ἐρευνα ἔχει νὰ μᾶς ἀποδείξῃ κατὰ βαθύ. Διὰ τὴν, λοιπόν, ἀφοῦ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Δαυὶδ μέχρι τοὺς χρόνους τοῦ Ἰερονίου καὶ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας ἐβασίλευσαν δεκαεπτὰ βασιλεῖς, ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι εἶναι δεκατέσσαρες γενεαί; Ἐάν, ἑβραῖοι, εἶχεν ὡς ἔργον του νὰ ἀναγράψῃ τὰς διαδοχὰς τῶν βασιλέων, ἴσως δικαιολογημένα θὰ τὸν κατηγοροῦ κανεὶς ὅτι παραποιεῖ τὴν σειρὰν τῶν βασιλέων. Διότι ἐνῶ σύμφωνα μετὰ τὰ διδλία τῶν Βασιλειῶν καὶ τῶν Παραλειπομένων ὕστερα ἀπὸ Ἰωρὰμ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσαφάτ, ἐβασίλευσαν τρία πρόσωπα, **Β** ὁ Ὀχοζίας, ὁ Ἰωάκ καὶ ὁ Ἀμασίας, καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Ὀζίας, ὁ Ἰωάθαμ καὶ ὁ Ἀχαζ, ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅμως, ἀφοῦ παρέλειψε τοὺς τρεῖς πρώτους, πού

5. Εἰς τὴν ἔκδοσιν H. de Montfaucon, μετὰ τὸ τέλος τῆς τελευταίας ὀμιλίας τοῦ εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον ἀπονήματος τοῦ ἱεροῦ Χριστοστόμου, παρατίθεται ἑκτενὲς ἀπόσπασμα περιέχον τὴν παραλειπόμενὴν εἰς τὴν παρούσαν ὀμιλίαν ἀπάντησιν εἰς τὸ πρῶτον πρόβλημα. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἐπιπέσειν ἐνταῦθα εἰς τὸ οἰκτεῖον μέρος, διότι ἀπ' ἐνὸς μὲν φαίνεται γνήσιον ἐπειδὴ συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἔπος καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ Χριστοστόμου καὶ ἀναντιῶ εἰς πολλοὺς κωδικούς, ἀπ' ἑτέρου δὲ δι' αὐτοῦ καλύπτεται τὸ ἐναπομένον κενὸν καὶ διασφαλεῖται καὶ συμπληροῦται καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ δευτέρου προβλήματος. Διακρίνεται ὅτι ὡς πρὸς τὸ ἀπόσπασμα ἀναλυθεῖται τὴν ἀρίστην πᾶν σσηλὸν τῆς ἐκδόσεως B. de Montfaucon καὶ ὅτι τὸ ἀρχαῖον κείμενον δόνηται νὰ τὸ εἶρη ὁ ἀναγνώστης εὐθὺς μετὰ τὸ κείμενον τῆς τελευταίας ὀμιλίας τοῦ παρόντος τόμου.

* Ὁ ἀριθμὸς οὗτος καθὼς καὶ οἱ συνεχόμενοι 847 καὶ 848 παραπέμπουν εἰς τὸ παρεμβλλόμενον κείμενον (βλ. τὴν ἀνωτέρω 5 σημείωσιν).

έβασίλευσαν μετά τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσαφάτ Ἰωράμ, συνδέει πρὸς αὐτὸν τὸν Ὄζιαν, τὸν Ἰωάθαμ καὶ τὸν Ἀχαζ, ἀποσιωπήσας τοὺς τρεῖς ἀναφερθέντας ἐνδιαμέσους. Αὐτὸ τὸ ἔκανε, ἐπειδὴ δὲν εἶχε ὡς σκοπὸν νὰ ἐκθέσῃ τὴν σειράν τῶν βασιλέων. Διότι τότε θὰ ἔπρεπε νὰ κατηγορήσωμεν τὸ Εὐαγγέλιόν του ὡς ἐσφαλμένον. Ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ παρουσιάσῃ τὴν διαδοχὴν τῶν βασιλέων, ἀλλὰ νὰ ὀριθιμῆσῃ τοὺς προγόνους. Διότι αὐτὸ θέλει, ὅταν λέγῃ: «Ὁλοι, λοιπὸν, αἱ γενεαὶ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ μέχρι τοῦ Δαυὶδ εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες C καί, πάλιν, ἀπὸ τοῦ Δαυὶδ (μέχρι τοῦ Ἰεχονίου) καὶ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς τὴν Βαβυλώνα εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες» (Ματθ. 1, 17). Ἀλλὰ δὲν εἶναι δεκατέσσαρες διαδοχικοὶ βασιλεῖς. Συνεπῶς, δίκαια ἀπαλλάσσεται ἀπὸ κάθε κατηγορίαν. Ἐπειδὴ, ὅμως, μερικοὶ νομίζουν ὅτι ἤμποροῦσε νὰ τὰς ὀνομάσῃ καὶ διαδοχὰς καὶ νὰ γράψῃ ὡς ἐξῆς: Ὁλοι, λοιπὸν, αἱ γενεαὶ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ μέχρι τοῦ Δαυὶδ εἶναι διαδοχαὶ δεκατέσσαρες καὶ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν εἰς τὴν Βαβυλώνα γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔαν, βέβαια, τὸ ἔλεγεν αὐτὸ, τότε, τὸ κάθε τι θὰ ἐλέγετο δικαιολογημένα. Ἀλλὰ θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐλεγχθῆ ὅτι παραχαράσσει τὴν ἱστορίαν. Τώρα, ὅμως, ὅπως προείπα, ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ παρουσιάσῃ τὰς γενεὰς καὶ ὄχι τὰς διαδοχὰς. D Ἐνῶ, λοιπὸν, εἰς τὰ διδῆλα τῶν βασιλείων καὶ τῶν Παραλειπομένων ἱστοροῦνται αἱ διαδοχαὶ τῶν βασιλέων καὶ ὄχι αἱ γενεαὶ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀντίθεσις μεταξύ αὐτῶν καὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ.

Γενεάν δὲν ἤμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν τὸν χρόνον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ πολλὰς φορές συμβαίνει μερικοὶ νὰ ζήσουν ὀλίγον χρόνον καὶ νὰ ἀποθάνουν πρὶν ὅπῃ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Ἄλλοι πάλιν φθάνουν μέχρι τὴν ἡλικίαν τοῦ παιδιοῦ, ἄλλοι εἰς τὴν ἐφηδικὴν ἡλικίαν καὶ ἄλλοι γίνονται ἄνδρες. Τέλος, ἄλλοι φθάνουν εἰς θαυτὴ γῆρας. 847 A Ποῖαν, λοιπὸν, θὰ θεωρήσῃ κανεὶς ὡς γενεάν, ὅταν ὁ ἕνας, ἐπὶ παραδειγματι, φθάσῃ μέχρι τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἄλλος μέχρι τὸ εἰκοστόν, ἄλλος μέχρι τὸ πεντηκοστὸν ἄλλος μέχρι τὸ ἑβδομηκοστὸν καὶ ἄλλος ὑπερβαίνει καὶ τὸ ἑκατοστόν; Καὶ αὐτὸ δὲν παρατηρεῖται μόνον εἰς τοὺς παλαιούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Πῶς, λοιπὸν, εἶναι δυνατὸν νὰ ὀνομάζωμεν τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου γενεάν;

Ἀλλὰ δὲν ἤμποροῦμεν, πάλιν, νὰ ὀνομάσωμεν γενεάν τὸ χρονικὸ διάστημα ποῦ φθάσει μέχρι τῆς ἀποκτίσεως τέκνων, διότι ἄλλοι μὲν ἐνυμφεύθησαν καὶ ἀπέκτησαν τέκνα προτοῦ νὰ γίνουσι εικοσὶν ἔτων, ἐνῶ ἄλλοι, ὅταν ὑπερέβησαν τὰ τριάντα. Καὶ μεταξύ τῶν συνομολικῶν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ ἴδῃ ὅτι ἄλλοι μὲν ἀπέκτησαν μόνον ἓνα παιδί, ἄλλοι πάλιν ἀπέκτησαν τέσσαρα, ὥστε νὰ ἴδουσι τοὺς ἐγγονοὺς των εἰς τὰ πενήντα ἔτη των, B ἐνῶ ἄλλοι εἰς τὰ ἑβδομήντα των δὲν εἶδαν κανένα παιδί.

Πῶς πρέπει, συνεπῶς, νὰ ὀριθιμῶσωμεν τὰς γενεὰς; Μὲ βάσειν τοὺς μακροβίους ἢ τοὺς ὀλιγοβίους; Ἀπὸ τοὺς ἀποκτῶντας ἀμέσως παιδιὰ ἢ ἀπὸ τοὺς θραδύνοντας; Ἀπὸ ἐκείνους ποῦ βλέπουν μόνον τὰ πρῶτα παιδιὰ ἢ ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἀντικρῶζουσι πολλὰς γενεὰς;

Ὅταν, λοιπὸν, ἐξετασθῶν αὐτὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, βλέπομεν ὅτι ὁ θεῖος εὐαγγελιστής, ἐπειδὴ δὲν ἐσκόπευε νὰ ἐκθέσῃ τὰς διαδοχὰς τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἔβασε μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν σειράν τῶν βασιλέων, ὅπως ὑπάρχει εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ, ἀριθμῶν ὅπως αὐτὸς γνωρίζει, παίρνει τόσους βασιλεῖς, C ὅσοι τοῦ ἦσαν ἀρκετοὶ διὰ τὴν συμπληρώσῃ τὰς δεκατέσσαρας γενεὰς. Ἐτοί, διατηρεῖται πλήρης ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν καὶ καθόλου δὲν ἀντιφάσκει πρὸς τὰς εἰδήσεις τῆς ἱστορίας. Ἡ πρώτη ἀπορία ἐλύθη πλέον.

Πρέπει, ὅμως, νὰ ὀμιλήσω καὶ περὶ τοῦ δευτέρου προβλήματος. Διατί, ἐνῶ οἱ ἀναφερόμενοι ἀπὸ τὸν Ἰεχονίαν μέχρι τὸν Ἰωσήφ εἶναι δώδεκα, λέγει ὁ εὐαγγελιστής ὅτι εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες; Διὰ τὴν ἴδιαν αἰτίαν. Διότι, ὅπως εἶπα, δὲν ἠθέλε νὰ ἀναγράψῃ διαδοχὰς, ἀλλὰ γενεὰς, D Συμβαίνει, ὅμως, πολλὰς φορές εἰς τοὺς μακροβίους καὶ τοὺς πολυχρονίους ἀνθρώπους νὰ γίνουσι ὀλίγοι διαδοχαὶ ἀνδρῶν, ἐνῶ αἱ γενεαὶ εἶναι πλήρεις. Συμφωνοῦν, λοιπὸν, μετὰ τὴν σκέψιν αὐτήν, ἐνῶ ἀπὸ τὸν Δαυὶδ μέχρι τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Βαβυλώνας ἀναφέρονται περισσότεροι εἰς τὰς διαδοχὰς, αἱ γενεαὶ, ὅμως, ἦσαν ὀλιγώτεροι. Διότι εἰς δεκαεπτὰ διαδοχὰς ἀνδρῶν ἀνεφέρθησαν δεκατέσσαρες γενεαὶ. Κατὰ τὸν ἴδιον συλλογισμόν, συνεπῶς, καὶ τώρα εἰς δώδεκα γενεὰς ἀνδρῶν συμπληροῦνται αἱ δεκατέσσαρες γενεαὶ, ἐπειδὴ, ὅπως εἶναι φυσικόν, οἱ δώδεκα ἦσαν πῶς μακρόβιοι καὶ πολυχρόνιοι E καὶ ἦσαν ἀρκετὰ

διά να συμπληρωθούν αι δεκατέσσαρες γενεαί. Μιά ἀπάντησις, λοιπόν, εἰς τὸ πρόβλημα αὐτὸ εἶναι αὕτη.

Ἄλλὰ καὶ σύμφωνα με ἄλλον συλλογιαμὸν θὰ ἤμποροῦσες ἐὰν ἐρευνησῆς καὶ ἐδῶ νὰ εὕρῃς δεκατέσσαρας ἀνδρας ἀναφερομένους καὶ εἰς τὴν παρούσαν διαδοχὴν, σύμφωνα με τὴν ἱστορίαν, ἐὰν εἰς τοὺς δώδεκα συναριθμησῆς καὶ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐθεωρήθη υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ. Θὰ ἤμποροῦσες, ἀκόμη, νὰ προσθέσῃς εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν Ἰεχονίαν, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη εἰς τὴν Βαβυλώνα, καὶ ὄχι τὸν βασιλεύσαντα εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, 848 Α. Διότι ὑπῆρξαν δύο ὀνόματα Ἰωακείμ μετὰ τὸν Ἰωσίαν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσίου, ὁ ὁποῖος τὸν διεδέχθη εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεύτερος Ἰωακείμ. Αὐτοὶ δὲ ὀνομάσθησαν καὶ Ἰεχονία, ὅταν ἐξελληνίσθη τὸ ὄνομά των. Ὁ πρῶτος, λοιπόν, Ἰωακείμ, ποῦ ἐλέγετο καὶ Ἰεχονίας, ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωσίου, ὃς ὑπολογισθῆ εἰς τὰς γενεὰς τὰς πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἐνῶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωακείμ, ποῦ καὶ αὐτὸς ἐλέγετο καὶ Ἰεχονίας, ἦτο υἱὸς τοῦ πρώτου Ἰεχονίου καὶ ἕγγονος τοῦ Ἰωσίου, ἐὰν ὑπολογισθῆ εἰς τοὺς γενεαλογουμένους μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν μέχρι τοῦ Χριστοῦ, τότε, θὰ μᾶς δώσῃ πλήρη τὸν ἀριθμὸν τῶν δεκατέσσαρων γενεῶν.

Β Τὸ ὅτι δὲ ὑπῆρξαν δύο Ἰωακείμ θὰ τὸ μαρτυρήσῃ τὸ διδῶλον τῶν βασιλευσάντων, τὸ ὁποῖον λέγει τὰ ἑξῆς: «Καὶ ὁ Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου Νεχῶ ἐθεσεν εἰς τοὺς Ἰσραηλῖτας ὡς βασιλεὺς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσίου Ἐλιακείμ, τὸν ὁποῖον μετωνόμασεν εἰς Ἰωακείμ» (Δ' Βασιλ., 23, 34). Εἰς τὴν συνέχειαν λέγει ὅτι αὐτὸς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη με τοὺς πατέρας του. Ἐπειτα, λέγει, ὅτι ἐβασιλεύσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωακείμ. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του ἐπετέθη ὁ Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλώνας εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτὴν καὶ, ἀφου τὴν ἐκυρίευσεν, μετέφερε καὶ τὸν Ἰωακείμ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν Βαβυλώνα. Γ Αὐτὸς, λοιπόν, ὁ δεύτερος Ἰωακείμ, ποῦ ἀπὸ τὸν προφήτην Ἱερεμίαν ἔχει ὀνομασθῆ Ἰεχονίας, ἦτο ἕγγονος καὶ ὄχι υἱὸς τοῦ Ἰωσίου. Δι' αὐτὸ δικαιολογημένα ὃς ὑπολογισθῆ εἰς τὴν τρίτην γενεαλογίαν τῶν δεκατέσσαρων γενεῶν ἀπὸ τοῦ Ἰεχονίου μέχρι τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ὁ πατέρας του, ἐπειδὴ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωσίου, ὃς ἀριθμηθῆ εἰς τὰς προηγουμένας γενεὰς. Ἔτσι, συμπληρῶνεται ὁ ἀριθμὸς

τῶν δεκατέσσαρων τελευταίων γενεῶν. Διότι εἰς αὐτάς, νομίζω, ὅτι ὑπολογίζει καὶ τὸν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας.

Τὸ δεύτερον, ὅμως, θὰ σὲς τὸ ἐξηγήσω. Λοιπόν, μοῦ φαίνεται ὅτι εἰς τὴν θέσιν μιᾶς γενεᾶς ὑπέλογισε τὸ διάστημα τῆς αἰχμαλωσίας εἰς τὴν Βαβυλώνα, ἢ τὴν δὲν ἄλλην γενεάν καλύπτει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, τὸν ὁποῖον συνδέει με ἡμᾶς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Σωστὰ δὲ ὑπενομίζει τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκείνην, διότι ἔτσι καθιστᾷ φανερόν ὅτι, μολονσὶ μετεφέρθησαν ἐκεῖ ὡς αἰχμάλωτοι, ἐν τούτοις δὲν ἐγίναν συνετώτεροι.

Ἦστε, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀποδεικνύεται ὅτι ἦτο ἀναγκαία ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου.

Διατὶ, ὅμως, ὁ Μάρκος δὲν κάνει τὸ ἴδιον, ἐρωτᾷ κάποιος, οὔτε γενεαλογεῖ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ διηγείται τὰ πάντα περιληπτικῶς; 4. Νομίζω ὅτι ὁ Ματθαῖος ἔγραψε τὸ εὐαγγέλιόν του πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους εὐαγγελιστάς, διὰ τοῦτο καὶ παραθέτει τὴν γενεαλογίαν λεπτομερῶς καὶ ἐπιμένει περισσότερο εἰς τὰ σπουδαιότερα σημεῖα. Ὁ Μάρκος, ὅμως, ἔγραψεν ὕστερα ἀπὸ τὸν Ματθαῖον καὶ δι' αὐτὸ χρησιμοποιεῖ τὸν περιληπτικὸν τρόπον ἀφηγήσεως, καθ' ὅσον ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξιστορήσῃ πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶχαν ἤδη λεχθῆ καὶ ἦσαν γνωστὰ.

Τότε, διατὶ ὁ Λουκᾶς παραθέτει τὴν γενεαλογίαν καὶ μάλιστα με περισσότερα στοιχεῖα; Ἀφου ὁ Ματθαῖος προητοίμασε τὸν δρόμον, ἐπιθυμεῖ καὶ ὁ Λουκᾶς νὰ μᾶς διδάξῃ κάτι περισσότερο.

Πέραν αὐτῶν, ὁ κάθε εὐαγγελιστὴς ἐμμῆθη τὸν διδάσκαλόν του. Δηλαδή, ὁ μὲν Λουκᾶς ἐμμῆθη τὸν Παῦλον, τοῦ ὁποῖου ὁ λόγος ἔρρεεν πλοσσαιώτερος καὶ ταχύτερος τῶν ποταμῶν, ὁ δὲ Μάρκος τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος ἠγάπα τὴν βραχυλογίαν.

6. Τοῦτο ἀποδεικνύει καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Παῦλος ἔγραψε δεκατέσσαρες ἐπιστολάς, ἐνῶ ὁ Πέτρος μόνον δύο. Ἐπίσης ἡ εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῶν Προβῆσεων τῶν Ἀποστόλων (κεφ. 12 ἐξ.) περιεχομένη ἔκθεσις τοῦ Παύλου, πιστοποιεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοστίμου λεγόμενον ἐνταῦθα. Ἐπίσης πάλι, τὰ εἰς τὴν πρώτην ὁμιλίαν λεγόμενα περὶ τοῦ ἰδίου θέματος.

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον ὁ Ματθαῖος δὲν προσέθεσε εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀφηγήσεώς του, ὅπως ὁ προφήτης, τὴν φράσιν· Ἐ «δράμα, τὸ ὅποιον εἶδαν», ἢ «λόγος, ὁ ὅποιος ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Θεόν»⁷, ὅπως ἔκαναν οἱ προφῆται; Διότι ἔγραφε πρὸς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι κατεῖχοντο ἀπὸ αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεόν⁸ καὶ τὸν ἐπρόσεχαν υπερβολικὰ. Ἐξ ἄλλου, καὶ τὰ περιεχόμενα εἰς τὸ Εὐαγγέλιον θαύματα ἐμαρτύρουν τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του καὶ οἱ ἀναγνώσται ἦσαν πολὺ σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν. Ἀντίθετα, εἰς τὴν εποχὴν τῶν προφητῶν δὲν ἐπραγματοποιούντο τόσον πολλὰ θαύματα, διὰ νὰ ἀποδεικνύουν τὴν ἀξιοπιστίαν των καὶ εἰς μεγάλου βαθμοῦ ἤκμασεν ἡ τάξις τῶν ψευδοπροφητῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ἐπρόσεχε περισσότερο ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός. Συνεπῶς, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἦσαν ἀναγκαῖα τὰ προοίμια αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἰς τοὺς προφῆτας. Βέβαια, μερικὰς φορές, ἔγιναν καὶ θαύματα, ἀλλ' αὐτὰ συνέδησαν ὡς τοὺς δαρθάρους, διὰ νὰ πολλαπλασιασθῶν οἱ προσήλυτοι· Ὁ καὶ νὰ ἀποδειχθῇ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ. Ὁσάκις, δηλαδὴ, ἠχημαλιώθησαν καὶ ἐπίστευσαν οἱ ἀντίπαλοί των διὰ τοὺς ἐνίκησαν, ἐπειδὴ οἱ θεοὶ των ἦσαν ἰσχυροὶ, ὅπως συνέδη εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀνεχώρησε πολὺς λαὸς ἀνάμεικτος⁹, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Βαβυλῶνα μὲ τὰ περιστατικὰ τῆς καμίνου καὶ τῶν ὄνελρων¹⁰. Ἐπίσης, ἔγιναν θαύματα καὶ εἰς τὴν ἔρημον ὅταν ἦσαν μόνοι των, ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμῶς πολλὰ θαυμαστά γεγονότα, μαρτυροῦνται διὰ συνέδησαν καθ' ὃν χρόνον ἀφήναμεν τὴν πλάστην¹¹. Ἐἰς τὴν συνέθειαν, ὅμως, ὅταν ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸν ἐφυτεύθη εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς, ἔπαυσαν τὰ θαύματα. Τώρα, ἐὰν καὶ ὕστερα ἀπὸ

7. Παρβλ. Ἰσα. 1, 1.

8. Ἄμ. 3, 1.

9. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς εὐγνωμοσύνης ταύτης βλέπε εἰς τὴν ταίτην ἀνάμεικτον.

10. Τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ἐτελέσθησαν ὁ Μωϋσῆς μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔγιναν ἀπορροή νὰ πιστεύσῃ πολλοὶ μὴ Ἰουδαῖοι καὶ νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἀναχώρησις ἐκ τῆς γῆς ταύτης.

11. Βλέπε εἰς τὸ εἰδικόν τοῦ Ἀναγλῆ.

12. Δηλαδὴ, ὅταν ὡς ἀδωλολατρεῖα ἐγένοντο Χριστιανῶν.

αὐτὰ συνέδησαν καὶ ἄλλα θαύματα, αὐτὰ ἦσαν ὀλίγα καὶ σποραδικὰ. Ὅπως, ὅταν ὁ ἦλιος ἐσταμάτησε τὴν πορείαν του καὶ ἐγύρισεν ὀπίσω¹³. Θὰ ἤμποροῦσεν, ὅμως, κανεὶς νὰ ἰδῇ τὰ ἴδια καὶ εἰς ἡμῶς. Πραγματικὰ, καὶ εἰς τὸν καιρὸν μας, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὑπερθάντος εἰς τὴν ἀπιστίαν ὄλους, Ἰουλιανοῦ¹⁴, συνέδησαν πολλὰ καὶ παράδοξα. Δηλαδὴ, ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπεχείρησαν νὰ καταστρέψουν τὸν ναὸν τῶν Ἱεροσολύμων, φωτιὰ ἐξεπέδησεν ἀπὸ τὰ θεμέλια καὶ τοὺς ἀπεμάκρυνεν ὄλους. Καὶ ὅταν ὁ Ἰουλιανὸς ἐδεδήλωνε τὰ ἱερά σκεύη, ἀποδεικνύων τὴν ἀσέθειάν του, καὶ ὁ ταμίης του ἐγένετο σκουλήκια καὶ ἀπέθανε καὶ ὁ συνώνυμος αὐτοῦ θεῖός του διεπράγη κατὰ τὸ μέσον τοῦ σώματός του¹⁵. Ἄλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐστέρησαν αἱ πηγαί, ὅταν ἐτελέσθησαν εἰδωλολατρικαὶ θυσίαι εἰς αὐτὸς Β καὶ τὸ ὅτι ἤρχισεν ἡ πείνα εἰς τὰς πόλεις μὲ τὴν ε.σοδον τοῦ βασιλέως¹⁶ ὑπῆρξε μέγιστον θαῦμα.

Συνηθίζει, βέβαια, ὁ Θεὸς νὰ κἀνῃ παρομοίας πράξεις. Δηλαδὴ, ὅταν ἡ κακία αὐξηθῇ καὶ ἰδῇ, ἀπ' ἐνός μὲν νὰ κοκοποῦνται οἱ ὄπαδοί του, ἀπ' ἑτέρου δὲ νὰ μεθοῦν ἀπὸ τὴν δυνάμιν των οἱ ἀπιστοί, τότε ἀποδεικνύει τὴν ἰδικὴν

13. Παρβλ. Ἰωα. Ν. 10, 13 - 14.

14. Ἰουλιανὸς Φιλῆτιος - Κλαύδιος, ὁ ἐπικληθεὶς Παροπάτης ἢ Ἀποστάτης (361 - 363). Ἀδελφὸς τοῦ Βασιλίου (361 - 368). Συγγροφεύς, θεοφοβούμενος ὡς μὲν τῶν πλεόν ἀναπροσεκτικῶν φαινομένων καὶ φηρόμενος ἔθνομιστῶν. Παρὰ τὴν χριστιανικὴν ἀγωγήν, τὴν ὁποῖαν ἐλάβεν, ἐστρέφη πρὸς τὸν ἔθνομισμὸν. Ὅταν ἔγινεν αὐτοκράτορος διάταξε τὸ ἀνοιγμὸν τῶν εἰδωλολατρικῶν ναῶν καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς ἀπηγορευμένης ἀρχαίας λατρείας. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἠτοκήθη τὸν ἔθνομιστὸν κληρὸν διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἱερατικῆς τάξεως κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, καθιερούμενος τελετουργικῶς ἰερωσύνης φιλανθρωπικῶν καταστημάτων κ.τ.λ. Τὴν οὐπιστικὴν του προσηλυτικὴν ἐδέχθησαν μὲ ἐπιφύλαξιν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἔθνομιστοί. Λέγεται διὰ ἀποθήκευσιν κατὰ τὴν διάκρισιν ἐπιστημονικῶν ἐπισημοῦν τῶν Περσῶν ἀνεκράθη ὁσίων αἰμα εἰς τὸν τριπύματός του πρὸς τὸν οὐρανὸν «Νενόσηκός με, Χριστέ, κορέσθητι, Ναζωραῖος». Ἐκ τῶν διαποθέτων ἔργων τοῦ Ἰουλιανοῦ χαρακτηριστικώτερον εἶναι αἱ ἐπιστολαί.

15. Παρβλ. διὰ τὴν ἐκφρασίν ταύτην εἰς Παρβλ. 1, 18.

16. Δηλαδὴ, τοῦ Ἰουλιανοῦ.

δτι, δηλαδή, ἐγεννήθη ἐκ παρθένου, προτοῦ νά ὑπολογίσῃ τόν χρόνον, συσκιάζει τὸ γεγονός, λέγων· «τὸν ἄνδρα τῆς Μαρίας» καὶ μᾶλλον συντομεύει τὴν διήγησιν τῆς γεννήσεως. Ὅποτε, ἀριθμῆι καὶ τὰ ἔτη, διὰ τὴν ὑπενθυμίαν εἰς τὸν ἀκροατὴν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ πατριάρχης Ἰακώβ εἶπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ, ὅταν θὰ ἐκλείψουν οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων²⁴. Β Ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ προφήτης Δανιὴλ προεἶπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν πολλῶν ἐκείνων ἐβδομάδων²⁵. Τώρα, ἐάν θελήσῃ κανεὶς νά μετρήσῃ τὰ ἔτη αὐτά, τὰ ὁποῖα ἐλέγχθησαν ἀπὸ τὸν ἀγγελὸν εἰς τὸν Δανιὴλ μέσα εἰς ἕνα ὠρισμένον ἀριθμὸν ἐβδομάδων, συγκρίνων αὐτὰ με ἐκεῖνα τοῦ μεσολαθεῖν ἀπὸ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς πόλεως τῶν Ἱεροσολύμων μέχρις ὅτου νά φθάσῃ εἰς τὴν γέννησιν αὐτοῦ, θὰ καταλάβῃ, τότε, ὅτι συμπίπτουν με ἐκεῖνα.

Πές μου, λοιπόν, πῶς ἐγεννήθη; «Ὅταν ἡ μητέρα τοῦ Μαρίας ἠραβωνίσθη»²⁶. Δὲν εἶπε «Παρθένου», ἀλλὰ μόνον «Μητρός», διὰ τὴν γίνῃ εὐκόλως πιστευτὸς ὁ λόγος. «Ὅθεν, ἀφοῦ προηγουμένως προετοίμασε τὸν ἀκροατὴν νά περιμένη νά ἀκούσῃ κάτι τὸ συνηθισμένον, καὶ τὸ ἐπέτυχεν αὐτὸ, τότε προκαλεῖ κατὰπληξιν με τὴν συνέχθειαν τοῦ παραδόξου συμβάντος, Ὡς με τὸ νά εἰπῇ ὅτι «προτοῦ νά συγκατοικήσῃν ὡς σύζυγος, εὐρέθη ἡ Μαρία ἔγκυος διὰ δημιουργικῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»²⁷. Δὲν εἶπεν, προτοῦ νά ὀδηγηθῇ εἰς τὸ σπῆτι τοῦ συζύγου, διότι εὐρίσκειτο πλέον ἐκεῖ, καθ' ὅσον ὄπῃρχε συνήθεια εἰς τοὺς

24. Πρὸλ. Γεν. 49, 10

25. Δαν. 9, 25 - 27.

26. Ματθ. 1, 18. — Ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος διίλει διὰ τὴν Μαρίαν ὡς μνηστῆν, ὡς σύζυγον καὶ ὡς γυναῖκα, συμφωνῶν ἀπολύτως πρὸς τὸ γαμικὸν δίκαιον τῶν Ἑβραίων. Ἡ μνηστῆρα κατὰ τὸν ἀρχαῖον Ἰουδαϊκὸν νόμον ἦτο οὐκὼδὲς λαοκρατορικῶν τοῦ γάμου καὶ ἐθιμοθῆρα σχέσιν δεσμευτικῆς ἀποχωρεώσεως μετὰ τὸν μνηστευομένον, μέχρι τοῦ σημείου, ἐάν ὁ μνηστῆρ ἀπέθνησκε πρὸ τοῦ γάμου, ἡ μνηστευομένη νά θεωρηθῆ χήρα αὐτοῦ. Μετὰ τὴν μνηστῆραν καὶ πρὸ τοῦ γάμου ὁ ἄνδρας ἦτο ὁ κατὰ νόμον σύζυγος (Πρὸλ. Γεν. 29, 21, Δευτ. 22, 23) καὶ ὁ δεσμὸς ἠδύνατο νά λύθῃ μόνον διὰ κανονικῆς διαζυγίου.

27. Ματθ. 1, 18.

ἀρχαίους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νά ἔχουν τὴν μνηστῆρ τῶν εἰς τὸ σπῆτι τῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ σήμερα ἡμπορεῖ κανεὶς νά ἰδῇ ὅτι συμβαίνει. Ἔτσι, καὶ οἱ γαμβροὶ τοῦ Λῴτ ἔμενον μαζί του²⁸. Καὶ ἡ Μαρία, λοιπόν, ἔμενον εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Ἰωσήφ.

28. Ἀλλὰ διατί δὲν ἔμεινε ἔγκυος προτοῦ νά μνηστευθῇ; Διὰ τὴν παραμείνῃ ἐπὶ ὀλίγον κρυφὸν τὸ γεγονός, ὅπως προσάνερα, καὶ διὰ τὴν νά ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κάθε πονηρᾶν ὑποψίαν ἢ Γαρθένος. Διότι, ὅταν ἐκεῖνος, ποῦ ἔπρεπε νά ζηλεύσῃ περισσότερο ἀπὸ ὅλους, ἐμφανίζεται ὄχι μόνον νά μὴ προδαινῇ εἰς τὴν διαπόμψεισιν καὶ τὴν ἀτίμωσιν τῆς Παρθένου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον νά τὴν κρατῇ κοντὰ τοῦ καὶ τὴν ὀπηρετῇ μετὰ τὴν κῆσιν, καθίσταται φανερόν, ὅτι οὔτε θὰ τὴν ἐδέχετο κοντὰ τοῦ οὔτε θὰ προσέφερε τὰς ἄλλας ὀπηρεσίας του, ἐάν δὲν εἶχε πιστεύσει ἀπολύτως ὅτι τὸ συμβάν προήρχετο ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Πολὺ σωστὰ δὲ προσέθεσε ὅτι «εὐρέθη ἔγκυος», τὸ ὁποῖον λέγεται συνήθως διὰ παράδοξα γεγονότα, τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνουσι κάθε προσδοκίαν καὶ δὲν τὰ περιμένει κανένας.

Β Συνεπῶς, μὴ προχωρῆς περισσότερο, οὔτε νά ζητῆς τίποτε παραπάνω ἀπὸ ὅ,τι ἐλέχθη, οὔτε νά ἐρωτῆς πῶς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἔκανε αὐτὸ ἐκ τῆς Παρθένου; Διότι, ἀφοῦ δὲν ἡμποροῦμεν νά ἐξηγήσωμεν τὸν τρόπον με τὸν ὁποῖον ἡ φύσις ἐργάζεται καὶ διαπλάθει τὰ διάφορα πράγματα, πῶς εἶναι δυνατόν νά ἐρμηνεύσωμεν αὐτὰ, ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὴν θαυματουργικὴν ἐπενεργείαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Δι' αὐτὸ, διὰ τὴν νά μὴ ἐμπαίξῃς τὸν εὐαγγελιστῆν, οὔτε νά τὸν ἐνοχλήσῃς με τὸ νά ἐρωτῆς συνεχῶς τὰ ἴδια, ἐτελείωσε, ἀφοῦ ἀνέφερε τὸν δημιουργὸν τοῦ θαύματος. Δὲν γνωρίζω, λέγει, τίποτε περισσότερο, παρά ὅτι τὸ γεγονός προέρχεται ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἄς νοιάσωμεν ἐντροπῆν ὅσοι ἐρευνῶσι τὴν οὐράνιον γέννησιν. Ὡς Διότι, ἐάν δὲν ἡμπορῇ κανένας νά ἐρμηνεύσῃ τὴν ἐπίγειον γέννησιν, ἢ ὁποῖα ἔχει τόσοσους πολλοὺς μάρτυρας καὶ ἐπροφοιτῆθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἔγινεν ὀρατὴ καὶ ἐψηλαφήθη, ποῖαν ἐκδήλωσιν ὑπερμέτρου μανίας ἀ-

28. Πρὸλ. 1' κεφ. 19 ἔξ.

ποφεύγουν εκείνοι που περιεργάζονται και έρευνούν λεπτομερώς την απόρρητον εκείνην γέννησιν; Πραγματικά, ούτε ο (άγγελος) Γραβριήλ ούτε ο (εὐαγγελιστής) Ματθαίος, ήμπόρεσαν να ειπουν τίποτε περισσότερο, παρά ότι ή γέννησις προήρχετο από τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μόνον. Κανένας, όμως, δὲν ἐξήγησε τὸ πῶς καὶ με ποῖον τρόπον ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι, δέδαια, δὲν ἦτο δυνατόν αὐτό.

§ 1 Ἀλλά, πάλιν, νὰ μὴ νομίσης ὅτι ἔμαθες τὸ πᾶν, δταν ἀκούσης ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι, καὶ μετὰ τὴν πληροφορίαν αὐτὴν, ἀγνοοῦμεν πολλὰ ἀκόμη. Ὅπως εἶναι, τὸ πῶς ὁ ἀπειρος χωρεῖται εἰς τὴν μήτραν, πῶς ὁ συγκρατῶν τὰ πάντα γεννᾶται ἐκ γυναικός, πῶς ἡ Παρθένος γεννᾷ καὶ παραμένει παρθένος. Ἀκόμη, πές μου, πῶς ἔπλασε τὸν ναῦν ἐκεῖνον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; Πῶς δὲν ἐπῆρεν ὅλον τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν μήτραν, ἀλλ' ἕνα μέρος μόνον ἐπῆρεν ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐμεγάλωσε καὶ ἔλαβε τὴν τελείαν διαμόρφωσίν του. Διότι τὸ ὅτι ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὰ σῶμα τῆς Παρθένου τὸ ἐφανέρωσεν ὁ εὐαγγελιστής, δταν εἶπεν «διότι ἐκεῖνο ποῦ ἐγεννήθη μέσα τῆς»³⁹, καὶ ὁ Παῦλος, ἔταν γράφῃ «ὁ ὁποῖος ἐγένεν ἄνθρωπος ἀπὸ γυναικός»⁴⁰, κλείων τὰ στόματα ἐκείνων ποῦ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Χριστὸς (ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου) ὡς νὰ ἐπέρασε μέσα ἀπὸ κάποιον σωλήνα⁴¹. Ἐάν, όμως, ἦτο ὀρθὴ ἡ ἀπόφαις αὐτῆ, τί ἐχρειάζετο ἡ μήτρα; Ἡ Ἐάν ἔται ἐγένεν ἡ γέννησις, δὲν ἔχει τότε τίποτε τὸ καινὸ με ἡμᾶς (ὁ Ἰησοῦς), ἀλλ' εἶναι διαφορετικὸν τὸ σῶμά του καὶ δὲν ὁμοιάζει με τὸ ἰδικόν μας σῶμα. Τότε, όμως, κατὰ ποῖον τρόπον προέρχεται ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ Ἰεσοῦ; Διατί ὀνομάζεται ῥάβδος; Διατί λέγεται υἱὸς ἀνθρώπου; Κατὰ ποῖαν ἔγνωσαν ἡ Μαριάμ εἶναι μητέρα; Πῶς κατὰγεται ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ; Πῶς ἐπῆρε τὴν μορφὴν δούλου; Πῶς «ὁ Λόγος ἐκινεν ἄνθρωπος»;⁴² Πῶς ὁ Παῦλος λέγει εἰς τῶς Ῥωμαίους: «Ἄπὸ τοῦς ὁποῖους κατὰγεται ὁ Χρι-

39. Ματθ. 1, 20.

40. Γαλ. 4, 4.

41. Πρόκειται διὰ διδασκάλων τοῦ αἰρέσεως Βαλεντινίου.

42. Ἰωάν. 1, 14.

στός κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὁ ὁποῖος εἶναι Θεὸς ἐξουσιαστής ὄλων»⁴³.

Συνεπῶς, ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω καὶ πολλὰ ἄλλα εἶναι φανερόν ὅτι κατὰγεται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ὅτι ἔλαβε τὸ ἰδικόν μας σῶμα καὶ, ἀκόμη, ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν παρθενικὴν μήτραν, ἀλλ' ὁ τρόπος σύμφωνα με τὸν ὅποιον ἐπραγματοποιήθησαν ὄλα αὐτὰ παραμένει ἀγνωστος. Ὁ Δι' αὐτὸ μὴ ἐρευνᾶς πλέον καὶ σὺ περισσότερο, ἀλλὰ νὰ δέχεσαι ὅτι ἀπεκαλύφθη, χωρὶς νὰ περιεργάζεσαι ὅτι ἐκρατήθη μυστικόν.

«Ὁ Ἰωσήφ δὲ ὁ μνηστὴρ αὐτῆς, δταν ἀντελήφθη τὴν ἐγκυμοσύνην, ἐπειδὴ ἦτο ἐνάρετος καὶ ἀγαθὸς καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὴν διαπομπέσῃ πρὸς δημόσιον παραδειγματισμόν, ἐσκέφθη νὰ τῆς δώσῃ διαζύγιον⁴⁴ μυστικῶς»⁴⁵.

Ἀφοῦ ἀνέφερον ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ χωρὶς νὰ λάβῃ χώραν σαρκικὴ ἔνωσις, δλοκληρῶνει τὴν διηγήσιν του καὶ ἀπὸ ἄλλης σκοπιᾶς. Διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὸ δικαίωμα εἰς τὸν ὁποῖονδήποτε νὰ ἐρωτᾷ: Πῶς ἀποδεικνύεται αὐτό; Ποῖος εἶδε ἢ ἤκουσε ὅτι συνέβη ποτε κάποιο παρόμοιον γεγονός; § 2 Ἐπίσης, διὰ νὰ μὴ ὑποπτευθῆς ὅτι ὁ μαθητὴς ἀπὸ εὐνοίαν πρὸς τὸν διδάσκαλον ἐπινοεῖ ὄλα αὐτὰ, ἐμφανίζει τὸν Ἰωσήφ νὰ συνηγορῇ, με ὄσα ἔπαθεν, εἰς τὸ νὰ γίνουσι πιστευτὰ τὰ λεχθέντα, σὺν νὰ λέγῃ σχεδὸν με αὐτὰ ποῦ γράφει ὅτι, ἐάν δὲν πιστεύῃς εἰς ἐμένα καὶ θεωρῆς ὅσποτον τὴν μαρτυρίαν μου, νὰ πιστεύῃς εἰς τὸν μνηστῆρα.

«Ὁ Ἰωσήφ δὲ», λέγει, «ὁ μνηστὴρ αὐτῆς ἐπειδὴ ἦτο δίκαιος...». Δίκαιον ἐδῶ ὀνομάζει τὸν ἐνάρετον ἐν

43. Ρωμ. 9, 5.

44. Τὸ διαζύγιον αὐτὸ ἦναιτο νὰ πραγματοποιηθῆ, ἐπ' ὄσον ὁ οὐγενεὺς προετίμα, καὶ κατ' ἴδαν ἐπὶ παρουσίᾳ δύο μαρτύρων. Ἄλλ' ἡ ὑπατάμενη διὰ τοῦ Ἰωσήφ ἀπιστία τῆς Μαριάμ ἀπέτειλε ἔγκλημα, διὰ τὸ ὅποιον ἐδικαιώθη ὄσως νὰ ἐνοικήσῃ αὐτὴν εἰς δημοσιότητα. Σίμφωνι με τὸν Ἰουδαϊκὸν νόμον ἡ μεμνηστικὴν ἀλληλεπίστα ὡς ἀπιστος, ἀπέκλειε εἰς ἐκδοκισμὸν (Πρόβλ. Δευτερ. 22, 23) καὶ τοῦ ὅνομος αὐτοῦ δὲν ἔπρεπε ἰσχυρευατικῶς, ἀλλ' ἡ παροχή διαζυγίου εἶχε θέσει αὐτὸν εἰς ἀχρησίαν.

45. Ματθ. 1, 19.

γένει. Βέβαια, δικαιοσύνη είναι τὸ νὰ ἀποφεύγῃ κανένας τὴν πλεονεξίαν, ἀλλὰ δικαιοσύνη ἀνομάζεται καὶ ἡ ἀρετὴ εἰς τὸ σύνολόν της. Καὶ μάλιστα ἡ Γραφὴ χρησιμοποιοῦν μετὰ αὐτὴν τὴν σημασίαν τὴν ἑνωσίαν τῆς δικαιοσύνης, ὅπως ὅταν λέγῃ «Ἄνθρωπος δικαίος, ἀληθινός»³⁶ ἢ καὶ ἄλλοῦ «Ἦσαν δὲ καὶ οἱ δύο δίκαιοι»³⁷.

Ὡστε «ἐπειδὴ ἦτο δίκαιος», δηλαδὴ, καλοκάγαθος καὶ ἐπιεικής, «ἐσκέφθη νὰ τῆς δώσῃ διαζύγιον μυστικά». Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀναφέρει τὸ γεγονός πρό τῆς γνώσεως, διὰ νὰ μὴ δείξῃ ἀπιστίαν πρὸς ὅσα συνέβησαν ὕστερα ἀπὸ τὴν γνώσιν. Βέβαια, μίᾳ παρομοίᾳ γυναῖκα δὲν ἦτο ἀξία νὰ ὑποστῇ τὴν διαπόμπεισιν μόνον, ἀλλ' ὁ νόμος διέτασσε νὰ τιμωρηθῇ ἐπίσης. Μὰ, ὁ Ἰωσήφ ὄχι μόνον τὴν μεγαλύτεραν ἐκείνην τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μικρότεραν συνεχώρησεν, δηλαδὴ, τὴν διαπόμπεισιν. Διότι ὄχι μόνον νὰ τὴν τιμωρήσῃ δὲν ἠθέλην, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ τὴν διαπομπέσῃ πρὸς παραδειγματισμὸν. Βλέπει, λοιπόν, ἄνθρωπον εὐσεβῆ καὶ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὸ τυραννικώτατον πάθος (τῆς ζηλείας); C Γνωρίζετε, δέβαια, πόσον μεγάλο πάθος εἶναι ἡ ζηλία. Δι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε καλὰ αὐτὰ τὰ θέματα λέγει «εἶναι γεμάτη ἀπὸ ζηλεία ἡ καρδιά τοῦ ἀνδρός. Δὲν θὰ δείξῃ ἔλεος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης»³⁸, καὶ ἡ «ζηλία εἶναι σκληρὴ ὡς τὸν ἄδην»³⁹.

Καὶ ἡμεῖς, ὁμῶς, γνωρίζομεν πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπρωτίμων νὰ χάσουν τὴν ζωὴν των, παρὰ νὰ γίνων ἀντικείμενον ζηλοτυπίας, ἔστω καὶ ἀπὸ ἀπλήν ὑπόψιν. Ἐδῶ, δέβαια, δὲν ἐπρόκειτο περὶ ὑποψίας, ἐφ' ὅσον ἔγινεν ἀντιληπτός ὁ ὄγκος τῆς κοιλίας. Ἦτο, ὁμῶς, τόσον πολὺ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ζηλείαν ὁ Ἰωσήφ, ὥστε ἐν ἠθέλησε⁴⁰ νὰ προσενήσῃ λύπην εἰς τὴν Παρθένον, οὔτε καὶ μετὰ τὴν πλέον ἀσημαντὸν τιμωρίαν. Ἐπειδὴ, ὁμῶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἦτο ἀπόδειξις ὅτι παραβαίνει τὸν νόμον, ἐὰν τὴν ἐκράτει εἰς τὸ σπῆτι του, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ νὰ τὴν δια-

36. Ἰωβ 1, 1.

37. Λουκ. 1, 16.

38. Πιερὸν, 8, 83.

39. Ἰωβ. 8, 6.

πομπέσῃ καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὸ δικαστήριον ἐσήμερι-
νε ὡς νὰ τὴν ἠνάγκαζε νὰ ὑποστῇ τὴν ποινὴν τοῦ θανά-
του, δι' αὐτὸ δὲν ἔκανε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ συμπερι-
φέρεται πλέον κατὰ τρόπον ἀνώτερον ἀπὸ ἐκείνον τοῦ
ὀρίζει ὁ νόμος. Ἐπρεπε, δέβαια, νὰ ὑπάρχουν πολλὰ δει-
γματα τῆς ὑψηλῆς πολιτείας εἰς τὸ ἔθνος, ἀφοῦ ἦλθεν ἡ
χάρις. Δηλαδὴ, ὅπως ἀκριδῶς ὁ ἥλιος, χωρὶς ἀκόμη, νὰ
ἀνατείλῃ, καταυγάζει μετὰ τὸ φῶς του τὸ μεγαλύτερον μέ-
ρος τῆς γῆς, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν ἐ-
πρόκειτο νὰ ἀνατείλῃ ἀπὸ τὴν μήτραν ἐκείνην καὶ προτοῦ
νὰ γεννηθῇ, ἐφώτισεν ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Δι' αὐ-
τὸν τὸν λόγον οἱ προφῆται ἐσκότων ἀπὸ χαρὰν πρὶν νὰ
γεννηθῇ, αἱ γυναῖκες προέλεγον τὰ μέλλοντα ἢ καὶ ὁ Ἰω-
άννης πρὶν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν κοιλίαν ἀνεπήδησεν⁴⁰. Ἐ-
ταί καὶ ὁ Ἰωσήφ συμπεριεφέρθη μετὰ μεγάλην εὐλάβειαν, ἀ-
φοῦ οὔτε τὴν κατήγγειλεν, οὔτε τὴν διαπόμπεισεν, παρὰ
ὀπετειράθη μόνον νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ σπῆτι του.

Ἐνῶ, λοιπόν, τὰ πράγματα εἶχαν φθάσει εἰς αὐτὸ τὸ
σημεῖον καὶ ὅλοι εὐρίσκοντο εἰς ἀμηχανίαν, ἐμφανίζεται ὁ
ἄγγελος διὰ νὰ λύσῃ ὅλας τὰς ἀπορίας. Ἀξίζει, ὁμῶς, νὰ
ἐξετάσωμεν διατὶ δὲν ὠμίλησε προηγουμένως ὁ ἄγγελος,
δηλαδὴ, προτοῦ νὰ σκεφθῇ αὐτὸ ὁ Ἰωσήφ, ἀλλὰ, ὅταν τὸ
ἐσκέφθη, τότε ἐμφανίζεται. «Ὅταν, λοιπόν, ἐσυλλογίσθη
αὐτὰ»⁴¹, λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς, ἐρχεται ὁ ἄγγελος. Βέβαια,
ὁ ἴδιος ἀνήγγειλε τὴν εὐχάριστον εἰδήσιν πρὸς τὴν Θεοτό-
κον, πρὶν ἀκόμη συλλάθῃ. Τὸ γεγονός, ὁμῶς, αὐτὸ δημι-
ουργεῖ νέαν ἀπορίαν. C Δηλαδὴ, ἐὰν ὁ ἄγγελος δὲν τὸ ἐ-
γνωστοποίησεν εἰς τὸν Ἰωσήφ, διὰ ποῖον λόγον τὸ ἀπε-
σιώπησεν ἡ Παρθένος, ὅταν τὸ ἐπληροφορήθη ἀπὸ τὸν ἄγ-
γελον καὶ, ἐνῶ ἔβλεπε τὸν μνηστῆρα νὰ κατέχεται ἀπὸ
σύγχυσιν, δὲν τοῦ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν; Ἀκόμη, διὰ ποῖον
λόγον δὲν ὠμίλησεν ὁ ἄγγελος προτοῦ νὰ θορυβηθῇ ὁ Ἰω-
σήφ; Διότι ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπιλύσῃ πρῶτα τὴν προγενε-
στέραν ἀπορίαν. Διατὶ, ὁμῶς, δὲν ὠμίλησεν; Διὰ νὰ μὴ
δείξῃ ἀπιστίαν καὶ πάθη ὅτι ἔπαθεν ὁ Ζαχαρίας⁴². Πρα-

40. Πρὸβλ. Λουκ. 1, 44.

41. Ματθ. 1, 20.

42. Πρὸβλ. Λουκ. 18 - 20.

σα του, εις τὴν προσπάθειάν του νὰ κρύψῃ τὴν αἰτίαν καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν Παρθένον. Πραγματικά, δὲν εἶπεν (ὁ εὐαγγελιστὴς) ὅτι ἤθελε νὰ τὴν ἐκδιώξῃ θίασα ἀπὸ τὸ σπίτι του, παρὰ ὅτι ἤθελε νὰ τὴν δώσῃ κρυφὰ διαζύγιον. Τόσον πολὺ γενναιοδωρὸς καὶ φιλόανθρωπος ἦτο ὁ ἄνθρωπος.

«Ὅταν ἐσυλλογίσθῃ αὐτὰ ὁ Ἰωσήφ, ἕνας ἄγγελος ἐφάνη εἰς τὸ ὄνειρόν του». Ἀλλὰ διατὶ δὲν ἐρχεται φανερά ὁ ἄγγελος, ὅπως εἰς τοὺς ποιμένας, τὸν Ζαχαρίαν καὶ τὴν Παρθένον; Ἦτο τόσον πολὺ πιστὸς ὁ Ἰωσήφ, ὥστε δὲν ἐχρειάζετο τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆν.

Ἀντίθετα, ἡ Παρθένος, ἐπειδὴ ἐπληροφορεῖτο πολὺ σπουδαιότερα διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰδησιῶν⁴⁶ καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη πού ἤκουσεν ὁ Ζαχαρίας, ἐχρειάζετο καὶ πρὸ τοῦ γεγονότος παράδοξον ἐμφάνισιν. Ἐπίσης, οἱ ποιμένες εὐρίσκοντο εἰς περισσώτερον ἀπολίτιστον κατάστασιν (καὶ δι' αὐτὸ εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ ἐντονωτέραν ἐμφάνισιν).

Ὁ Ἰωσήφ, ὁμῶς, δέχεται τὴν ἀποκάλυψιν μετὰ τὴν γέννησιν καὶ ἐνῶ ἡ ψυχὴ του εἶχε, πλέον, κυριευθῆ ἀπὸ τὴν πονηρὰν ὑποψίαν, ἀλλ' ἦτο καὶ ἐτοιμὴ νὰ δεχθῆ τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας, **25** ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ ἐνεφανίζετο κάποιος πού θὰ τὸν ὠδήγη μὲ εὐκολίαν πρὸς αὐτάς⁴⁷. Δι' αὐτὸ καὶ μαθαίνει τὴν εὐχάριστον πληροφορίαν μετὰ τὴν ὑποψίαν, διὰ νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ τὸ γεγονός αὐτὸ ὡς ἀπόδειξις τῶν λεγομένων. Πραγματικά, ἐνῶ τὰ ἐσκέφθη κατ' ἴδιαν ὅλα αὐτά, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε εἰς κανένα ἄλλον, καὶ ἤκουσε τὸν ἄγγελον ἀπὸ τοῦ ὠμίλῃ διὰ τὰς σκέψεις του αὐτάς, τοῦ προσέφερε, πλέον, μίαν ἀδιάσειστον ἀπόδειξιν ὅτι εἶχεν ἔλθει ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι μόνον ὁ Θεὸς ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ γνωρίζῃ τὰς ἀποκρύφους ἐπιθυμίας τῆς καρδίας. Κύτταξε, λοιπόν, πόσα πράγματα λαμβάνουν χώραν καὶ ἄφ' ἑνὸς μὲν ἀποδεικνύεται ἡ εὐσέβεια τοῦ Ἰωσήφ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνισχύει τὴν πίστιν του τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀναγγελία ἐγένετο εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν, ἀλλ' ἐπὶ πλέον καὶ τὸ ὅλον περιστατικὸν δὲν γεννᾷ

46. Τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ ἦτο παρθένη θὰ ἐγέννη ἰσὸν, ἀποτελεῖ τὴν σημαντικωτέραν εἰδησιῶν.

47. Ὅτι, δηλαδή, πρὸκειται περὶ ὑπερφυσικοῦ γεγονότος, τὸ ὁποῖον ἀντιτίθετο εἰς τὴν βίωσιν τοῦ κοινωτικού ἀνθρώπου.

ὑποψίας ἀναληθείας, διότι φανερόναι ὅτι ἔπαθεν, ὅτι ἦτο φυσικὸν νὰ πάθῃ ἕνας ἄνδρας⁴⁸.

Ἐν Μὲ ποῖον τρόπον, ὁμῶς, τὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὴν πίστιν ὁ ἄγγελος; Ἀκούσε καὶ θαύμασε τὴν σοφίαν τῆς ἀφηγήσεως. Ὅταν ἦλθεν, λοιπόν, ὁ ἄγγελος λέγει: «Ἰωσήφ, ἀπάγομε τοῦ Δαυὶδ, μὴ δοκιμάσῃς κανένα φόβον διὰ νὰ παραλάβῃς εἰς τὸ σπίτι σου τὴν Μαριάμ τὴν μνηστὴν σου»⁴⁹. Ἀμέσως, δηλαδή, τοῦ ὑπενθυμίζει τὸν Δαυὶδ, ἀπὸ τὸ γένος τοῦ ὁποίου ἐμελλε νὰ προέλθῃ ὁ Χριστὸς, καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ ταραχθῆ, ἀφοῦ τοῦ ὑπεθυμίσαι τὴν ὑπόσχεσιν, ἡ ὁποία εἶχε δοθῆ πρὸς δλόκληρον τὸ γένος, μετὰ τὸ νὰ τὸν προσφωνήσῃ ἀπὸ τοὺς προγόνους του⁵⁰. Διότι διὰ ποῖον ἄλλον λόγον τὸν ὠνόμασε «υἱὸν τοῦ Δαυὶδ»;

«Νὰ μὴ δοκιμάσῃς κανένα φόβον», λέγει. Βέβαια, ὁ Θεὸς εἰς ἄλλας περιπτώσεις δὲν κάνει τὸ ἴδιον, ἀλλ' ὅταν κάποιος ἔκανε ἀπρεπεῖς σκέψεις διὰ τὴν γυναῖκα (τοῦ Ἀβραάμ), ἐχρησιμοποίησεν αὐστηροτέρας λέξεις καὶ τὰς συνώδευσεν ἀπὸ ἀπειλήν, ὁ μολοντί καὶ ἐκεῖ ἡ συμπεριφορά ἦτο ἀποτελεσματικὴ τῆς ἀγνοίας. Δηλαδή, καὶ ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, ἔλαθε τὴν Σάρραν, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα τὸν ἐπέπληξεν ὁ Θεός⁵¹. Εἰς τὴν προκειμένην, ὁμῶς, περιπτώσιν ὁ Θεὸς φέρεται μὲ μεγαλυτέραν ἐπιεικειαν, διότι εἶναι μείσστη ἡ σπουδαιότης τῶν γεγονότων πού ἐπιτελοῦνται, ἀλλὰ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν διαφορά, ὥστε δὲν θεωρεῖται ἀπαραίτητος ἡ ἐπίπληξις.

Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «μὴ δοκιμάσῃς κανένα φόβον», ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ἰωσήφ εἶχε κυριευθῆ ἀπὸ φόβον μήπως ἔλθῃ ἀντιμέτωπος πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐὰν τὴν ἐξελάμβανεν ὡς μοιχαλίδα. **27** Διότι, διαφορετικὰ, δὲν θὰ ἐσχεδίαζε νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ σπίτι του. Μὲ ὅλα αὐτά, λοιπόν, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἄγγελος ἦλθεν ἐκ μέρους

48. Δηλαδή, ἡ φυσικότης τῆς διηγήσεως καὶ ἡ σίμφωνος πρὸς τὰ ἀνθρώπινα δεηθέντα ἀντιθέτως τοῦ Ἰωσήφ πιστοποιεῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων.

49. Ματθ. 1, 20.

50. Μὲ τὸ νὰ τὸν ὠνόμασῃ, δηλαδή, εἰκόνησαν τοῦ Δαυὶδ.

51. Πρὸβλ. Γεν. 12, 10 - 20 καὶ 20, 1 - 18.

τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ τοῦ ἀποκαλύπτῃ καὶ τοῦ φανερώνῃ τὰς σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα ἐδοκίμασεν.

Ἄρα, λοιπόν, ἀνέφερε τὸ ὄνομα τῆς Παρθένου, δὲν ἐσταμάτησεν ἐκεῖ, ἀλλὰ προσέθεσεν «τὴν γυναῖκά σου»⁵². Βέβαια, δὲν θὰ τὴν ἀπεκάλεϊ τοιοῦτοτρόπως, ἐὰν εἶχε διαφθορῆ. Ὅταν δὲ λέγῃ γυναῖκα, ἐννοεῖ τὴν μηστὴν, ὅπως ἀκριδῶς συνηθίζει ἡ Γραφή νὰ ὀνομάζῃ γαμβροὺς τοὺς μησιτῆρας καὶ πρὸ τοῦ γάμου.

Τὶ σημαίνει, ὁμῶς, ἡ λέξις «παραλαβεῖν»⁵³. Νὰ τὴν κρατήσῃ εἰς τὸ σπίτι του, ἐπειδὴ μὲ τὴν σκέψιν του τῆς εἶχε δώσει, πλέον, διαζύγιον. Συνεπῶς, αὐτὴν, τὴν ὁποῖαν ἔχεις ἀπομακρύνει, λέγει, νὰ τὴν κρατήσῃς κοντὰ σου. Σοῦ τὴν παραδίδει ὁ Θεός, ὅχι οἱ γονεῖς τῆς. Ἐ Σοῦ τὴν παραδίδει, ὁμῶς, ὅχι ὡς σύζυγον, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ νὰ κατοικήσῃ μαζί τῆς, καὶ σοῦ τὴν παραδίδει διὰ μέσου τῆς ἰδικῆς μου φωνῆς. Ὅπως, δηλαδή, ἀργότερα, ὁ Χριστὸς παρέδωκε τὴν Μητέρα του εἰς τὸν μαθητὴν⁵⁴, ἔτσι καὶ τώρα τὴν παραδίδει εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Ἰωσήφ.

Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ἔθιξε τὸ θέμα τῆς γεννήσεως, δὲν ἀνέφερε τὴν πονηρὰν ὑπόψιν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον περισσώτερον σεμνὸν καὶ εὐπρεπῆ ἐξηφάνισεν αὐτήν, μὲ τὸ νὰ δώσει τὴν ἐξηγήσιν τοῦ τοκετοῦ. Ἔτσι, ἀπεδέκνυεν ὅτι ἐκεῖνη ἡ αἰτία, ἡ ὁποία τὸν ἔκανε νὰ νοιώσῃ φόβον καὶ ἠθέλε νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν Θεοτόκον ἀπὸ τὸ σπίτι του, αὐτὴ ἀκριδῶς ἦτο πού θὰ τὸν ἔκανε νὰ ἐνεργήσῃ σωστά, ἐὰν ἔπαιρνε τὴν Θεοτόκον κοντὰ του καὶ τῆς προσέφερε τὴν προστασίαν του κάτω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σπιτιοῦ του. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον διέλυσε τὴν ἀγωνίαν τοῦ Ἰωσήφ, μὲ τὴν ἀφθονίαν τῆς πειστικότητος τῶν λόγων του. Διότι δὲν λέγει μόνον ὅτι ἡ Παρθένος εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν ὑπόψιν τῆς παρανόμου συνουσίας, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἐξηγεῖ ὅτι κωφοροεῖ κατὰ τρόπον ὑπερβαίνοντα τοὺς φυσικοὺς νόμους. Συνεπῶς, ὅχι μόνον νὰ διώξῃς τελείως τὸν φόβον σου, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρῃσαι ὑπερβολικὰ.

C «Διότι ἐκεῖνο πού ἐγενήθη μέσα τῆς προσέρχεται

52. Ματθ. 1, 20.

53. Ματθ. 1, 20.

54. Πρὸς Ἰωάν. 19, 26 - 27.

ἐκ τῆς δημιουργικῆς ἐπιτελεῖας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Παράδοξον εἶναι ἡ ἀπεριόριστος τὸν λόγον αὐτῶν καὶ ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρώπινον νόησιν καὶ τὸς νόμους τῆς φύσεως. Πῶς, λοιπόν, ἠμπερούσε νὰ τὸ πιστεύσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὅσον ὁ ὁπίσθῃ δὲν εἶχε πείρην ἀπὸ τῶν φυσικοῦς λόγων; Μὰ φυσικῶς, ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν προηγουμένων γεγονότων, λέγει. Διότι δι' αὐτὸν ἀκριδῶς τὴν ἀκαπὸν τοῦ ἐφανερώσαν ὁ ἄγγελος ἔλας γενικῶς τὰς σκέψεις σου, δηλαδή, τὰ συναισθήματά σου, τοὺς φόβους σου καὶ ὅτι διενόησθ νὰ πράξῃς, διὰ τὸ τὸν κἀμὴ νὰ πιστεύσῃς καὶ εὐτὰ ἀπὸ τὰς ἀποκαλύψεις αὐτάς. Ἐε Καὶ ὅχι μόνον ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος τὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὴν πίστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ τὰ μέλλοντα νὰ ἀκολουθήσῃ. «Θὰ γεννηθῇ», λέγει, αὐτὸν καὶ σὺ θὰ καλέσῃς τὸ ὄνομά του Ἰησοῦς». Ὅστε, νὰ μὴ ἔχῃς τὴν ἰδέαν ὅτι εἶσαι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἀποχρέωσιν νὰ προσφέρῃς τὰς ἀπτηρείας σου εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα σχετίζονται μὲ τὸ νεογέννητον, ἐπειδὴ ἡ γέννησις ταυ εἶχε ὡς αἰτίαν τὴν ἐπιτελεῖαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι, μολοντί δὲν ἔπαυες κανεὶνα ρόλον εἰς τὴν γέννησιν καὶ παρέμεινε ἀνεπαρκὸς ἡ Παρθένος ἐν τούτοις σοῦ ἀναβῆται τὸ ἔξῃς κεθῆκον, τὸ ὁποῖον ἀποστέλει γνώρισμα τοῦ πατρὸς, χωρὶς βέβαια, νὰ καταστρέψῃ τὴν ἰδιότητα τῆς παρθενίας; δηλαδή, νὰ δώσει τὸ ὄνομα εἰς τὸ παιδί. Σοῦ, λοιπόν, θὰ τὸ ὀνομάσῃς. Ἔστω καὶ ἐν δὲν εἶναι ἰδικόν σου τὸ παιδί, θὰ ἐκτελέσῃς χάριν αὐτοῦ τὰ καθήκοντα πού ἀνήκουν εἰς τὸν πατέρα. Δι' αὐτὸ ἐμῶς σοῦ δίδω τὴν θέσιν τοῦ πατρὸς διὰ τὸ γεννώμενον; μὲ τὸ νὰ σοῦ ἐμαθεῖς νὰ δώσεις τὸ ὄνομα εἰς αὐτό. Β. Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ δημιουργηθῇ ἡ ὑποψία εἰς τὸν οὐνοδύτατε ὅτι εἶσαι πραγματικὸς πατέρας, ἔκωψε μὲ πύσιν προσοχὴν ἐμίλει εἰς τὴν συνέχισιν ἡ θὰ γεννηθῇ, λέγει, αὐτόν». Δὲν εἶπεν: θὰ σοῦ γεννηθῇ υἱόν, ἀλλ' ἀπλῶς θὰ γεννηθῇ, χωρὶς νὰ προδιώσῃ τὴν φράσιν. Διότι δὲν ἐγένετο τὸν Ἰησοῦν χάριν τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλὰ τὸν ἐχάρισεν εἰς τὴν

55. Ματθ. 1, 20.

56. Ματθ. 1, 21.

57. Ματθ. 1, 21.

οικουμένην ὀλόκληρον.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἦλθεν ὁ ἄγγελος ἀπὸ τὸν οὐρανὸν φέρων τὸ ὄνομα, διὰ τὸ ἀποδείξει καὶ μετὰ τὸ γεγονός αὐτὸ ὅτι ἡ γέννησις ἦτο ἀξία θαυμασμοῦ, διότι ὁ Θεὸς ἀπὸ ὑψηλὰ ἔστειλε μετὰ τὸν ἄγγελον τὸ ὄνομα εἰς τὸν Ἰωσήφ. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιον τὸ ὄνομα δὲν ἐσπερέιτο περιεχομένου. Ἀντίθετα, περιέκλειεν ἕνα θησαυρὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπήγαζον ἀναρίθμητα καλὰ. Ὁ Δι' αὐτὸ καὶ ἐρημνεύει αὐτὸ ὁ ἄγγελος καὶ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ δημιουργηθοῦν ἀγαθαὶ ἐλπίδες. Ἔτσι ὁδηγεῖ τὸν Ἰωσήφ πρὸς τὴν πίστιν. Βέβαια, συνηθίζομεν νὰ δεικνύομεν μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον δι' αὐτὰ τὰ θέματα, δι' αὐτὰ καὶ πιστεύομεν εὐκολώτερα εἰς τὰ εὐχάριστα.

Ἄφου, λοιπόν, δι' ὧν αὐτῶν ὠδήγησε τὸν Ἰωσήφ πρὸς τὴν πίστιν, δηλαδὴ, μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν γεγονότων τοῦ παρελθόντος, τὴν ξηραγγελίαν τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν, τὴν περιγραφὴν τῆς παρουσίας καταστάσεως καὶ τὴν γνωστοποίησιν τῆς τιμῆς ποῦ ἀπεδίδετο εἰς τὸν μέλλοντα νὰ γεννηθῆ, εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν ἐμφανίζει καὶ τὸν προφήτην νὰ διακηρύττῃ ὅλα αὐτὰ γενικῶς⁵⁸. Πρῶτον, ὁμοῦ, νὰ ἐπικαλεσθῆ ὁ εὐαγγελιστὴς τὴν μαρτυρίαν τοῦ προφήτου, προλέγει ὁ ἄγγελος τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα θὰ προέλθουν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. **59** Ποῖα εἶναι δὲ αὐτά; Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἡ τελεία ἀπάλειψις αὐτῶν. «Διότι αὐτός», λέγει, «θὰ σώσῃ τὸν λαόν του ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας του»⁶⁰.

Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀποδεικνύεται ὁ παράδοξος χαρακτήρ τῆς σωτηρίας αὐτῆς. Διότι δὲν ὑπόκειται τὴν ἐπαλλαγὴν ἀπὸ αἰσθητοῦς πολέμους ἢ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ βαρβάρους λαοῦς, ἀλλὰ κάτι ποῦ εἶναι πολὺ σπουδαιότερον ἀπὸ αὐτὰ, δηλαδὴ, τὴν λύτρωσιν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, πρῶτον τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπόρευε κανεὶς νὰ κἀνῃ εἰς τὸ παρελθόν. Θὰ ἐρωτήσῃ, θέβαια, κάποιος; Καὶ διὰ ποῖον λόγον εἶπε «τὸν λαόν αὐτοῦ» καὶ δὲν προσέθεσε καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη; Διὰ τὸ νὰ μὴ προσενήσῃ ἀμέσως φόβον εἰς

58. Παρβλ. Ματθ. 1, 22 - 23.

59. Ματθ. 1, 21.

τὸν ἀκροατὴν του. Ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον ποῦ μετὰ προσοχὴν ἤκουε τοὺς λόγους, ὑπέδειξε ὅτι συμπεριέλαβε καὶ τοὺς ἄλλους λαοὺς. Διότι λαὸς τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἦσαν μόνον οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ὅλοι οἱ ἐπήγαινον νὰ μαθητεύσουν κοντὰ του καὶ ἐδέχοντο τὴν σωτηριώδη γνῶσιν ποῦ ἐπήγαζεν ἀπὸ αὐτόν.

Β Πρόσεξε, ἀκόμη, μετὰ ποῖον τρόπον παρουσίασε καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν ὠνόμασε «λαόν αὐτοῦ» τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν. Διότι αὐτὸ δὲν ὑποδεικνύει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι εἶναι τοῦ Θεοῦ Υἱὸς ὁ γεννώμενος καὶ ὅτι ἐδῶ ὁ ἄγγελος ὁμιλεῖ διὰ τὸν βασιλεῖα τοῦ οὐρανοῦ, δεδομένου ὅτι καμμία ἄλλη δύναμις δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ συγχωρῇ τὰς ἁμαρτίας, παρὰ μόνον ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ.

Συνεπῶς, ἀφ' οὗ μᾶς προσεφέρθη ἀπὸ τὸν Θεόν μία τόσο μεγάλη δωρεά, ἅς πράττωμεν τὸ πᾶν διὰ τὸ μὴ ἀτιμᾶσωμεν τὸ μέγα αὐτὸ εὐεργέτημα. Διότι, ἐνῶ καὶ προτοῦ νὰ μᾶς δοθῆ ἡ τιμὴ αὐτὴ ἦσαν ἄξιοι τιμωρίας αἱ διαπραττόμεναι ἁμαρτίαι, πολὺ περισσότερο θὰ εἶναι μετὰ τὴν προσφορὰν τῆς ἀνεκφράστου αὐτῆς δωρεᾶς. Καὶ τὴν σκέψιν αὐτὴν δὲν τὴν λέγω τυχαία τώρα, ἀλλ' ὁδηγοῦμαι πρὸς αὐτήν, ἐπειδὴ ὀλέπω πολλοὺς νὰ περνοῦν τὸν καιρὸν των, Ὁ μετὰ τὸ βάπτισμα, μετὰ μεγαλύτεραν ἀμεριμνησίαν ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ δὲν ἔχουν γνωρίσει ἀκόμη τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν διαθέτουν κανένα χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς των. Εἰς τὴν αἰτίαν αὐτὴν ὀφείλεται τὸ γεγονός ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ξεχωρίσῃ εὐκολα κάποιος, οὔτε εἰς τὴν ἀγορὰν οὔτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ποῖος εἶναι ὁ πιστὸς καὶ ποῖος ὁ ἀπιστός, ἐκτὸς ἐὰν παρευρίσκειται κανένας κατὰ τὴν στιγμήν τῆς τελέσεως τῶν μυστηρίων καὶ ἴδῃ ἄλλους μὲν νὰ ἐξέρχονται, ἄλλους δὲ νὰ παραμένουν ἐντὸς τοῦ ναοῦ⁶¹. Ἐπρεπε, θέβαια, νὰ διακρινώμεθα ὀχι ἀπὸ τὸν τόπον, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας. Πραγματικὰ, ἐνῶ τὰ ἀξιώματα τῶν εὐρισκομένων ἐκτὸς τῆς πίστεώς μας διακρίνον-

60. Πρόκειται διὰ τὴν ἐπαφορὰσιν κατὰ τοῖς ἀνάτοισ χριστιανικῶς κλίτης συνήθειαν νὰ παρευρίσκονται εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Βύχμισμας μόνον οἱ βαπτισμένοι, ἐνῶ οἱ κατηχήμενοι ἀνεχώρουν μετὰ τὰ ἀγνωστικὰ ἀναγνώσματα.

τοινούσας είναι φυσικόν ἀπό τὰ ἀλόγια ἐξωτερικῶν γνωρίσματά. ¶ 60 τὸ εἶδά μου πρέπει νὰ ξεχωρίζω ἀπὸ τὴν ψυχικὴν μου ἀνωτερότητα. Διότι ἐὰν πηδῶ, δευτέρως νὰ ξεχωρίζω μόνον ἀπὸ τὸ ὄργανο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦτον τὸν τρόπον ζωῆς. ¶ 61 πρῶτος πρέπει νὰ συναφῶς καὶ ἀλέτη τοῦ κόσμου. Ὄταν, ὅμως, δὲν εἶσαι εἰς θεῖον νὰ φαίῃς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ νὰ συγκρατῆς τὴν ἰδικήν σου τήνιν, ἀπὸ τοῦ δὲ ἠμποροῦμεν νὰ σὲ γνωρίσωμεν; ἤμῃς, ἐπειδὴ ἐδαπτοίη; Ὄταν, ὅμως, δὲν εἶς καὶ ἀνάλογον ζωὴν, τὸ δαπτοῖμα εἶναι ἕνα ἐρθεῖν, τὸ ὅποιον ἐξοδηγεῖ εἰς τὴν ἡμέραν. Διότι τὸ μέγεθος τῆς ἡμῆς δουλειῆς εἰς τὴν ἀσθεῖαν τῆς ἡμέρας ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν τὴν ἀσθεῖαν νὰ ζοῦν ἀντάξια πρὸς τὴν ἡμέραν τοῦ προσεφῶς. Ἀσθεῖς, ὁ πιστός δὲν εἶναι δικαίον νὰ διακρίνεται μόνον ἀπὸ τὰ ἑδῶ ὅσον ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ ἴδιοι προέβασε. Ἐπίσης, πρέπει νὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ πάσης ἀποφῆς, δηλαδὴ, ἢ ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ ὁδοματός ἀπὸ τὸ πλεῖμα τοῦ, ἀπὸ τὴν ἐνδομασίαν τοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν τοῦ. Ἄσθια, δεβία, δὲν τὰ εἶπα διὰ νὰ ρυθμίσωμεν τὴν ζωὴν μὲ ἀποδεδειγμένους εἰς τὴν ἐπίδειξιν, ἀλλὰ τὰ εἶπα διὰ τὴν ὠφέλιαν αὐτῶν, οἱ ὅποιοι προέβασε τὸν ἑαυτὸν τοῦ.

Τώρα, ὅμως, ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν ἐπιχειρήσῃ νὰ σὲ γνωρίσω, ἐλέπω νὰ ἔχῃς πᾶντοτε τὰ ἀντίθετα γνωρίσματα. Ἄν, δηλαδὴ, θελήσῃ νὰ σὲ σπουδάσῃ μεθ' ἑαυτὸν, τότε, ἐλέπω ἐπὶ περὶ τὴν καιρῶν μου μετὰ τὸς ἰσχυροῦς, μετὰ τὰ θεῶν, μετὰ τὸς παρανομίας, μετὰ τοῦς πονηροῦς καὶ τὸς ἀνοήτους καὶ μετὰ τὸς σωμαστροφῶς, μετὰ διεφθαρμένους ἀνθρώπους. Ἄν, πάλιν, λάβῃ ὡς ὄσον τὸν τρόπον τοῦ κτενίσματος, σὲ ἐλέπω συνεχῶς νὰ γέλῃς με καυχασίαν καὶ νὰ κατέχεις ἀπὸ ἀδιαφορίαν καὶ ὁμοιάσεις με μίαν διεφθαρμένην καὶ ἐκείνην πόνον. Ἄν δὲ ἀβιολογήσῃ, ὅμως, μεθ' ἑαυτὸν τὴν ἐνδομασίαν σου, ὅτε δὲν εὐρίσκω νὰ ἐνδύσαι καθόλου καλλίτερα ἀπὸ τοῦς ἀνθρώπους τοῦ θεάτρου. Ἄν σὲ χαρακτηρίσω ἀπὸ τοῦς συντρόφους σου, ἐλέπω ἐπὶ σὲ ἀκαλοῦθον ἀνθρώποι, ποὺ ζοῦν παρασιτικῶς, καὶ κολακῆς. Ἄν σὲ ἐξετάσω σπριζόμενος εἰς τοῦς λόγους σου, δὲν σὲ ἀκούω νὰ λέγῃς τίποτε τὸ ὀγιῆς ἢ ἀναγκαῖον ἢ κατὰ πᾶν νὰ συγκρατῆς τὴν ζωὴν

μας. Τέλος, ἂν σὲ ἐξετάσω ἀπὸ τὸ τραπέζι σου, μεγαλυτέρα θὰ φανῇ καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἡ κατηγορία.

Ἦστε, πῆς μου, ἀπὸ ποῖα χαρακτηριστικά θὰ ἠμπορέσω νὰ γνωρίσω ἐσένα τὸν πιστὸν χριστιανόν, ὅταν διαγενικῶς τὰ ἀνωτέρω ἀποδεικνύουν τὸ ἀντίθετον; Μά, διατί λέγω τὸν πιστόν; ¶ 62 Ἄφου δὲν ἠμπορῶ νὰ καταλάβω καθαρά, ἂν εἶσαι ἀκόμη ἀνθρώπος. Διότι, ὅταν λακτίζῃς σὺν ὄνος, ἀναπηδᾷς σὺν ταύρος, χρεμετίζῃς σὺν ἵππος, κάθε φορά ποὺ βλέπῃς γυναίκα, εἶσαι λαίμαργος σὺν ἀρκτος, παχαίνῃς τὸ σῶμά σου σὺν ἡμίονος, μνησικακῆς σὺν καμήλα, ἀρπάξῃς σὺν λύκος, ἀργίσει σὺν ψίδι, κεντρίσει σὺν σκορπιός, εἶσαι ὄπουλος σὺν τὴν ἀλεπού, κρατῆς δὲ τὸ δηλητήριον τῆς πονηρίας σὺν τὸ ψίδι, ποὺ λέγεται ἀσπίδα, καὶ τὴν ὀχία καὶ διεξάγῃς πόλεμον ἐναντὶον τῶν ἀδελφῶν σου σὺν τὸν πονηρὸν δαίμονα, πῶς ἠμπορῶ νὰ σὲ κατατάξω μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἀφου δὲν διακρίνω σὲ ἐσένα τὰ γνωρίσματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως; Ἐνῶ, λοιπόν, ζητῶ νὰ ἀνεύρω ποῖα διαφορά ὑπάρχει ἀνάμεσα εἰς ἕνα κατηχούμενον καὶ ἕνα πιστόν, κινδυνεύω νὰ μὴ εὐρω οὔτε τὴν διαφοράν ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ θηρίου. Συνεπῶς, ποῖον ὄνομα νὰ σοῦ δώσω; Νὰ σὲ ὀνομάσω θηρίον; Ἄλλὰ τὰ θηρία ἔχουν ἕνα μόνον ἐλαττώμα ἀπὸ αὐτά. Σὺ, ὅμως, τὰ συνεκέντρωσες ὅλα μαζί καὶ μάλιστα προχωρεῖς πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀλογίαν ἐκείνων. Νὰ σὲ ὀνομάσω δαίμονα; Ἄλλὰ ὁ δαίμων δὲν εἶναι ὑπηρέτης εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κοιλίας, οὔτε ἀγαπᾷ τὰ χρήματα. Ὄταν, λοιπόν, ἔχῃς περισσότερα ἐλαττώματα καὶ ἀπὸ τὰ θηρία καὶ ἀπὸ τοῦς δαίμονας, πῆς μου, πῶς ἠμπορῶ νὰ σὲ ὀνομάσω ἀνθρώπον; Ἐάν, ὅμως, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σὲ εἴπω ἀνθρώπον, πῶς θὰ σὲ χαρακτηρίσω πιστόν;

Καὶ τὸ ἀκόμη χειρότερον εἶναι ὅτι, εὐρισκόμενοι μέσα εἰς τὴν ἀμαρτίαν, δὲν ἐννοοῦμεν τὴν ἀσχημίαν τῆς ψυχῆς μας, οὔτε ἀντιλαμβάνομεθα τὴν δυσμορφίαν τῆς. Ὁ Ἄντιθετα, ὅταν εὐρίσκεσαι εἰς τὸ Κουρεῖον καὶ περιποιῆσαι τὴν κόμην σου, παίρνεις τὸν καθρέπτην καὶ ἐξετάζεις μετὰ προσοχὴν τὸν τρόπον τοῦ κτενίσματος καὶ ἐρωτᾷς τοῦς παρευρισκομένους καὶ τὸν ἴδιον τὸν κουρέα, ἐάν ἔχῃ κτενίσῃ μετὰ κομψότητα τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς ποὺ εἶναι πρὸς τὸ μέτωπον. Ἄλλὰ καὶ πολλές φορές, ἐνῶ εὐρίσκεσαι εἰς

γεροντική ηλικία, δὲν ἐντρέπεται νὰ παραφέρεται εἰς τὴν προσπάθειαν σου νὰ δώσης τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶσαι νέος. Ἐνῶ, ὁμως, ἡ ψυχὴ μας παρουσιάζει ὄχι μόνον πνευματικὴν δυσμορφίαν, ἀλλ' ἔχει καταστῆ θηριόμορφος **61** καὶ ὁμοιάζει σὰν τὴν Σκύλλα⁶¹ ἢ τὴν Χίμαιραν⁶², διὰ τὰς ὁποίας ὁμιλοῦν οἱ ἐξωχριστιανικοὶ μῦθοι, δὲν τὸ αἰσθανόμεθα καθόλου, μολονότι καὶ ἐδῶ ὑπάρχει πνευματικὸς καθρέπτης, πολὺ καλλίτερος καὶ χρησιμώτερος ἀπὸ ἐκείνον, διότι δὲν ἀποκαλύπτει τὴν δυσμορφίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν μεταμορφῶναι εἰς ἀνέκφραστον ὠραιότητα, ὅταν τὸ θελήσωμεν.

Ὁ καθρέπτης αὐτὸς εἶναι ἡ ἀνάμνησις τῶν αγαθῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς των, ἡ ἀνάγνωσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐὰν θελήσης νὰ κοιτάξης, ἕστω καὶ μίαν φοράν, εἰς τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀνδρῶν, τότε θὰ ἴδῃς τὴν δυσμορφίαν τοῦ ψυχικοῦ σου κόσμου, καὶ, ἀφοῦ τὴν ἴδῃς, ἅ τότε πλέον δὲν θὰ χρειασθῆς καμμίαν ἄλλην παρωθήσιν διὰ νὰ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴν ἀναιοχυντίαν αὐτήν. Πραγματικά, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ εἶναι χρησιμὸς ὁ καθρέπτης αὐτὸς καὶ καθιστᾷ εὐκόλον τὴν ἀλλαγὴν.

Συνεπῶς, κανένας ἅς μὴ παραμένῃ εἰς τὴν κατάστασιν τῶν ἀλόγων θηρίων. Διότι ὅταν ὁ δοῦλος δὲν εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς πῶς θὰ ἠμπορέσης ἐσὺ νὰ περάσης τὰ πρόθυρα **63** ἐκεῖνα, ἐὰν ἔχῃς μεταβληθῆ εἰς ἄγριον θηρίον; Καὶ διατὶ λέγω θηρίον; Ἀσφαλῶς, ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι φοβερώτερος ἀπὸ κάθε εἶδος θηρίου. Διότι ἐκεῖνα, μολονότι ἐκ φύσεως εἶναι ἄγρια, ἐν ταῦτοις πολλὰς φορές ἐξημερώνονται, ἐὰν δεχθῶν τὴν ἀνθρωπίνην φροντίδα. Σὺ, ὁμως, ὁ ὁποῖος ἠμπόρεσες νὰ μεταβάλλῃς τὴν σύμφωνον πρὸς τὴν φυσικὴν τάξιν ἀγριότητα τῶν θηρίων εἰς μίαν ἀφύσικον ἡμερότητα, μὲ ποῖαν

61. Σκύλλα: Ἀπειθὲς θαλάσσιον τέρας, τέκνον τοῦ Φόρβαντος καὶ τῆς Ψάκτας, ἔχον δάκτυλα πόδας καὶ ἑξ κεφαλῆς. Ἡ κατωκία του ἦτο εἰς ἀσπίδον παρὰ τὸ Γιβραλτάρ ἢ τὸν πορθῖον τῆς Μεσσηνίας καὶ ἐτέφερο μὲ ἰχθύς, δελφίνα καὶ ἀνθρώπους.

62. Χίμαιρα: Τρίμορφον τέρας, θεωρούμενον ὡς τέκνον τῆς Ἐριδίνης καὶ τοῦ Τιφῶνος.

63. Πρβλ. περὶ αὐτῶν τὰ εἰς τὴν πρώτην ὁμιλίαν λεγόμενα.

ἀπολογίαν θὰ δικαιολογήσης τὴν ἀλλαγὴν τῆς φυσικῆς σου πράξης εἰς ἀφύσικον θηριωδίαν; C Καὶ τὸ μὲν ἐκ φύσεως ἄγριον τὸ παρουσιάζεις ἡμερον, ἐνῶ τὸν ἐκ φύσεως ἡμερον ἑαυτὸν σου τὸν καθιστᾷς ἄγριον; Καὶ τὸν μὲν λέοντα τὸν ὑποτάσσεις καὶ τὸν κάνεις πειθήνιον ὄργανόν σου, ὁ ἴδιος, ὁμως, ἐξοργίζεις πῶς πολὺ ἀπὸ τὸν λέοντα; Βεβαίως, εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν θηρίων ὑπάρχουν δύο ἐμπόδια, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἄλλειψις τοῦ λογικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ γεγονός ὅτι τὰ θηρία ἐξάπτονται εὐκόλα. Παρὰ ταῦτα, μὲ τὸ χάρισμα τῆς σοφίας, τὸ ὁποῖον σοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός, ὑποτάσσεις καὶ τὴν φύσιν.

Διατὶ, λοιπόν, ἐσὺ ὁ ὁποῖος, καθ' ὃ μέρος ἀφορᾷ εἰς τὰ θηρία, νικᾷς καὶ τὴν φύσιν, προκειμένου περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου, μολονότι ἔχεις τὴν φύσιν σύμμαχον, προδίδεις τὸ καλὸν τοῦ πηγάζει ἀπὸ τὴν διάθεσίν σου;

Καὶ ἐὰν μὲν σοῦ ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ καταστήσης πρῶτον κάποιον ἄλλον ἄνθρωπον, **63B** ἰαῶς νὰ μὴ ἐφαινόμην ὅτι διέτασσα τόσον ἀπραγματοποίητα πράγματα. Ἄν καὶ ἠμπορούσες νὰ προβάλλῃς ὡς δικαιολογίαν τὸ γεγονός ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξουσιάζῃ κανεὶς τὴν γνώμην τοῦ ἄλλου καὶ, ἀκόμη, ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ σένα τὸ πᾶν. Τώρα, ὁμως, πρόκειται διὰ τὸ θηρίον, τὸ ὁποῖον ἔχεις μέσα σου καὶ τοῦ ὁποῖου δὲν εἶσαι, ὅπωςδήποτε, κύριος **64**.

Συνεπῶς, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔχῃς, ποῖαν δὲ εὐσχημον δικαιολογίαν θὰ ἠμπορέσης νὰ παρουσιάσης, ὅταν, ἐνῶ εἶσαι εἰς θέσιν νὰ μεταβάλλῃς τὸν λέοντα εἰς ἄνθρωπον, ἀδιαφορῆς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἄνθρωπος γίνεται λέων, καὶ εἰς τὸ ζῶον μὲν προσθέτεις προτερήματα, ποῦ ὑπερβαίνουν τὴν φυσικὴν του κατάστασιν, ὁ ἴδιος δὲ δὲν ἠμπορεῖς νὰ σταθῆς εἰς τὰ πλαίσια τοῦ φυσικοῦ σου προορισμοῦ; B Ἄλλ' ἔχεις μὲν τὴν φιλοδοξίαν νὰ ἀδηγήσῃς τὰ ἄγρια θηρία εἰς τὴν ἰδικὴν (ἀνθρωπίνην) εὐγένειαν, ῥήψεις ὁμως, τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας καὶ τὸν παρωθῆς εἰς τὴν μανιώδη συμπεριφορὰν τῶν θηρίων; Πίστεψε, ἐὰν θέλῃς, ὅτι καὶ ὁ θυμὸς εἶναι θηρίον

64. Ἄνετ τῆς ὡς ἄνω προτάσεως ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ καὶ τὸ δόγμα ἀποσθήματα, ἐξουσιάζεις, ἢ ἄπῃα καὶ συμφορῶν περισσότερο πρὸς τὸ ἕλιν νόμα τῶν ἐνταῦθα λεγόμενων.

καὶ ὅσον φροντίζουν οἱ ἄλλοι διὰ τοὺς λέοντας, τόσον νὰ φροντίξῃς καὶ ἐσὺ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, ὥστε νὰ καταστήσῃς ἡμέρον καὶ πρῶον τὴν τοιαύτην ψυχικὴν ἐκδήλωσιν, διότι καὶ αὐτὴ ἔχει φοβερά δόντια καὶ νύχια καὶ, ἐὰν δὲν τὴν ἡμερεύσῃς, καταστρέφει τὰ πάντα. Πραγματικά, δὲν ἔμπορουν τόσον νὰ σπλάγγνα ὁ λέων καὶ ἡ ἔχιδνα, ὅσον ὁ θυμὸς μὲ τὰ σιδηρὰ νύχια του, ποὺ συνεχῶς κάνει τὸ ἔργον αὐτό. **Ⲙ** Διότι δὲν καταστρέφει τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ φθείρει καὶ τὴν υἰεὶαν τῆς ἰδίας τῆς ψυχῆς, μὲ τὸ νὰ κατατρώγῃ, νὰ κατασπαράσῃ καὶ νὰ ἀφαιρῇ ὅλην ἐν γένει τὴν δυνάμιν τῆς, ὥστε νὰ τὴν καθιστᾷ ἀχρηστον πρὸς πασαν δραστηριότητα. Πραγματικά, ἀφοῦ δὲν ἔμπορεῖ οὐτε νὰ ἀναπνεύσῃ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τὰ ἔντερά του τρέφει σκώληκας, ἐπειδὴ τοῦ ἀπορροφῶν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἐσωτερικὴν του ἰκμάδα, πῶς θὰ ἡμπορέσωμεν ἡμεῖς νὰ δημιουργήσωμεν κατὰ τὸ ἀξιον λόγου, ὅταν ἔχωμεν μέσα μας ἕνα τόσον μεγάλον θφιν, ἐνωῦ τὸν θυμόν, ὁ ὁποῖος κατατρώγει ὅλας τὰς ἐσωτερικὰς μας δυνάμεις; Πῶς θὰ ἡμπορέσωμεν, λοιπόν, νὰ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τὸν δλεθρον αὐτόν; Φυσικά, ἐὰν πῶμεν κάποιο ποτόν, **Ⲅ** τὸ ὁποῖον θὰ ἔχη τὴν δυνάμιν νὰ φονεύσῃ τοὺς σκώληκας καὶ τοὺς θφεις ποὺ ἔχομεν μέσα μας. Καὶ ποῖον ποτόν ἔχει τὴν δυνάμιν αὐτήν; Βέβαια, τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν τὸ λάβωμεν μὲ τὴν προσήκουσαν πίστιν, διότι τοῦτο θὰ ἡμπορέσῃ νὰ σθῆσῃ κάθε νόσον, καὶ μαζί μὲ αὐτὸ ἡ προσεκτικὴ ἀκρόασις τῶν Γραφῶν καὶ ἡ ἐλεημοσύνη, ὅταν προστίθεται εἰς τὴν ἀκρόασιν. Διὰ μέσου δλων αὐτῶν θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ νεκρωθοῦν τὰ πάθη ποὺ λυμαινονται τὴν ψυχὴν μας. Καὶ τότε μόνον θὰ ζήσωμεν, πραγματικά. Διότι, ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας, δὲν εἴμεθα καθόλου καλλίτερα ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν, ὅταν τὰ πάθη μας εἶναι ζωντανά, νὰ ζώμεν καὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ ἀναπότρεπτον ἀνάγκην θὰ χαθώμεν (πνευματικῶς). Πραγματικά, ἐὰν δὲν προσθᾶσωμεν νὰ φονεύσωμεν τὰ πάθη μας εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, θὰ μᾶς φονεύσουν αὐτά, ὅπως οὐδέποτε, εἰς τὴν μελλοντικὴν καὶ μάλλον, προτοῦ ἀπὸ τὸν θάνατον ἐκείνου, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν θὰ μᾶς ἐπιβάλουν τὴν μεγαλύτεραν τιμωρίαν. **Ⲙ** Διότι, τὸ καθένα ἀπὸ τὰ πάθη αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι σκληρόν, τυραννικόν καὶ ἀκόρεστον καὶ ποτε

δὲν παύει νὰ μᾶς κατατρώγῃ καθημερινά, ἀφοῦ τὰ δόντια των εἶναι ὡς τοῦ λέοντος καὶ μάλιστα φοδερώτερα ἐκείνου, διότι, ἐνῶ ὁ λέων, μόλις θὰ χορτάσῃ, ἐγκαταλείπει τὸ θήραμα ποὺ συνέλαθε, τὰ πάθη αὐτὰ οὐτε χορταίνουσι ποτε οὐτε ἀποχωροῦν, μέχρις ὅτου νὰ παραδώσουν τὸν ἀνθρώπον, ποὺ ἔχουν κυριεύσει, εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ διαβόλου. Τόσο μεγάλη εἶναι, λοιπόν, ἡ δυνάμις αὐτῶν τῶν παθῶν, ὥστε ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κυριεύονται ἀπὸ αὐτὰ ἀπαιτοῦν τὴν ἰδίαν ὑποταγὴν μὲ ἐκείνην, **Ⲙ** τὴν ὁποῖαν ὁ Παῦλος ἐδείκνυε πρὸς τὸν Χριστόν, ὥστε χάριν αὐτοῦ νὰ περιφρονῇ καὶ τὴν γένναν καὶ τὴν βασιλείαν. Πραγματικά, ὅταν κάποιος δουλεύῃ εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἢ κυριεύεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας ἢ τῆς φιλαδοξίας τότε πλέον καὶ τὴν γένναν περιπαίζει καὶ τὴν βασιλείαν περιφρονεῖ, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ θέλημα τῶν παθῶν αὐτῶν. Συνεπῶς, ἂς μὴ δυσπιστώμεν εἰς τὸν Παῦλον, ὅταν λέγῃ ὅτι ἠγάπησε τόσον πολὺ τὸν Χριστόν. Διότι, ὅταν ὑπάρχουν μερικαί, οἱ ὁποῖοι δουλεύουν τόσον πολὺ εἰς τὰ πάθη των, πῶς εἶναι δυνατὸν, λοιπόν, νὰ θεωρηθῇ ἀπίστευτον αὐτό; Πραγματικά, δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἶναι τόσον ἀναιμικὴ ἡ ἀγάπη μας πρὸς τὸν Χριστόν, ἐπειδὴ ὀλοκλήρος ἡ δυνάμις μας καταναλίσκεται εἰς αὐτὸν τὸν ἔρωτα, δηλαδὴ, εἰς τὸ νὰ ἀρπάζωμεν, νὰ πλεονεκτῶμεν καὶ νὰ εἴμεθα δούλοι τῆς ματαιοδοξίας, τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει εὐτελέστερον πρᾶγμα. **Ⲅ** Διότι καὶ ἂν ἀκόμη πολλὰς φορές γίνῃς ἀντικείμενον θαυμασμοῦ, δὲν θὰ εἶσαι καθόλου καλλίτερος ἀπὸ τοὺς ἀνυπολήπτους, καὶ δι' αὐτὸν ἀκριδῶς τὸν λόγον θὰ εἶσαι εἰς χειρότεραν μοῖραν ἀπὸ αὐτούς. Καθ' ὅσον, ὅταν αὐτοί, οἱ ὁποῖοι θέλουσι νὰ σὲ δοξάσουν καὶ νὰ σὲ καταστήσουν ἑσκαουτόν, σὲ περιγελοῦν δι' αὐτὸ ἀκριδῶς, ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἐπιδιώκεις τὴν ἐκ μέρους των δόξαν, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ καταλήξῃ εἰς τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα ἢ φροντίδα σου; Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν κατηγορουμένων. Πραγματικά, ὅπως ἀκριδῶς, ὅταν κάποιος ἐπαινεῖ καὶ κολακεύῃ τὸν κατεχόμενον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μοιχεύῃ ἢ νὰ πορνεύῃ, καθίσταται μάλλον κατήγορος αὐτοῦ τοῦ ἰδίου παρὰ ἐπαινέτης τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κατέχεται ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους, **Ⲙ** ἔτσι καὶ ὅταν ὅλοι μας γενικῶς ἐπαινῶμεν αὐτὸν ποὺ ἐπιθυμεῖ τὴν δόξαν, γινόμεθα

μάλλον κατήγοροι παρά ἐπαινέται δῶν κατέχονται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δόξης. Τότε, διατι ἐπιδιώκεις ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον συνήθως θὰ προέλθῃ διὰ λογαριασμὸν σου ἀντίθετον ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὸ ἐπιδιωκόμενον: Ἐάν, λοιπόν, ἐπιθυμῆς νὰ δοξασθῆς, νὰ περιφρονῆς τὴν δόξαν καὶ τότε θὰ καταστῆς πῶ ἐνδοξος ἀπὸ δλους.

Διατι, ὁμως, παθαίνεις ὅ,τι ἔπαθεν ὁ Ναβουχοδονόσορ; Διότι καὶ ἐκεῖνος ἔστησε μίαν ξυλίνην εἰκόνα καὶ, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι ἀπὸ τὴν ἀναλόητον ἐκείνην μορφήν θὰ προσέφερε μεγαλύτεραν δόξαν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἐπεθύμει αὐτὸς ὁ ζωντανὸς νὰ καταστῆ ἐνδοξότερος ἀπὸ τὸ ἄψυχον ἐκεῖνον κατασκευάσμα. Βλέπεις τὴν ὑπερβολὴν τῆς μανίας; Ἐνῶ εἶχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τιμᾷ τὸν ἑαυτὸν του, τὸν ἐταπεινώσει περισσότερο. Ἐ Διότι, ὅταν ἀποδεικνύεται ὅτι ἔχει μεγαλύτεραν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ἄψυχον δημιουργημα παρά εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν ζώσαν ψυχὴν, πὺ ὑπάρχει μέσα του, καὶ δι' αὐτὸ διδοὶ τόσον τιμητικὴν θέσιν εἰς τὸ ξύλον, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ καταστῆ καταγέλαστος, ἀφοῦ ἐπιδιώκει νὰ τιμηθῆ ἀπὸ τὰς σαίνιδας καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν του; Ὁμοιάζει, δηλ. σάν ἐκεῖνον πὺ ὑπερφηανέεται περισσότερο, ἐπειδὴ ἔχει δάπεδον εἰς τὸ σπῆτι του ἢ ὠραία σκάλα, παρά διὰ τὸ ὅτι εἶναι ἀνθρώπος.

Τώρα, λοιπόν, πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς μιμοῦνται τὸν Ναβουχοδονόσορα. Διότι, ὅπως ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν εἰκόνα, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀξίωσιν νὰ θαυμάζωνται διὰ τὰ ἐνδύματα τῶν, ⁶⁵ διὰ τὰς οἰκίας τῶν, τὰ ἀλογὰ τῶν, τὰ ἀμαξία τῶν, τοὺς κίονας τῶν οἰκιῶν τῶν. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἔχασαν ἐκεῖνο τὸ χαρακτηριστικόν, τὸ ὁποῖον τοὺς ἔβιδε τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου, περιφέρονται προσπαθοῦντες νὰ συγκεντρώσουν ἀπὸ ἄλλας πηγὰς δόξαν, ἢ ὁποῖα τοὺς γελοιοποιεῖ. Ἀντίθετα, οἱ γενναῖοι καὶ ἐνδοξοὶ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ δὲν ἐδοξάζοντο ἀπὸ παρόμοια πράγματα, ἀλλ' ἤντλων τὴν λαμπρότητα τῶν ἀπὸ ἐκεῖνα πὺ πρὸ πάντων ἔπρεπε νὰ τὴν ἀντλοῦν. Διότι μολοντί ἦσαν αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι καὶ ξένοι καὶ ἔστερημένοι δλων τῶν οἰκείων ἀγαθῶν, ἐν τούτοις ἀπεδείχθησαν μεγαλοπρεπέστεροι ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος διέθετεν ὄλα τὰ ἀνωτέρω. Καὶ τὴν μὲν ἐπιθυμίαν τοῦ Ναβουχοδονόσορος νὰ ἀποδειχθῆ μέγας δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὴν ἰκονοποιήσουν οὔτε ἢ μεγαλοπρεπῆς

εἰκὼν οὔτε οἱ ἀξιωματοῦχοι Β οὔτε οἱ στρατηγοὶ οὔτε τὰ ἀαναριθμητα στρατεύματα οὔτε ἢ ἀφρονία τοῦ χρυσοῦ οὔτε ὁποιαδήποτε ἄλλη ἐπιπόνησις, ἐνῶ δι' αὐτοῦς ⁶⁶, μολοντί δὲν εἶχαν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἐφάνη ἀρκετὴ ἢ εὐσέβεια μόνον, ἢ ὁποῖα ἔκανε νὰ διαφέρουν ὡς πρὸς τὴν λαμπρότητα μεταξύ τῶν, ἐκεῖνος πὺ ἔφερε τὸ στέμμα, τὸν βασιλικὸν μανδῦαν καὶ ἐνεδύετο μὲ παρόμοια πολυτελεῖ ἐνδύματα ἀπὸ ἐκεῖνους πὺ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶχαν, τόσον δσον ὁ ἥλιος εἶναι λαμπρότερος ἀπὸ τὸ μαργαριτάρι.

Πραγματικά, ἐνῶ ἦσαν νέοι καὶ αἰχμάλωτοι, καὶ δοῦλοι, ὠδηγοῦντο ἐνώπιον τῆς μεγάλης συγκεντρώσεως τοῦ πλήθους καὶ ὁ βασιλεὺς, μόλις ἐνεφανίσθησαν, τοὺς ἐκύταξε μὲ μάτια πὺ ἔδραζαν φλόγες, καὶ τοὺς περιέβαλλαν οἱ στρατηγοὶ, οἱ τοπάρχαι, οἱ ὑπαρχοὶ καὶ ὀλόκληρος ἢ διαβολικὴ συνάθροισις, καὶ ἐβουίζεν εἰς τὰ αὐτιά τῶν ὁ ἦχος πὺ ἄρηναν τὰ σουράβλια ἀπὸ κάθε πλευρὰ καὶ αἱ σάλπιγγες καὶ ἢ κάθε εἶδους μουσικὴ πὺ ἀνέβαιναν πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἢ κάμινος ἐθερμαίνετο Ἐ καὶ αἱ φλόγες τῆς ἔφθαναν μέχρι τὰ σύννεφα, καὶ ἢ δημιουργηθεῖσα ἀτμόσφαιρα ἐν γένει ἦτο γεμάτη φόβον καὶ φρίκην. Ἄλλ' αὐτοὺς δὲν τοὺς ἐτρόμαξε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Ἀντίθετα, ἀφοῦ τοὺς περιεφρόνησαν σάν νὰ ἦσαν μικρὰ παιδιὰ πὺ ἔπαιζαν, ἀπέδειξαν τὴν γενναίότητά τῶν καὶ τὴν πραότητα τῶν καὶ μὲ πῶ ἰσχυρὰν φωνὴν ἀπὸ τὴν φωνὴν τῶν σαλπύγγων ἔλεγον: «Μάθε, βασιλεῦ» ⁶⁷. Δὲν ἤθελαν, θέβεια, νὰ προσβάλουν τὸν τύραννον οὔτε καὶ μὲ τοὺς λόγους, παρά μόνον νὰ ἀποδείξουν τὴν ἰδικὴν τῶν πίστιν πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ δὲν ἐκφωνοῦν μακροὺς λόγους, ἀλλὰ μὲ συντομίαν φανερώνουν τὰ πάντα. «Ἐπάρχει», λέγουν, «Θεὸς εἰς τὸν οὐρανόν, ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ μᾶς σώσῃ» ⁶⁷. Συνεπῶς, διατι μᾶς προσάλλης ἐπιδεικτικὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, τὴν κάμινον, τὰ κοπτερά ξίφη καὶ τοὺς φοβεροὺς στρατιώτας σου; Ὁ ἰδικός μας Θεὸς εἶναι ἀνώτερος καὶ δυνατώτερος ἀπὸ ὄλα αὐτὰ. Ὑστερα, ὁμως, ἐπειδὴ ἐοκέρθησαν ὅτι πιθανόν αὐτὸ νὰ ἦτο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ

65. Τοὺς τρεῖς ποιητὰς, ἠηλαθῆ.

66. Δαν. 3, 18.

67. Δαν. 3, 17.

καὶ νὰ τοὺς ἀφῆνε νὰ καοῦν καὶ διὰ νὰ μὴ δώσουν τὴν ἐντύπωσιν, ἂν συμβῆ αὐτὸ, ὅτι ψεύδονται, προσθέτουν καὶ τὸ ἀκόλουθον· «Ἐάν, πάλιν, δὲν συμβῆ αὐτὸ ⁶⁸, Ἔ μάθε ὅτι δὲν θὰ λατρεύσωμεν τοὺς ἰδικούς σου θεούς» ⁶⁹, Βέβαια, ἂν ἔλεγαν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ τοὺς ἔσωζε ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν των, ἂν δὲ τοὺς ἔσωζε, δὲν θὰ ἐγίνοντο πιστευτοί. Δι' αὐτὸ καὶ ἐδῶ δὲν κάνουν λόγον περὶ αὐτοῦ. Τὸ λέγουν, ὁμως, μέσα εἰς τὴν κάμινον ἐνθυμούμενοι διαρκῶς τὰ ἁμαρτήματά των ⁷⁰. Πρὸς τὸν βασιλέα, λοιπόν, δὲν λέγουν τίποτε τὸ σχετικὸν μὲ τὰ ἁμαρτήματά των, παρὰ μόνον ὅτι δὲν θὰ προδώσουν τὴν πίστιν των πρὸς τὸν Θεόν, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ καοῦν. Διότι ὅτι ἔκαναν τὸ ἔκαναν χωρὶς νὰ ἀποδλέπουσιν εἰς τὴν ἀμοιβὴν καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν, ἀλλὰ μόνον κίνητρον εἶχαν τὴν ἀγάπην, μολονότι ἦσαν αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι καὶ κανένα καλὸν δὲν εἶχαν ἀπολαύσει. Πραγματικὰ, εἶχαν στερηθῆ καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἅλα τὰ ἀγαθὰ των. Ἐ μὴ μοῦ ἀναφέρῃς, ὁμως, τὰς τιμὰς, τὰς ὁποίας εἶχαν εἰς τὴν αἰλὴν τοῦ βασιλέως. Διότι αὐτοὶ ἦσαν πιστοὶ πρὸς τὸν Θεόν καὶ δίκαιοι ἐναντι τῶν ἀνθρώπων καὶ μυριάκις θὰ προετίμων νὰ εἶναι ζητιᾶνοι εἰς τὴν πατρίδα των καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ ποῦ προσέφερον ὁ ναός. «Διότι θὰ προετίμων», λέγει ὁ ψαλμωδός, «νὰ εἶμαι περιφρονημένος μᾶλλον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, παρὰ νὰ κατοικῶ εἰς τὰς αἰκίας τῶν ἁμαρτωλῶν, διότι μία ἡμέρα εἰς τὰς αὐλὰς σου εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ χιλίας ἄλλας ἡμέρας» ⁷¹. Συνεπῶς, πολὺ περισσότερον θὰ ἤθελαν νὰ εἶναι ἀσημαντοὶ εἰς τὴν πατρίδα των, παρὰ νὰ βασιλεύουσιν εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Καὶ αὐτὸ τὸ φανερῶνουν ⁷² μὲ ὅσα λέγουν ἐντὸς τῆς καμίνου, ὅτι, δηλαδὴ, δὲν ἦσαν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν ζωὴν των εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Διότι, μολονότι οἱ ἴδιοι ἐτιμῶντο ὑπερβολικὰ, ὅταν ἔβλεπαν τὰ θάσανα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὑπέφεραν πάρα πολὺ. Καὶ αὐτὸ πρὸ πάντων εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα τῶν ἁγίων, νὰ μὴ θεωροῦν, δη-

⁶⁸. Δηλαδὴ, εἴν δὲν τοὺς σώσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν κάμινον.

⁶⁹. Δαν. 3, 18.

⁷⁰. Περὶ. Πραξῆ τοῦ Ἀζαρίου στ. 4 - 6.

⁷¹. Ψαλμ. 88, 11.

λαδὴ, ἀνώτερον ἀπὸ τὴν σωτηρίαν τοῦ πλησίον των, οὔτε τὴν δόξαν οὔτε τὴν τιμὴν οὔτε τίποτε ἄλλο σχετικὸν πρὸς αὐτάς. Κύτταξε, λοιπόν, ἐνῷ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὴν κάμινον, πῶς προσεύχονται δι' ὀλάκληρον τὸν λαόν, ἀντίθετα μὲ ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι καὶ ὅταν εὐρισκώμεθα ἐν πλήρει ἀνεσει, δὲν ἐνθυμούμεθα τοὺς συνανθρώπους μας. Ἀκόμη, καὶ ὅταν ἠρμήνευσαν τὰ δειρὰ δὲν ἐπεδίωκαν τὸ ἰδικόν των συμφέρον, ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν. Τὸ ὅτι δὲ περιεφρόνουν τὸν θάνατον τὸ ἀπέδειξαν μὲ πολλοὺς τρόπους ἕστερα ἀπὸ αὐτὰ. Δηλαδὴ, εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ἐκβέτουν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς κίνδυνον, ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐξεμμενίσουν τὸν Θεόν, Ἐ ἐν συνεχείᾳ, ὁμως, ἐπειδὴ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀνεπαρκεῖς προσφεύγουν εἰς τὴν κοίθειαν τῶν πατέρων. Οἱ ἴδιοι, ὁμως, δὲν πιστεύουν ὅτι προσφέρουν τίποτε περισσότερον εἰς τὸν Θεόν, παρὰ τὸ ταπεινὸν φρόνημά των.

Αὐτοὺς, λοιπόν, ἄς μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς. Διότι καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἔχει στηθῆ χρυσοὶ εἰκῶν, δηλαδὴ, ἡ τυραννία τοῦ χρήματος. Ἀλλὰ ἄς μὴ δίδωμεν σημασίαν εἰς τὸν θόρυβον, ποῦ δημιουργοῦν τὰ τύμπανα καὶ οἱ αὐλοὶ, αἱ κιθάραι καὶ ἡ ἐν γένει μεγαλοπρέπεια τοῦ πλοῦτου. Ἀντίθετα, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἀνάγκη νὰ ριφθῶμεν εἰς τὴν κάμινον τῆς πενίας ἄς μὴ διστάσωμεν, ἀρκεῖ νὰ μὴ προσκυνήσωμεν τὸ χρῆμα, καὶ τότε θὰ ἀκουσθῆ ὁ ἦχος τῆς δόξης μέσα εἰς τὴν κάμινον. Ἄς μὴ αἰσθανώμεθα, βέβαια, φρίκην διὰ τὴν πένιαν, ἐπειδὴ τὴν παρέβαλα πρὸς τὴν κάμινον. Διότι καὶ τότε ὅσοι ἐρρίφθησαν εἰς τὴν κάμινον Ἐ ἐπεδείχθησαν ἀνώτεροι, ἐνῷ ὅσοι προσεκύνησαν τὴν εἰκόνα ἐχάθησαν. Βέβαια, τότε ἐγίναν καὶ τὰ δύο ταυτόχρονα, ἐνῷ τώρα, ἄλλα μὲν θὰ συμβοῦν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἄλλα δὲ εἰς τὴν μέλλουσαν, ἐνῷ ἄλλα καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ θὰ πραγματοποιηθοῦν. Ἐκεῖνοι, δηλαδὴ, οἱ ὁποῖοι προτιμοῦν τὴν πένιαν ἀντὶ νὰ προσκυνήσουν τὸ χρῆμα, θὰ δοξασθοῦν περισσότερον καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὸν οὐρανόν. ⁷³ Ἀντίθετα, ὅσοι ἀποκτοῦν πλοῦτη εἰς τὴν γῆν μὲ δίκικον τρόπον, θὰ ὑποστοῦν τότε τὴν ἀσθηροτέραν τιμωρίαν. Ἀπὸ τὴν ἴδιαν κάμινον ἐξῆλθε καὶ ὁ Λάζαρος⁷², χωρὶς νὰ

⁷². Περὶ. Λουκ. 16, 20 ἔξ.

ὕστερῃ καθόλου εἰς δόξαν τῶν τριῶν ἐκείνων παίδων, ἐνῶ ὁ πλούσιος, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν προσκυνησάντων τὴν εἰκόνα, κατεδικάσθη εἰς τὴν γέενναν.

Διότι, ὅσα ἐλέχθησαν παραπάνω, ἦσαν τύπος τῶν μελλόντων. Δηλ., ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὅσοι ἐρρίφθησαν εἰς τὴν κάμινον δὲν ἔπαθαν τίποτε ἀπολύτως, ἐνῶ ὅσοι ἐκάθηντο ἐκτός ἠρπάγησαν μὲ μεγάλην σφοδρότητα, ἔτσι καὶ τότε θὰ συμβῆ, οἱ μὲν ἅγιοι, πορευόμενοι διὰ μέσου τοῦ πυρίνου ποταμοῦ, δὲν θὰ παθαίνουν τίποτε τὸ δυσάρεστον, ἀλλ' ἀντιθέτως, θὰ φαίνονται χαρούμενοι, ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ προσεκύνησαν τὴν εἰκόνα Ἐ θὰ ἴδου τὸ πῦρ νὰ ἀναπηδᾷ φοβερώτερα ἀπὸ κάθε θηρίον καὶ νὰ τοὺς παρασύρῃ.

Κατὰ συνέπειαν, ἐὰν κανένας ἀμφιβάλλῃ διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς γέεννης, μολονότι εἶδεν αὐτὴν τὴν κάμινον τῶν τριῶν παίδων, ἅς πιστεύσῃ εἰς τὰ πράγματα τῆς μελλούσης ζωῆς, βασιζόμενος εἰς τὰ παρόντα, καὶ ἅς μὴ φοβῆτε τὴν κάμινον τῆς πενίας, ἀλλὰ τὴν κάμινον τῆς ἁμαρτίας, διότι εἰς αὐτὴν ὑπάρχει πῦρ καὶ πόνος, ἐνῶ εἰς τὴν ἄλλην δροσιά καὶ ἄνεσις. Εἰς ἐκείνην μὲν τὴν κάμινον παρευρίσκειτο ὁ διάβολος, ἐνῶ εἰς αὐτὴν οἱ ἄγγελοι ἀποδιώκοντες τὴν φλόγα.

Ἄς τὰ ἀκούουν αὐτὰ ὅσοι ἀποκοτῶν πλούτη, ὅσοι ἀνάπτουν τὴν κάμινον τῆς πενίας.⁷³ Βέβαια, τοὺς πτωχοὺς δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ τοὺς βλάψουν καθόλου, ἀφοῦ ἡ δροσιά τοῦ ἁγίου Πνεύματος θὰ εἶναι κοντά τους, ἀλλὰ θὰ γίνουσι οἱ ἴδιοι εὐκόλα ἀχμάλωτοι τῆς φωτιᾶς, τὴν ὅποιαν μὲ τὰ ἴδια τὰ χέρια των ἤναψαν.

Τότε, λοιπόν, κατήλθεν ὁ ἄγγελος διὰ νὰ δοθῆσῃ τοὺς τρεῖς παῖδας, C τώρα, ὅμως, ἅς καταδῶμεν ἡμεῖς διὰ νὰ προσφέρωμεν τὴν βοήθειάν μας εἰς ἐκείνους ποὺ εὗρισκονται εἰς τὴν κάμινον τῆς πενίας, νὰ δημιουργήσωμεν δροσίαν μὲ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ νὰ διασκορπίσωμεν τὴν φλόγα, διὰ νὰ γίνωμεν, μέτοχοι καὶ τῶν στεφάνων ἐκείνων, τοὺς ὁποῖους θὰ λάβουν αὐτοὶ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀφανίσῃ πρὸς χάριν μας τὴν φλόγα τῆς γέεννης, λέ-

73. Μὲ τὸ νὰ φάτουν τοὺς συνιθησάνους των εἰς τὴν πηνίαν, ἀποκτώντες οἱ ἴδιοι πτωχούς καὶ περισσώτερα χρήματα.

γούσα· «Μὲ εἶδατε νὰ πεινῶ καὶ μὲ ἐτρέφετε»⁷⁴. Διότι αὐτὴ ἡ φωνὴ θὰ μᾶς δοθῆσῃ τότε, κατὰ τὴν μέλλουσαν κρίσιν, ἀπὸ τῆς δροσιάς, καὶ θὰ μᾶς προσφέρῃ ἀναψυχὴν διὰ μέσου τῶν φλογῶν.

Συνεπῶς, ἅς κατέλθωμεν μὲ τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τὴν κάμινον τῆς πτωχείας, **70** ἅς παρατηρήσωμεν τοὺς πιστοὺς νὰ βαδίζουν εἰς αὐτὴν καὶ νὰ πατοῦν ἐπάνω εἰς τὰ κάρβουνα, ἅς προσέξωμεν τὸ νέον καὶ παράδοξον θαῦμα, ἀνθρώπων νὰ ψάλλῃ μέσα εἰς τὴν κάμινον, ἀνθρώπων μέσα εἰς τὴν φωτιάν νὰ ἀναπέμπῃ εὐχαριστήριον προσευχῆν, νὰ εἶναι καθηλωμένος εἰς τὴν ἐσχάτην πηνίαν καὶ, ὅμως, νὰ ἐοξάζῃ συνεχῶς τὸν Χριστόν. Διότι, ἀναμφιβόλως, ὅσοι υποφέρουν τὴν πηνίαν μὲ εὐχαρίστησιν, ἐξομοιοῦνται μὲ ἐκείνους τοὺς τρεῖς παῖδας. Πραγματικά, ἡ πτωχεία εἶναι πῶ φοβερά ἀπὸ τὴν φωτιάν καὶ, συνήθως, καίει περισσώτερον. Ἡ φωτιά, τότε, δὲν ἔκαυσε τοὺς τρεῖς παῖδας, ἀλλὰ, ἐπειδὴ πύχαριστήσαν τὸν Θεόν, τοὺς ἔλυσε ἀμέσως τὰ δεσμά. Ἔτσι καὶ τώρα, ἐὰν, ὅταν περιπέσῃς εἰς τὴν πηνίαν, εὐχαριστήσῃς τὸν Θεόν, καὶ τὰ δεσμά λύονται καὶ ἡ φλόγα σβῆναι. Ἐκαὶ ἂν δὲν σβῆσῃ, μεταβάλλεται εἰς (δροσιτικὴν) πηγήν, πράγμα ποὺ εἶναι ἄξιον μεγαλύτερου θαυμασμοῦ. Αὐτό, ἄλλωστε, συνέβη καὶ τότε. Δηλαδή, ἂν καὶ εὗρισκοντο εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου, ἐν τούτοις ἀπελάμβανον καθαρὰν δροσίαν. Δὲν ἔσθῃσε μὲν τὴν φωτιάν, ἀλλ' ἠμποδίσσε νὰ καοῦν οἱ εὗρισκόμενοι εἰς τὴν κάμινον. Τὸ ἴδιον πράγμα δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν καὶ εἰς τοὺς πιστοὺς, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ εὗρισκονται μέσα εἰς τὴν πηνίαν, ἐν τούτοις αἰσθάνονται μεγαλύτερον ἄνεσιν ἀπὸ τοὺς πλουσίους.

Δι' αὐτό, ἅς μὴ παραμένωμεν ἔξω ἀπὸ τὴν κάμινον, φερόμενοι μὲ σκληρότητα πρὸς τοὺς πτωχοὺς, διὰ νὰ μὴ πάθωμεν ὅ,τι ἐκεῖνοι ἔπαθαν τότε. Ἄν, λοιπόν, καταβῆς κοντὰ τους, θὰ σταθῆς μαζί μὲ τοὺς τρεῖς παῖδας καὶ δὲν θὰ σοῦ προσεγγίσῃ πλέον κανένα κακὸν ἢ φωτιά. Ἐάν, ὅμως, κάθεσαι ἐπάνω καὶ περιφρονήσῃς αὐτοὺς ποὺ εὗρισκονται μέσα εἰς τὴν φλόγα τῆς πενίας, C τότε, θὰ σὲ κατακάυσῃ καὶ σένα ἢ φωτιά. Κατέβα, λοιπόν, εἰς τὴν φω-

74. Ματθ. 25, 35 καὶ 37.

τιάν, διὰ τὴν μὴ κατακαῖς ἀπὸ τὴν φωτιά. Νὰ μὴ καθίσῃς ἔξω ἀπὸ τὴν φωτιά, διὰ τὴν μὴ σὲ ἀρπάξῃ ἡ φλόγα. Πραγματικά, ἐὰν σὲ ἴδῃ νὰ εὐρίσκεισαι μαζί με τοὺς πτωχοὺς, θὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ κοντὰ σου. Ἄν, ὅμως, σὲ ἴδῃ νὰ ἀποξενώνεσαι ἀπὸ αὐτοὺς, θὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον σου ἀμείσως καὶ θὰ σὲ αἰχμαλωτίσῃ. Λοιπόν, ἄς μὴ ἀπομακρυνθῆς ἀπὸ αὐτοὺς, ἀφοῦ ριφθοῦν εἰς τὴν κἀμινον, ἀλλ' ὅταν θὰ διατάσῃ ὁ διάβολος νὰ ριφθοῦν εἰς τὴν κἀμινον τῆς πείνας, ὅσοι δὲν προσκύνουν τὸ χρῆμα, **7** νὰ μὴ ἀνήκῃς εἰς τοὺς ρίπτοντας, ἀλλ' εἰς τοὺς ριπτομένους, διὰ τὴν περὶ ῥύτφης εἰς τοὺς σωζομένους καὶ ὄχι εἰς τοὺς καιομένους.

Ἄσφαλῶς, εἶναι μεγάλη δροσιά τὸ νὰ μὴ κατέχεσαι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλοῦτου καὶ νὰ συναναστρέφῃσαι με τοὺς πτωχοὺς. Ἐκεῖνοι εἶναι πλουσιώτεροι ἀπὸ ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἔχουν καταπνίξει τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλοῦτου. Διότι καὶ οἱ τρεῖς παῖδες, με τὸ νὰ περιφρονήσουν τότε τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ἔγιναν ἐνδοξότεροι τοῦ βασιλέως.

Καὶ σὺ, λοιπόν, ἐὰν περιφρονήσῃς τὸν κίνδυνον τοῦ περικλεῖει ἡ κἀμινος, **8** θὰ καταστῆς τιμιώτερος, ὅπως οἱ ἔγιοι ἐκεῖνοι, ἀδιὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἦτο ἀντάξιος ὁ κόσμος⁷⁵.
Συνεπῶς, διὰ τὴν καταστῆς ἄξιος τῶν οὐρανίων δωρεῶν, νὰ περιφρονήσῃς τὰ πράγματα τῆς πορούσης ζωῆς. Ἔτσι, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν θὰ εἶσαι πρὸς ἐνδοξος καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν θὰ ἀπολαύσῃς τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

75 Ἐδῶ, 11, 38.

ΟΜΙΛΙΑ Ε'

(Κεφ. α'. 22 - 23)

«Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν διὰ τὴν ἐκπληρωθῆναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Κύριον διὰ τοῦ προφήτου¹, ὁ ὁποῖος εἶπεν. Ἰδοὺ² ἡ Παρθένος³ θὰ συλλάβῃ καὶ θὰ γεννήσῃ υἱὸν καὶ θὰ τὸν ὀνομάσῃ Ἐμμανοὺ ἢ λ'».

Ἀκούω πολλοὺς χριστιανοὺς νὰ λέγουν ὅτι ὅσον χρόνον εὐρισκόμεθα ἐδῶ εἰς τὸν ναὸν καὶ εὐρισκόμεθα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν λεχθέντων, αἰσθανόμεθα κάποιαν συστολήν. Ὅταν ὅμως, ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸν ναὸν, γινόμεθα,

1 Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος παραθέτει κατὰ σελῆν τοὺς προφῆτας, διὰ τὴν διὰ τὴν συμφωνίαν μεταξὺ τῶν προφητιῶν καὶ τῶν ἐκδόσεων, εἰς τὸς ἄλλοις ἐπιγράθησαν αὐταί.

2 Σχετικῶς, με τὴν σχέση τῆς προφητείας πρὸς τὸ γεγονός, λέγει κατὰ πρῶτον νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ὁ Ματθαῖος παραδέχεται τὴν ὑποφωτιστὴν σύλληψιν ὡς γεγονός καὶ δὲν ἀπεδέχθη εἰς αὐτὸν ἡ ἰδέα τῆς ἀκαταστάσεως συνλήψεως ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ Ἡσαίου. Ἀφοῦ τὸ γεγονός ἔγινε δεκτόν, ὁ Ματθαῖος εἶδεν αὐτὸ παραφρασεύμενον εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἡσαίου, κατὰ δὲ ὀρθῶς, οὕτως ὁ Ἡσαίας ἀμίλει ἀσφαλῶς περὶ θέλου αὐτοῦτος, καθὼς καὶ β Μακκαίας (5, 2 - 3) ὑπέμνηστο τὴν ἰδίαν πίστιν.

3 Τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον ἔχει τὴν λέξιν ἀμὶχ = νῆα γυνή καὶ ὄχι τὴν λέξιν μετσοκίλ = παρθένος ἐξ ἧς ἀποκλείεται πᾶσα ἰδέα γάμου. Πάντως ὁ Ὁ μεταφράσαν τὴν λέξιν διὰ τοῦ «Παρθένος», πᾶσα δὲ ἄλλη γραφὴ ἀφαιλεῖται εἰς ἀνταρχιστοαντικὴν πολεμικὴν. Πρὸς τὸ Ἰουστίνου πρὸς Τρόφωνα XLIII, LXVII.

4 Μτθ. 1, 22 καὶ Ἠσ. 7, 14. — Τὸ ὄνομα Ἐμμανοὺλ κρημνιστικῶς σημαίνει ὅτι καὶ τὸ θεάνθρωπος, ἡμετέραν, δηλοῦται δι' αὐτοῦ ἡ προσωνυμὴ ἔννοια τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν τῷ Χριστῷ.

πάλιν διαφορετικοί, διότι σήνει ή φλόγα του άρχικου ένθουσιασμού.

Ποία μέτρα θα ήτο δυνατόν να ληφθοῦν, διά να μη παρτηρήται τό φαινόμενον αυτό;

Ἄς έρευνήσωμεν τήν αίτιαν, έκ τής οποίας προέρχεται τούτο. Λοιπόν, πάθεν προέρχεται ή τόσον εύκολος μεταβολή εις τόν έαυτόν μας; Μά, άσφαλώς, από τόν άνάρμοστον τρόπον τής ζωής μας και από τήν συναναστροφήν μας με τούς πονηρούς ανθρώπους. **¶** Διότι δέν επιτρέπεται, άφού αναχωρήσωμεν από τήν συγκέντρωσιν μας, να στρέψωμεν τό ενδιαφέρον μας εις άπασχολήσεις, αι όποιαί δέν άρμόζουσι εις τό πνεῦμα τής συνάξεώς μας, άλλα, αντίθετα, μόλις φθάσωμεν εις τό σπίτι μας, πρέπει να πάρωμεν τήν Ἁγίαν Γραφήν εις τά χέρια μας και να καλέσωμεν κοντά μας τήν σύζυγον και τά παιδιά μας, διά να άνακεφαλαιώσωμεν όσα έλέχθησαν εις τήν Ἐκκλησίαν, και ύστερα να άσχοληθώμεν με τά αναγκαία διά τήν ζωήν μας πράγματα. Πραγματικά, όπως δέν θα ήθελες να υπάγης εις τήν αγοράν, μετά τό λουτρόν, διά να μη χάσης τήν άπόλαυσιν, πού σου έδωσεν αυτό, με τά πράγματα τής αγοράς, πολύ περισσότερο δέν πρέπει να κάνης τό ίδιον, όταν φεύγης από τήν συγκέντρωσιν μας.

Τώρα, όμως, κάνομεν τό αντίθετον. Δι' αυτά τά χάνομεν όλα. Διότι, ενώ ακόμη δέν έχει σταθεροποιηθή καλά ή ώφέλεια από τά λεχθέντα εις τό κήρυγμα, **Β** ή μεγάλη όρμη των πραγμάτων του κόσμου πίπτει έπάνω μας, παρσύρει τά πάντα και φεύγει. Συνεπώς, διά να μη συμβαίη αυτό, όταν άποχωρής από τήν συναξιν, να μη θεωρής τίποτε άλλο αναγκαιότερον από τήν άνακαιφαλαίωσιν και τήν μελέτην των όσων έλέχθησαν εις τήν όμιλίαν. Διότι, πραγματικά, θα ήτο ένδειξις εσχάτης άγνωμοσύνης να άφιερώνωμεν μόν πέντε και έξ ήμέρας τής έβδομάδος εις τά υλικά πράγματα, ενώ εις τά πνευματικά να μη άφιερώνωμεν ούτε μίαν ήμέραν, ή μάλλον ούτε ένα μικρόν μέρος τής ήμέρας. Δέν βλέπετε ότι τά παιδιά μας μελετοῦν καθ' όλην τήν ήμέραν τά μαθήματα πού τούς παραδίδονται; Τό ίδιον, λοιπόν, άς κάνωμεν και ήμείς. Διότι, διαφορετικά, δέν θα προκύψη καμμία ώφέλεια δι' ήμάς από τήν έδώ φοίτησιν μας, όταν κάθε ήμέραν προσπαθώμεν να γεμίσωμεν ένα πιθάρι τρύπιον, **Γ** χωρίς να φρονιζώμεν τόσον διά τήν

διατήρησιν των λεγομένων, όσων ένδιαφερόμεθα διά τόν χρυσόν και τόν άργυρον. Ἐνώ, δηλαδή, όταν κάποιος άποκτήσῃ όλίγα δηνάρια⁵ τό τοποθετεῖ εις τό χρηματοφυλάκιον και τό σφραγίζει διά να εξασφαλίσῃ τήν φύλαξιν των, ήμείς, όμως, μολοντί άκούομεν λόγους με μεγαλυτέραν αξίαν από τόν χρυσόν και τούς πολιτίμους λίθους και δεχόμεθα τούς θησαυρούς του Πνεύματος, δέν τά έναποθέτομεν εις τό θησαυροφυλάκιον τής ψυχής μας, άλλ' άσκοπα και τυχαία τά αφήνομεν να φεύγουν από τό μυαλό μας. **¶** Συνεπώς, ποιος θα μάς έλεήσῃ, όταν οι ίδιοι προσενοῦμεν κακόν εις τούς έαυτούς μας και περιπίπτωμεν εις τόσον μεγάλην πνευματικήν πενίαν;

Διά να μη συμβαίη όμως αυτό, ός όρίσωμεν κανόν να άμετακίνητον, διά τόν έαυτόν μας, τήν σύζυγον και τά παιδιά μας, να άφιερώνωμεν μίαν όλόκληρον ήμέραν τής εβδομάδος εις τήν ακρόασιν των κηρυγμάτων και τήν άνακεφαλαιώσιν και τήν μελέτην των όσων άκούομεν εις αυτά. Ἐτσι, θα μαθαίνωμεν εύκολότερα όσα πρόκειται να λεχθοῦν και εγώ θα κοπιάζω όλιγώτερον, ενώ τό κέρδος τό ίδικόν σας θα είναι μεγαλύτερον, όταν συγκρατήτε εις τήν μήμην σας εκείνα πού έλέχθησαν εις προηγούμενας όμιλίας και άκούετε τά έπόμενα με αυτήν τήν πνευματικήν συγκρότησιν.

Πραγματικά, δέν είναι καθάλου μικρά ή βοήθεια πού προσφέρει και αυτό διά τήν κατανόησιν των λεγομένων, τό να γνωρίζετε, δηλαδή, **Β** με ακρίβειαν τήν φυσικήν συνέχειαν των νοημάτων πού ύφαινομεν ένωπίον σας. Διότι, επειδή δέν είναι δυνατόν να σας προσφέρωμεν τά πάντα εις μίαν μόνον ήμέραν, άφού σχηματίσετε κατά κάποιον τρόπον μίαν σειράν με τήν άπομνημόνευσιν των όσων σας παραδίδομεν κατά τήν διάρκειαν πολλών ήμερών, έτσι να τά φυλάττετε εις τήν ψυχήν σας, ώστε σιγά - σιγά να άποκαλύπτεται όλόκληρον τό περιεχόμενον των Γραφών.

Ἐφού, λοιπόν, σας άνεκάλεσα εις τήν μήμην σας όσα έλέχθησαν προσφάτως, έτσι και σήμερα ός προχωρήσωμεν εις τά έπόμενα θέματα.

5. Ἐπάρμιον. Πρόκειται δι' άργυρόν ρωμαϊκόν νόμισμα πού άποτίσθαι ή αξία ήτο ίση μετ'ε μίαν δραχμήν πέρσον.

Ποία είναι, όμως, τὰ πρὸς ἐξέτασιν σήμερα;
«Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Κύριον διὰ τοῦ προφήτου, ὁ ὁποῖος εἶπεν»⁶.

Κατὰ τὸν τρόπον ἀντάξιον πρὸς τὸ θαῦμα, ἔσαν, βέβαια, ἦτο δυνατόν εἰς αὐτόν, ἀμύλησεν ὁ εὐαγγελιστής, ὅταν εἶπε· «Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν». Ὅταν, δηλαδή, εὐρέθη ἔμπρὸς εἰς τὸ πέλαγος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ καὶ εἶδε τὰ πραγματοποιηθέντα ἐκεῖνο, ἔ τὸ ὁποῖον οὐδέποτε οὐδεὶς ἤλπισεν, νὰ καταλύωνται οἱ νόμοι τῆς φύσεως, νὰ συμπιλιώνεται ὁ Θεὸς μετὰ τὸν ἄνθρωπον, νὰ κατέρχεται ὁ ἀνώτερος δλων πρὸς τὸν κατώτερον τῶν πάντων, νὰ καταπίπτῃ ὁ διαχωριστικὸς τοίχος, νὰ ἀφαιροῦνται τὰ ἐμπόδια καὶ ἄλλα πρὸς ἀξιοθαύμαστα ἀπὸ αὐτὰ νὰ συμβαίνουσι, μετὰ μίαν φράσιν ἀπεικόνισε τὸ θαῦμα, ὅταν εἶπεν· «Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Κύριον...». Νὰ μὴ σοῦ δημιουργηθῇ ἡ ἐντύπωσις, λέγει, ὅτι αὐτὰ τὰ πράγματα ἀπεφασίσθησαν τώρα. Ἄντιθετα, ἀπὸ παλαιὰ ἔχουν καθορισθῆ καὶ προεικονισθῆ. **7** Ἐπὶ τὸ ἴδιον προσεπάθησε νὰ ἀποδείξῃ καὶ ὁ Παῦλος ποιικιλότητος.

Λοιπὸν, ὁ ἄγγελος παραπέμπει τὸν Ἰωσήφ εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν μετὰ σκοπόν, καὶ ἂν ἀκόμη λησμονήσῃ τοὺς λόγους του, ὅταν ἐγεγῆθῃ, ἐπειδὴ εἶχαν πρόσφατα λεχθῆ, νὰ ἐνθυμηθῇ, ὅπως ἔλεγε, τοὺς λόγους τοῦ προφήτου, τοὺς ὁποῖους συνεχῶς ἐμελέτα, καὶ ἔτσι νὰ συγκρατήσῃ καὶ ὅσα ἀπὸ αὐτὸν ἐλέχθησαν. Καὶ εἰς μὲν τὴν Παρθένον δὲν ἀνέφερον τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἐπειδὴ ἦτο νεαρὰ κόρη καὶ δὲν τὰ ἐγνώριζεν, εἰς τὸν Ἰωσήφ, ὅμως, ὁ ὁποῖος ἦτο δίκαιος καὶ ἐμελέτα τοὺς προφήτας, ὁμιλεῖ στηριζόμενος εἰς αὐτούς. Βέβαια, προτοῦ νὰ ἀναφέρῃ τὸν Ἡσαΐαν λέγει· «Μαριὰμ τῆ γυναῖκά σου»⁷. Ἐδῶ, ὅμως, ἀφοῦ πλέον ἐφέρεν εἰς τὸ μέσον τὸν προφήτην, β εὐπιστεύεται εἰς αὐτόν καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθενίας. Διότι ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ ἀποφύγῃ τὴν σύγχυσιν ὁ Ἰωσήφ, ὅταν θὰ ἤκουεν ἀπὸ τὸν ἄγγελον διὰ τὴν Παρθένον, ἐξ ἡ προηγουμένης δὲν ἤ-

6. Ματθ. 1, 22.

7. Ματθ. 1, 20.

κουεν τὸ ἴδιον καὶ ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, καθ' ὅσον δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τὸν προφήτην τίποτε τὸ παράξενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ γνωστὸν, τὸ ὁποῖον εἶχε γίνῃ ἀντικείμενον μελέτης κατὰ τὴν διάρκειαν πολλῶν ἐτῶν. Διὰ τὴν γίνῃ λοιπὸν, εὐκολώτερα πιστευτὸν τὸ λεγόμενον, ὁ ἄγγελος φέρει εἰς τὸ μέσον τὸν προφήτην. Καὶ δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς αὐτό, ἀλλ' ἐξαρτᾷ τὸν λόγον ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι λέγει ὅτι τὸ λεγόμενον δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν προφήτην, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεόν τοῦ παντός. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, ἀλλὰ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Κύριον». Πραγματικά, τὸ μὲν στόμα ἀνήκεν εἰς τὸν προφήτην, ἀλλ' ἡ προφητεία προήρχετο ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Ἐποῦν ἦτο, ὅμως, τὸ περιεχόμενον τῆς προφητείας αὐτῆς;

«Ἰσοῦ ἡ Παρθένος θὰ συλλάβῃ καὶ θὰ γεννήσῃ υἱὸν καὶ θὰ τὸν ὀνομάσῃ Ἐμμανουήλ»⁸.

Διατί, ὅμως, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν ὀνομάσῃ Ἐμμανουήλ, ἀλλὰ Ἰησοῦς Χριστός; Διότι δὲν εἶπε θὰ ὀνομάσῃ, ἀλλὰ «θὰ ὀνομάσῃ», δηλαδή, τὰ πλήθη τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐκδοσις τῶν γεγονότων. Ἐδῶ, λοιπὸν, ἀπὸ τὸ γεγονός δίδεται τὸ ὄνομα. Διότι ἡ Γραφὴ συνηθίζει νὰ τοποθετῇ τὰ γεγονότα εἰς τὴν θέσιν τῶν ὀνομάτων. Συνεπῶς, τίποτε ἄλλο δὲν φανερώνει τὸ «θὰ τὸν ὀνομάσῃ Ἐμμανουήλ», **7** ἔξω παρὰ τὸ ὅτι θὰ ἴδουσι τὸν Θεόν μαζί με τοὺς ἀνθρώπους. Βέβαια, ὁ Θεὸς πάντοτε ἦτο κόντα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καμμία, ὅμως, φορὰ δὲν ἦτο τόσο φανερά κοντὰ μας⁹. Ἐάν, λοιπὸν, ἀντιλέγουσι μετὰ ἀναδείαν οἱ Ἰουδαῖοι, θὰ τοὺς ἐρωτήσωμεν τὸ ἐξῆς· Πότε ὀνομάσῃ τὸ παιδί «ταχέως λαφύραγωγῆσε, πλήρως λεηλάτησε»; ¹⁰ Μά, δὲν θὰ ἔχουν τίποτε νὰ ἀπαντήσωσι. Τότε, διατί ἔλεγε ὁ προφήτης; «ὀνόμασε αὐτόν, ταχέως λαφύραγωγῆσε»; Διότι, ὅταν ἐγεννήθῃ τὸ παιδί αὐτὸ ἔγινε διαρπαγὴ καὶ διανομὴ λαφύρων καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ δίδει ὡς ὄνομα τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον συνέπεσε μετὰ τὴν γέννησίν του.

8. Ἡε. 7, 14.

9. Περὶ καὶ σημείων 4 τῆς παρούσης.

10. Ἡε. 8, 3.

«Και ἡ πόλις θὰ ὀνομασθῆ πόλις δικαιοσύνης», λέγει, «μητρόπολις πιστῆ Σιών»¹¹, ἀλλὰ πούθενά δὲν ἠύρωμεν ὅτι ἐκλήθη ἡ πόλις δικαιοσύνη, ἀλλὰ διετήρησε τὸ ὄνομα Ἱεροσόλυμα. Ἐπειδὴ, ὁμως, συνέδη νὰ βελτιωθῆ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων, δι' αὐτὸ καὶ εἶπεν ὅτι θὰ ὀνομασθῆ τοιοῦτοτρόπως. Πραγματικά, ὅταν συμβῆ κάποιο γεγονός, Β μετὰ τὴν ὀνομασίαν τοῦ ὁποίου καθίσταται πιὸ γνωστός ὁ δημιουργὸς αὐτοῦ ἢ αὐτὸς πού τὸ ἀπολαμβάνει, τότε, λέγει, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀποδίδει τὴν ἀλήθειαν τοῦ γεγονότος.

Ἐάν, ὁμως, ἀφοῦ ἀποστομωθοῦν ἀπὸ αὐτά, ἐξετάζουσι ἄλλο ζήτημα, δηλαδὴ, τὸ λεχθὲν περὶ τῆς παρθενίας, καὶ προσβάλλουσι εἰς ἡμᾶς ἄλλους ἐρμηνευτάς, οἱ ὅποιοι δὲν ἔγραψαν παρθένον, ἀλλὰ νεανίαν, θὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν το ἐξῆς κατὰ πρῶτον, ὅτι ἀπὸ ἄλλους ἐν γένει τοὺς ἐρμηνευτάς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δικαίως οἱ ἑβδομήκοντα ἠμποροῦν νὰ θεωρηθοῦν περισσότερο ἀξιόπιστοι. Διότι οἱ ἄλλοι ἠρμήνευσαν μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, παραμένοντες Ἰουδαῖοι, καὶ κατὰ συνέπειαν δικαιολογημένα θεωροῦνται ὑποπτοι, Ὡς δεδομένου ὅτι ὠμίλησαν μετὰ ἐχθρότητα διὰ τὸν Χριστὸν καὶ σκόπιμα συνεσκότισαν τὰς προφητείας¹². Ἀντίθετα, οἱ ἑβδομήκοντα ἠσχολήθησαν μετὰ τὴν μετάφρασιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἑκατὸν ἢ καὶ περισσότερα ἔτη πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἦσαν τότε πολλοί, ὥστε ἀπαλλάσσονται ἀπὸ κάθε παρομοίαν ὑποψίαν. Συνεπῶς, εἶναι ἄξιοι μεγαλύτερας πίστεως καὶ διὰ τὸν χρόνον τῆς μεταφράσεως¹³ καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μεταφραστῶν καὶ διὰ τὴν ὁμοφωνίαν των.

Ἐάν, ὁμως, ἀπορρίψουσιν¹⁴ καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἑβδομήκοντα, ἡ νίκη καὶ ἔτσι εἶναι μετὰ τὸ μέρος μας. Ὡς γνωστόν, ἡ Γραφή συνηθίζει νὰ χρησιμοποιοῖ τὸ ὄνομα τῆς νεότητος, διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς παρθενίας, ὅχι μόνον διὰ τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἄνδρας. Λέγει, λοιπὸν «Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μαζί με τοὺς νεωτέρους»¹⁵. Ἐπίσης, ὅταν ὁμιλῆ διὰ νεάνιδα, ἢ ὅποια ἐ-

11. Πισ. 1, 26.

12. Πρὸς σημειώσαν 3 τῆς παρούσης.

13. Οἱ Ἰουδαῖοι.

14. Ψαλμ. 148, 12.

κινδύνευε νὰ διαφθαρῆ, λέγει· «Ἐάν φωνάξῃ ἡ νεάνις»¹⁶, δηλαδὴ, ἡ παρθένος.

Μα, καὶ ὅσα ἐλέχθησαν πρὸ τῆς προφητείας αὐτὴν τὴν ἔννοιαν φανεροῦν. Δὲν εἶπεν, δηλαδὴ, ἀπλῶς· «Ἰδοὺ ἡ Παρθένος θὰ συλλάβῃ», ἀλλὰ, ἀφοῦ προηγουμένως εἶπεν· Β «Ἰδοὺ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος θὰ σᾶς δώσῃ θαυμαστὸν γεγονός»¹⁷, ὕστερα προσέθεσεν· «Ἰδοὺ ἡ Παρθένος θὰ συλλάβῃ». Τώρα, ἐάν δὲν παρέμενε Παρθένος ἡ μέλλουσα νὰ γεννησῇ, ἀλλὰ ἐγένετο αὐτὸ σύμφωνα μετὰ τὸ συμβαίνει εἰς τὸν φυσικὸν γάμον, τότε ποῖον θὰ ἦτο τὸ παράδοξον καὶ θαυμαστὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον θὰ συνέβαινε; Διότι τὸ θαῦμα δὲν πρέπει νὰ πραγματοποιηθῆ σύμφωνα μετὰ τὴν τάξιν τῶν συνηθισμένων γεγονότων, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι παράδοξον καὶ ἀσυνηθιστόν, καθ' ὅσον, διαφορετικά, πῶς θὰ ἠμπορούσε νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς θαῦμα;

«Ὅταν ὁ Ἰωσήφ ἐξύπνησεν, ἔκανεν ὅπως τὸν διέταξεν ὁ ἄγγελος»¹⁸.

Εἶδες ὑπακοὴν καὶ μυαλό, τὸ ὁποῖον εὐκολὰ πείθεται; Εἶδες ψυχὴν ἀγρυπνον καὶ προσεκτικὴν, τὴν ὁποῖαν τίποτε δὲν δειλιάζει; Δηλαδὴ, οὕτε ἠνείχετο νὰ κρατήσῃ κοντὰ τοῦ τῆν Παρθένον, ὅταν ὠπαιττώετο ὅτι εἶχε συμβῆ κάτι τὸ δυσάρεστον καὶ τὸ παράνομον, οὔτε πάλιν, ὅταν ἀππλάγη ἀπὸ τὴν ὑποψίαν αὐτὴν, ἠμπόρεσε νὰ τὴν ἐκδιώξῃ, ἀλλ' ἀντίθετα, Ὡς τὴν κρατεῖ κοντὰ τοῦ καὶ προσφέρει τὴν βοήθειάν του εἰς τὸ θαῦμα τῆς βελος σαρκώσεως.

«Καὶ ἐπήρε τὴν γυναῖκά του Μαρίας μαζί του»¹⁹. Εἶδες ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς χρησιμοποιοῖ τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν, ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ ἀποκαλυφθῇ ἀκόμη τὸ μυστήριον ἐκεῖνο ἀφ' ἑνὸς μὲν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξαφανίζων τὴν πονηρὰν ἐκείνην ὑποψίαν;

Ἄφοῦ λοιπὸν τὴν ἐπῆρεν εἰς τὸ σπίτι του «δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μαζί της μέχρις ὅτου ἐγέννησε τὸν υἱὸν τῆς τὸν πρῶτότακον»²⁰. Ἐπὶ τὸ «μέχρις ὅτου»²⁰ τὸ ἔθεσεν

15. Δευτ. 22, 27.

16. Ἦσ. 7, 14.

17. Ματθ. 1, 24.

18. Ματθ. 1, 24.

19. Ματθ. 1, 26.

20. Τὸ ε' ἔως τοῦ κειμένου.

εις τὸ σημεῖον αὐτό, ὄχι διὰ τὸ σοῦ δημιουργηθῆ ἡ ὑπόνοια ὅτι μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ἦλθεν εἰς συζυγικὴν σχέσιν μαζί της, ἀλλὰ διὰ τὸ πληροφορηθῆς ὅτι πρὸ τῆς γεννήσεως ἡ Παρθένος ἦτο καθολοκληρίαν ἀνέπαφος. Τότε, διὰ τὴν αἰτίαν, λέγει, ἔθεσε τὸ «μέχρις οὗτου»; Διότι ὑπάρχει συνήθεια νὰ γίνεται αὐτὸ πολλὰς φορές εἰς τὴν Γραφήν καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιῆται ἡ λέξις αὐτὴ διὰ καθωρισμένον χρονικὸν διάστημα. Πραγματικὰ καὶ διὰ τὴν κιδωτὸν τοῦ Νῶε λέγει: «Καὶ ὁ κῶραξ δὲν ἐπανήλθε μέχρις οὗτου ἐξηράνθη ἡ γῆ»²¹ Καὶ, ὁμοίως, εἶναι θέβαιον ὅτι οὕτε καὶ μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῆς γῆς ἐπανήλθεν ὁ κῶραξ. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁμιλῆ διὰ τὸν Θεὸν λέγει: «Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος μέχρι τοῦ αἰῶνος οὐ ὑπάρχεις»²², χωρὶς καὶ ἐδῶ νὰ θέσῃ χρονικοὺς περιορισμοὺς. Καὶ, πάλιν, ὅταν εὐαγγελίζεται τὰ ἀγαθὰ, λέγουσα: «θὰ ἀνατελῆ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ ἡ δικαιοσύνη καὶ θὰ ἐπικρατήσῃ μεγάλη εἰρήνη, μέχρις οὗτου νὰ καταστραφῇ ἡ σελήνη»²³, δὲν καθορίζει τὸ τέλος τοῦ ὄραίου αὐτοῦ ἀστέρος.

Β Ἔτσι, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἔθεσε τὸ «μέχρις οὗτου» μὲ σκοπὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἀδιάβλητον τῆς Θεοτόκου διὰ τὸ πρὸ τῆς γεννήσεως διάστημα, ἐνῶ τὰ ὄσα συνέθεσαν μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὰ ἄφησε νὰ τὰ σκεφθῆς μόνος σου. Διότι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἦτο ἀναγκαῖον νὰ πληροφορηθῆς ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴν, αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ εἶπεν, ὅτι δηλαδὴ ἡ Παρθένος ἦτο ἀνέπαφος μέχρι τῆς γεννήσεως. Ἐκεῖνο, ὁμοίως, τὸ ὅποιον ἤρχετο ὡς φυσικὴ συνέπεια τῶν λεχθέντων καὶ εἶχε γίνεῃ παραδεκτὸν, αὐτὸ, λοιπὸν, τὸ ἄφησε νὰ τὸ ἀντιληφθῆς μόνος σου. Ὅτι, δηλαδὴ, ὁ Ἰωσήφ, ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ, δίκαια δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐξῆλθῃ ὅποιαδήποτε συζυγικὴν σχέσιν μὲ Ἐκεῖνην, ἡ ὁποία ἐγίνετο μητέρα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἡξιώθη νὰ γεννηθῆσιν κατὰ τρόπον θαυμαστὸν καὶ νὰ ἀποκτήσῃ παραδόξως τέκνον. Πραγματικὰ, ἐὰν ὁ Ἰωσήφ εἶχε σαρκικὴν ἐπαφήν καὶ εἶχεν ὡς σύζυγον τὴν Παρθένον, διὰ ποῖον λόγον τὴν παραδίδει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν μαθητὴν τοῦ ἀπροστάτευτον

21. Γεν. 8, 7.

22. Ψαλμ. 89, 2.

23. Ψαλμ. 71, 7.

καὶ μόνην εἰς τὸν κόσμον C καὶ προτρέπει αὐτὸν νὰ τὴν πάρῃ εἰς τὸ σπῆτι τοῦ;²⁴

Μὰ τότε, διατὶ ὀνομάζονται ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰάκωβος καὶ οἱ ἄλλοι; Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐθεωρεῖτο σύζυγος τῆς Μαρίας. Δηλαδὴ, κατ' ἀρχὰς ἐλήφθησαν πολλὰ προστατευτικὰ μέτρα, διὰ νὰ συσκιασθῇ ἐπ' ὀλίγον ὁ θαυμαστὸς τρόπος τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τοὺς ἀνόμαζεν ἔτσι, ὅταν ἔλεγεν: «Διότι οὕτε καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»²⁵. Καὶ, ὁμοίως, αὐτοὶ ποὺ δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐγίναν ἐν συνεχείᾳ ἀξιοθαύμαστοι καὶ εὐδοξοὶ. Πραγματικὰ, ὅταν ὁ Παῦλος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν μετέβησαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ τὴν ἐπίλυσιν δογματικῶν ζητημάτων, ἀμέσως προσέφυγον εἰς τὸν Ἰάκωβον.²⁶ Διότι ἦτο τὸσον θαυμαστὸς, ὥστε καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἀνεδείχθη. Διηγούνται λοιπὸν, ὅτι ὁ Ἰάκωβος ἐξῆ τὸσον σκληρὰν ζωὴν, ὥστε τὰ μέλη τοῦ σώματός του ἐνεκρώθησαν καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν συνεχῆ προσευχὴν καὶ τὴν ἀδιάκοπον πρὸς τὸ ἔδαφος κλίσιν τὸσον πολὺ ἐσκληρύνθη τὸ μέτωπόν του, ὥστε δὲν ἦτο εἰς καθόλου καλλιτέραν κατάστασιν ἀπὸ τὰ γόνατα τῆς καμήλου, ἐξ αἰτίας τῆς ἐπαφῆς του μὲ τὸ σκληρὸν ἔδαφος. Αὐτὸς προσφωνεῖ τὸν Παῦλον ὡς ἐξῆς, ὅταν ἦλθεν ἐκ νέου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα: «Βλέπεις, ἀδελφέ, πόσαι χιλιάδες ἔχουν πιστέψει»;²⁷ Τὸσον μεγάλη ἦτο, λοιπὸν, ἡ σύνεσις καὶ ὁ ζῆλος του, ἡ μᾶλλον τὸσον θαυμαστὴ ἦτο ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.

Συνεπῶς, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὸν διεύθυναν, Β ὅταν εὐρίσκειτο εἰς τὴν ζωὴν, ἐξεπλάγησαν τὸσον πολὺ μετὰ τὸν θάνατόν του, ὥστε μὲ μεγάλην προθυμίαν ἀπέβησαν χάριν αὐτοῦ. Αὐτὰ ἀκριβῶς ἀποδεικνύουν κατ' ἐξοχὴν τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως. Δι' αὐτὰ, θέβαια, τὰ μᾶλλον θαυμαστά γεγονότα ἐφυλάσσοντο δι' ἀργότερα, ὥστε νὰ εἶναι ἀδιάσειστος ἡ ἀπόδειξις αὐτῆ. Πραγματικὰ, ὅταν λησο-

24. Πρὸς Ἰωάν. 19, 26 - 27.

25. Ἰωάν. 7, 5.

26. Πρὸς Ἰωάν. 19, 13 ἔξ. Γεωλ. 2, 1 ἔξ.

27. Πρὸς 21, 20.

νώμεν, μόλις ἀποθάνουν, τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια ζῶντα προεκάλουν τὸν θαυμασμόν μας; πῶς ἦτο δυνατόν αὐτοί, οἱ ὅποιοι ζῶντα τὸν ἐλευάζαν, νὰ τὸν πιστεύσουν ἔπειτα ὡς Θεόν, ἔάν ὁ Ἰησοῦς ἦτο ἕνας κοινὸς ἄνθρωπος; Κατὰ ποίαν λογικὴν ἐθυσιάσθησαν χάριν αὐτοῦ, ἔάν δὲν εἶχαν σαφῆ ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως; C Αὐτὰ, βέβαια, δὲν τὰ λέγω ἀπλῶς διὰ νὰ αὐξήσετε τὰς γνώσεις σας, ἀλλὰ διὰ νὰ μιμηθῆτε τὴν ἀνδρείαν, τὴν τόλμην καὶ τὴν ἐν γένει δικαιοσύνην αὐτοῦ. Ἀκόμη, διὰ νὰ μὴ ἀπελπίζεταί κανένας διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἔστω καὶ ἂν μέχρι τώρα ὑπῆρξε ράθυμος πνευματικῶς, καὶ, ἐπὶ πλέον, διὰ νὰ μὴ στηρίξῃ τὰς ἐλπίδας εἰς κανένα ἄλλον παράγοντα, ὕστερα ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, παρὰ εἰς τὴν προσωπικὴν του ἀρετὴν. Πραγματικῶς, ²⁸ ἔάν αὐτοὶ δὲν ὠφελήθησαν καθόλου ἀπὸ τὴν συγγένειαν αὐτοῦ τοῦ εἰδους, μολοντότι, δηλαδή, ἀνῆκαν εἰς τὴν ἴδιαν οἰκογένειαν καὶ τὸ ἴδιον γένος μετὰ τὸν Χριστόν, μέχρις ὅτου ἀπέδειξαν τὴν ἀρετὴν των, ποίαν συγχώρησιν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν ἡμεῖς μετὰ τὸ νὰ προβάλλωμεν συγγενεῖς καὶ ἀδελφοὺς μας δικαίους, ἔάν οἱ ἴδιοι δὲν εἴμεθα πολὺ συνετοὶ καὶ δὲν ζῶμεν ἐνάρετον βίον; Καὶ ὁ προφήτης αὐτὸ ἀκριδῶς ἠνόει, ὅταν ἔλεγεν «ὁ ἀδελφός δὲν ἠμπορεῖ νὰ σώσῃ τὸν ἀδελφὸν του, θὰ σώσῃ ὁ ξένος ἄνθρωπος;» ²⁹, εἶτε εἶναι ὁ Μωϋσῆς, εἶτε ὁ Σαμουὴλ, εἶτε ὁ Ἰερεμίας. Ἀκουσε, λοιπόν, τί λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός: «Μὴ προσεύχου ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, διότι δὲν θὰ σέ εἰσακούσω» ³⁰. Καὶ διὰ τὴν παραξενεύουσα, ἐπειδὴ δὲν σέ εἰσακούω; Ἀκόμη, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς, λέγει, ἔάν ἦτο παρῶν, καὶ ὁ Σαμουὴλ, καὶ πάλιν δὲν θὰ ἐδεχόμην τὴν προσευχὴν των διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ ³¹. B Καὶ ἂν ἀκόμη ὁ Ἰεζεκιὴλ παρακαλῆ, θὰ ἀκούσῃ ὡς ἀπάντησιν ὅτι καὶ ἂν ὁ Νῶε καὶ ὁ Ἰὼβ καὶ Δανιὴλ μετὰ παρακαλέουσαν, δὲν θὰ λυτρώσων τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας των ³². Μά, καὶ ἂν ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ προσεύχεται δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀσθενοῦν

28. Ψαλμ. 48, 7.

29. Ἰερ. 11, 14.

30. Περὶ. Ἰερ. 18, 1.

31. Περὶ. Ἰερ. 14, 14 καὶ 16.

ἀθεράπευτα λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν των, χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ μετανοοῦν δι' αὐτάς, ὁ Θεὸς θὰ φύγῃ καὶ θὰ τὸν ἀφήσῃ, διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ τὴν προσευχὴν του ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐπίσης, ἔάν ὁ Σαμουὴλ κἀνὴ τὸ ἴδιον, θὰ τοῦ εἴπῃ νὰ μὴ πενήθῃς διὰ τὸν Σαοὺλ ³². Καὶ ἂν κανένας προσεύχεται ἀναρμοδίως ὑπὲρ τῆς ἀδελφῆς του, θὰ ἀκούσῃ, πάλιν, ὅτι ἀκριδῶς ἤκουσε καὶ ὁ Μωϋσῆς: «Ἐάν τὴν ἐπιτενέῃ ὁ πατὴρ εἰς τὸ πρόσωπόν της» ³³. Συνεπῶς, ὅς μὴ ἐπαναπαυώμεθα στηριζόμενοι εἰς τὰς προσευχὰς τῶν ἄλλων. C Βέβαια, ἔχουν μεγάλην δύναμιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, ὑπὸ τὴν προῦπόθεσιν, ὅμως, ὅτι καὶ ἡμεῖς θὰ μετανοήσωμεν καὶ θὰ γίνωμεν καλλίτεροι. Ἀλλωστε καὶ ὁ Μωϋσῆς, ὁ ὅποιος ἠμπόρεσε νὰ σώσῃ τὸν ἀδελφὸν του καὶ ἐξακοσίας χιλιάδας λαοῦ ἀπὸ τὴν θεήλατον ὀργὴν, δὲν κατάρθρωσεν ἐν τούτοις νὰ σώσῃ τὴν ἀδελφὴν του, μολοντότι τὸ ἁμάρτημά της δὲν ἦτο ἱσότημον. Διότι ἐκείνη μετῴρισε τὸν Μωϋσῆ, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἐδείξαν ἀπιστίαν πρὸς τὸν Θεόν. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ ζήτημα τὸ ἀφῆνω εἰς τὴν ἰδικὴν σας ἐρευραν.

Θὰ προσπαθῆσω, ὅμως, νὰ δώσω ἀπάντησιν εἰς ἕνα πρόβλημα, τὸ ὅποιον εἶναι ἀκόμη φοβερώτερον. Δηλαδή, διὰ τὴν πρέπει νὰ δμιλώμεν διὰ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μωϋσέως; Ἀφοῦ αὐτὸς, ὁ ὅποιος κατηύθυνε τόσον πολὺν λαόν, ³⁴ δὲν ἠμπόρεσε νὰ βοηθήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ ἀναριθμήτους κόπους καὶ ταλαιπωρίας καὶ ἀφοῦ ἐπὶ σαράντα χρόνια ἐκράτησε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ λαοῦ, ἠμποδίζετο νὰ πατήσῃ τὴν χώραν ἐκείνην, διὰ τὴν ὅποιαν τόσον μεγάλα ἐπαγγελίαι καὶ ὑποσχέσεις εἶχαν δοθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν. Ποία ἦτο, λοιπόν, ἡ αἰτία; Ἀσφαλῶς, δὲν ἦτο καθόλου ὠφελίμος ἡ χάρις αὐτῆ ³⁵ διὰ τὸν ἴδιον τὸν Μωϋσῆ, ἀλλὰ, συγχρόνως, περιέκλειε μεγάλους κινδύνους καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους θὰ παρέσυρεν εἰς τὴν ἀσέβειαν. Διότι, ἔάν ὅταν τοὺς ἀπηλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς Αἴγυπτου μόνον, ἐγκατέλειψαν τὸν Θεόν καὶ ἐστράφησαν πρὸς τὸν Μωϋσῆ καὶ εἰς αὐτὸν ἐστήριζαν κάθε ἐλπίδα των,

32. Περὶ. Α' Βασιλ. 16, 1.

33. Ἀρσ. 12, 14.

34. Ἀρσ. 12, 14. Ἐπισημασθῆναι ὅτι ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τὴν Παλαιστίνην.

πώς δὲν θὰ παρεξηγῶντο εἰς μεγάλην ἀσέβειαν, ἐὰν ἐ-
βλεπαν ὅτι τοὺς ὠδήγησε μέσα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελί-
ας; Δι' αὐτόν, θέδαια, τὸν λόγον δὲν ἔγινε γνωστός οὔτε
ὁ τόπος ὅπου εὐρίσκειτο ὁ τάφος του⁸⁵.

Καὶ ὁ Σαμουὴλ, ὅμως, δὲν ἠμπόρεσε μὲ τὴν δύναμιν
τοῦ Β νὰ προφυλάξῃ τὸν Σαουλ ἀπὸ τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἐρ-
χόμενην ὀργὴν, ἀλλ' ἔσωσε πολλὰς φορές τοὺς Ἰσραηλί-
τας⁸⁶. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἱερεμίας δὲν ἐστάθη ἄρκετός νὰ σώ-
σῃ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ κάποιον ἄλλον τὸν ἐπροστάτευσε
μὲ τὴν προφητείαν του. Μά, καὶ ὁ Δαυιδὴλ τοὺς μὲν θαρδά-
ρους ἀπέλλαξεν ἀπὸ τὴν σφαγὴν, ἐνῶ τοὺς Ἰουδαίους δὲν
τοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν⁸⁷.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὰ Εὐαγγέλια θὰ εἴρωμεν παρόμοια γε-
γονότα, εἰς τὰ ὅποια παρατηροῦνται καὶ αἱ δύο περιπτώ-
σεις, ὅχι εἰς διαφορετικά πρόσωπα, ἀλλὰ εἰς τὸ ἴδιον ἀκρι-
θῶς. Δηλαδή, τὸ ἴδιον πρόσωπον εἶναι δυνατόν τὴν μίαν
στιγμὴν νὰ ἠμπορῇ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἐνῶ τὴν
ἄλλην νὰ αἰσθάνεται χωρὶς δυνάμεις. Ὅπως, ἐπὶ παραδεί-
γματι, ὁ ὀφειλέτης τῶν δέκα χιλιάδων ταλάντων, ἀφ' ἑνὸς
μὲν μὲ τὰς παρακλήσεις του ἔσωσε τὸν ἑαυτὸν του, ἀφ'
ἑτέρου δέ, εἰς τὴν συνέχειαν, δὲν ἐστάθη ἱκανὸς νὰ σω-
θῇ⁸⁸. Ἀντίθετα, ἄλλος, ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὰς ἐπρόδωσε τὸν
ἑαυτὸν του, C ὕστερα ἠμπόρεσε νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς μέγι-
στον θαθμόν. Ποῖος εἶναι αὐτός; Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατέφα-
γε τὴν πατρικὴν του περιουσίαν⁸⁹. Συνεπῶς, ἐὰν οἱ ἴδιοι
εἴμεθα ἀμελεῖς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθῶμεν οὔτε μὲ τὴν
μεσολάβησιν ἄλλων, ἐὰν, ὅμως, εἴμεθα προσεκτικοὶ καὶ ἀ-
γρυπνοὶ, θὰ τὸ κατορθώσωμεν αὐτὸ μὲ τὰς ἰδικὰς μας ду-

85. Πρὸς Δευτ. 34, 5 - 6. Δι' ὅσον λέγει ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς Χρυ-
σόστομος τοῦξαι ὅτι αἱ εἰς δουλίαν δὲν εἰσῆλθεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν Πα-
λαιστίνην, οὔτε καὶ εὐρέθη ὁ τάφος αὐτοῦ, ἵνα ἀποφευχθῇ ἡ θεοσέβεια
καὶ ἡ λατρεία αὐτοῦ, ἕνεκα τῶν μεγάλων τῶν προσφορῶν πρὸς τοὺς
Ἰσραηλίτας, κτήματα τὸ ἅγιον δὲν ἀπέφερον οὔτε εἰς τὸν ἴδιον, ἀλλ'
οὔτε καὶ τοὺς Ἰουδαίους.

86. Πρὸς Α' Βασίλ. 16, 1.

87. Πρὸς Δαν. 2, 1 ἔξ.

88. Πρὸς Ματθ. 18, 21 - 26.

89. Πρὸς Ματθ. 13, 12.

νάμεις καὶ μάλιστα μὲ αὐτὰς κυρίως, παρὰ διὰ μέσου ἄλ-
λων ἀνθρώπων. Πραγματικά, ὁ Θεὸς ἐπιθυμεῖ νὰ προσφέρῃ
τὴν βοήθειάν του εἰς ἡμᾶς τοὺς ἴδιους κατ' εὐθείαν καὶ ὄ-
χι εἰς ἄλλους διὰ λογαριασμὸν μας, διὰ νὰ ἔχωμεν τὴν
τόλμην νὰ ἀπευθυνώμεθα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ γίνωμεν
περισσότερον ἐνῆρετοι εἰς τὴν προσπάθειάν μας νὰ κατα-
πραύνωμεν οἱ ἴδιοι τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. Ὅτι αὐτὰς τὰς
προϋποθέσεις ἠλέησε τὴν Χανααναίαν, 9 X ἔτσι ἔσωσε τὴν
πόρνην, ἔτσι καὶ τὸν ληστήν, χωρὶς νὰ ὑπάρξῃ κανένας με-
σίτης ἢ προστάτης.

Αὐτὰ, θέδαια, τὰ λέγω, ὄχι διὰ νὰ μὴ ἐπικαλούμεθα
τὴν βοήθειαν τῶν ἁγίων, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ εἴμεθα ἀμελεῖς
καὶ οὔτε, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ἀδιαφορῶμεν καὶ εὐρισκόμεθα εἰς κα-
τάστασιν ὕπνου, νὰ ἀναθέσωμεν τὰς ἰδικὰς μας ὑποθέσεις
μόνον εἰς τοὺς ἄλλους. Διότι ὅταν ὁ Κύριος εἶπεν «κάνετε
φίλους διὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας», δὲν ἐσταμάτησε μέχρις ἐ-
δῶ, ἀλλὰ προσέθεσε «χρησιμοποιῶντες τὸν δίκον μαμω-
νᾶν»⁹⁰, ὥστε τὸ κατόρθωμα νὰ εἶναι ἰδικόν σου πάλιν. Ἀ-
σφαλῶς ἐδῶ δὲν ἠγνοεῖ τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν ἐλεημοσύ-
νην. Καὶ τὸ περισσότερο θαυμαστὸν εἶναι ὅτι δὲν λεπτο-
λογεῖ τὰς πράξεις μας, B ὅταν παύσωμεν νὰ εἴμεθα ἀδι-
κοὶ. Δηλαδή, αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶπεν ἔχει τὴν ἀκόλουθον ση-
μασίαν. Ἀπέκτησες τὰ πλοῦτη σου μὲ δίκον τρόπον; Νὰ
τὰ ἐξοδεύσῃς μὲ καλωσύνην. Συνεκέντρωσες τὰ χρήματά
σου μὲ ἀδικίας; Νὰ τὰ ἀκορπίσῃς μὲ δικαιοσύνην.

Μά, ποῖου εἴδους ἀρετὴ εἶναι τὸ νὰ προσφέρῃ κανεὶς
ἀπὸ τὰ χρήματα ποῦ ἀπέκτησε τοιοῦτοτρόπως; Καὶ ὅμως,
ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἶναι φιλόνηθρωπος, κάνει καὶ αὐτὴν τὴν
συγκατάθεσιν καὶ ὅταν πράττωμεν τὸ καλόν, ἔστω καὶ ἔ-
τσι, μᾶς ὑπόσχεται πολλὰ ἀγαθὰ. Ἡμεῖς, ὅμως, ἔχομεν
φθάσει εἰς τόσον μεγάλην ἀναισθησίαν, ὥστε δὲν προσφέ-
ρομεν οὔτε καὶ ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἀδικῶς ἀπεκτήσαμεν. Ἐνῶ,
δηλαδή, ἀρπάζομεν ἀμέτρητα ποσά, ὅταν δώσωμεν ἕνα ἐ-
λάχιστον μέρος ἀπὸ αὐτὰ, ἔχομεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐχά-
σαμεν τὸ πᾶν. Δὲν ἤκουσες τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ, ὅτι «ἐ-
κεῖνος ποῦ σπεῖρει μὲ οἰκονομίαν, θὰ θερίσῃ καὶ μὲ οἰκono-

40. Δουκ. 16, 9.

μίαν;⁴¹ Διατί τοι γουνεύεσαι, λοιπόν; Μήπως ἡ ἐνεργεία σου νὰ δώσης κάτι εἶναι ἔξοδος; Ἐ Μήπως εἶναι δαπάνη; Ἀντίθετα εἶναι ἔσοδος καὶ ἐμπόριον. Ὅπου δὲ ὑπάρχει ἐμπόριον, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ πλοῦτος, ὅπου γίνεται σπορά, ἐκεῖ πραγματοποιεῖται καὶ συγκομιδή.

Σὺ, λοιπόν, ἐὰν ἐσκόπευες νὰ καλλιεργήσης κτήματα μὲ παχὺ χῶμα καὶ εὐφροα πού ἦσαν ἱκανὰ νὰ δεχθοῦν πολλὸν σπῆρον, ἀναμφιδόλως, καὶ ὅσον σπῆρον εἶχες θὰ ἐσπείρες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλου θὰ ἐδανείζεσο, ἐπειδὴ θὰ ἐπίστευες ὅτι εἶναι ζημία ἡ τοι γουνεῖν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν. Τώρα, ὅμως, πού πρόκειται νὰ καλλιεργήσης τὸν οὐρανόν, ὁ ὁποῖος δὲν διατρέχει κανένα κίνδυνον ἀπὸ τὰς καιρικὰς ἀνωμαλίαις, ἀλλὰ θὰ σοῦ ἀποδώσῃ, ὅπως δὴποτε, πολλαπλάσια τὰ ὅσα θὰ καταβάλῃς, διστάζεις καὶ ἀναβάλλεις, χωρὶς νὰ ἀντιλαμβάνεσαι ὅτι εἶναι δυνατόν, ὅταν τοι γουνεύεσαι νὰ χάσης τὰ πάντα, καὶ ὅταν δὲν τοι γουνεύεσαι, νὰ κερδίσης πολλά; **§§** Συνεπιῶς, σκόρπισε, διὰ νὰ μὴ χάνῃς, μὴ τὰ κρατῆς, διὰ νὰ τὰ φυλάξῃς, ξόδευε, διὰ νὰ κερδίσης. Καὶ ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ διαφυλάξῃς αὐτά, νὰ μὴ τὰ φυλάττῃς μόνος σου, διότι θὰ χάσης τὰ πάντα, ἀλλὰ νὰ τὰ ἐμπιστεύεσαι εἰς τὸν Θεόν, ἐπειδὴ κανένας δὲν τὰ ἀρπάζει ἀπὸ ἐκεῖ. Νὰ μὴ ἐμπορεύεσαι σὺ ὁ ἴδιος, διότι δὲν γνωρίζεις νὰ κερδίῃς, ἀλλὰ νὰ τὰ δανείῃς εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος δίδει τόκον μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ κεφάλαιον. Δάνεισε ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχει κανένας φθόνος, καμμία κατηγορία, καμμία ἐπιβουλή, κανένας φθόνος. Δάνεισε εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος δὲν χρειάζεται τὴν βοήθειαν κανενός, ἀλλ' ἐξ αἰτίας σου εὐρέθη εἰς ἀδυναμίαν, εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος διατρέφει τοὺς πάντας, ἀλλὰ πεινᾷ, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃς ἐσὺ ἀπὸ τὴν πείναν, εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἐπιπώχευσε, διὰ νὰ πλουτήσῃς ἐσὺ. Δάνεισε ἐκεῖ, ἀπὸ ὅπου δὲν ὑπάρχει περίπτωσις νὰ λάθῃς ὡς κέρδος τὸν θάνατον. **Β** ἀλλ' ἀντὶ τοῦ θανάτου τὴν ζωὴν θὰ κερδίσης. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους οἱ τόκοι προσφέρουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐνῶ οἱ κατὰ κόσμον σὲ ρίπτουν εἰς τὴν γέενναν. Οἱ μὲν εἶναι ἀπόδειξις φιλαργυρίας, ἐνῶ οἱ ἄλλοι εὐσεβείας, ἐκείνοι μὲν φανεροῦν σκληρότητα, αὐτοὶ δὲ φιλανθρωπίαν.

41. Β' Κορινθ. 9, 8.

Λοιπόν, ποίαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν, ὅταν, ἐνῶ ἦτά δυνατόν νὰ λάβωμεν περισσότερα καὶ μάλιστα μὲ ἀσφάλειαν καὶ εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν καὶ μὲ μεγάλην ἀσφάλειαν, ἀπληλαγμένα ἐντροπῆς, φόβου καὶ κινδύνου, ἀφήσαμεν τὸ κέρδος αὐτὸ καὶ ἐπιδιώκωμεν ἐκεῖνα τὰ αἰσχρά, τὰ ταπεινά, τὰ δόλια, τὰ ἀνασφαλῆ, τὰ ὅποια μᾶς ἐτοιμάζουσι φλογερὰν κάμινον; Διότι τίποτε, πραγματικὸ τίποτε, δὲν εἶναι πῶς αἰσχρὸν καὶ σκληρὸν ἀπὸ τοὺς τόκους πού ὀπκτῶνται μὲ τὸν τρόπον αὐτόν. Χωρὶς, ἀμφιβολίαν, ὁ τόκος αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἐμπορεύεται τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων Ἐ καὶ μεταβάλλει εἰς κέρδος ἰδικόν σου τὴν ἀτυχίαν τοῦ ἄλλου καὶ ἐπὶ πλεόν ζητεῖ μισθὸν διὰ τὴν φιλανθρωπίαν, φοβούμενος μήπως τυχὸν χαρακτηρηθῆ ἑλεῖμων⁴², ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς φιλανθρωπίας σκάπτει θαυότερα τὸν λάκκον τοῦ ἄλλου, μὲ τὸ νὰ αὐξάνῃ τὴν πείναν ἐνῶ προσφέρει βοήθειαν, νὰ πείξῃ, ἐνῶ ἀπλώνει τὸ χερί του διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἔχοντα ἀνάγκην καὶ νὰ περιβάλλῃ μὲ συντριμμία, ὡς νὰ προσέκρουσεν εἰς σκόπελον ἢ ὄφθαλον ἢ ἀπόκρημνον ἀκτὴν, τὸν ἀδύνατον, ἐνῶ τὸν δέχεται ὡς ἦσυχον λιμάνι.

§§ Μά, τί μᾶς συμβουλεύεις, λοιπόν; ἐρωτᾷ κάποιος. Τὰ χρήματα, τὰ ὅποια συνεκέντρωσα ἐγὼ καὶ μοῦ εἶναι χρήσιμα, νὰ τὰ δώσω εἰς τὸν ἄλλον νὰ τὰ ἐκμεταλλεύεται, χωρὶς νὰ ζητῶ κανένα κέρδος; Ἄφησέ τα αὐτά. Δὲν ὑποστηρίζω αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐγὼ, ἀλλ' ἀντίθετα, θέλω νὰ κερδίσης πάρα πολὺ, ὄχι, θέβαια, ἀσήμαντον καὶ μικρὸν κέρδος, ἀλλὰ πολὺ μεγαλύτερον. Δηλαδή, ἀντὶ τῶν χρημάτων ἐπιθυμῶ νὰ λάθῃς ὡς τόκον τὸν οὐρανόν. Διατί, λοιπόν, καταδικάζεις τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὴν πείναν, μὲ τὸ νὰ σῦρσαι ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ ζητῆς τὰ μικρὰ ἀντὶ τῶν μεγάλων; Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει νὰ ἀποκτᾷ πλοῦτη. Διότι, ὅταν ὁ Θεὸς σοῦ ὑπόσχεται νὰ σοῦ χαρίσῃ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ ἀντὶ ὀλίγων χρημάτων, καὶ σὺ λέγῃς, μὴ μοῦ δίδεις τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ ἀντ' αὐτοῦ δός μου τὰ χρήματα, τὰ

42. Ἡ φράσις ἀπανεθ' καὶ ὡς ἐξήλθ' ἐφοβούμενος μήπως χαρακτηρηθῆ ἑλεῖμων. Ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ εὐσταθεῖν καὶ εὐδοχεῖν ἀπὸ τὰς παρεμφερούμενα.

ὅποια χάνονται, αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι γνώρισμα ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντος νὰ παραμῆνῃ εἰς τὴν πενίαν.

Β Συνεπῶς, ὅποιος ἐπιθυμεῖ πλοῦτον καὶ εὐπορίαν θὰ προτιμῆσῃ τὰ σταθερὰ ἀντὶ τῶν ἀσταθῶν, τὰ μὴ δαπανώμενα ἀντὶ τῶν δαπανωμένων, τὰ πολλὰ ἀντὶ τῶν ὀλίγων, τὰ θέσια ἀντὶ τῶν φθειρομένων, εἰς τὴν γῆν ἀντὶ τοῦ οὐρανοῦ, αὐτὸς θὰ χάσῃ καὶ αὐτήν, ὅπως ἴσως, ἐνῶ ὁ ὅποιος τοποθετεῖ τὸν οὐρανὸν εἰς ἀνωτέραν μοῖραν τῆς γῆς, θὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὰ δύο πλουσιοπάροχα.

Διὰ νὰ γίνῃ, λοιπὸν, **Γ** καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ ἴδιον, ἅς περιφρονήσωμεν ὅλα τὰ ἐπίγεια πράγματα καὶ ἅς στρέψωμεν τὴν προτίμησίν μας εἰς τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ. Διότι ἔτσι θὰ ἀποκτήσωμεν καὶ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνα, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤ'

(Κεφ. β', 1-3)

1 Ὄταν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη εἰς τὴν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ βασιλέως Ἡρώδου, ἐφθασαν μάγοι ἀπὸ τῶν μερῶν τῆς ἀνατολῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ εἶπαν· Ποῦ εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ποῦ τὴν τελευταίαν ἐγεννήθη; Διότι εἰδόμεν τὸ ἄστρον¹ του² νὰ ἀνατέλλῃ καὶ ἤλθαμεν νὰ τὸν προσκυνήσωμεν³.

1. Τὸ ὄνομα Βηθλεὲμ σημαίνει εὐκὸς ἄρτου. Ἐπίσης καὶ ἄλλη Βηθλεὲμ εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

2. Ὁ Ἡρώδης Α' ἦτο κῆρ τοῦ Ἀντιόχου καὶ διετέλες κατὰ σειράν Ἐπίσκοπος τῆς Γαλιλαίας, Τετράρχης τῆς Ἰουδαίας καὶ βασιλεὺς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 40 π.Χ., ἕως εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ Ἀντωνίου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ὀκταβιανοῦ.

3. Ἡ λέξις «μάγοι» εἶναι ἰνδογεωμαντικῆς προελεύσεως καὶ διὰ κατῆς παρὰ Βαβυλωνίους, Μήδους, Πέρσας καὶ ἄλλοις λαοῖς ἐκαλεῖτο οἱ σκοροὶ, διδάσκαλοι, ἱερεῖς, ἱατροὶ, ἀστρολόγοι, μάντις, τῶν ἀείρων ἐσθμηνοί, τῶν μαγικῶν τεχνῶν ἐκτελεστοὶ κ.λ.π. Ἐν προκειμένῳ ἐκαλεῖτο σκοροὶ ἀνατολίτιοι ἀστρολόγοι, οἱ ὅποιοι ἐκ τῆς ἀνατολῆς ἀπέφθον διηκρίσασθαι τὴν ἀράκατον γέννησιν τοῦ Μεσσία.

4. Ἡ πατρις τῶν μάγων ἀναφέρεται ἐδῶ ἀόριστα καὶ τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὴν δημοφιλῆ ἀβεβαιότητα περὶ τοῦ τόπου προελεύσεως αὐτῶν, θεωρουμένων ὡς κοινῶν εἰς τὴν Περσίαν, εἰς τὴν Ἀραβίαν.

5. Ἐρχονται εἰς τὴν προτείνουσαν, διότι ἐκεῖ πιστεύουν θεοὶ θὰ λάβουν ἀκριβεῖς πληροφορίες ἢ πιθανῶς ἐπὶ ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ βασιλεὺς.

6. Ἐκτοῦ τόπου δέδοται διὰ τὴν γέννησιν καὶ τὸν χρόνον ταύτης, ὅπου ἐρωτοῦν μόνον τὸ «ποῦ» ἐγεννήθη.

Ἔχομεν ἀνάγκη ἀπὸ μεγάλης ἀγρυπνίας καὶ πολλὰς προσευχάς, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὸ θάθος τοῦ παρόντος χωρίου καὶ νὰ ἀντιληφθῶμεν ποιοὶ εἶναι οἱ μάγοι αὐτοί, ἅ ἀπὸ ποῦ ἦλθαν, πῶς ἦλθαν καὶ ποίους τοὺς ἔπεισε νὰ ἐπιχειρήσουν τὸ ταξίδι αὐτό, καθὼς καὶ τί εἶδους εἶναι ὁ ἀστήρ αὐτός.

Καὶ μάλιστα, ἐὰν θέλετε, ἅς ἐξετάσωμεν κατὰ πρῶτον ὅσα ὑποστηρίζουν οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας. Διότι τόσον πολὺ τοὺς ἔχει κυριεύσει ὁ διάβολος, ὥστε καὶ ἀπὸ τὸ ὑπὸ μελέτην κείμενον προσπαθεῖ νὰ τοὺς δῶσῃ ὅπλα διὰ νὰ στραφοῦν ἐναντίον τῶν λόγων τῆς ἀληθείας.

Τὶ ὑποστηρίζουν, λοιπόν; Νά, λέγουν, καὶ ὅταν ἐγενήθη ὁ Χριστός, ἐνεφανίσθη ἀστήρ, γεγονός τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μίαν ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ἀστρολογία¹³ προσφέρει πραγματικὴν γνῶσιν. Μά, τότε, μὲ ποῖον τρόπον, ἐὰν ἐγενήθη σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τῶν ἀστέρων, κατήργησε τὴν ἀστρολογίαν, ἐξηγήσασκε τὴν εἰμαρμένην¹⁴, ἀπεστόμωσε τοὺς δαίμονας, ἐξεδίωξε τὴν πλάνην καὶ ἀνέτρεψε κάθε

7. Ἐθεώων ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του εἶναι βασιλεὺς.

8. Δὲν λέγουν ὁ βασιλεὺς ἡμῶν, ἀλλὰ τὸν Ἰουδαίων, δεσπότες οὗτος ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι Ἰουδαῖοι.

9. Τὸ θέμα τῆς φύσεως τοῦ ἀστέρος τὸ διαπραγματεύεται δὲ μακρῶν ὁ Χρυσόστομος εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν.

10. Δηλαδή, τὸν ἀστέρα μὲ τὸν ὁποῖον οἱ ἀστρονομικοὶ ἠκολογικοὶ τὸν συνεδέσαν τὴν γέννησιν τοῦ ἀνεμειμένου βασιλέως.

11. Κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἀναταλῆς του, δίδει οἱ ἀστρολόγοι ἀπέδειξαν μεγάλαν σημασίαν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό.

12. Ματθ. 2 1 - 2.

13. Ἀστρολογία: ψευδὴς ἐπιστήμη τῆς ἀρχαΐου καὶ τοῦ μέσου αἰῶνος, ἀποκρινόμενη καὶ σήμερον ἀπὸ ἀγίας, ἀνάγνουσας προσφῆσεις διὰ τὴν τύχην κάποιου καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς παρουσίας ζωῆς ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων. Ἐν γένει αὕτη ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἀστέρων κωλύει τὰ μέλλοντα. Ἀνάθετα, ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀστρολογία μὲ τὴν μελέτην τῶν οὐρανίων σωματίων καλεῖται Ἀστρονομία.

14. Εἰμαρμένη: Ἡ μοῖρα, τὸ ὄριον, τὸ κismet. Εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐσημειοῦν τὴν προκαθορισμένην δι' ἑαυτὸν ἔκτασιν τύχην, καθὼς καὶ τὴν προκαθορισμένην ὑπερτάτην δύναμιν, ἡ αὐτοὶ ἄρχει εἰς τὸν κόσμον καὶ θέλει τὰς ἀνθρώπινους καὶ θεϊκὰς ἀνάμνη πράξεις.

παρομοίαν μαγείαν; Ἐ Τὶ πληροφοροῦνται δὲ οἱ μάγοι ἀπὸ τῶν ἀστέρων αὐτῶν; Ὅτι ἦτο βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ὁ γεννηθεὶς; Καὶ ὅμως, δὲν ἦτο βασιλεὺς τῆς ἐπιγείου βασιλείας, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν Πιλάτον: «Ἡ ἰδική μου βασιλεία δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν κόσμον τούτου»¹⁵. Οὕτε, δέδαια, ἀπέδειξε κάτι παρόμοιον, ἀφοῦ οὔτε σωματοφύλακας οὔτε ὑπασιστάς οὔτε ἵππους, οὔτε ζεύγος ἡμιόνων οὔτε τίποτε ἄλλο σχετικὸν δὲν τὸν περιβάλλη, ἀλλὰ ἔζη μίαν ἀσημον καὶ πτωχὴν ζωὴν, ἔχων μαζί του εἰς τὰς μετακινήσεις του δώδεκα ἀσημάντους ἀνθρώπους.

Ἐπειτα, ἐὰν (οἱ μάγοι) ἐγνώριζαν ὅτι ἦτο βασιλεὺς, διατί ἔρχονται κοντὰ του; **15** Διότι, ἀσφαλῶς, δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ ἔργον τῆς ἀστρονομίας¹⁶, τὸ νὰ ἀναγνωρίζῃ, δηλαδή, τοὺς γεννωμένους ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἀστέρων, ἀλλὰ νὰ προλέγῃ τὰ ὅσα πρόκειται νὰ συμβοῦν εἰς τὸ μέλλον μὲ βάσιν τὴν στιγμήν τῆς γεννήσεως ἐκάστου, ὅπως λέγουν. Οἱ μάγοι, ὅμως, δὲν ἦσαν πλησίον τῆς μητρὸς κατὰ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεως, οὔτε ἐγνώριζαν τὸν χρόνον ποῦ ἐγενήθη (ὁ Ἰησοῦς), διὰ νὰ βασιλεύσῃ εἰς αὐτὸν καὶ νὰ καθορίσουν τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ἐκ τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων. Ἄλλ' ἀντιθέτως, ἀφοῦ ἀπὸ πολλὸν χρόνον εἶδον ὅτι εἰς τὴν χώραν των ἐνεφανίσθη κάποιος ἀστήρ, ἔρχονται, τώρα, διὰ νὰ γνωρίσουν τὸν γεννηθέντα, πρῶτον τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς δημιουργεῖ πολὺ μεγαλύτερας ἀπορίας ἀπὸ τὴν προηγουμένην.

Ποῖος λόγος, ὅμως, ἔπεισε τοὺς μάγους, ποῖα ἀγαθὰ ἤλπιζαν νὰ ἀποκτήσουν μὲ τὸ νὰ προσκυνήσουν τὸν τῶσον ἀπομακρυσμένον βασιλέα; **16** Καὶ ἐὰν, ἀκόμη, ἐπρόκειτο νὰ βασιλεύσῃ εἰς αὐτοὺς, καὶ, πάλιν, δὲν δικαιολογεῖται ἡ τόσον μακρὰ ἀποδημία. Πραγματικὰ, ἐὰν ἐγεννᾶτο μέσα εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ παρέυρισκετο ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς Πατὴρ, δίκαια θὰ ἠμποροῦσε κάποιος νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ μάγοι προσεκύνησαν τὸ παιδί, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ κολακεύσουν τὸν πατέρα καὶ ἔτσι ἐκ τῶν προτέρων νὰ δημιουργήσουν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοὺς μίαν κατάστασιν βασιλικῆς εὐνοίας. Τώρα, ὅμως, ἀφοῦ δὲν εἶχαν τὴν ἐλπίδα νὰ καταστῇ ἰδικὸς

15. Ἰωάν. 18, 36.

16. Ὁ Χρυσόστομος χρησιμοποιεῖ ἐν προκειμένῳ τὴν λέξιν μὲ τὴν ἔννοαν τῆς ἀστρολογίας. Πρὸς καὶ σημείωσιν 18 τῆς παρουσίας.

των βασιλείς, ἀλλὰ κάποιου ἄλλου περιέργου ἔθνους, τὸ ὁποῖον πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὴν χώραν των, καὶ ἐνῶ βλέπουν ὅτι δὲν ἔχει μεγαλῶσαι ἀκόμη, ὥστε νὰ γίνῃ ἄνδρας, διὰ ποῖον λόγον ὑποβάλλονται εἰς ἓνα τῶσον μεγάλο ταξίδι καὶ προσφέρουν δῶρα C καί, μάλιστα, ὅταν ἡ πραγματοποίησης ὄλων αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν περικληθῇ κινδύνους δι' αὐτούς; Πραγματικά, καὶ ὁ Ἡρώδης ἐταράχθη, ὅταν ἐπληροφορήθη τὸ γεγονός, καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἐν γένει εὐρέθη εἰς σύγχυσιν, ὅταν ἤκουσε τὰ διατρέξαντα ἀπὸ τοὺς μάγους. Ἄλλ' αὐτοὶ δὲν τὰ ἐγνώριζαν αὐτὰ ἐκ τῶν προτέρων. Ἡ ἀντίρρησης δὲν ἔχει λογικὴν θάσιν. Διότι, καὶ ἂν ἀκόμη ἦσαν πάρα πολὺ ἀνόητοι, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἠγνόουν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ὅτι, δηλαδή, θὰ ἐκινδύνευαν πολλὰς φορές νὰ θανατωθοῦν, ἐφ' ὅσον ἦλθαν εἰς πόλιν, ἡ ὁποία εἶχε βασιλέα, καὶ προέβησαν εἰς τὰς ἀνακοινώσεις αὐτοῦ τοῦ ε.δους καὶ ὑπέδειξαν ἄλλον βασιλέα ἀπὸ τὸν ὑπάρχοντα. 66 Διὰ τὴν ἄσυνεχῆ, παρὰ ταῦτα, προσεκύνησαν αὐτόν, ἂν καὶ εὐρίσκετο εἰς τὰ σπάργανα; Πραγματικά, ἐὰν ἦτο μέγας ἄνδρας, θὰ ἠμποροῦσε κανένας νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐρριψαν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς αὐτὸν τὸν ὀλοφάνερρον κίνδυνον, ἐπειδὴ ἀπέβλεπαν εἰς τὴν θεοθεϊάν του. Μὰ, καὶ ἡ σκέψις αὐτὴ θὰ ἦτο ἀπόδειξις μεγάλης ἀνοησίας, νὰ ἐπιθυμῇ ὁ Πέρσης, ὁ θάρδαρος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος, νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν χώραν του καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα, τοὺς συγγενεῖς καὶ τὴν οἰκογενεϊάν του καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἑαυτοῦ ὑπήκοον ἄλλης βασιλείας.

Ἐάν, λοιπόν, ἡ ἐνέργεια αὐτὴ ἦτο ἀνόητος, ἐκεῖνο ποῦ συνέβη εἰς τὴν συνέχειαν εἶναι πῶς πολὺ ἀνόητον. Ποῖον εἶναι αὐτό, λοιπόν; Τὸ γεγονός ὅτι, ἐνῶ ἐπεχείρησαν ἓνα τῶσον μεγάλο ταξίδι καὶ προσεκύνησαν καὶ ἐρριψαν τοὺς πάντας εἰς ἀνησυχίαν, ἀνεχώρησαν ἀμέσως. B Γενικῶς, ποῖον σύμβολον τῆς βασιλείας εἶδαν, ὅταν ἀντίκρυσαν τὴν καλύσθη, τὴν φάνη, τὸ παιδί εἰς τὰ σπάργανα καὶ τὴν πτωχὴν μητέρα; Εἰς ποῖον δὲ προσέφεραν τὰ δῶρα καὶ διὰ ποῖον λόγον; Μήπως, ὅμως, ὅτι ἦρχε νόμος καὶ συνήθεια νὰ προσκυνοῦν τοιοῦτοτρόπως τοὺς βασιλεῖς ποῦ ἐγεννῶντο εἰς κάθε μέρος; Μήπως περιήρχοντο συνεχῶς ἀλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ προσεκύνησαν, προτοῦ ἀκόμη νὰ ἀναβοῦν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ὅσους ἐγνώριζαν ὅτι ἀπὸ

μικροὶ καὶ ἄσημοι θὰ ἐγένοντο βασιλεῖς; Δὲν θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς, βέβαια, νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.

Τότε διὰ ποῖον λόγον τὸν προσεκύνησαν; Ἐὰν μὲν προέβησαν εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, στηριζόμενοι εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν, C τί ἤλπιζαν νὰ κερδίσουν ἀπὸ ἓνα παιδί καὶ μίαν ἀσήμαντον μητέρα; Ἐάν, πάλιν, ἀπέβλεπαν εἰς τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ, πῶς ἐγνώριζαν ὅτι θὰ συγκρατήσῃ εἰς τὴν μνήμην του, ὅσα συνέβησαν τότε, ἓνα παιδί ποῦ εὐρίσκετο εἰς τὰ σπάργανα, ὅταν ἐπροσκυνήθη; Ἐάν δὲ ἐπρόκειτο νὰ τοῦ τὰ ὑπενθυμίσῃ ἡ μετέρα του, καὶ τότε δὲν θὰ ἦσαν ὄχι τιμῆς, ἀλλὰ τιμωρίας, ἀφοῦ μὴ τὴν πρᾶξιν των αὐτῶν τὸν ἐξέβησαν εἰς καταφανῆ κίνδυνον. Πραγματικά, ἐξ αἰτίας των ἐταράχθη ὁ Ἡρώδης καὶ τὸν ἀνεζητήθη καὶ ἠρέυνα διὰ νὰ τὸν ἀνακαλύψῃ καὶ προσεπάθει νὰ τὸν φονεύσῃ. 67 Ἐν γένει, ὅπως ἀποκαλύπτει τὸν μέλλοντα βασιλέα, ἐνῶ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν εἶναι ἓνας ἀπλὸς πολίτης, δὲν κάνει τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸν παραδίδει εἰς τὴν σφαγὴν καὶ τοῦ ἀνάπτει ἀναριθμήτους πολέμους.

Βλέπεις, λοιπόν, εἰς πόσα παράλογα συμπεράσματα καταλήγομεν, ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰ προδλήματα αὐτὰ σύμφωνα μετὰ τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν καὶ τὴν καθιερωμένην τάξιν;

Βέβαια, ὄχι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερα εἶναι δυνατόν νὰ λεχθοῦν, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν μεγαλυτέρας ἀπορίας ἀπὸ τὰ λεχθέντα ἀνωτέρω. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ σὰς κάνω νὰ αἰσθάνεσθε ἱλιγγον μετὰ τὸ νὰ προσθέτω ἀπορίας ἐπάνω εἰς τὰς ἀπορίας, ἐλάτε, πλέον, νὰ δώσωμεν ἀπαντήσιν εἰς τὰ ὑπὸ ἐρευνᾶν ζητήματα, ἀρχίζοντες τὰς ἀπαντήσεις ἀπὸ τὸν ἀστέρα. Πραγματικά, ἐὰν μάθωμεν ποῖος εἶναι ὁ ἀστήρ καὶ ἀπὸ ποῦ προήρχετο, καὶ ἀκόμη, ἐὰν εἶναι ἓνας ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀστέρια, ἢ εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, B καὶ ἐὰν ἐκ φύσεως εἶναι ἀστήρ, ἢ μόνον κατὰ τὴν ἐμφάνισιν, τότε εὐκόλα θὰ ἀντιληφθῶμεν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα. Λοιπόν, ἀπὸ ποῦ θὰ γίνονταν φανερά αὐτὰ; Μὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ κείμενον. Ὅτι, δηλαδή, ὁ ἀστήρ δὲν ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς συνηθισμένους ἀστέρας, ἢ μᾶλλον οὔτε καν ἀστήρ, ὅπως νομίζω, ἀλλὰ κάποια δύναμις ἀόρατος, ἡ ὁποία ἔλαθεν αὐτὴν τὴν ὄψιν, εἶναι φανερόν κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν πορείαν του. Διότι

δὲν ὑπάρχει, πραγματικά δὲν ὑπάρχει κανένας ἀστήρ, ποῦ νὰ ἀκολουθῆ αὐτὴν τὴν πορείαν. Καθ' ὅσον, εἴτε τὸν ἥλιον ἀναφέρει, εἴτε τὴν σελήνην, εἴτε δλοὺς τοὺς ἄλλους ἀστέρας ἐν γένει, τοὺς βλέπομεν νὰ κινουῦνται ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν πρὸς τὴν δύσιν. Ἀντίθετα, αὐτὸς ὁ ἀστήρ ἐκινεῖτο ἀπὸ τὸν βορρᾶν πρὸς τὸν νότον, διότι, ὡς γνωστὸν, αὐτὴν τὴν θέσιν κατέχει ἡ Παλαιστίνη ἐν σχέσει πρὸς τὴν Περσίαν. Δεύτερον, καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθῶμεν αὐτό¹⁷. Ὁ Διηλαθὴ, δὲν φαίνεται μόνον κατὰ τὴν νύκτα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, ὅταν ὁ ἥλιος λάμπῃ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἀνήκει εἰς τὴν δύναμιν κανενὸς ἀστέρος, ἀλλ' οὔτε καὶ τῆς σελήνης, ἡ ὁποία, ἂν καὶ ὑπερέχῃ κατὰ τὴν φωτιστικὴν δύναμιν ὄλων τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἐν τούτοις χάνεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, μόλις θὰ φανῆ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Οὗτος, ὁ ἀστήρ μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἰδικῆς του λαμπρότητος ἐνίκησε καὶ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, ἀφοῦ ἀπεδείχθη πῶς Φωτεινὸς ἀπὸ αὐτὰς καὶ ἐλαμφε περισσότερο μέσα τῶσον ἄφθονον φῶς.

☉ Τρίτον, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἄλλοτε ἐφαίνετο καὶ ἄλλοτε ἐκρύπτετο. Διηλαθὴ, ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ἐφαίνετο καὶ ἐδείκνυε τὸν δρόμον πρὸς τὴν Παλαιστίνην εἰς τοὺς μάγους, μόλις ἐφθασαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐκρύθη. Ἐπειτα, ὁμοίως, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσουν, ἀφοῦ κατέστησαν γνωστὸν εἰς τὸν Ἡρώδη τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου των καὶ ὀπμακρύνθησαν ἀπὸ αὐτὸν, ἐμφανίζεται πάλιν¹⁸, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν κανονικὴν κίνησιν ἐνὸς ἀστέρος, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιαν πάρα πολὺ λογικὴν δύναμιν. Ἐπίσης, ὁ ἀστήρ αὐτὸς δὲν εἶχε ἰδικὴν του πορείαν, ἀλλ' ἐβάδιζεν, ὅταν ἔπρεπε νὰ προχωρήσουν οἱ μάγοι, καὶ παρέμενον ἀκίνητος, ὅταν ἐκείνοι ἐστάθμευαν, ρυθμίζων τὰ πάντα σύμφωνα μὲ τὴν ὑπάρχουσαν ἀνάγκην, ὅπως ἀκρι-

17. Ὅτι, διηλαθὴ, δὲν ἦτο συνηθισμένος ἀστήρ.

18. Τὰ ἐπιπέδια λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Χριστοστομοῦ περὶ τῆς ἐμφανίσεως καὶ ἐξαφανίσεως τοῦ ἀστέρος, δέον νὰ νοηθῶν ὡς ἐξῆς: ὁ ἀστήρ ὠδήγησε τοὺς μάγους εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐκεί ἐβάθη καὶ τὸν ἀνακίνησαν. μετὰ τὴν ἀναμείωσίν των ἀπὸ τὸν Ἡρώδη. Ἡ οὐσιῶς αὐτὴ δὲν προκίεται σαφῶς ἐκ τῶν ὅσων λέγει ὁ Ματθαῖος (2, 9, 10). ἀλλὰ δὲν δύναται καὶ νὰ ἀποκλεισθῆ, καθ' ὅσον δὲν εἰσάγει τίποτε τὸ διαφορετικόν, ἀλλὰ καί τι πληροτέρον.

βῶς ὁ στύλος τῆς νεφέλης ἔκανε τοὺς Ἰουδαίους νὰ σταθμεύουν ἢ νὰ βαδίζου, ὅταν ἔπρεπε¹⁹.

Β Τέταρτον, θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς καθαρά νὰ τὸ καταλάβῃ αὐτὸ ἀπὸ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἔκανε τὴν ὑπόδειξιν. Διηλαθὴ, δὲν ἐδείκνυε τὸν τόπον τῆς γεννήσεως παραμένων εἰς τὸν οὐρανόν, διότι ἔτσι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸν ἀντιληφθῶν οἱ μάγοι, ἀλλ' ἔκανε τὴν ὑπόδειξιν, ἀφοῦ κατῆλθε χαμηλά. Γνωρίζετε, θεθαία, καλά, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀστήρ ἕνα τόσον μικρὸν τόπον, ὅσον, διηλαθὴ, εἶναι φυσικὸν νὰ κατέχῃ μία καλύδη, ἢ μᾶλλον ὅσον εἶναι φυσικὸν νὰ καταλάβῃ τὸ σῶμα ἐνὸς μικροῦ παιδιοῦ. Συνεπῶς, ἐπειδὴ τὸ ὕψος ἦτο ἄπειρον, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐπισημάνῃ καὶ νὰ καταστήσῃ γνωστὸν εἰς αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐπέδιωκον νὰ τὸν γνωρίσουν, ἕνα τόσον τόσον μικρὸν. Καὶ αὐτὸ δύναται νὰ τὸ ἀντιληφθῆ ὁ καθένας ἀπὸ ὅ,τι συμβαίνει μὲ τὴν σελήνην, ἡ ὁποία, ἂν καὶ ὑπερέχῃ κατὰ τὴν φωτιστικὴν δύναμιν ὄλων τῶν ἄλλων ἀστέρων, δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εὐρίσκεται πληροῖον ὄλων τῶν κατοίκων τῆς οἰκουμένης, μοιῶντι αὐτοὶ εἶναι διεσκορπισμένοι εἰς δλόκληρον τὴν γῆν. Ὁ Πῆς μου, λοιπόν, μὲ ποῖον τρόπον θὰ ὑπεδείκνυεν ὁ ἀστήρ ἕνα τόσον στενὸν τόπον, ὅσος εἶναι ἡ φάτιχ καὶ ἡ καλύδη, ἐὰν δὲν ἄφηνε τὸ ὕψος του ἐκείνο καὶ δὲν κατέβαινε χαμηλά, καὶ μάλιστα δὲν ἴστατο ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ; Αὐτὸ δὲ ἄλλωστε ὑπεννόει καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν ἔλεγεν: «Καὶ νὰ ὁ ἀστήρ προηγέτο αὐτῶν, μέχρις οὗ ἦλθε καὶ ἐστάθη ἐπάνω εἰς τὸ μέρος, οὗ εὐρίσκετο τὸ παιδί»²⁰.

Βλέπετε, λοιπόν, μὲ πόσα ἐπιχειρήματα ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ ἀστήρ αὐτὸς δὲν ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἀστέρας ☉ καὶ ὅτι δὲν ἐνεφανίσθη σύμφωνα μὲ ὅσα συνέβαιναν εἰς τὰς ἄλλας γεννήσεις²¹.

Ἀλλὰ, τότε, διατί ἐνεφανίσθη; Μὰ, διὰ νὰ ἐλέγξῃ τὴν ἀναισθησίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ κάθε εὐκαιρίαν ἀπολογίας διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην των. Πραγματικά, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς ἐπρόκειτο νὰ καταργήσῃ τὸν παλαιὸν τρόπον ζωῆς καὶ νὰ προσκαλέσῃ δλόκληρον τὴν οἰκου-

19. Πρὸβλ. Ἐξῆδ. 13, 21 - 22. Ἀριθμ. 9, 15 ἐξ.

20. Ματθ. 2, 9.

21. Ὅπως ἐπίστευον, διηλαθὴ, οἱ ἀστρολόγοι.

μένην διὰ τὸν προσκυνῆση, ὥστε νὰ λατρεύεται εἰς κάθε σημεῖον τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνανθρωπήσεώς του ἀνοίγει τὴν θύραν τῆς εἰσόδου εἰς τοὺς ἔθνικοὺς²², ἐπειδὴ θέλει νὰ παραδειγματίσῃ τοὺς ὁμασθνοὺς του²³ διὰ μέσου τῶν ἀλλοφύλων. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, οἱ Ἰουδαῖοι ἤκουον τοὺς προφήτας νὰ ὁμιλοῦν συνεχῶς διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ, Ἐ χωρὶς νὰ εἶδον μεγάλην σημασίαν εἰς τοὺς λόγους των, ἐρρυθμίσεν ὁ Θεὸς τὰ πράγματα τοιοῦτοτρόπως, ὥστε καὶ δάρδαροι²⁴ νὰ ἔλθουν ἀπὸ χώραν μακρινήν, ἐπιδιώκοντες νὰ ἀνεύρουν τὸν βασιλέα αὐτῶν καὶ κατὰ συνέπειαν πληροφοροῦνται ἀπὸ τὸ σῶμα τῶν Περσῶν, ὅσα δὲν ἠνεύχοντο νὰ μάθουν ἀπὸ τοὺς προφήτας, ὥστε, ἐὰν μὲν ἔχουν ἀγαθὴν διάθεσιν, νὰ ἔχουν μίαν μεγάλην ἀφορμὴν διὰ νὰ πιστεύσουσιν, ἐνῶ, ἐὰν ἐρίζουν καὶ ἀντιλέγουν, νὰ μὴ ἔχουν πλέον καμμίαν δικαιολογίαν διὰ νὰ ἀπολογηθοῦν. Διότι, πραγματικά, τί θὰ ἠμποροῦσαν νὰ εἰπουν διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀπίστιαν των, ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθησαν τὸν Χριστόν, διὰ τὸν ὁποῖον ὠμίλησαν τόσοι προφῆται, ὅταν ἴδουν τοὺς μάγους νὰ τὸν πιστεύουν ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀστέρος καὶ νὰ προσκυνοῦν τὸν φανεῖτον Θεόν; Δηλαδὴ, ὅ,τι ἔκανε ὁ Θεὸς μὲ τοὺς Νινευίτας²⁵, ὅταν ἔστειλε τὸν Ἰωανῶν, καὶ ὅ,τι συνέβη μὲ τὴν Σαμαρείτιδα²⁶ καὶ τὴν Κανααναίαν²⁷, τὸ ἴδιον ἔγινε καὶ μὲ τοὺς μάγους. Ἐ Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν: «Οἱ ἄνθρωποι τῆς Νινευί θὰ ἐγερθοῦν... καὶ θὰ τὴν κρίνουν... καὶ ἡ βασίλισσα τοῦ νότου θὰ ἐγερθῆ καὶ θὰ κρίνη τὴν γενεάν αὐτῶν²⁸, διότι ἐκείνοι ἐπίστευσαν εἰς τὰς ἀσημάντους ἐνδείξεις, ἐνῶ αὐτοὶ δὲν ἐπίστευσαν οὔτε εἰς τὰς μεγίστας.

Προβάλλει, ὁμως, ἡ ἀπορία: Διὰ τί ὁ Θεὸς προσελίκεσε τοὺς μάγους εἰς τὴν πίστιν δι' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοῦ θεάματος; Μά, πῶς ἔπρεπε νὰ τὸ κἀνη; Νὰ ἀποστείλῃ μὴ-

22. Ὅπως ἀποκαλοῦνται οἱ μὴ Ἰουδαῖοι, οἱ εἰδωλολάτραι.

23. Τοὺς Ἰουδαίους.

24. Δηλαδὴ, οἱ μὴ Ἰουδαῖοι, οἱ εἰδωλολάτραι. Περδ. σημ. 29 τῆς ποροσῆς.

25. Περδ. τὸ εἶδλον τοῦ προφήτου Ἰωνά.

26. Περδ. Ἰων. 4, 4 ἔξ.

27. Περδ. Ματθ. 15, 21 ἔξ.

28. Ματθ. 12, 41 - 42.

πως προφήτας; Ἄλλ' οἱ μάγοι δὲν θὰ ἐδέχοντο τὴν μαρτυρίαν τῶν προφητῶν. Μήπως, πάλιν, ἔπρεπε νὰ ἀκουσθῆ φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Ἄλλὰ δὲν θὰ τὴν ἐπρόσεχαν. Ἡ ἔπρεπε νὰ ἀποστείλῃ κάποιοι ἄγγελον; Ἄλλ' οὔτε καὶ αὐτὸν θὰ τὸν ἐπίστευαν. Συνεπῶς, δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὰ ἀφῆσεν ὅλα αὐτὰ ὁ Θεὸς καὶ, **ΘΘ** δεικνύων μεγάλην συγκατάδασιν, τοὺς προσκαλεῖ διὰ μέσου γνωστῶν εἰς αὐτοὺς πραγμάτων, δηλαδὴ, τοὺς παρουσιάζει ἕνα ἀστέρα μεγάλον καὶ παράξενον, ὥστε νὰ τοὺς προσεήνησεν κατὰπληξιν μὲ τὸ μέγεθός του, τὴν λαμπρότητα τῆς ἐμφανισεώς του καὶ τὸν τρόπον τῆς πορείας του²⁹. Αὐτὰ μιμείται καὶ ὁ Παῦλος καὶ δι' αὐτὸ ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς Ἕλληνας μὲ ἀφορμὴν τὸν βωμὸν τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ καὶ ἐπικαλεῖται τὰς μαρτυρίας τῶν ποιητῶν των,³⁰ ἐνῶ, ὅταν ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Ἰουδαίους μνημονεύει τὴν περιτομὴν καὶ ἐν γένει ἀρχίζει τὴν διδασκαλίαν του ἀπὸ τὰς θυσίας δι' ὅσους ζοῦν σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, εἰς τὸν καθένα μας τὰ γνωστὰ πράγματα εἶναι ἀγαπητὰ, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι του διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης τὰ χρησιμοποιοῦν τοιοῦτοτρόπως. Ἐ Συνεπῶς, νὰ μὴ θεωρῆς ἀνάξιον τοῦ Θεοῦ τὸ γεγονός ὅτι ἐκάλεσε τοὺς μάγους διὰ μέσου τοῦ ἀστέρος, διότι ἔτσι ἀποδοκιμάζει καὶ ὅλας τὰς Ἰουδαϊκὰς συνηθείας, ὅπως εἶναι αἱ θυσίαι, αἱ καθαρμαὶ, αἱ νεομηνίαι, ἡ κιβωτὸς καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ναός. Διότι ὅλα αὐτὰ προήλθαν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν μαρίαν³¹.

Παρὰ ταῦτα ὁ Θεὸς, χάριτι τῆς σωτηρίας τῶν πλανηθέντων ἀνθρώπων, κατεδέχετο νὰ λατρεύεται μὲ ὅλα αὐτὰ, μὲ τὰ ὁποῖα καὶ οἱ εἰδωλολάτραι ἐλάτρουον τοὺς δαίμονας, ἀφοῦ τὰ παρήλλαξεν ὀλίγον, διὰ νὰ τοὺς ἀποξενώσῃ βαθμιαίως ἀπὸ τὴν συνήθειάν των καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ὑψηλὴν εὐσεβείαν. Τὸ ἴδιον, ἀκριδῶς, ἔκανε καὶ

29. Πράκτικα, δηλαδὴ, διὰ τὴν βίσην παιδαγωγικὴν ἰσχυρὴν τοῦ νὰ ἐκαστὸν ὁ δὴλάσκων ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ γνωστῶν εἰς τοὺς ἀστροφικὰς πραγματικῶν καὶ ἐντεῖθεν νὰ προσεγγίξῃ ἀσφαλέστερον εἰς τὰ βελτίτερα νόηματα.

30. Περδ. Περδ. 17, 29 - 24, 28.

31. Ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴν πίστιν, δηλαδὴ.

μέ τους μάγους, δηλαδή, έκανε την παραχώρησιν να τους προσκαλέσῃ με την εμφάνισιν του άστέρος, με αντικειμενικόν σκοπόν να τους άνεβάσῃ εἰς ύψηλότερα στρώματα πίστεως. C °Όταν, όμως, τους ώδήγησε και τους έφερε κοντά εἰς τήν φάτιν, τότε πλέον δέν όμιλεῖ πρὸς αὐτούς διά μέσου του άστέρος, αλλά διά μέσου του άγγέλου. "Ετσι, σιγά - σιγά έγιναν καλλίτεροι εἰς τήν πίστιν.

Τό ίδιον έκανε και με τους κατοίκους τῆς "Ασκάλωνος³² και τῆς Γάζης³³. Πραγματικά, όταν, δηλαδή, αἱ πέντε εκείναι πόλεις³⁴, έκυρίευσαν τήν κιθωτόν (τῆς διαθήκης), εδέχθησαν θανατηφόρον τιμωρίαν και δέν ήδύναντο να εθρουν τρόπον σωτηρίας από τά έπερχόμενα δεινά και, άφου εκάλεσαν τους μάντεις και κοινήν καθολικήν σύσκεψιν, εζήτουν να εθρουν τρόπον άπαλλαγῆς από τήν θεόσταλτον εκείνην πληγήν. "Επειτα, όταν τους συνεδούλευσαν οἱ μάντεις³⁵ ἵτι πρέπει να ζεύσουν δαμάλεις άγρίας και νεογενήτους εἰς τήν κιθωτόν και να τάς αφήσουν να προχωροῦν χωρίς οδηγόν, διότι έτσι θα εγένετο φανερόν, εάν ή νόσος προήρχετο από τον Θεόν ή ώφείλετο εἰς κάποιο τυχαίον γεγονός. (Εἶπαν, δηλαδή, εἰτι εάν σπάσουν τον ζυγόν εξ αίτίας τῆς άγριότητός των ή επιστρέψουν πρὸς τά νεογενήτά των, ώδηγοῦμεναι από τάς φωνάς των, τότε τό συμβῆν θα ήτο τυχαίον, ένψ, εάν προχωρήσουν σωστά, χωρίς να επιδράσουν καθόλου επάνω των οἱ μικροί των μικρών των, και δέν παραπλανηθοῦν, επίσης, από τό γεγονός εἰτι ή δρόμος τους ήτο άγνωστος, τότε είναι πλέον όλοφάνερον εἰτι τό χέρι του Θεού έχει εγγίσει τάς

32. "Ασκάλων. Είναι από τας πέντε άσιασάνδους άσμεράς πόλεις των Φιλιστικῶν, κειμένη μεταξὺ Γάζης και "Αζότου. "Ητο περίφημος διά τό έσθρον τῆς "Ασάστῆς και τήν πολεμικήν τῆς Ισραήλ. "Η φυλή του "Ιούδα πολλάς φορές εἶχεν καταστῆ έναντίον της, χωρίς όμως να κυριαρχή τῆς περιοχής (Πρόβλ. Κριτ. 1, 18. Α' Βασιλ. σελ. 6).

33. Είναι και αὐτή μία από τας πέντε μεγάλας πόλεις των Φιλιστικῶν, κειμένη νοτίως τῆς "Αζότου. Περὶ του ένταῦθα διαλαμβανόμενου περιστατικοῦ Πρόβλ. Α' Βασιλ. 5 εἰ.

34. Πρόκειται διά τας πόλεις των Φιλιστικῶν "Αζότον, Γάζην, "Ασκάλων, Γάζη και "Ασκωφόν, οἱ άπείαι άπείτελουν άμοσποδίζαν. Πρόβλ. Α' Βασιλ. 6, 17.

πόλεις αὐτάς). "Αφου, λοιπόν, έδωσαν αὐτάς τάς συμβουλὰς οἱ μάντεις, τάς έπίστευσαν οἱ κάτοικοι των πόλεων αὐτῶν και συνεμορφώθησαν πρὸς αὐτάς, και ή Θεός, δεικνύων πάλιν συγκατάδασιν, Β συνεφώνησε με τήν γνώμην των μάντεων και δέν εβούρησεν άνάξισόν του τό να πραγματοποιήσῃ τήν προφητείαν των μάντεων και να τους κόνη να θεωροῦνται άξιόπιστοι δι' οσα προείπαν εἰς τήν περίπτωσιν εκείνην. Διότι εἶχε μεγαλύτερον σπουδαιότητα εἰτι έπιτυχάνετο, τό να παραδεχθοῦν, δηλαδή, οἱ ίδιοι οἱ αντίπαλοι τήν δύναμιν του Θεού και να όμιλήσουν υπέρ αὐτοῦ οἱ διδάσκαλοι των άπίστων.

"Αλλά και πολλά άλλα παρόμοια γεγονότα ήμπορεῖ να ίδῃ ή καθένος εἰτι έπραγματοποίησε κατά συγκατάδασιν ή Θεός. Πραγματικά, και τό περιστατικόν τῆς έγγαστριμύθου³⁶ εἰς αὐτήν τήν συγκατάδασιν του Θεού ώφείλεται, και, ύστερα από οσα ελέχθησαν, θα ήμπορούσατε και μόνοι σας να τό εξηγήσετε.

"Όσον άφορᾷ εἰς τον άστέρα, αὐτά εἶχα να σῶς εἶπω. C "Εσεῖς, όμως, είναι δυνατόν να εἴπετε και περισσότερα. Διότι λέγει ή Γραφή "Δώσε άφορμήν εἰς τον σοφόν και θα καταστῇ σοφώτερος"³⁷.

Τώρα, πλέον, πρέπει να επανέλθωμεν εἰς τήν αρχήν του αναγνώματος. Ποια είναι ή αρχή αὐτή; *°Όταν δέ ή "Ιησοῦς εγεννήθη εἰς τήν Βηθλεέμ τῆς "Ιουδαίας κατά τάς ημέρας του βασιλέως "Ηρώδου, εβθασαν μάγοι από τά μέρη τῆς ανατολῆς εἰς τά "Ιεροσόλυμα"³⁷.

Οἱ μάγοι ήκολούθησαν τον άστέρα, ή οποιός τους ώδήγει, αντίθετα, οἱ "Ιουδαίοι, άν και οἱ προφήται ώμίλων, δέν έπίστευσαν. Διά ποῖον, όμως, λόγον μάς αναφέρει (ή εὐαγγελιστής) τον χρόνον και τον τόπον, με τό να εἴπη "εἰς τήν Βηθλεέμ κατά τάς ημέρας του βασιλέως "Ηρώδου";³⁸ Καί, άκόμη, διαιτι προσθέτει και τό άξίωμα; "Α-

35. Πρόβλ. Α' Βασιλ. 28 εἰ. — "Εργαστηριόμοις λέγεται ή συνέμνευς να όμιλή χωρίς να χρησιμοποιή τά χεῖρα δι' εἰδικῆς άσπίστως των φωνητικῶν όργάνων. "Εδῶ πρόκειται διά γυναῖκα ματικειμένην εἰς τῆς κοιλίας της.

36. Παροιμ. 9, 9.

37. Ματθ. 2, 1.

ναφέρει, λοιπόν, τὸ ἄξιωμα, ἐπειδὴ ὑπῆρξε καὶ ἄλλος Ἡρώδης³⁹, ὁ ὁποῖος ἐφόνευσε τὸν Ἰωάννην (τὸν Πρόδρομον). Ἐκεῖνος, ὁμοίως, ἦτο τετράρχης⁴⁰, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ ἦτο βασιλεὺς. Ἐπίσης, ἀναφέρει τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον, διὰ τὴν μὲν ἀπευθυμίσθη παλαιὰς προφητείας, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὴν μὲν μίαν προεφῆτευσε ὁ Μιχαίας, ὅταν λέγῃ: «Καὶ σὺ, θηθλεέμ, ποῦ περιλαμβάνεσαι εἰς τὴν χώραν τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα; δὲν εἶσαι καθόλου ἀσήμαντος ἀπὸ τὰς πρωτεύουσας πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἡγεμονεῦσιν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα⁴¹, τὴν δὲ ἄλλην ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, ὀρίζων ἐπακριδῶς τὸν χρόνον καὶ παρέχων σαφῆς σημεῖον τῆς ἐλευσεως τοῦ Κυρίου: «Δὲν θὰ ἐκλείψῃ», λέγει, «ἄρχων ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα καὶ ἀρχηγὸς ἐκ τῆς γενεᾶς του, μέχρις ὅτου ἐκπληρωθοῦν τὰ ἀποτεταμειμένα εἰς Κάποιον, Β καὶ αὐτὸς ὁ Κάποιος θὰ εἶναι ἡ ἀναμνητὴ τῶν λαῶν»⁴¹.

Ἀξίζει, ὁμοίως, καὶ τὸ ἐξῆς νὰ εξετάσωμεν, πῶς, δηλαδή, ἀπεφάσισαν οἱ μάγοι νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὸ τὸ ταξίδι καὶ ποῖος τοὺς παρεκίνησεν εἰς αὐτό. Διότι μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ἔργον τοῦ ἀστέρος μόνον, ἀλλὰ

39. Πρόκειται διὰ τὸν Ἡρώδη Ἀντίπαν, υἱὸν τοῦ Μεγάλου Ἡρώδου (βλέπε σημ. 2 τῆς παραύσης) καὶ τῆς σαμαρείτιδος Μελθάνης, Τετράρχης τῆς Γαλιλαίας (Λουκ. 8, 1) καὶ τῆς Περσίας (4 π.Χ. - 39 π.Χ.). Ἦτο θεοκύριος καὶ ἀνάκτορος. Ἐστὶν περιηγητικῶς μετὰ τὴν ἀνεγέρσιν τοῦ Ἡεροδῶδα, σύμβουλον τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου Ἡεροδου (Ματθ. 14), ἔχων ἐπιδαύσει τὴν ἑαυτοῦ τὴν γυναῖκα. Τὴν ἀνάστασιν ζήτην τοῦ ἐπισημάνειν ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς καὶ δι' αὐτὸ ὁ Ἡρώδης τὸν ἀπεκεφάλισε μετὰ τὸν δεῖπνον, τὸν ὁποῖον ἔδωκε εἰς τὴν Σαλιόμην καὶ τὴν Ἡεροδῶδα. ἠθέλησε νὰ γνωρίσῃ τὸν Χριστὸν (Λουκ. 2, 7 - 9) καὶ τὸν ἀνέκρινεν ὅταν τοῦ τὸν ἐπεταίεν ὁ Πάπτος (Λουκ. 28, 7 - 15). Ὁ Κάποιος τὸν εἶχεν ἀνακαλέσει «ἐλλοκόσιαν» (Λουκ. 18, 31), ὅταν τοῦ μετέδωσαν ὅτι ἤθελε νὰ τὸν θανατώσῃ. Ἀπέθανεν ἐξόριστος εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

40. Τετράρχης καλεῖται ὁ κυβερνήτης τοῦ τετάρτου μέρους μιᾶς ἑλληνικῆς καὶ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκῆς ἐπισημίας καὶ ἐν γένει καθεῖς ἄρχων ὑποκειμένου μικροῦ τόπου. Πρβλ. καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ἀνωτέρου σημείωσιν.

41. Ματθ. 2, 2, Ματθ. 2, 6.

42. Γεν. 49, 9.

καὶ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκίνησε τὴν ψυχὴν τοὺς. Ὅπως ἔκανε καὶ εἰς τὸν Κύρον⁴², ὅταν τὸν προετοίμαζε νὰ ἀπελευθερώσῃ τοὺς Ἰουδαίους⁴³. Βέβαια, ἡ ἐπιτελέγεια αὐτῆ τοῦ Θεοῦ δὲν ἐξεδηλώθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ καταργήσῃ τὸ αὐτεξούσιον αὐτῶν, διότι καὶ ὅταν ἐκάλεσε τὸν Παῦλον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ⁴⁴ διὰ φωνῆς, ἐφανέρωσε καὶ τὴν χάριν τὴν ἰδικὴν του, ἀλλὰ καὶ τοῦ Παύλου τὴν ὑπακοήν.

Διατὶ, ὁμοίως, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν τὸ ἐφανέρωσεν εἰς ὅλους τοὺς μάγους; Διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν ὅλοι, C καὶ ἀκόμη, διότι ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ πλέον κατάλληλοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὅπως, ἐνῶ ἐχάνοντο ἀναρίθμητα ἔθνη, μόνον πρὸς τοὺς Νινευίτας ἀπεστάλη ὁ προφήτης καὶ ἐνῶ δύο λησταὶ ἦσαν κοντὰ εἰς τὸν σταυρὸν, ἐσώθη δὲ μόνον ὁ ἕνας.

Πρόσεξε, λοιπόν, τὴν ἀρετὴν τῶν μάγων, ὅπως ἀποδεικνύεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα τοὺς παρεκίνησαν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν φάτιχην, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ θάρρος μετὰ τὸ ὁποῖον ἐνήργησαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Πραγματικῶς, διὰ τὴν μὴ θεωρηθῶν ὅτι εἶναι τίποτε ὑποποιοί, ἀναφέρουν τὸν ὁδηγὸν των, τὸ μήκος τοῦ δρόμου των καὶ ἀποδεικνύουν τὴν γενναϊότητά των μετὰ τὸ νὰ ἔλθουν. Διότι λέγουσιν: «ἦλθαμε νὰ τὸν προσκυνήσωμεν»⁴⁵, **13** χωρὶς νὰ φοβηθῶν τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ βασιλέως τῶν ἐξουσιῶν. Συνεπῶς, πιστεύω ὅτι αὐτοὶ θὰ ἔγιναν διδασκαλοὶ τῶν ὁμοθετῶν των μετὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν πατρίδα των. Διότι ἀφοῦ ἐδῶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα δὲν παρέλειψαν νὰ ἀνακοινώσουν αὐτό, πολὺ περισσότερον θὰ ὠμίλουν μετὰ θάρρος εἰς τὴν πατρίδα των, ὅστερα μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐντολήν του

42. Κύρος ὁ Β'. Πῶς τοῦ Καυκάσιον Α' καὶ τῆς Μανδάνης, Ἰουδαίου τοῦ παρσικῆ βασιλείου. Ἀνήλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ 559 π.Χ. καὶ ἐργασματοποίησεν πολλὰς κατακτήσεις. Κατὰ τὸ ἔτος 548 κατέλαβε τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν χώραν των καὶ νὰ ἀνοικοδομήσων τὸν ναὸν των. (Πρβλ. R' Παράλ. 36, 22 ἔξ., R' Ἐσθ. 1 ἔξ., Ἡσ. 44, 28 καὶ 45, 1 Δαν. 1, 21, 8; 28 καὶ 10, 1).

43. Ἐκ τῆς ἀρχαϊκῆς τῆς Βαβυλῶνος.

44. Πρβλ. Πράξ. 9 ἔξ.

ἀγγέλου⁴⁶ καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ προφήτου⁴⁷.

«Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Ἡρώδης», λέγει, «ἐταράχθη καὶ μαζί του ὅλη ἡ πόλις τῶν Ἱεροσολύμων»⁴⁸.

Καὶ ὁ μὲν Ἡρώδης ἦτο φυσικὸν νὰ ταραχθῆ, ἐπειδὴ ἦτο βασιλεὺς καὶ ἐφοβήθη διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὰ παιδιὰ του. Ἀλλὰ τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ ποίον λόγον ταρασσονται; Βέβαια, οἱ προφῆται εἶχαν κηρύξει ἀπὸ παλαιὰ τὸν Ἰησοῦν ὡς σωτῆρα, εὐεργέτην καὶ ἐλευθερωτὴν. Μὰ, τότε, διατί ἐταράχθησαν; Β' Ἡ ταραχὴ τῶν πηγάζει ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἀντιλήψιν, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἀπεστρέφοντο τὸν Θεόν, καὶ ὅταν ἀκόμη τοὺς εὐηργέται, καὶ ἐνεθυμούντο τὰ κρίματα τῆς Αἰγύπτου, μολονότι ἦσαν τελείως ἐλεύθεροι. Σὺ, ὁμῶς, πρόσεξε τὴν ἀκριβείαν μὲ τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦν οἱ προφῆται. Πραγματικά, καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ γεγονός τὸ προσεφῆτευσεν ὁ προφήτης πρὸ πολλοῦ, ὅταν λέγῃ· «Θὰ ἐπιθυμοῦν (οἱ ἄνθρωποι), ὅπως παραδοθῶν εἰς τὸ πῦρ, διότι θὰ γεννηθῆ χάριν ἡμῶν παιδίων. Ὁ υἱὸς οὗτος θὰ δοθῆ χάριν ἡμῶν»⁴⁹.

Μολονότι ἐταράχθησαν, ἐν ταῦτοις δὲν ζητοῦν νὰ ἴδουν καὶ τὸ γεγονός, οὐτε ἀκολουθοῦν τοὺς μάγους οὐτε ἐρευνοῦν διὰ νὰ μάθουν. Τόσον πολὺ δὺσπιστοι ἦσαν, λαϊκόν, καὶ πῖο ἀμελεῖς ἀπὸ ὄλους. Βέβαια, ἔπρεπε νὰ υπερφανεύωνται⁵⁰, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐγεννήθη πλησίον τῶν καὶ προσεῖλκυσε τοὺς κατοίκους τῆς Περείας C καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἔχουν τοὺς πάντας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν, δεδομένου ὅτι ἡ κατάστασις ἔβαινε πρὸς τὸ καλλίτερον καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ ἐξουσία Του ἀπεδείχθη τόσον ἐνδοξος. Καί, ὁμῶς,

45. Ματθ. 2, 2.

46. Πρὸς Ματθ. 2, 12.

47. Πρὸς Ματθ. 2, 6.

48. Ματθ. 2, 3.

49. Ἱερ. 9, 5 - 6. — Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι· Κάθε κλοπιμαῖον καὶ ἀπειρημαῖον ἐκ τῆς ἀδικίας θὰ ἀποδοθῆ ὑπὸ τὴν οὐκίαν τοῦ Μεσσοῦ μετανοούντων εἰς τοὺς ἀδικούντας κατὰ τὸν ὅποιον θὰ ζήτησον συγγνώμην καὶ συμπύλωσιν. Οἱ ἴδιοι θὰ ἐκθωμῶν ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ κερρίσκων ἀπὸ τὴν φωτιάν πρὸς καλλίτερον καθαρῶσιν τῶν ἀμαρτιῶν τῶν.

50. Οἱ Ἱεροσολύματι.

οὔτε ἔτσι γίνονται καλλίτεροι, μολονότι πρόσφατα εἶχαν ἀπελευθερωθῆ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Περσῶν. Πραγματικά, ἦτο φυσικὸν νὰ ἀντιληφθοῦν, ἂν καὶ δὲν ἐγνώριζαν τίποτε ἀπὸ τὰ ἀπόρητα καὶ ὑψηλά, ἀλλ' ἔκριναν στηριζόμενοι εἰς τὸ παρὸν μόνον, ὅτι, ~~ἐ~~ ἀφοῦ τρέμουν τόσον πολὺ τὸν βασιλέα μας μόλις ἐγεννήθη, πολὺ περισσότερο θὰ τὸν φοβηθοῦν, ὅταν μεγαλώσῃ, καὶ θὰ τὸν ὑπακούουν, ὥστε ἡ βασιλεία μας θ' ἀποβῆ πῖο ἐνδοξος τῆς βαρβαρικῆς. Τίποτε, ὁμῶς, ἀπὸ αὐτὰ δὲν κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ νωθρότης καὶ συγχρόνως ὁ φθόνος τῶν. Δι' αὐτὸ καὶ τὰ δύο αὐτὰ πάθη πρέπει νὰ τὰ ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τὸ μυαλό μας καὶ ὁποῖος σκοπεύει νὰ περῶσῃ εἰς τὴν παράταξιν αὐτὴν πρέπει νὰ καταστήσῃ τὸν ἑαυτὸν του ὀρμητικώτερον τῆς φωτιᾶς. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· «Ἦλθα νὰ θάλω φωτιὰ εἰς τὴν γῆν καὶ τί ἄλλο περισσότερο θέλω, ἐάν τώρα πλέον ἦναφεν ἡ φωτιὰ αὐτή;»⁵¹. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐμφανίζεται μὲ τὴν μορφήν τῆς φωτιᾶς⁵².

Ἀντίθετα, ἡμεῖς ἔχομεν γίνει ψυχρότεροι ἀπὸ τὴν στάχτη καὶ πῖο νεκροὶ ἀπὸ τοὺς νεκρούς, Β' ἐνῶ δέλομεν τὸν Παῦλον νὰ περῶ ὑψηλότερα ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ⁵³, νὰ εἶναι πῖο ὀρμητικὸς ἀπὸ τὴν φωτιὰ ἐν γένει, νὰ νικῶ καὶ νὰ υπερβαίνῃ γενικῶς ὅλα τὰ ἐπίγεια, τὰ οὐράνια, τὰ παρόντα, τὰ μέλλοντα, τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα. Ἐάν, ὁμῶς, νομιζῆς ὅτι τὸ

51. Λουκ. 12, 49. — Διὰ τὰ καταστῶν ἀντιλήπτὰ τὰ λεγόμενα ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Χρυσόστομου, προσθέτομεν τὸ ἄς ἂν χωρίον τοῦ Λουκῆ ἐν ἐρμηνευτικῇ μεταφράσει· «Ἦλθα νὰ ἀνάψω λαμπράν, ἡ ὁποία εἰς μὲν τὰς καλοπροαίρετους καρδίας θὰ ἐμβόλη φλογερὴν ἀγάπην καὶ ἔλπιν διὰ τὸν Θεόν, εἰς δὲ τοὺς κακοπροαίρετους καὶ δυστάκτους θὰ ἐκπέσῃ φανατικὴν μίσην. Καὶ ἔτσι θὰ χωρισθῶν οἱ κιστοὶ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους. Τοῦ πολέμου τοῦτο τοῦ πνευματικοῦ τὴν φωνὰ ἦλθα νὰ ὀφρῶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν. Καὶ τί ἄλλο περισσότερο θέλω, ἐάν τώρα πλέον ἦναφεν ἡ φωτιὰ αὐτή;».

52. Πρὸς Πρὸς 2, 8 - 4.

53. Διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης δηλοῦται τὸ ὕψος τῶν πνευματικῶν κτήσεων τοῦ Παύλου. Ὁ τῆσος αὐτὸς τῆς διακονίας εἶναι συνήθως εἰς τὴν Γραφὴν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην.

παράδειγμα εκείνου είναι ανώτερον από τὰς ἰδικὰς σου δυνάμεις, αὐτὴ ἀκριδῶς ἢ ἀντίληψις προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν σου. (Διότι τί εἶχε περισσότερο ἀπὸ ἐσένα ὁ Παῦλος, ὥστε νὰ ὑποστηρίξῃς ὅτι σοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ δεῖξῃς τὸν ἴδιον μὲ ἐκείνον (ἤλαν;) Ἐννοεῖ τὴν χαρὰν, ἢ ὅποια προέρχεται ἀπὸ τὰ δάκρυα αὐτά. Δηλαδή, ὅπως ἀκριδῶς ἢ κατὰ κόσμον χαρὰ συντροφεύεται ἀπὸ τὴν λύπην, ἔτσι καὶ τὰ κατὰ Θεὸν δάκρυα προσφέρουν συνεχῆ καὶ ἀμείραντον χαρὰν. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἡ πόρνη κατέστη πῶς σεμνὴ ἀπὸ τὰς παρθένοῦς, ὅταν τὴν ἐκυρίευσεν αὐτὸ τὸ πῦρ. Δηλαδή, ἀφοῦ ἐθερμάνθη πνευματικῶς μὲ τὴν μετάνοιαν, ἐν συνεχείᾳ, ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην τῆς πρὸς τὸν Χριστόν, κατελήφθη ἀπὸ θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμόν καὶ ἔβλεπε τὰς τριχὰς τῆς κεφαλῆς τῆς, ἔβρεχε μὲ τὰ δάκρυά τῆς τὰ ἅγια πόδια τοῦ Ἰησοῦ, τὰ ἑσκούτιζε μὲ τὰ μαλλιά τῆς καὶ ἔχυνε τὸ πολύτιμον μύρον.⁵⁵ Ὅλα αὐτά, θέβαια, ἐγένοντο ἐξωτερικά, ὅσα, ὅμως, ἐλάμβανον χώραν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς C ἦταν πῶς θερμὰ ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά σημεῖα καὶ τὰ ἔβλεπε μόνον ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, λοιπόν, καὶ ὁ καθένας μας, ὅταν ἀκούῃ τὰ γεγονότα αὐτά, χαίρεται μαζί τῆς, εὐχαριστεῖται μὲ τὰ κατορθώματά τῆς καὶ τῆς συγχωρεῖ ὅλα τὰ ἁμαρτήματά τῆς.

Ἐάν, ὅμως, ἡμεῖς οἱ πονηροὶ καταλήγωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν⁵⁶, σκέψου ποῖαν συγχώρησιν θὰ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν φιλόνηρον Θεὸν καὶ πόσα ἀγαθὰ θὰ ἀπέκτησεν ἀπὸ τὴν μετάνοιά τῆς, **57** πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς παροχής τῶν δώρων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.⁵⁸ Δηλαδή, ὅπως ἀκριδῶς ὑστερὰ ἀπὸ μίαν σφοδρὰν καταγιγίβα ὁ αὐρανὸς φαίνεται πῶς καθαρὸς, ἔτσι καὶ, ὅταν τρέξουν τὰ δάκρυα, ἐπέρχεται γαλήνη καὶ ἡσυχία καὶ διαλύεται τὸ σκοτάδι τῆς ψυχῆς, τὸ ὁποῖον δημιουργοῦν τὰ ἁμαρτήματά μας. Καὶ ὅπως μὲ τὸ

54. Δηλαδή, τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ κάθε ὀμιλῶν δάκρυ.

καὶ ὁ Χριστός, πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους μακαρίζει, ὅταν λέγῃ: «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πενθοῦν διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν»⁵⁹.

Ἐννοεῖ τὴν χαρὰν, ἢ ὅποια προέρχεται ἀπὸ τὴν ἔννοιαν μὲ τὸν Κύριον».⁵⁶ Ἐννοεῖ τὴν χαρὰν, ἢ ὅποια προέρχεται ἀπὸ τὰ δάκρυα αὐτά. Δηλαδή, ὅπως ἀκριδῶς ἢ κατὰ κόσμον χαρὰ συντροφεύεται ἀπὸ τὴν λύπην, ἔτσι καὶ τὰ κατὰ Θεὸν δάκρυα προσφέρουν συνεχῆ καὶ ἀμείραντον χαρὰν. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἡ πόρνη κατέστη πῶς σεμνὴ ἀπὸ τὰς παρθένοῦς, ὅταν τὴν ἐκυρίευσεν αὐτὸ τὸ πῦρ. Δηλαδή, ἀφοῦ ἐθερμάνθη πνευματικῶς μὲ τὴν μετάνοιαν, ἐν συνεχείᾳ, ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην τῆς πρὸς τὸν Χριστόν, κατελήφθη ἀπὸ θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμόν καὶ ἔβλεπε τὰς τριχὰς τῆς κεφαλῆς τῆς, ἔβρεχε μὲ τὰ δάκρυά τῆς τὰ ἅγια πόδια τοῦ Ἰησοῦ, τὰ ἑσκούτιζε μὲ τὰ μαλλιά τῆς καὶ ἔχυνε τὸ πολύτιμον μύρον.⁵⁷ Ὅλα αὐτά, θέβαια, ἐγένοντο ἐξωτερικά, ὅσα, ὅμως, ἐλάμβανον χώραν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς C ἦταν πῶς θερμὰ ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά σημεῖα καὶ τὰ ἔβλεπε μόνον ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, λοιπόν, καὶ ὁ καθένας μας, ὅταν ἀκούῃ τὰ γεγονότα αὐτά, χαίρεται μαζί τῆς, εὐχαριστεῖται μὲ τὰ κατορθώματά τῆς καὶ τῆς συγχωρεῖ ὅλα τὰ ἁμαρτήματά τῆς.

Ἐάν, ὅμως, ἡμεῖς οἱ πονηροὶ καταλήγωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν⁵⁸, σκέψου ποῖαν συγχώρησιν θὰ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν φιλόνηρον Θεὸν καὶ πόσα ἀγαθὰ θὰ ἀπέκτησεν ἀπὸ τὴν μετάνοιά τῆς, **59** πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς παροχής τῶν δώρων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.⁵⁹ Δηλαδή, ὅπως ἀκριδῶς ὑστερὰ ἀπὸ μίαν σφοδρὰν καταγιγίβα ὁ αὐρανὸς φαίνεται πῶς καθαρὸς, ἔτσι καὶ, ὅταν τρέξουν τὰ δάκρυα, ἐπέρχεται γαλήνη καὶ ἡσυχία καὶ διαλύεται τὸ σκοτάδι τῆς ψυχῆς, τὸ ὁποῖον δημιουργοῦν τὰ ἁμαρτήματά μας. Καὶ ὅπως μὲ τὸ

55. Ματθ. 5, 4.

56. Φίλιπ. 4, 4.

57. Ματθ. 26, 7 - 16. Μάρκ. 14, 3 - 5. Λουκ. 7, 37 - 50.

58. Δηλαδή, τὴν συγχωροῦμεν.

59. Πρὸ τῆς τελικῆς κρίσεως, ὅτε ἕκαστος θὰ λάβῃ ἀμοιβὴν ἀνάλογον πρὸς τὰ ἔργα του.

ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὸ νερὸ ⁶⁰ καθοριζόμεθα ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, ἔτσι καὶ μὲ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας καὶ τὴν ἐξομολόγησιν καθοριζόμεθα ἐκ νεοῦ, ἐάν, φυσικά, δὲν προβαίνωμεν εἰς τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς μὲ στόχον τὴν ἐπίδειξιν καὶ τὴν φιλοδοξίαν. Διότι ἐκείνη ἡ γυναίκα, ἡ ὅποια δακρύζει διὰ τὴν ἐπιτύχη τῶν παραπάνω σκοποῦς, θὰ ἔλεγα ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ κατηγορηθῇ περισσότερο ἀπὸ ἐκείνην, ἡ ὅποια καλλωπίζει τὸ πρόσωπόν της, δάφουσα τὰ μάτια της καὶ χρησιμοποιοῦσα ἄλλα καλλυντικά. Ἐγὼ, ὅμως, ζητῶ ἐκεῖνα τὰ δάκρυα, ποῦ δὲν τρέχουν χάριν ἐπιδείξεως, ἀλλὰ τρέχουν διὰ τὸ νὰ φέρουν κατάνυξιν, ποῦ τρέχουν κρυφὰ καὶ εἰς μέρη μυστικά, Ἐ χωρὶς νὰ τὰ βλέπῃ κανένας, ἀλλὰ στάζουν ἡρεμα καὶ ἀθόρυβα, ποῦ ἀναβλύζουν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, ποῦ τρέχουν, ὅταν κάποιος θλιβεται καὶ αἰσθάνεται ὀδύνην διὰ τὰς ἀμαρτίας, ποῦ τηγάζουν μόνον διὰ τὸν Θεόν, ὅπως ἦταν τὰ δάκρυα τῆς Ἄννης· «Διότι τὰ χεῖλη αὐτῆς», λέγει ἡ Γραφή, «ἐκινούντο, ἀλλὰ ἡ φωνὴ τῆς δὲν ἠκούετο» ⁶¹. Μά, τὰ δάκρυα μόνον τῶν ἀφηναν φωνῆν πὸ ἰσχυρὰν ἀπὸ τὴν σάλπιγγα. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς ἠνοίξε τὴν μήτραν της καὶ μετέβαλε τὴν σκληρὰν πέτραν εἰς μαλακὴν γῆν.

Ἄν, λοιπόν, καὶ σὺ δακρύζης μὲ αὐτὴν τὴν διάθεσιν, τότε γίνεσαι μιμητὴς τοῦ Κυρίου, ὁ ὅποιος ἐδάκρυσε διὰ τὸν φίλον τοῦ Λάζαρον ⁶² καὶ διὰ τὴν ἐπικειμένην καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ ⁶³ καὶ ἐταράχθη διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα ⁶⁴. Εἶναι, βέβαια, δυνατόν εἰς πολλὰς περιπτώσεις νὰ ἴδῃς τὸν Κύριον ὁ ἐκδηλῶν τὴν λύπην του μὲ δάκρυα, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸν ἴδῃς νὰ γελά ὅτε μίαν φοράν, ὅτε, ἀκόμη, νὰ μειδιᾷ μὲ ἡρεμίαν, διότι κανένας ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστὰς δὲν ἔγραψε κάτι παρόμοιον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔγραψεν ὁ ἴδιος διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὅτι ἐδάκρυσε καὶ ὅτι ἐπὶ τριετίαν κάθε νύκτα καὶ ἡμέ-

ραν ἔκανε τὸ ἴδιον ⁶⁵. Καὶ ἄλλοι ἐπίσης λέγουν τὸ ἴδιον δι' αὐτόν. Ἀντίθετα, ὅτε ὁ ἴδιος ὅτε κανένας ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀναφέρει ὅτι ἐγέλασεν (ὁ Παῦλος), ὄχι μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὅποιοσδήποτε ἄλλος ἀπὸ τοὺς ὁμοίους του. ⁶⁶ Μόνον διὰ τὴν Σάρραν λέγεται αὐτὸ ⁶⁷. ὅταν, βέβαια, ἐπετιμήθη διὰ τὴν ἐνέργειάν της, καὶ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Νῶε, ὅταν καὶ αὐτὸς ἔχασε τὴν ἐλευθερίαν του καὶ ἐγινε δοῦλος ⁶⁸.

Ὅταν λέγω αὐτὰ, δὲν ἀπαγορεύω τὸν γέλωτα, ἀλλὰ τὴν ἔξω τῶν ὀρίων εὐθυμίαν. Πές μου, ὅμως, διατὶ θριαμβολογεῖς καὶ ζῆς μὲ μαλθακότητα, καθ' ἣν στιγμὴν εἶσαι ἐνοχος διὰ τόσας πολλὰς παραβάσεις καὶ πρόκειται νὰ ἐμφανισθῆς ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ δικαστηρίου διὰ νὰ λογοδοτήσῃς λεπτομερῶς δι' ἅλας τὰς ἐπὶ τῆς γῆς πράξεις σου; Πραγματικά, θὰ δώσωμεν λόγον δι' ὅσα ἐπράξαμεν εἴτε μὲ τὴν θέλησίν μας εἴτε χωρὶς τὴν θέλησίν μας. «Διότι ὅποιος θὰ μὲ ἀρνηθῆ», λέγει ὁ Κύριος, «ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, θὰ τὸν ἀρνηθῶ καὶ ἐγὼ ἐμπρὸς εἰς τὸν Πατέρα μου» ⁶⁹. Καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἀκούσιος ἡ ἀρνήσις αὐτοῦ τοῦ εἶδους, Ἐ ἐν τούτοις δὲν ἀποφεύγει τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν εἴμεθα ὑπεύθυνοι, δηλαδή, καὶ δι' ὅσα γνωρίζομεν καὶ δι' ὅσα ἀγνωσοῦμεν. Βέβαια, «δὲν συναισθάνομαι τίποτε κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἀλλὰ μὲ αὐτὸ δὲν εἶμαι δικαιωμένος» ⁷⁰, λέγει ὁ Παῦλος. Συνεπῶς, εἴμεθα ὑπεύθυνοι δι' ὅσα ἀμαρτάνομεν εἴτε ἐν γνώσει εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ μας. «Δίδω μαρτυρίαν δι' αὐτούς», λέγει, «ὅτι ἔχουν ζῆλον Θεοῦ, ἀλλ' ὄχι μὲ ἐπίγνωσιν» ⁷¹. Αὐτὸ, ὅμως, δὲν εἶναι ἄρκετόν διὰ νὰ στηρίξῃ τὴν ἀπαλογίαν τους. Καὶ γράφων πρὸς τοὺς Κορινθίους ἔλεγεν: «Φοδοῦμαι ὅμως μήπως, ὅπως ὁ ὄφις ἐξηπάτησε μὲ τὴν πανουργίαν του τὴν Ἐδᾶν, ἔτσι διαφθαροῦν αἱ σκέψεις σας καὶ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ

60. Ἐννοεῖ τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος καὶ τὴν δι' αὐτοῦ ἐκτεταχθεμένην πνευματικὴν καθαίρεσιν.

61. Α' Βασίλ. 1, 18.

62. Πράξ. Ἰωάν. 11, 35.

63. Πράξ. Λουκ. 19, 41.

64. Πράξ. Ἰωάν. 13, 21.

65. Πράξ. Πράξ. 20, 31.

66. Πράξ. Γεν. 18, 12 - 14.

67. Πράξ. Γεν. 9, 20 ἔξ.

68. Ματθ. 10, 28.

69. Α' Κορινθ. 4, 4.

70. Ρωμ. 10, 2.

τὴν εὐκρινῆ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Χριστόν»⁷¹.
 Ἄφου, λοιπόν, πρόκειται νὰ δώσῃς λόγον διὰ τόσας πολλὰς παραβάσεις, κάθῃσαι καὶ γέλῃς καὶ ἀστεϊζεσαι καὶ ὀπορροφῶν τὴν προσοχὴν σου αἱ ἀπολαύσεις; Ἐ βέβαια, ἐρωτῆς, ἐάν δὲν κάνω αὐτά, ἀλλὰ πενθῶ συνεχῶς, ποία θὰ εἶναι ἡ ὠφέλεια; Εἶναι πολὺ μεγάλη, καὶ μάλιστα τόσον μεγάλη ἡ ὠφέλεια, ὥστε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν περιγράψῃ οὔτε ὁ λόγος. Πραγματικά, ἐνῶ εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, μετὰ τὴν ἐκδοσὴν τῆς ἀποφάσεως, δὲν ἤμπορεῖς νὰ ἀποφύγῃς τὴν ποινὴν, ὅσον καὶ ἂν δακρύσῃς, εἰς τὴν περίπτωσίν μας, ὅμως, ἐάν στενάξῃς μόνον ἀπὸ λύπην, ἀνασκευάζεις τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν καὶ εὐρίσκεις συγχώρησιν. **✠** Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς πολλὰ μᾶς λέγει διὰ τὸ πένθος⁷² καὶ μακαρίζει τοὺς πενθοῦντας, ἐνῶ ἐλεεινολογεῖ τοὺς ἀσυστόλως γελῶντας. Πραγματικά, ἡ ὀμηνυρίς μας αὐτὴ δὲν ἔχει ὡς σκοπὸν τὸν γέλωτα, οὔτε συνεκεντρώθημεν ἐδῶ διὰ νὰ καγχάσωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ στενάξωμεν καὶ μετὰ τὸν στεναγμὸν αὐτὸν νὰ κληρονομήσωμεν τὴν (οὐράνιον) βασιλείαν. Ἐνῶ, λοιπόν, ὅταν εὐρίσκῃσαι ἐνώπιον τοῦ ἐγκοσμίου βασιλέως, δὲν τολμᾷς οὔτε ἀπλῶς νὰ μειδιάσῃς, τῶρα δὲ ποῦ ἔχεις ἔνοικον τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων ὅχι μόνον δὲν ἴστασαι μετὰ τρόμον καὶ τὴν πρέπουσαν σωφροσύνην, ἀλλὰ γελᾷς, μολονότι πολλακις ὀργίζεται αὐτός, χωρὶς νὰ σκέπτεσαι ὅτι ἡ συμπεριφορὰ σου αὐτὴ τὸν προκαλεῖ περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα; Διότι ὁ Θεὸς δὲν συνηθίζει νὰ ἀποστρέφεται τὸσον τοὺς ἁμαρτάνοντας, **Β** ὅσον ἐκείνους ποὺ μετὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἁμαρτίας παραμένουν ἀμετανόητοι. Καὶ ὁμως, μερικὸι κατέχονται ἀπὸ τόσην μεγάλην ὀνειστησίαν, ὥστε, καὶ βετέρα ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοῦς, λέγουσιν: Μακάρι, νὰ μὴ μοῦ συμβῆ νὰ δακρύσω ποτέ, ἀλλὰ νὰ μοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ γελῶ καὶ νὰ διασκεδάζω εἰς ἄλην μου τὴν ζωὴν. Ποία σκέψις, ὅμως, ἤμπορεῖ νὰ εἶναι πιὸ παιδικὴ ἀπὸ τὴν ἀντιλήψιν αὐτὴν; Ἄναμφιβόλως, δὲν εἶδει ὁ Θεὸς τὰς διασκεδάσεις, ἀλλὰ ὁ διάβολος. Ἄκουσε, λοιπόν, τί ἔπαθαν

71. Β' Κορινθ. 11, 3.

72. Τὸ κατὰ Θεὸν πένθος, ὅπως προέχεται ἐκ τῆς συνασθήσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τοῦ κακοῦ ἐν γένει.

ἄσοι συνεχῶς διασκεδάζουν: «Ἐκάθισε, λέγει ἡ Γραφή, ὁ λαὸς νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῆναι καὶ ἐσηκώθη νὰ διασκεδάσῃ»⁷³. Γιαρῶμοι ἦσαν οἱ κάτοικοι τῶν Σοδόμων καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς τοῦ κατακλισμοῦ. Διότι καὶ δι' αὐτοὺς λέγει: «Διότι με ὑπεροψίαν καὶ ἀπολαύσεις καὶ ἀφθονίαν φαγητῶν διασκεδάζαν»⁷⁴. Ἐ Καὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἔξω εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Νῶε, μολονότι ἔβλεπαν τὴν κιβωτὸν νὰ κατασκευάζεται ἐπὶ τόσον χρόνον, ἐν ταῦτοις με ὀνειστησίαν διασκεδάζαν⁷⁵, χωρὶς νὰ προβλέπουν τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἐπισιμδᾶς κατακλιςμὸς τοὺς ἐπὶ τὸν ὄμιλον καὶ προεκάλεσε τότε τὸ γενικὸν ναυαγιον διακλήρου τῆς οἰκουμένης.

Συνεπῶς, νὰ μὴ ζητῆς ἀπὸ τὸν Θεὸν αὐτὰ ποὺ پاίρνεσαι ἀπὸ τὸν διάβολον. Διότι εἰς τὸν Θεὸν ταιριάζει νὰ σοῦ δώσῃ καρδίαν συντετριμμένην, τεταπεινωμένην, ἀγρυπνον, συνετὴν, συεσταλμένην, μετανοοῦσαν καὶ εὐαίσθητον. Αὐτὰ εἶναι τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, **✠** διότι αὐτὰ Κυρίως χρειάζομεθα. Πραγματικά, μᾶς περιμένει ἀγὼν φοβερός, πολέμοι πρὸς τὰς ἀσάτους δυνάμεις, μαχόμεθα πρὸς τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ πολεμοῦμεν πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους⁷⁶. Καὶ εἶναι ἱκανοποιητικὸν τὸ νὰ προσπαθῶμεν νὰ εὐρισκώμεθα εἰς ἀγρυπσίαν καὶ συνεχῆ ἐτοιμότητα, διὰ νὰ ἤμπορέσωμεν νὰ ἀντισταθῶμεν εἰς τὴν ἀγρίαν αὐτὴν φάλαγγα. Ἐάν, ὅμως, γελῶμεν καὶ διασκεδάζομεν καὶ συνεχῶς ἀδιεφορῶμεν, θὰ νικηθῶμεν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας ραθυμίαν, προτοῦ νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν ὀκνη. Ἀσφαλῶς, δὲν ταιριάζει εἰς ἡμᾶς νὰ γελῶμεν συνεχῶς, νὰ θριαμβολογῶμεν καὶ νὰ ζῶμεν μέσα εἰς τὰς ἀπολαύσεις, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ θεάτρου, εἰς τὰς πόρνας γυναικάς, εἰς τοὺς γελωτοποιούς, **Β** εἰς τοὺς ζῶντας παρασιτικῶς καὶ εἰς τοὺς κόλακας, ὅχι εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν προσκληθῆ διὰ τὸν οὐρανόν, ἔχουν πολυτογραφηθῆ εἰς τὴν ἄνω πόλιν καὶ ἔχουν ὀπλισθῆ μετὰ τὰ πνευματικὰ ὅπλα, ἀλλ' εἰς ἄσους συμμετέχουν εἰς τὰς διαβολικὰς τελε-

73. Ἐξὸδ. 32, 6.

74. Ἰεζ. 16, 49.

75. Πρὸς τὰ ἐν Μαρτ. 24, 28 - 30 λεγόμενα.

76. Πρὸς τὰ Ἐφεσ. 6, 12.

τάς. Διότι ὁ διάβολος εἶναι πού ἀνήγαγε εἰς τέχνην τὸ πρᾶγμα ⁷⁷, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ διαλύσῃ τοὺς στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τοὺς ἐξασθενήσῃ τὰ νεῦρα τῆς προθυμίας των. Δι' αὐτὸ κατεσκεύασε τὰ θεάτρα εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐξεπαίδευσε τοὺς γελωτοποιούς διὰ νὰ ἐξαπολύῃ αὐτὴν τὴν μαλυσματικὴν ἀσθένειαν εἰς δλόκληρον τὴν πόλιν μὲ τὴν καταστρεπτικὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν. Αὐτά, δηλαδή, τὴν μαρολογίαν καὶ τὴν ἀπρεπῆ ἀστεϊότητα ⁷⁸, μᾶς προτρέπει νὰ τὰ ἀποφεύγωμεν καὶ ὁ Παῦλος C καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσῃ νὰ τὰ καταδιώκωμεν.

Καὶ τὸ πῶς φοβερὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ἡ περιπτωσις τοῦ γέλωτος. Δηλαδή, ὅταν οἱ γελωτοποιοὶ εἰπουν καμμίαν βλασφημίαν ἢ ἀισχροτήτητα, τότε πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πῶς ἀνοήτους γελῶν καὶ εὐχαριστοῦνται καὶ χειροκροτοῦν ἐκεῖνα ἀκριδῶς, διὰ τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ τοὺς λιθοβολοῦν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπισύρουν τὴν κάμινον τοῦ πυρός ἐπάνω των, ἐξ αἰτίας τῆς ἡθονῆς αὐτῆς. Διότι, πραγματικά, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐπαινοῦν αὐτοὺς πού λέγουν αὐτοῦ τοῦ εἴδους τοὺς λόγους, αὐτοὶ εἶναι κυρίως πού τοὺς κάνουν νὰ τοὺς ἐπιαναλαμβάνουν, διὸ καὶ θὰ ἦτο πῶς δίκαιον νὰ ὀπισθοῦν αὐτοὶ τὴν τιμωρίαν πού ἀρμόζει εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς. Διότι, ἐάν δὲν ἐπήγαινε κανένας **100** νὰ παρακολουθῇ αὐτὰ τὰ θεάματα, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ὑπῆρχε καὶ ὁ ἡθοποιὸς αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Ὅταν, ὁμως, μᾶς βλέπουν νὰ ἐγκαταλείπωμεν τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰς τέχνας μας καὶ τὰ κέρδη μας ἀπὸ αὐτάς καὶ γενικὰ νὰ ἀφήνωμεν τὰ πάντα διὰ νὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὰ θεάτρα, τότε αὐξάνει κατὰ πολὺ ἡ προθυμία τους καὶ περισσότερον φροντίζουν διὰ τὰ ζητήματα αὐτά.

Βέβαια, δὲν τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν εὐθύνην τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ καταλάβετε ὅτι ἐσεῖς προσφέρετε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ρίζαν τῆς παρανομίας αὐτοῦ τοῦ εἴδους, οἱ ὅποιοι περνᾶτε δλόκληρον τὴν ἡμέραν σας εἰς τὰ θεάτρα καὶ διασῦρετε τὰ ἀξιοσέβαστα θέσματα τοῦ γάμου καὶ ἀτιμάζετε, ἔτσι, τὸ μέγα μυστήριον. Πραγματικά, δὲν ἁμαρτάνει τόσο ἐκεῖνος πού

77. Τὰς διασεβασίας καὶ ἀκαλασίας ἐν γένει.

78. Πρῶτ. Ἐφεσ. 5, 4.

μιμείται αὐτὰ τὰ πράγματα, B ὅσον ἁμαρτάνει ἐξου πρὶν ἀπὸ ἐκεῖνον, ἐπειδὴ τὸν προτρέπει νὰ ἐνεργῇ τοιοῦτοτρόπως. Καὶ δὲν περιορίζεται εἰς τὴν προτροπὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνδιαφέρεται ἐξαιρετικὰ δι' αὐτὰ καὶ εὐχαριστεῖται καὶ γελᾷ καὶ ἐπαινεῖς ὅ,τι γίνεται καὶ μὲ κάθε τρόπον συντελεῖς εἰς τὸ νὰ συγκροτηθῶν τὰ παρόμοια ἐργαστήρια τῶν δαιμόνων. Πές μου, λοιπόν, μὲ ποῖα μάτια θὰ ἀντικρύσῃς τὴν σύζυγόν σου εἰς τὸ σπῆτι σου, ὅταν τὴν ἴδῃς νὰ ἀτιμάζεται ἐκεῖ εἰς τὸ θέατρον; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ κοκκινίξῃς ἀπὸ ἐντροπὴν, ὅταν ἐνθυμῆσαι τὴν σύζυγόν σου, ὁσάκις θὰ ἴδῃς νὰ ἐξευτελιζέται τὸ γυναικεῖον φύλον;

Μὴ μοῦ προβάλλῃς, ὁμως, ὡς δικαιολογίαν ὅτι τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸ θέατρον εἶναι προσποιήσις, διότι αὐτὴ ἡ προσποιήσις πολλοὺς ἔκανε μοιχοὺς καὶ πολλὰς οἰκονομίας διέλυσεν. Μά, δι' αὐτὸ ἀκριδῶς στενοχωροῦμαι περισσότερο, C ἐπειδὴ δὲν θεωρεῖται πονηρὸν τὸ διαπραττόμενον, ἀλλ' ἐνῶ ἀποτολμάται μία τόσο μεγάλη μοιχεία, ἀκούονται χειροκροτήματα, κραυγαὶ ἐπιδοκιμασίας καὶ ἀφθονα γέλια. Τί λέγεις, λοιπόν; Προσποιήσις εἶναι τὰ παριστανόμενα εἰς τὸ θέατρον; Μά, δι' αὐτὸ ἀκριδῶς εἶναι ἄξιοι νὰ καταδικασθῶν πολλὰς φορές εἰς θάνατον ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ μιμηθῶν αὐτὰ, τὰ ὅποια οἱ νόμοι μας προστάσσουν ὄλους ἐν γένει νὰ τὰ ἀποφεύγωμεν. Διότι, ἐάν κάτι εἶναι κακόν, κακὸν εἶναι, ὅπως ὁποτε, καὶ ἡ μίμησις αὐτοῦ.

Δὲν ἀναφέρω ἀκόμη πόσους μοιχοὺς δημιουργοῦν ἐκεῖνοι πού παριστάνουν τὰ ἔργα αὐτὰ τῆς μοιχείας **101** καὶ ὅτι καθιστοῦν τοὺς θεατὰς τῶν παρομοίων ἔργων ἀναιδέεις καὶ χωρὶς ἐντροπῆς, διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε πῶς πορνικὸν καὶ ἀδιάντροπον ἀπὸ τὸ μάτι πού ἀνέχεται νὰ παρακολουθῇ τὰ θεάματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Σὺ, βέβαια, δὲν θὰ ἠθελες νὰ ἴδῃς μίαν γυναῖκα νὰ ἐγεγυμνῶνται εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς ἢ μάλλον οὔτε μέσα εἰς τὸ σπῆτι, ἀλλὰ θὰ ἐθεώρεις τὸ πρᾶγμα ἀτιμωτικόν. Καὶ ὁμως πηγαινέεις εἰς τὸ θέατρον, διὰ νὰ προσβάλλῃς τὸ κοινὸν γένος τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ νὰ ἐντροπιᾶσῃς τὰ μάτια σου; Νὰ μὴ μοῦ προβάλλῃς, ὡς δικαιολογία, ὅτι αὐτὴ πού ἐγεγυμνῶνται εἶναι γυναῖκα πόρνη, διότι τὸ γένος καὶ τὸ ὄμα εἶναι τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὴν πόρνην καὶ διὰ τὴν ἐλευθέραν. Ἐάν, λοιπόν, δὲν ἐρίσκης τίποτε τὸ ἄστογον εἰς αὐ-

τό, Β τότε διατί ὑποχωρεῖς, ὅταν τὸ Ἰδῆς νὰ γίνεται εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ἐκδιώκεις καὶ τὴν γυναῖκα ποῦ συμπεριφέρεται ἄσεμνα; Ἡ μήπως συμβαίνει νὰ εἶναι ἄσεμνος αὐτὴ ἢ πράξις, ὅταν εἴμεθα διεσκορπισμένοι, ἐνῶ ὅταν εὐρισκόμεθα συγκεντρωμένοι καὶ καθήμεθα μαζί, παύει νὰ θεωρῆται πλέον, ὁμοίως αἰσχρά; Βέβαια, οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι γελοῖοι καὶ προκαλοῦν ἐντροπὴν καὶ ἐπὶ πλέον ἀποδεικνύουν μεγάλην παροφροσύνην.

Θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ ἀλείψῃς τὸ πρόσωπόν σου μὲ λάσπην καὶ θόρυβον, παρά νὰ παρακολουθῆς τὴν παράνομίαν αὐτοῦ τοῦ εἵδους. Διότι, χωρὶς ἀμφιβολίαν, δὲν προκαλεῖ τόσην ζημίαν εἰς τὰ μάτια ἢ λάσπη, ὅσην προκαλεῖ τὸ ἁμαρτωλὸν βλέμμα καὶ τὸ θέαμα γυμνῆς γυναίκος. Ἄκουσε, τώρα, ποῖον πρᾶγμα προεκάλεσε τὴν γύμνωσιν κατ' ἀρχάς καὶ νοιώσε φόβον διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς παρνομίας ἀσχυμοσύνης. Ποία αἰτία, λοιπόν, προεκάλεσε τὴν γύμνωσιν; Μὰ, ἡ παρακοὴ τῶν πρωτοπλάστων καὶ ἡ συμβουλή τοῦ διαβόλου. Ἔτσι, ἀπὸ παλαιὰ καὶ μὲ αἴτιον ἐκεῖνον⁷⁹ προέκυψεν ἡ συνήθεια αὐτή. Ὁ ἄλλ' ἐκεῖνοι⁸⁰ μὲν ἐνοιώσαν ἐντροπὴν διὰ τὴν γυμνότητά των, ἐνῶ ἡμεῖς, ἀντιθέτως, καυχώμεθα, σύμφωνα μὲ τὸν ἀποστολικὸν λόγον «Θεωροῦν δόξαν των τὰς πράξεις ποῦ φέρουν ἐντροπὴν»⁸¹. Πῶς, λοιπόν, θὰ σὲ ἀντικρύσῃ ἢ σύζυγός σου, ὅταν θὰ ἐπιστρέψῃς ἀπὸ τὴν τοιαύτην παράστασιν; Πῶς θὰ σὲ ὑποδεχθῇ; Πῶς θὰ σοῦ ὁμιλήσῃ, ἀφοῦ ἐταπεινώσῃς τόσον αἰσχρά τὸ κοινὸν γυναικεῖον γένος καὶ ἔγινες αἰχμάλωτος καὶ δοῦλος τῆς πόρνῆς γυναίκος, ὅστερα ἀπὸ τὸ θέαμα αὐτοῦ τοῦ εἵδους;

Ἐάν, τώρα, αισθάνεσθαι θαθεῖαν λύπην ἀκούοντες αὐτό, **ΚΟΖ** σὺς εἶμαι εὐγνωμων δι' αὐτό. «Διότι ποῖος ἄλλος μὲ εὐφραίνει παρά ἐκεῖνος, ποῦ δέχεται τοὺς ἐλέγχους μου καὶ λυπεῖται ἀπὸ ἐμέ;»⁸². Συνεπῶς, νὰ μὴ παύσετε ποτὲ νὰ ἀναστενάξετε ἐξ αἰτίας αὐτῶν καὶ νὰ νοιώθετε πικρίαν εἰς τὴν καρδίαν σας, διότι ἡ λύπη διὰ τὰ παρόμοια

79. Τὸν διαβόλου, δηλαδὴ.

80. Οἱ πρωτοπλάστοι.

81. Φίλιπ. 3, 19.

82. Β' Κορινθ. 2, 2.

πράγματα εἶναι τὸ προοίμιον τῆς μεταστροφῆς σας πρὸς τὴν ἀρετὴν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁμιλήσα καὶ ἐγὼ μὲ αὐστηρότητα, διὰ νὰ προκαλέω μεγαλύτεραν τομὴν καὶ νὰ σὰς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν σαπίαν αὐτῶν ποῦ σὰς προκαλοῦν τὴν μέθην καὶ ἔτσι νὰ σὰς ἐπαναφέρω εἰς καλὴν ψυχικὴν ὑγείαν, τὴν ὁποῖαν μακάρι νὰ ἔχωμεν ὅλοι μας πάντοτε Β καὶ νὰ λάβωμεν τὰ ὀρισθέντα διὰ τὰ κατορθώματα αὐτὰ βραβεῖα, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ζ'
(Κεφ. β', 4-10)

«Και ἀφοῦ ἐμάζευσεν ὁ Ἡρώδης δούλους¹ τοὺς ἀρχιερεῖς² καὶ τοὺς γραμματεῖς³ τοῦ λαοῦ, ἐζήτηί νὰ μάθῃ ἀπὸ αὐτοῦς, εἰς ποῖον μέρος ἐπρόκειτο νὰ γεννηθῆ ὁ Χριστός. Αὐτοὶ δὲ τοῦ εἶπαν· Γεννᾶται εἰς τὴν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας»⁴.

Ο Εἶδες ὅτι ὅλα γίνονται διὰ νὰ ἐλεγχθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι; Δηλαδή, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ποῖον

1. Ἐπειδὴ ὁ Ἡρώδης ἦτο Ἰουδαῖος καὶ ὄλιγον καθολοῦσθε τὰς θεοσηκτικὰς ἰδέας τῶν Ἰουδαίων καὶ καὶ δι' αὐτὸ συγκαλεῖ τοὺς εἰδικούς, διὰ νὰ δώσιν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν μάγων.

2. Ἐπέτη εἰς τὸν ἀληθινόν, διότι ἐπιτὸς τοῦ κατέχοντος τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, δηλαδή τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέως, περιλαμβάνονται καὶ ἑκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἶχαν διακρισθῆ τὸ ἀξίωμα αὐτὸ προσηγορικῶς καὶ εἶχαν ἐκείσει αὐτοῦ, ἀλλ' ἦσαν μὲν ἐπιδοσαν εἰς τὴν κοινανίαν.

3. Οἷτοι ἦσαν ἰδιῶται ἢ διδάσκαλοι ἐπιτελεῖς περὶ τὰς Γραφάς, ἐπιφορισμένοι νὰ ἐρμηνεύσιν τὴν μωσαϊκὴν νομοθεσίαν καὶ θῆσαν συγχρόνως τὸ ἔργον τῶν θεολόγων καὶ τῶν νομομαθῶν.

4. Βέβαια, οἱ μάγοι δὲν ἐζήτησαν τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων (στ. 2). Διατί ἦμος ὁ Ἡρώδης ἐρατῆ περὶ τοῦ Χριστοῦ; Διότι ἀπὸ πολλοῦ ἤσαν διὰ πρόκειται νὰ γεννηθῆ ὁ Χριστὸς βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.

5. Ματθ. 2, 4-5. — Ἡ ἀπάντησις αὐτῆ δίνεται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀρβόβοξ; τοιαύτη, τὴν ἰσχυρὰν θὰ εἶδε κατὰ φυσικὸν λόγον μὴ ἀπίστος ἀνέλιξεν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων. Ἐπὶ τὸν, ἦμος, καὶ ἄλλη λαὸς ἀνέλιξεν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Μωσῆς, ὅταν θὰ ἐνεφανέτο, θὰ ἔρχετο ἀπὸ τῆς ἀριστερῆς καὶ ἡ καταγωγὴ τοῦ θῆ ἦτο μυστηριώδης. (Περὶ τῶν, 7, 27).

δὲν ἐδῆσαν ἀκόμη τὸν Ἰησοῦν καὶ δὲν τοὺς εἶχε κυριεύσει τὸ μῖσος ἐναντίον τοῦ, διεκήρυσσαν τὰς προφητικὰς μαρτυρίας περὶ αὐτοῦ χωρὶς κανένα ψεύδος, ἐνῶ, ὅταν ἀντελήφθησαν τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴν θαυματουργικὴν του δράσιν, τότε, πλέον ἐπρόδωσαν τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλ' ἡ ἀλήθεια διὰ μέσου δῶν ἡστραπτε καὶ περισσότερον διεδίδετο ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἐχθρούς τῆς. Κύτταξε, λοιπόν, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν κατὰ ποῖον τρόπον θαυμαστὸν καὶ παράδοξον οἰκονομοῦνται τὰ πράγματα. Ἐχομεν συγκεντρωμένους μαζί τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς θαρσάρους⁶ καὶ ἀνταλλάσσον ἀπόψεις καὶ δίδουν ὁμοίαιας πληροφορίας. ~~1023~~ Δηλαδή, οἱ Ἰουδαῖοι πληροφοροῦνται ἀπὸ τοὺς μάγους ὅτι τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ διεκήρυσεν εἰς τὴν Περσίαν ἢ ἐμφάνισεν τοῦ ἀστέρου, ἐνῶ οἱ μάγοι μαθαίνουν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ὅτι αὐτὸν ποῦ διεκήρυσεν ὁ ἀστὴρ τὸν εἶχον πρό πολλῶν ἐτῶν προεξαγγεῖλει οἱ προφήται. Ἐταί τὸ περιεχόμενον τῆς ἐρωτήσεως ἔδωσαν ἀφορμὴν νὰ διδαχθοῦν καὶ τὰ δύο μέρη μὲ σαφῆνειαν καὶ ἀκρίθειαν τὸ γεγονός. Καὶ οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας ἀναγκάζονται παρὰ τὴν θέλησιν τῶν νὰ ἀνογκώσων τὰς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας μαρτυρίας καὶ νὰ ἐρμηνεύσων τὴν προφητείαν, ἔστω καὶ ἑλλιπῶς. Διότι, ἐνῶ ἀνέφεραν τὴν Βηθλεὲμ καὶ ἐδήλωσαν ὅτι ἀπὸ αὐτῆν θὰ κατάγεται ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, Β ἀπέφυγαν ἐν τούτοις νὰ προσθέσων καὶ τὸ ἐξῆς, διὰ νὰ κολακεύσων τὸν βασιλέα. Ποῖον εἶναι αὐτὸ; «Ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ θὰ χρονολογῆται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῶν ἡμερῶν τοῦ κόσμου»⁷.

Μὰ, τότε, διὰ ποῖαν αἰτίαν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ προέβη ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ, ἐξῆ μετὰ τὴν γέννησιν εἰς τὴν Ναζαρέτ καὶ ἔτσι συνεκτότιζε τὴν προφητείαν; Καὶ ὅμως, δὲν τὴν συνεκτότισεν, ἀλλὰ πῶς πολὺ τὴν ἀπεκάλυψεν. Διότι τὸ γεγονός ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὴν Βηθλεὲμ, μολοντί ἡ μητέρα του κατῶκει εἰς τὴν Ναζαρέτ, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ πρᾶγμα συνέδη σύμφωνα μὲ κάποιον σχέδιον τῆς

6. Πρόκειται διὰ τοὺς μάγους, οἱ ὅποιοι καλοῦνται αὐτοὺς ὡς μὴ Ἰουδαῖοι, εἰδωλολάτρες.

7. Τὸν Ἡρώδη ἐνοεῖται.

8. Μαρ. 5, 1.

θείας προνοίας. Δι' αὐτό, δέδαια, δὲν ἀνεχώρησεν ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησίν του ἀπὸ ἐκεῖ, ἀλλὰ παρέμεινεν ἐπὶ σαρὰντα ἡμέρας, παρέχων τὴν εὐκαιρίαν εἰς ὅσους ἤθελαν νὰ ἐρευνησοῦν τὰ πάντα μετ' ἀκριθείαν. Ἐξ ἄλλου, ἦσαν πάρα πολλὰ τὰ κίνητρα, τὰ ὁποῖα παρώθηον εἰς μίαν ἐρευναν αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἐάν, δέδαια, ἤθελαν νὰ δεῖξουν τὴν ἀνάλογον προσοχήν. Πραγματικά, ὅταν ἦλθαν οἱ μάγοι ἀνεστατώθη δολόκληρος ἡ πόλις καὶ μαζί με αὐτὴν ἐταράχθη καὶ ὁ βασιλεὺς⁹. Ἐπίσης, ἦλθεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὁ προφήτης¹⁰ καὶ συνεκλήθη τὸ μέγα δικαστήριον¹¹ καὶ πολλὰ ἄλλα συνέβησαν ἐκεῖ, τὰ ὁποῖα ἐν γενεῖ διηγεῖται ὁ Λουκάς μετ' ἐπιτομείαν. Ὅπως εἶναι τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν προφητίαν Ἄνναν¹², τὸν γέροντα Συμεὼν¹³, τὸν ἱερέα Ζαχαρίαν¹⁴, τοὺς ἀγγέλους¹⁵ καὶ τοὺς ποιμένας¹⁶, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ σύνολόν των ἦταν ἄρκετὰ διὰ νὰ δώσουν ἀφορμὰς, εἰς ὅσους ἦσαν προσεκτικοί, διὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὸ γεγονός.

10-4 Πραγματικά, ἀφοῦ οἱ μάγοι, ποὺ ἦλθαν ἀπὸ τὴν Περσίαν, δὲν ἐδυσκολεύθησαν νὰ εἰδουν τὸν τύπον τῆς γεννήσεως, πολλὸ περισσότερο ἤμποροῦσαν νὰ μάθουν τὰ σχετικά μετ' Ἰησοῦν ὅσοι ἑκατοικοῦσαν ἐκεῖ¹⁷. Συνεπῶς,

9. Πρὸς Ματθ. 2, 8 - 4.

10. Πρὸς Ματθ. 2, 6 καὶ Μακ. 5, 2.

11. Πρὸς σημείωσιν 8 τῆς παρουσίας.

12. Πρὸς Λουκ. 2, 35 - 38.

13. Πρὸς Λουκ. 2, 33 - 35.

14. Πρὸς Λουκ. 1, 5 - 23, 57 - 78.

15. Πρὸς Λουκ. 2, 8 - 15.

16. Πρὸς Λουκ. 2, 8 - 9, 15 - 20.

17. Πραγματικά, ἦλθε μήνυμα ἀπὸ ἐξόχους ἑσπερτικῶς καὶ ἀξιολόγους ἀνθρώπων, οἱ ἐγεννήθη ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ ἀρχιερεῖς αὐτῶν δὲν ἔλαβον τὸν κόπον νὰ πληροφορηθοῦν, ἐάν τοῦτο ἦτο ἢ δὲν ἦτο ἀληθές. Ἀντίθετα, οἱ εἰσαλωτῆται, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχαν πίστευε νὰ τοὺς καθοδηγήσῃ παρὰ μόνον ἡμιμάστικον ἐπιστήμης ἀναμεμιγμένης μετ' εἰσαλωτισμῶν, καθίστανται τόσοι φιλογενοὶ ἀπὸ ἐνοουσιασμοῦ ἀπὸ τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχε παρῶσει εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός, ὅστε ἀναλαμπάνον μακρινὸν ταξίδιον καὶ διεξάγουν τόσας ἐξοδούς διὰ νὰ προσκυνήσῃ τὸν νέον Βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἀπεστάλη εἰς τὸν κόσμον, ἢ Ἰου-

ἀπὸ τὴν ἀρχὴν παρουσίασε τὸν ἑαυτὸν του διὰ μέσου παλῶν θαυμάτων.

Ἐπειδὴ, ὁμως, δὲν ἤθελσαν νὰ τὸν ἴδουν, ἐκρυψε τὸν ἑαυτὸν του κατὰ τὸ ἐνδιάμεσον χρονικὸν διάστημα, μέχρις ὅτου καὶ πάλιν τῶν ἐφανέρωσεν ἀπὸ ἄλλην πῖθ λαμπρὰν ἀρχὴν. Διότι οὔτε οἱ μάγοι οὔτε ὁ ἀσπὴρ, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ τὸν ἐνεφάνισε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὴν στιγμήν τῆς βαπτίσεως εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου καὶ τὸ ἁγίον Πνεῦμα¹⁸ κατήρχετο καὶ καθύμνε τὴν φωνὴν τοῦ Πατρὸς εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βαπτιζομένου¹⁹. Μὰ, καὶ ὁ Ἰωάννης μετ' ἐπιτομείαν ἐκρήρυττε πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἰουδαίας, Ἐ κατ' ἐκκλησίαν καὶ ἀκατοίκητος, καὶ τὰ ἔκανε νὰ ἀντηχοῦν ἀπὸ τὴν φωνὴν του, τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἰησοῦ: Ἄλλὰ καὶ ἡ μαρτυρία τῶν θαυμάτων καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ δολόκληρος ἡ κτίσις δυνατὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀφηναι φωνήν. Ὅστε, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γεννήσεως τόσα ἀκριβῶς γεγονότα ἔλασαν χώρον, ὅσα ἦσαν ἄρκετὰ νὰ ἀποκαλύψουν μετ' ἡμεῶν τὸν ἐλθόντα εἰς τὴν γῆν. Διὰ νὰ μὴ ἴσχυρίζωνται, λοιπόν, οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι δὲν ἐγνώριζαν τότε καὶ εἰς τοῖον τόπον ἐγεννήθη, ἔγιναν ὅλα τὰ σχετικά μετ' αὐτοῦ μάγους καὶ ὅσα ἄλλα οὐκ ἀνέφερα, μετ' ἄποδόν νὰ μὴ ἤμποροῦν νὰ προβάλλουν καμμίαν δικαιολογίαν, ἐπειδὴ δὲν ἤρευνσαν τὸ γεγονός.

Τώρα, κύτταξε τὴν ἀκριθείαν τῆς προφητείας. Δὲν εἶπε, δηλαδὴ, ὅτι (ὁ Μεσσίας) θὰ κατοικήῃ εἰς τὴν Βηθλεὲμ, ἀλλ' ὅτι «θὰ προέλθῃ» ἀπὸ ἐκεῖ. Ἐ Ὅστε, καὶ τὸ νὰ γεννηθῇ ἐκεῖ μόνον, συνέβη σύμφωνα μετ' αὐτὴν προφητείαν.

Μερικοί, ὁμως, ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, συμπεριφερόμενοι μετ' ἀσθένειαν, ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ προφητεία αὐτὴ ἔ-

δαδὴ ἱεραρχία ὅπως ἡ ὁποία εἶχε τὴν Πεντάτευχον καὶ τοὺς προφήτας δὲν κροβατῶν εἰς καμμίαν ἐπίγειαν οὔτε ἀναλαμπάνει καμμίαν φωνήν διὰ νὰ διαπιστώσῃ τὴν κλήρωσιν τῶν κροβατῶσεων καὶ τῶν προφητειῶν.

18. Πρὸς Ματθ. 3, 16 - 17. Μακ. 1, 10 - 11. Λουκ. 3, 21 - 22.

19. Ἡ ἐμφάνισις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰησοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν εἰδει περισσεύει ἀπεδέκται καὶ ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ Πατρὸς ἐοικώς ἔστιν ὁ ἴδιος μου... ἀπέφασε εἰς τὸν Ἰησοῦν.

λέγθη διὰ τὸν Ζοροβάβελ²⁰. Μά, κατὰ ποίαν λογικὴν ἡμπορεῖ νὰ ὑποστηριχθῆ αὐτό; Διότι, ὅπωςδήποτε, «ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ θὰ χρονολογῆται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῶν ἡμερῶν τοῦ κόσμου»²¹. Πῶς δὲ θὰ ἤρμαζεν εἰς αὐτὸν τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς φράσεως, ὅτι, δηλαδή, «θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν Βηθλέεμ»; Ἄφοῦ δὲν ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν Βαβυλῶνα, δι' αὐτὸ καὶ ὠνομάσθη Ζοροβάβελ²², ἐπειδὴ ἐκεῖ ἐγεννήθη. **ΙΩΝ** Ὅσοι δὲ γνωρίζουν τὴν γλῶσσαν τῶν Σύρων, ἀντιλαμβάνονται τὸ λεγόμενον. Ἐκτός τῶν λεχθέντων, καὶ ἄλλοι τὸ ἀκολούθησαν χρονικὸν διάστημα εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ διαλευκάνῃ τὴν μαρτυρίαν. Διότι τί λέγει: «Δὲν εἶσαι καθόλου ἢ πλεον ἀσημαντος ἀπὸ τὰς πρωτευούσας ποῦ ἡγεμονεύουν εἰς τὴν χώραν τῆς περιοχῆς τοῦ Ἰουδα» καὶ προσθετεῖ καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῆς τῆς δόξης, ὅταν λέγῃ: «διότι ἀπὸ ἐσένα θὰ προέλθῃ...»²³. Ὡς γνωστόν, ὅμως, κανένας ἄλλος δὲν κατέστησε λαμπρὸν καὶ ἔνδοξον τὸ χωρίον ἐκεῖνο²⁴, παρὰ μόνον ὁ Ἰησοῦς. Πραγματικὰ, μετὰ τὴν γέννησίν του ἔρχονται ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ ἄκρα τῆς οἰκουμένης διὰ νὰ ἴδουν τὴν φάτιν καὶ τὸν τόπον τῆς καλύθης. Πράγμα τὸ ὅποιον προανεφώνησεν ἀπὸ παλαιὰ ὁ προφήτης, ὅταν λέγῃ: «Δὲν εἶσαι καθόλου ἀσημαντος ἐν τοῖς ἡγεμόσιν» τῆς περιοχῆς τοῦ Ἰουδα, δηλαδή, μεταξύ τῶν φυλάρχων αὐτῆς. **Β** Μὲ αὐτὸ πού εἶπε συμπεριέλαβε καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ἀλλὰ οὔτε καὶ εἶσι ἐξιδαν προσοχῆν, μολονάτι ἡ ὠφέλεια ἀφεύρα εἰς αὐτούς. Πραγματικὰ, δι' αὐτὸ κατ' ἀρχὴν οἱ προφῆται δὲν κάνουν πουθενὰ λόγον διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ Ἰησοῦ, ὅσον ὁμιλοῦν διὰ τὸ καλόν, τὸ ὅποιον θὰ προέλθῃ ἀπὸ αὐτὸν διὰ τοὺς Ἰουδαίους. Ἔτσι, ὅταν ἐγέννα ἡ Παρ-

20. Ζοροβάβελ. Ἦτο υἱὸς τοῦ Σαλαθιήλ καὶ κατήγετο ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βαβυλῶνα κατὰ τὴν διάρκεια τῆς αἰματωσίας. Ἐπίστρεψε μὲ τοὺς πρώτους Ἰουδαίους εἰς τὴν αἰτίαν γῆν καὶ ἔθεσε τὰ θεμέλια διὰ τὴν ἀνοικοδόμησον τοῦ ναοῦ, σκαντήσιας μεγάλων ἀντίδρασαν ἀπὸ τοὺς Σαμαρείτας. Σηγκαταλέγεται εἰς τοὺς προφήτας τοῦ Κυρίου.

21. Μιχ. 5, 2.

22. Ἰερεμ. 28 τῆς παροίσεως.

23. Ματθ. 2, 6.

θένας, «θὰ τὸν ὀνομάσῃς Ἰησοῦν», λέγει ὁ ἀγγελος, καὶ προσθετεῖ «διότι αὐτὸς θὰ σώσῃ τὸν λαόν του ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας του»²⁵. Ἐπίσης, οἱ μάγοι δὲν ἠρώτων ποῦ εἶναι ὁ γεννηθεὶς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἠρώτων «ποῦ εἶναι ὁ γεννηθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»²⁶. Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν εἶπεν ὅτι «ἀπὸ ἐσένα θὰ προέλθῃ» ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Ἐ ἀλλ' «ὁ ἀρχηγός, ὁ ὁποῖος θὰ κυβερνήσῃ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ»²⁷. Ἦτο, βέβαια, ἀνάγκη νὰ ὁμιλῆ πρὸς αὐτούς μὲ μεγαλυτέραν συγκατάθεσιν κατ' ἀρχάς, διὰ νὰ μὴ σκανδαλίζωνται, καὶ νὰ προβάλλῃ συνεχῶς τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν, ὥστε, ἔτσι, νὰ πιστεύσουν εὐκολώτερα. Λοιπὸν, ὅσοι προφητεῖται φέρονται πρῶτα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ὅσα γεγονότα συμβαίνουν κατὰ τὴν γέννησιν, δὲν περιέχουν τίποτε τὸ ὑψηλὸν ἢ μεγάλο διὰ τὸν Ἴδιον, οὔτε ὁμοιάζουν μὲ τὰς μαρτυρίας αἱ ὁποῖαι ἐχρησιμοποιήθησαν μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν θαυμάτων, δεδομένου ὅτι αὐταὶ ὁμιλοῦν καθαρώτερα διὰ τὴν ἀξίαν Του. Πραγματικὰ, ὅταν, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιτέλεσιν πολλῶν θαυμάτων, τὰ παιδιὰ ἔβραλαν ὕμνον πρὸς τιμὴν Του, **ΙΩΝ** ἄκουσε τί λέγει ὁ προφήτης: «Ἀπὸ τὸ στόμα τῶν νηπίων καὶ ἐκείνων ποῦ θηλάζουν ἕκανες τέλειον ὕμνον»²⁸. Καὶ πάλιν «διότι θὰ ἴδω τοὺς οὐρανοὺς δημιουργημάτων τῶν δακτύλων σου»²⁹, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἀποδεικνύει αὐτὸν δημιουργὸν τοῦ σύμπαντος. Ἀλλὰ καὶ ἡ μαρτυρία, ἡ ὁποῖα προέκυψε μετὰ τὴν Ἀνάληψιν, φανερώει τὴν ἰσότητά του Ἰησοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Διότι λέγει: «Εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Κύριόν μου: Κάθησε εἰς τὰ δεξιὰ μου»³⁰. Καὶ ὁ Ἠσαΐας, ὅμως, λέγει: «Καὶ ὁ Μεσσίας, ὁ ὁποῖος θὰ ἐμφανισθῇ ὄρων τῶν ἔθνων, θὰ εἶναι τοιοῦτος, ὥστε τὰ ἔθνη θὰ ἔχουν τὴν ἐλπίδα τῶν εἰς αὐτόν»³¹.

24. Τὴν Βηθλέεμ.

25. Ματθ. 1, 21.

26. Ματθ. 2, 2.

27. Ματθ. 2, 6.

28. Ματθ. 21, 16. Ψαλμ. 8, 3.

29. Ψαλμ. 8, 4.

30. Ἐφε. 1, 13. Ψαλμ. 109, 1.

31. Ἠσ. 11, 10.

Διατί, όμως, λέγει ότι ή Βηθλεέμ δεν θα είναι καθόλου δσήμαντος μεταξύ τών ηγεμόνων τής περιοχής τού 'Ισραήλ; Πραγματικά, δεν κατέστη περίφημος μόνον εις τήν Παλαιστίνη, αλλά εις όλόκληρον τήν οικουμένην. Β' Αλλά τότε ό λόγος ανεφέρτε εις τούς 'Ιουδαίους, δι' αυτό και προσέθεσε: «Θά κυβερνήση τόν λαόν μου τόν 'Ισραήλ», μολοντί τήν οικουμένην όλην εκυβέρνησεν. 'Αλλά όπως είπα, δεν θέλει να τούς σκανδαλίση άκόμη, δι' αυτό και δεν άποκαλύπτει τόν λόγον, ό οποίος θα εφάνερινεν ότι ή άποστολή του ανεφέρτε εις όλα τά έθνη.

Και, τότε, διατί δεν εκυβέρνησε, έρωτᾷ κάποιος, τόν 'Ιουδαϊκόν λαόν; Όπως ήθελε, έγινε και αυτό. Διότι, όταν είπε «τόν 'Ισραήλ», ήνωδει εκείνους τούς 'Ιουδαίους, οι όποιοι θα έπίστευον εις αυτόν. Και αυτό, άκριβώς, έρμηνεύων ό Παύλος έλεγεν: «Διότι αληθινός 'Ισραηλιτικός λαός δεν είναι όλοι όσοι κατόγονται σαρκικώς από τόν 'Ισραήλ»³², άλλ' όσοι έγεννήθησαν διά πίστεως και σύμφωνα με τήν υπόσχεσιν τού Θεού³³. Εάν, λοιπόν, δεν τούς εκυβέρνησεν όλος, αυτό άποτελεί 'Ιδικόν των εγκλημα και κατηγοριών. C Διότι ενῶ έπρεπε να προσκυνήσουν μαζί με τούς μάγους και να δοξάσουν τόν Θεόν, επειδή ήλθε τιαύτη εύκαιρία, ή όποια τούς άπήλλασεν από όλα τά άμαρτηματά των, (άφοῦ δεν ήκουσαν τίποτε διά δικαστήρια ή εύθύνας, αλλά διά κάποιον ήμερον και πρώον ηγεμόνα), αυτοί κάνουν τό αντίθετον και ταρασσονται και προκαλούν θόρυβον και αναριθμήτους παγίδας στήνουν εις τήν συνέχειαν έναντίον τού 'Ιησού.

«Τότε ό 'Ηρώδης, άφοῦ εκάλεσε κρυφά³⁴ τούς μάγους, έξηκρίθωσεν από αυτούς τόν χρόνον, άφ' ότου εφάνετο»³⁵

32. Ρωμ. 9, 6.

33. Πράξ. Ρωμ. 9, 7 - 8.

34. Τούτο φανερόντι δόλια σχέδια εκ μέρους τού 'Ηρώδου. Πραγματικά, εκάλεσε τούς μάγους κρυφά, διότι ήσκαπτερόν τούς 'Ιουδαίους και δεν ήθελε να ήκούσων ότι θα ήρώτᾳ αυτούς και τας έντολάς του θα τούς έβιδεν, μήπως άνταγισθώσιν ότι τόν επιβουλεύεται και προσπαθήσουν να τόν σώσουν ως βασιλέα τον.

35. 'Εξηκρίθωσεν τόν χρόνον κατά τόν όποιον εφάνη ό άστήρ εις τούς μάγους, ώστε άφοῦ ληϊστήση από εκεί και έντεύθεν να προσδιορί-

ό άστήρ»³⁶, εις τήν προσπάθειάν του να φανεύση τό νεγέννητον, πράγμα τό όποϊόν δεν ήτο άπόδειξις μονίας μόνον, αλλά και μεγάλης θλακειάς. Διότι τά όσα έλέχθησαν και τά όσα συνέθησαν ήσαν άρκετά διά να τόν άποτρέψουν όριστικά από τήν άπόπειραν αυτήν, **107** εφ' όσον τά συμβαίνονται δεν ήσαν μέσα εις τά πλαίσια των ανθρωπίνων δυνατοτήτων. Πραγματικά, τό να καλέση ό άστήρ από τόν άφρονόν τούς μάγους, τό να άποτολήσουν ένα τόσο μακρινόν ταξίδιον άνθρωποι ειδωλολάτραι, διά να προσκυνήσουν τόν εῦρισκόμενον εις τά σπάργανα και τήν φάτην 'Ιησού, τό να τά προείπουν οι προφήται πρό πολ- λαῦ χρόνου και όλα τά άλλα, ήσαν γεγονότα, τά όποια υπερέβαιναν τά ανθρώπινα δεδομένα. Και όμως, κανένα από αυτά δεν τόν συνεκράτει.

Διότι αυτά είναι τά γνωρίσματα τής πονηρίας. Δηλαδή, πίπτει ή 'Ιδία εις τήν παγίδα τής και συνεχώς επιδιώκει ακατόρθωτα πράγματα. Β Κύτταξε, λοιπόν, τήν θλακειάν. Εάν, δηλαδή, έπίστευον εις τήν προφητείαν και τήν εθεώρει θεαίαν, είναι φανερόν ότι επεχειρει να φέρη εις πέρας πράγματα αδύνατα. Εάν, πάλιν, δεν έπίστευον εις αυτήν και δεν έπερμένον ότι θα πραγματοποιηθούν τά λεγόμενα, τότε δεν έπρεπε να ταραχθῆ και να φοβήται, ούτε να σχεδιάζη εξ αιτίας αυτού τόν θάνατον τού 'Ιησού. "Όστε, είτε τό ένα είτε τό άλλο συνέβαινεν, ό δόλος ήτο άχρηστος.

'Αλλά και τό εξής είναι άπόδειξις μεγάλης θλακειάς, τό να πιστεύση ότι οι μάγοι θα προείπωσαν αυτόν, παρά τόν 'Ιησούν, χάριν τού όποϊού έκαναν αυτό τό μεγάλο ταξίδι. Πραγματικά, άφοῦ προτῶ να τόν 'Ιδουν εκαιόντο τόσο πολῦ από τήν σφοδράν επιθυμίαν να τόν συναντήσουν, πώς ήτο δυνατόν να έλπίζη ότι θα τούς πείση να προδώσουν τό παιδι εις αυτόν, όταν πλέον θα τό έβλεπον και θα έδεδαιούντο από τήν προφητείαν; C Και όμως, αν και ήσαν τόσα πολλά τά γεγονότα, τά όποια τόν παρωθοῦσαν να άποφύγη τήν επιχείρησιν αυτήν, εν τούτοις, άφοῦ έ-

ση τόν χρόνον τής γεννήσεως τού Χριστού. 'Επίστανε, δέβαια, ότι όσων ένεφανίσθη ό άστήρ, τότε έγεννήθη και ό 'Ιησός.

36. Ματθ. 2, 7.

κάλυψε κρυφά τοὺς μάγους» ἠρώτα νὰ μάθῃ ἀπὸ αὐτοὺς, διότι εἶχε τὴν γνώμην ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἐπροστάτευαν τὸ παιδί καὶ δὲν τὸ ἐπερίμεναν ὅτι θὰ ἔφθαναν εἰς τὴν μάστιγαν, ὥστε νὰ θελήσουν νὰ παραδώσουν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὸν προστάτην καὶ Σωτήρα, ὁ ὁποῖος ἦλθε διὰ νὰ ἀλευθερώσῃ τὸ ἔθνος των. Δι' αὐτὸ καὶ καλεῖ κρυφά τοὺς μάγους καὶ ζητεῖ νὰ ἐξακριβώσῃ οὐκ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τοῦ παιδιοῦ, ἀλλὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀστέρος, ἐπιδιώκων νὰ συλλάβῃ τὸ θήραμα μὲ μεγάλην δεξιοσύνην. **108** Διότι μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ ἀστὴρ θὰ ἐνεφανίσθη πολὺν χρόνον πρὸ τῆς γεννήσεως. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἐπρόκειτο οἱ μάγοι νὰ χάσουν πολὺν καιρὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὀδοπορίας των, διὰ νὰ καταστῇ δυνατόν νὰ φθάσουν ἐγκαίρως κοντὰ εἰς τὸν γεννηθέντα, (ἔπρεπε, δέδοια, νὰ τὸν προσκυνήσουν εὐρισκόμενον εἰς τὰ σπάργανα, ὥστε νὰ ἀποδειχθῇ τὸ ἀξιοθαύμαστον καὶ παράδοξον τοῦ γεγονότος), δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀστὴρ ἐμφανίζεται πρὸ πολλοῦ χρόνου. Ἐάν, ὅμως, ὅταν ἐγεννήθη εἰς τὴν Παλαιστίνην ὁ Ἰησοῦς, τότε παρουσιάζετο εἰς τὴν ἀνατολὴν ὁ ἀστὴρ εἰς τοὺς μάγους, ἐπειδὴ θὰ ἔχοναν πολὺν καιρὸν κατὰ τὸ ταξίδι, δὲν θὰ τὸν εὕρισκαν εἰς τὰ σπάργανα, ὅταν θὰ ἔφθαναν. Συνεπῶς, ἐάν φανεῖται τὰ νήπια ἀπὸ δύο ἐτῶν καὶ κάτω, ὅς μὴ παραξενευώμεθα, **B** διότι ὁ θυμὸς καὶ ὁ φόβος διὰ μεγαλύτεραν ἀσφάλειαν προσέθεσε περισσότερον χρόνον, ὥστε εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν νὰ μὴ διασωθῇ. Ἐποὶ ἐκάλεσε, λοιπόν, τοὺς μάγους, λέγει· «Πηγαίνετε ἐκεῖ καὶ ἐξετάσατε μὲ πᾶσαν ἀκριβείαν διὰ τὸ παιδίον. Ὅταν δὲ τὸ εὑρετε, φέρετέ μου εἰδήσιν³⁷, διὰ νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ εἰς τὴν Βηθλεὲμ διὰ νὰ τὸ προσκυνήσω»³⁸. Εἶδες τὴν βλακείαν του; Ἐάν, δηλαδή, τὰ λέγῃς αὐτὰ μὲ εὐλικρινείαν, τότε διατὶ ἐρωτᾷς κρυφά; Ἐάν, πάλιν, θέλῃς νὰ διαπράξῃς κακόν, πῶς δὲν ἀντελήφθῃς ὅτι οἱ μά-

37. Ὁ Ἡρώτης φαίνεται ὅτι δὲν ἐδέχετο ὅτι ἀνοήτως ἀληθῆ τὴν ἀντίληψιν τῶν μάγων, μολοντί ἔθετο αὐτὴν ὡς δυνατήν. Δι' αὐτὸ δὲν πρέσει νὰ ἀπορῇ κανεὶς διατὶ δὲν ἔσπευσε νὰ μεταβῇ μαζί μὲ τοὺς μάγους διὰ νὰ φανεῖται τὸ παιδί.

38. Ματθ. 2, 8. — Ἐπὶ τὸ ἀπόσπασμα τῆς προσκυνήσεως καλεῖται νὰ διολογηθῇ ἐπιμέλειά του.

γοι, ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐρωτᾷς κρυφά, θὰ ἤμπορούσαν νὰ καταλάβουν τὸν δόλον; Ἀλλὰ, ὅπως εἶπα, ἡ ψυχὴ, τὴν ὁποίαν ἔχει κυριεύσει ἡ πονηρία, εἶναι πρὸ ἀνόητος ἀπὸ κάθε τι ἄλλο. Καὶ δὲν εἶπεν, πηγαίνετε νὰ μάθετε διὰ τὸν βασιλεῖα, ἀλλὰ «διὰ τὸ παιδί», **C** διότι δὲν εἶχε τὴν ψυχραμίαν οὔτε νὰ ἀναφέρῃ τὸ δηλωτικόν τοῦ ἀξιώματος δυνα-

καὶ οἱ μάγοι, χωρὶς νὰ ἀντιληφθοῦν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἐπειδὴ κατεῖχοντο ἀπὸ μεγάλῃν εὐλάβειαν διὰ τὸ γεγονὸς, (δὲν ἦτο, δέδοια, δυνατόν νὰ φαντασθοῦν ὅτι θὰ ἔφθανεν ὁ Ἡρώτης εἰς τὴν πονηρίαν καὶ νὰ θελήσῃ νὰ ἀνατρέψῃ μίαν τόσοσιν θαυμαστήν οἰκονομίαν³⁹), φεύγουσιν καὶ δὲν ἔχουν καμμίαν ὑποψίαν δι' αὐτὰ, διότι ἔκριναν ὅτι ἐν γενεῇ τὰς ἐκδηλώσεως τῶν ἄλλων μὲ θάσιν τὰ ἰδικὰ των ἀισθήματα⁴⁰.

«Καὶ νὰ ὁ ἀστὴρ, τὸν ὁποῖον εἶδαν ὅπ' ἀρχῆς τῆς ἀνατολῆς του, ἐπήγαγεν ἐμπρὸς ἀπὸ αὐτοῦ»⁴¹. Ὡστε δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐκρύθη ὁ ἀστὴρ, διὰ νὰ εὑρεθοῦν εἰς τὴν ἀνάγκην, ὅταν ἔχασαν τὸν ὁδηγὸν των, νὰ καταφύγουν διὰ πληροφορίας εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ, ἔτσι, νὰ γνωστοποιηθῇ εἰς ὅλους τὸ γεγονὸς. **109** Ἀφοῦ, ὅμως, ἠρώτησαν καὶ οἱ ἐχθροὶ ἔγιναν διδάσκαλοι των, ἐμφανίζεται καὶ πάλιν ὁ ἀστὴρ. Κύτταξε μὲ πόσον ὠραίαν τάξιν συνέβησαν τὰ γεγονότα. Μετὰ τὸν ἀστέρα τοὺς ὑποδέχεται ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ παρουσιάζουν τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ διὰ τὸ γεγονὸς αὐτό⁴². Μετὰ δὲ τὸν προφήτην τοὺς παρέλαθεν ὁ ἀγγελὸς καὶ τοὺς ἐξήγησε τὰ πάντα⁴³. Ἐν τῷ μεταξύ, ὅμως, μὲ ὁδηγὸν τὸν ἀστέρα προχωροῦν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα πρὸς

39. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης δηλοῦται τὸ σχέδιον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἐν γενεῇ, ἀλλὰ καὶ ἀδυνατοῦσαν πᾶσι ἐκδήλωσις τῆς θείας ἐνεργείας πρὸς ταπεινώσασιν καὶ καταστάσεως.

40. Δηλαδή, τοὺς ἦτο ἀδιανοήτως νὰ πιστεύουν ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἡρώτου ἐσκεπτε δόλον, ἀλλὰ τὸ ἔθετον ὁμοίον μὲ τὸ ἰδικὸν των.

41. Ματθ. 2, 9.

42. Πρὸς Ματθ. 2, 1 - 6.

43. Πρὸς Ματθ. 2, 12.

τὴν Βηθλεέμ⁴⁴. Ὁ ἀσπὴρ τοὺς συνώδευσε πάλιν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, διὰ τὴν ἀντιληφθῆς ὅτι δὲν ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἀστέρας, ἀφοῦ κανένας ἀσπὴρ δὲν ἔχει τὰ γνωρίσματα αὐτά. Καὶ μάλιστα, ὄχι ἀπλῶς ἐδάδιζεν, Ἐ ἀλλὰ καὶ ἐπήγαιεν ἔμπρὸς ἀπὸ αὐτοῦ, κατευθύνων καὶ ὁδηγῶν αὐτοὺς κατὰ τὴν μεσημέριαν.

Καὶ τί ἐχρειάζεται πλέον ὁ ἀσπὴρ, ἀπορεῖ κάποιος, ἀφοῦ ἔμαθαν τὸν τόπον τῆς γεννήσεως; Μὰ, διὰ τὴν ἀποκαλυφθῆ καὶ τὸ παιδί, διότι δὲν ὑπῆρχε τίποτε ποῦ νὰ φανερώνη αὐτό. Ἐπειδὴ οὐτε τὸ σπῆτι ἦτο μεγαλοπρεπές, οὔτε ἡ μητέρα ἦτο γνωστὴ καὶ ἐπίσημος, δι' αὐτό, λοιπόν, ἦτο ἀπαραίτητος ὁ ἀσπὴρ διὰ τὴν ἐπισημάνη εἰς αὐτοὺς τὸν τόπον. Διὸ καὶ ἐμφανίζεται πάλιν, μόλις ἐξῆλθαν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ δὲν σταματᾷ προηγουμένης, παρά δ' ἔταν ἔφθασεν ἐπάνω ἀπὸ τὴν φάτιν. Καί, ἔτσι, εἰς τὸ ἕνα θαῦμα προσετίθετο ἄλλο θαῦμα, διότι καὶ τὰ δύο γεγονότα ἦσαν παράδοξα, δηλαδὴ, καὶ ἡ προσκύνησις τῶν μάγων καὶ τὸ ὅτι ὁ ἀσπὴρ ἔκανε χρέη ὁδηγοῦ, ἦσαν δὲ ἱκανὰ νὰ προσελκύσουν καὶ τοὺς πλέον σκληροκαρδίου. Ἐάν, ὁμῶς, ἔλεγαν οἱ μάγοι ὅτι ἤκουσαν τοὺς προφήτας νὰ ὁμιλοῦν δι' αὐτά, Ἐ ἢ ὅτι οἱ ἄγγελοι τοὺς τὰ ἀπεκάλυψαν κατ' ἴδιαν, ὅπως δὴποτε, δὲν θὰ ἐγίνοντο πιστευτοί. Ἐνῶ τώρα μὲ τὴν διορκὴ παρουσίαν τοῦ ἀστέρος εἰς τὸν οὐρανόν, θὰ ἐπεστομῶνοντο καὶ οἱ πλέον ἀναίδεις.

Ἐν συνεχείᾳ, ἔταν ὁ ἀσπὴρ ἔφθασεν εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦτο τὸ παιδί, ἐστάθη καὶ πάλιν⁴⁵. Καὶ αὐτὸ τὸ φαινόμενον εἶναι ὁπόδειξις μεγαλυτέρας δυνάμεως καὶ δὲν ἀνήκει εἰς τὰ γνωρίσματα τοῦ κοινοῦ ἀστέρος τὴν μίαν στιγμήν νὰ φαίνεται καὶ τὴν ἄλλην νὰ ἐξαφανίζεται καί, ἔταν φανῆ πάλιν, νὰ παραμῆνη ἀκίνητος. Ἐπὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ἐμεγάλωνε καὶ ἡ πίστις αὐτῶν. **110** Δι' αὐτὸ καὶ ἐχάρισαν, ἐπειδὴ ἤσαν τὸ ἀναζητούμενον, διότι ἔγιναν ἀγγελιοφόροι ἀληθινῶν γεγονότων καὶ διότι δὲν ἔκαναν ἄσκοπα ἕνα τόσον μεγάλο ταξίδι. Τόσον μέγαν πόθον ἔχαν νὰ ἴδουν τὸν Χριστόν. Πραγματικά, ἀφοῦ ἔφθασεν ὁ ἀσπὴρ ἐστάθη ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ, ὁποδεικνύων ὅτι ὁ γεν-

44. Πράξ. Ματθ. 2, 9 - 10.

45. Πράξ. Ματθ. 2, 9.

νηθεὶς ἦτο Θεός. Καὶ μὲ τὴν στάσιν του αὐτῆν, ὁδηγεῖ εἰς τὸ νὰ προσκυνήσουν τὸν Ἰησοῦν ὄχι ἀπλῶς εἰδωλαλάτραι, ἀλλὰ οἱ σοφώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς, Ἐντὶλαμδάνεσαι, λοιπόν, ὅτι δικαιολογημένα ἐνεφανίσθη ὁ ἀσπὴρ; Διότι οἱ μάγοι, καὶ μετὰ τὴν προφητείαν καὶ τὰς ὁδηγίας ποῦ ἔλαβαν ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς, εἶχαν τὴν προσοχὴν τῶν ἐστραμμένην εἰς αὐτόν.

Ἐς νοῖωση, λοιπόν, ἐντροπῆν ὁ Μαρκίαν, ἄς νοιώσῃ ἐντροπῆν ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς⁴⁶, οἱ ὅποιοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἴδουν, ὅσα εἶδαν οἱ μάγοι, οἱ πρόγονοι τῆς Ἐκκλησίας, Ἐ καὶ τοὺς ὀνομάζω ἔτσι χωρὶς νὰ ἐντρέπωμαι⁴⁷. Ἐς ἐντραπῆ ὁ Μαρκίαν, ἔλεπον ὅτι ὁ Θεός προσκυνεῖται κατὰ σάρκα. Ἐς ἐντραπῆ ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς, ἔλεπον ὅτι δὲν προσκυνεῖται ὡς ἀπλὸς ἄνθρωπος. Πραγματικά, ὅτι προσκυνεῖται κατὰ σάρκα τὸ ἀποδεικνύουν τὰ σπάργανα καὶ ἡ φάτιν. Τὸ ὅτι δὲ δὲν τὸν προσκυνοῦν ὡς ἀπλὸν ἄνθρωπον τὸ ἀποδεικνύουν οἱ μάγοι μὲ τὰ δῶρα ποῦ ἔφεραν εἰς ἕνα νήπιον, τὰ ὅποια μόνον εἰς τὸν Θεόν ἦτο φυσικόν νὰ προσφερθοῦν. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἄς ἐντραποῦν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι ἔλεπον τοὺς εἰδωλαλάτραι καὶ τοὺς μάγους νὰ προπορεύονται αὐτῶν καὶ δὲν ἀνέχονται νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν. Ἐ διότι ὅσα συνέβαιναν τότε ἦσαν προεικόνισις τῶν μελλοντικῶν γεγονότων Ἐ καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καθίστατο φανερόν ὅτι τὰ ἔθνη θὰ προηγηθοῦν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ εἰς τὴν πίστιν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

Καὶ διὰ τὴν ἀπορεῖ κάποιος, δὲν ἔλεγεν ἐξ ἀρχῆς πρὸς τοὺς μαθητάς του αὐπάγετε καὶ κάμετε μαθητάς σας ὅλα τὰ ἔθνη⁴⁸, ἀλλὰ τὸ εἶπεν ὕστερα ἀπὸ αὐτά; Διότι, ὅπως προανέφερα, ὅτι συνέβαιναν ἦτο προεικόνισις καὶ κατὰ κά-

46. Αἰρεσιάζοι τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, περὶ τῶν ὁποίων πολλὰς φορὰς εἰς προηγουμένης ὁμιλίαις ἔγινε λόγος καὶ εἰς ὑποσημείωσιν ἀνεφέρθησαν τὰ κατ' αὐτοὺς.

47. Ὁ χωροκτημονὴς τῶν μάγων ὡς προγόνων τῆς Ἐκκλησίας εἰς ταῦτα, δεδομένου ὅτι αὐτοὶ ὑπέβησαν οἱ πρώτοι προσκυνηταὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ οἱ κήρυκες τῆς γεννήσεώς του εἰς τὴν πατρίδα των.

48. Εἰς τὴν ἀναγνώσιν τοῦ Ἰησοῦ ὡς Μεσσίας καὶ Σωτήρος.

49. Ματθ. 28, 19.

ποιον τρόπον προκήρυξις τῶν μελλοντικῶν γεγονότων. **¶ 11 ¶** Δηλαδή, τὸ λογικὸν ἦτο νὰ προηγηθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὴν πίστην. Ἐπειδὴ, ὁμως, ἐπρόδωσαν μὲ τὴν θέλησίν των τὴν εὐεργεσίαν ποῦ τοὺς ἐγένιν, τὰ πράγματα συνέβησαν ἀντίστροφα. Ὅπως καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσηὶν δὲν ἔπρεπε νὰ προηγηθοῦν οἱ μάγοι τῶν Ἰουδαίων, οὔτε νὰ προλάβουν, οἱ ἀπὸ τόσον μακρὰν ἐλθόντες τοὺς εὐρισκομένους μέσα εἰς τὴν Ἰδίαν τὴν πόλιν⁵⁰ καὶ οὔτε νὰ ὑποσκελίσουν τοὺς ἔχοντας τάσην οικειότητα μὲ τὰς προφητείας, ὅσοι τίποτε τὸ σχετικὸν μὲ αὐτὰς δὲν εἶχαν ἀκούσει. Ἐπειδὴ, λοιπὸν, εἶδεισαν ὑπερβολικὴν ἀδιαφορίαν διὰ τὰ ἴδικα των κατὰ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ προσερχόμενοι ἀπὸ τὴν Περσίαν προηγοῦνται τῶν κατοικῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, πράγμα τὸ ὁποῖον λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Ἦτο ἀναγκαῖον εἰς σὰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ κηρυχθῆ πρώτων ὁ λόγος τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ, ὁμως, ἐκρίνατε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀναξίους διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν, Ἰδοὺ στρεφόμεθα πρὸς τοὺς ἔθνικους»⁵¹. Διότι, καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ἐπίστευσαν πρὶν ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτό, ἔπρεπε νὰ δείξουν προθυμίαν, ὅταν τὸ ἐπιπροφορήθησαν ἀπὸ τοὺς μάγους. Ἀλλὰ δὲν ἠθέλησαν νὰ τὸ κάνουν. Δι' αὐτὸ, ἐνῶ αὐτοὶ κοιμοῦνται, Ἔ οἱ μάγοι προηγοῦνται αὐτῶν.

⁵⁰ Ἐὰς ἀκολουθήσωμεν, λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς τοὺς μάγους, ὅς ἀποβάλλωμεν τὴν δάρδαρον συνήθειαν καὶ ὅς πραγματοποιήσωμεν μακρινὴν ὁδοπορίαν διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν Χριστόν. Διότι καὶ ἐκεῖνοι δὲν θὰ ἔβλεπαν τὸν Χριστόν, ἐὰν δὲν ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὴν χώραν των. Ἐὰς ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πράγματα. Διότι καὶ οἱ μάγοι, ὅσον χρόνον ἦσαν εἰς τὴν Περσίαν, ἔβλεπαν τὸν ἀστέρα μόνον, ὅταν, ὁμως, ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ ἐκεῖ, εἶδαν τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. Μᾶλλον δὲ οὔτε τὸν ἀστέρα θὰ ἔβλεπαν καθόλου, ἐὰν δὲν ἀνεχώρουν μὲ προθυμίαν ἀπὸ ἐκεῖ. Ἐὰς σηκωθῶμεν, λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς καὶ ὅς σπεύσωμεν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ παιδιοῦ, ἔστω καὶ ἐν δλοι καταλαμιδώνωνται ἀπὸ ταραχὴν. Ἐ ἔτε βασιλεῖς, ἔτε ὁ λαός, ἔτε τύραννοι μᾶς ἐμποδίζου νὰ βαδίσωμεν τὸν δρόμον αὐτόν,

50. Τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Βηθλέεμ ἐνόησε.

51. Πράξ. 13, 46.

ὅς μὴ καταπιζώμεν τὸν πόθον μας διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν Ἰησοῦν. Διότι, ἔτσι, θὰ ἀποφύγωμεν ὄλους τοὺς κινδύνους. Ἐπειδὴ καὶ οἱ μάγοι, ἐὰν δὲν ἔβλεπαν τὸ παιδί, δὲν θὰ διέφευγαν τὸν κίνδυνον ποῦ διέτρεχαν ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως. Πρῶτοῦ νὰ ἴδουν τὸ παιδί τοὺς περιέβαλλαν φόβοι, κινδῦνοι καὶ ταραχαὶ ἀπὸ παντοῦ. Ὑστερα ἀπὸ τὴν προσκύνῃσιν, ὁμως νοιώθουν γαλήνην καὶ ἀσφάλειαν καὶ δὲν τοὺς ὀδηγεῖ, πλέον, ἀσπὴρ, ἀλλὰ τοὺς ὑποδέχεται ἀγγελος, ἀφοῦ μὲ τὴν προσκύνῃσιν τοῦ Ἰησοῦ μετεβλήθησαν εἰς ἱερεῖς **¶ 12 ¶** καὶ μάλιστα προσέφεραν καὶ δῶρα.

⁵² Ὡστε, ἀφοῦ καὶ σὺ ἀφήσης τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, τὴν ταρασσομένην πόλιν, τὸν αἰμοδιφῆ τύραννον, καὶ τὴν γῆ-νιν μεγαλοπρέπειαν, τρέξε πρὸς τὴν Βηθλέεμ ὅπου ὑπάρχει ὁ οἶκος τοῦ πνευματικοῦ ἄρτου. Ἐὰν εἶσαι ποιμὴν καὶ ἔλθῃς ἐδῶ, θὰ ἴδῃς τὸ παιδί εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐὰν εἶσαι δασιλευς καὶ δὲν προσέλθῃς δὲν σε ὠφελεῖ καθόλου τὸ βασιλικὸν ἔνδυμα. Ἐὰν εἶσαι μάγος, καθόλου δὲν θὰ σε ἐμποδίσῃ ἡ ἰδιότης αὐτῆ, ἀρκεῖ μόνον νὰ προσέρχῃσαι διὰ νὰ τιμήσῃς καὶ προσκυνήσῃς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι νὰ τὸν ἐλάψῃς καὶ ἐν προβαλῆς εἰς τὴν ἐκδήλωσιν αὐτῆν μὲ τρόπον καὶ χαρὰν, διότι εἶναι δυνατόν νὰ συνυπάρξουν καὶ τὰ δύο αὐτὰ συναισθήματα. Πρόσπεχε, ὁμως, νὰ μὴ δμοιάσῃς μὲ τὸν Ἡρώδη καὶ εἰπῆς: «Διὰ νὰ ἔλθω νὰ τὸν προσκυνήσω» καὶ, ὅταν ἔλθῃς, ἐπιδιώξεις νὰ τὸν φονεύσῃς. Ἐ Διότι, πραγματικά, μὲ αὐτὸν ὁμοιάζου, ὅσοι μετέχουν ἀναξίως εἰς τὰ μυστήρια, διότι «ὁ τοιοῦτος θὰ εἶναι ἔνοχος δι' ἀσέβειαν καὶ θεδήλωσιν, τὴν ὁποῖαν ἀποτολμᾷ εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου»⁵³, λέγει ὁ Παῦλος. Καθ' ὅσον ἔχουν μέσα των τὸν τύραννον, ὁ ὁποῖος στενοχωρεῖται διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, δηλαδή, τὸν μαριμωνᾶν⁵⁴ ποῦ εἶναι πῶ παρανόμος ἀπὸ τὸν Ἡρώδη. Αὐτὸς κατέχεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ διατηρῇ τὴν ἐξουσίαν του καὶ δι' αὐτὸ ἀποστέλλει τοὺς ἀνθρώπους του διὰ νὰ προσκυνήσουν φαινομενικῶς, εἰς τὴν πραγματικότητα, δ-

52. Α' Κορινθ. 11, 27.

53. Μαριμωνᾶς. Ἡ λέξις προέρχεται ἐκ τοῦ ἀραμαϊκοῦ «μαμωνᾶ» καὶ σημαίνει τὸν πλοῦτον τὸν ἀμετροπόμενον εἰς τὰς ἰλικὴς ἐπιδιώξεις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅτι ἀμετροπόμενος εἰς τὸν Θεόν.

μως, να σφάζουν τὸν Ἰησοῦν, ἐνῶ τὸν προσκυνοῦν. Ὅθεν, ἄς φοβηθῶμεν μήπως δμοιάζωμεν μόνον μετὰ ἱκέτας καὶ προκυνητῆς, ἐνῶ εἰς τὴν πρᾶξιν κάνωμεν τὰ ἀντίθετα. Ἐπίσης, νὰ ἐλευθερώσωμεν τὰ χέρια μας ἀπὸ τὸ κάθε τι, ἀφοῦ σκοπεῖωμεν νὰ προσκυνήσωμεν τὸν Ἰησοῦν. C Καὶ χρυσόν, ἐάν ἔχωμεν, ἄς τὸν προσφέρωμεν εἰς αὐτὸν καὶ ἄς μὴ τὸν θάψωμεν εἰς τὴν γῆν. Πραγματικά, ἐάν τότε οἱ εἰδωλόατραὶ ἐκείνοι " ἔφεραν τὸν χρυσὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰησοῦ, μετὰ ποῖον θὰ ὁμοιάζης ἐσὺ, ὅταν δὲν τὸν προσφέρῃς εἰς ὁποῖους εὐρίσκονται εἰς ἀνάγκην; Ἐάν ἐκείνοι ἐθάδισαν τόσον δρόμον διὰ νὰ ἴδουν τὸν γεννηθέντα, ποῖαν ἀπολογίαὶν θὰ ἔχῃς ἐσὺ, ὅταν δὲν θαδίσῃς οὔτε ἓνα μικρὸν δρόμον διὰ νὰ ἐπισκεφθῇς ἓνα ἄρρωστον ἢ φυλακισμένον; Βέβαια, εὐσπλαγχνίζεσθε συνήθως τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς φυλακισμένους καὶ τοὺς ἐχθρούς μας, ἀκόμη, 113 καὶ οὐ δὲν εὐσπλαγχνίζεσαι οὔτε τὸν εδεργέτην καὶ Κύριόν σου; Καὶ ἐκείνοι μὲν προσέφεραν χρυσόν, σὺ δὲ μόλις δίδεις ψωμί. Ἐκείνοι εἶδαν τὸν ἀστέρα καὶ ἐχάρησαν, σὺ ὅμως, ὅταν θλέπῃς τὸν Ἰσὺν τὸν Χριστὸν ξένον καὶ γυμνὸν δὲν συγκινεῖσαι. Ποῖος, λοιπὸν, ἀπὸ ἐσῆς ποῦ εὐηργετήθητε εἰς ἀνυπολόγητον βαθμὸν, ἔκανε ἓνα τόσον μεγάλο ταξίδι, ὅσον ἐκείνοι οἱ εἰδωλόατραὶ ἢ μάλλον οἱ πῶ πιστοὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς; Ἄλλὰ διατὶ ἀναφέρω ἓνα μεγάλο ταξίδι; Ἀφοῦ πολλὰ ἀπὸ τὰς γυναῖκας μας κατέχονται ἀπὸ τόσον μεγάλην μαλθακότητα, ὥστε δὲν ἀποφασίζουσι νὰ περάσουσι ἀπὸ τὴν μίαν συνοικίαν εἰς τὴν ἄλλην, διὰ νὰ ἴδουν τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τῆς πνευματικῆς φάτης, ἐάν δὲν χρησιμοποιήσουσι ἡμίονους. Ἄλλοι πάλιν, ἐπειδὴ πρέπει νὰ διανύσουσι κάποια ἀπόστασι, B προβάλλουσι ὡς δικαιολογίαν τὸ θάρρος τῶν διοτικῶν πραγμάτων, ἄλλοι δὲ προτιμοῦν τὰ θέατρα ἀπὸ τοῦ νὰ ἔλθουσι ἐδῶ. Καὶ οἱ μὲν εἰδωλόατραὶ, προτοῦ νὰ ἴδουν τὸν Χριστὸν, ἐθάδισαν τόσον μεγάλον δρόμον, ἐνῶ ἐσὺ, καὶ μετὰ τὴν γνωριμίαν σου, δὲν τοὺς μίμειςαι, ἀλλὰ, ἀφοῦ τὸν εἶδες, τὸν ἐγκαταλείπεις καὶ τρέχεις νὰ ἴδῃς τὸ θέατρον (λέγω πάλιν τὰ ἴδια ποῦ εἶπα καὶ προηγουμένως). Καὶ ἐνῶ θλέπῃς τὸν Χριστὸν ἐπάνω εἰς τὴν φάτην, τὸν ἐγκαταλείπεις, διὰ νὰ ἴδῃς τὰς γυναῖκας ἐπά-

νω εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου. Πόσους κερανοῦς δὲν ἀξίζει αὐτὴ ἡ συμπεριφορὰ σου;

Πές μου, ὅμως, ἐάν κάποιος σοῦ εἶδιδε τὴν ὑπόσχεσιν νὰ σὲ οδηγήσῃ μέσα εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ νὰ σοῦ δείξῃ τὸν βασιλέα καθήμενον, μήπως θὰ προετίμας νὰ ἴδῃς τὸ θέατρον ἀντὶ αὐτῶν; Μολονότι, βέβαια, οὔτε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἦτο δυνατόν νὰ κερδίσῃς κάτι. C Ἐδῶ, ὅμως, ἀπὸ τὴν τράπεζαν αὐτὴν ἀναβλύζει πηγὴ πνευματικοῦ πυρός καὶ ἐσὺ τὴν ἀφήνεις καὶ τρέχεις εἰς τὸ θέατρον, διὰ νὰ ἴδῃς γυναῖκας νὰ κολυμβοῦν καὶ τὸ φύλον των νὰ ἐξευτελλίζεται, καὶ ἐγκαταλείπεις τὸν Χριστὸν νὰ κάθεται κοντὰ εἰς τὴν πηγὴν; Πραγματικά, καὶ τώρα ὁ Χριστὸς κάθεται κοντὰ εἰς τὴν πηγὴν καὶ συνομιλεῖ ὄχι μετὰ τὴν Σαμαρεῖτιν, 114 ἀλλ' ἀπευθύνεται πρὸς ὀλόκληρον τὴν πόλιν. Ἴσως, ὅμως, καὶ τώρα νὰ ὁμιλῇ μόνον μετὰ τὴν Σαμαρεῖτιν, διότι οὔτε καὶ τώρα εὐρίσκεται πλησίον τοῦ κανένας μας, ἀλλ' ἄλλοι μὲν παρίστανται μόνον σωματικῶς, ἄλλοι δὲ ἀπουσιάζουσι καὶ σωματικῶς. Καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς δὲν φεύγει, ἀλλὰ παραμένει καὶ ζητεῖ ἀπὸ ἡμῶν νὰ πῆῃ ὄχι νερό, ἀλλ' ἁγιωσύνην, ἀφοῦ, βέβαια, προσφέρει τὰ ἅγια εἰς τοὺς ἁγίους. Διότι, ὡς γνωστόν, δὲν μᾶς προσφέρει νερό ἀπὸ τὴν πηγὴν αὐτὴν, ἀλλὰ αἷμα ζῶν, τὸ ὅποιον εἶναι μὲν σύμβολον τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἐγίνεν αἴτιον ζωῆς. Σὺ, ὅμως, ἀφήνεις τὴν πηγὴν τοῦ αἵματος, τὸ φρικτὸν ποτήριον, καὶ κατευθύνεσαι πρὸς τὴν διαβολικὴν πηγὴν, διὰ νὰ ἴδῃς γυναῖκα πύρην νὰ κολυμβῇ καὶ νὰ ὑπόστῃς ψυχικὸν ναυάγιον. Διότι τὸ νερό ἐκεῖνο εἶναι πέλαγος ἀσελγείας, τὸ ὅποιον δὲν θυθίζει τὰ σώματα, B ἀλλὰ δημιουργεῖ ναυάγια τῶν ψυχῶν. Καὶ ἐκεῖνη μὲν κολυμβῇ μετὰ τὸ σῶμα γυμνόν, σὺ, ὅμως, παρακολουθεῖς καὶ καταποντιζέσαι εἰς τὸν θυβὸν τῆς ἀσελγείας. Αὐτοῦ τοῦ ε.δους εἶναι ἡ παγίδα τοῦ διαβόλου. Δηλαδή, χωρὶς νὰ εἰσερχώμεθα εἰς τὸ νερό, ἀλλὰ παραμένοντες ἐκτὸς, μᾶς θυθίζει περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους ποῦ εὐρίσκονται μέσα εἰς αὐτὸ καὶ μᾶς πνίγει φοβερώτερα ἀπὸ τὸν Φαραῶ, ὁ ὅποιος κατεποντίσθη τότε μαζί μετὰ τὸ ἄλογα καὶ τὰ ἔρματά του. Καὶ μάλιστα, ἐάν ὑπῆρχε δυνατότης νὰ ἴδωμεν τὰς ψυχὰς, θὰ ἡμπαρούσα νὰ σῆς δείξω πολλὰς ψυχὰς νὰ ἐπιπλέουσι εἰς τὸ νερό αὐτὸ, ὅπως ἀκριδῶς τότε τὰ σώματα τῶν Αἰγυπτίων.

Ἄλλὰ τὸ χειρότερον εἶναι τὸ ἐξῆς, ὅτι δηλαδή, τὴν

έλακληρωτική αυτήν καταστροφήν τὴν ἀποκαλοῦν ἀπώ-
 λασιν καὶ τὸ πέλαγος τῆς ἀπωλείας τὸ ὀνομάζουσι θά-
 λασσαν τῆς ἡδονῆς. C Ἐναντιδύτως, ὁμοίως, θὰ ἦτο εὐκο-
 λώτερον νὰ διαπλεύσῃ κανεὶς με ἀσφάλειαν τὸ Αἰγαῖον καὶ
 τὸ Τυρρηνικόν⁵⁵ πέλαγος, παρὰ νὰ ἴδῃς τὸ θέαμα αὐτὸ
 χωρὶς νὰ ὑποστῆς ἡθικὴν βλάβην. Διότι κατὰ πρῶτον ὁ
 διάβολος ὄλην τὴν νύκτα κυριεῖται ἐκ τῶν προτέρων τὰς
 ψυχὰς με τὴν προσδοκίαν τοῦ θεάματος. Ὑστερα, ἀφοῦ ἐ-
 πιδείξῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς προσδοκίας, ἀμέσως μᾶς δένει
 καὶ μᾶς καθιστᾷ αἰχμαλώτους. Διότι νὰ μὴ ἔχῃς τὴν ἐντύ-
 πωσιν ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ἤλθες εἰς ἐπαφὴν με τὴν πόρνην, εἴ-
 σαι καθαρὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἀφοῦ με τὴν ἐπιθυμίαν τὸ
 πᾶν ἐξετέλεσες. **1115** Πραγματικά, ἐὰν κατέχεσαι ἀπὸ ἐ-
 πιθυμίαν, ἤναψες με τὸ θέαμα αὐτὸ μεγαλύτεραν φλόγα,
 ἐὰν, πάλιν, δὲν ἐπηρεάζεσαι καθόλου ἀπὸ ὅσα βλέπεις, τό-
 τε εἶσαι ἄξιος μεγαλύτερας κατηγορίας, ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς
 μὲν σκανδαλίζεις τοὺς ἄλλους με τὸ νὰ τοὺς παρωθῆς πρὸς
 τὰ θεάματα αὐτὰ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀτιμάζεις τὰ μάτια σου
 καὶ μαζί με αὐτὰ καὶ τὴν ψυχὴν σου.

Ἔλα, ὁμοίως, νὰ σκεφθῶμεν καὶ τὸν τρόπον διορθώσε-
 ως τοῦ κακοῦ αὐτοῦ, διὰ νὰ μὴ φαινώμεθα ὅτι μόνον κα-
 τηγορίας διατυπώνομεν. Ποίος θὰ εἶναι, λοιπόν, ὁ τρόπος
 αὐτός; Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς παραδώσω εἰς τὰς γυναῖκας σας
 διὰ νὰ σᾶς ἐκπαιδεύσουν. Ἐξέσται, σύμφωνα με τὸν νό-
 μον τοῦ Παύλου, ἐσεῖς ἔπρεπε νὰ εἰσεῖ οἱ διδάσκαλοι⁵⁶.
 Ἐπειδὴ, ὁμοίως, ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας ἀντεστράφη ἡ φυ-
 σικὴ τάξις τῶν πραγμάτων καὶ τὸ σῶμα εὐρέθη εἰς τὸ ἐ-
 πάνω μέρος ἐνῶ τὸ κεφάλι κατέλαθε τὸ κάτω τμήμα, θὰ
 προτιμῶμεν κατ' ἀνάγκην αὐτὸν τὸν δρόμον τῆς θερα-
 πείας. B Ἐάν, τώρα, ἐντρέπεται νὰ ἔχῃς ὡς διδάσκαλον
 γυναῖκα, τότε νὰ ἀποφεύγῃς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἔτσι θὰ κα-
 τάρθῃς νὰ καθίσης εἰς τὸν θρόνον τοῦ σοῦ προσέφερον
 ὁ Θεός. Διότι, δι' ὅσον χρόνον ἁμαρτάνεις, ὄχι μόνον εἰς
 τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα καὶ ἀσημαντα ζῶα

55. Ἡ πρὸς ὁμοίως τῆς κεντρικῆς καὶ νοτίου Ἰταλίας καὶ πρὸς
 βορρῆν τῆς Σικελίας θάλασσα γινώσκῃ διὰ τὰς ἡμᾶς ἐπιπνυθύνουσι τρι-
 κημίας τῆς.

56. Πρὸς Α' Τιμόθ. 2, 12 ἔξ.

σὲ ἀποπέλλει διὰ νὰ μαθητεύσῃς ἡ Γραφή καὶ δὲν ἐντρέ-
 πεται νὰ σὲ ἀποστείλῃ ὡς μαθητὴν, ἐσένα ποὺ ἔχεις τιμη-
 θῆ με τὸ προσόν τοῦ λογικοῦ, εἰς τὸ μυρμήγκι⁵⁷. Ἐξέσται,
 αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ κατηγορίαν τῆς Γραφῆς, ἀλλ' ἐκείνων,
 οἱ ὅποιοι προσβάλλουν τοιοῦτοτρόπως τὴν ὑψηλὴν τὴν
 καταγωγὴν. Συνεπῶς, τὸ ἴδιον θὰ κάνω καὶ ἐγώ. Καὶ ἐπὶ τοῦ
 παρόντος θὰ σὲ παραδώσω εἰς τὴν σύζυγόν σου. Ἐάν, ὁ-
 μοίως, τὴν περιφρονήσῃς, τότε θὰ σὲ ἀποστείλω εἰς τὸ σχο-
 λεῖον τῶν ἀλόγων ζῶων καὶ θὰ σοῦ ἀποδείξω πόσα πτη-
 νὰ, πόσα ψάρια, C πόσα τετράποδα καὶ ἔρπετά εἶναι πῶς
 σεμνὰ καὶ πῶς συνετὰ ἀπὸ σένα. Ἐάν, ὁμοίως, ἡ σύγκρισις
 αὐτὴ σὲ κάνῃ νὰ ἐντρέπεται καὶ νὰ κοκκινίξῃς, στάσου εἰς
 τὸ ὄψος τῆς εὐγενικῆς σου καταγωγῆς καὶ, ἀφοῦ σκεφθῆς
 σοβαρὰ τὸ πέλαγος τῆς γενέσεως καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ πυ-
 ρός, ἀπόφυγε τὴν κολυμβήθραν τοῦ θεάτρου, διότι αὐτὴ
 δημιουργεῖ τὸ πέλαγος ἐκεῖνο καὶ ἀνάπτει τὴν τεραστίαν
 ἐκείνην φλόγα.

Διότι, πραγματικά, ἐὰν ἐὼ καθένας ποὺ δλέπη γυναι-
 κα διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμήσῃ πρὸς ἁμαρτίαν, ἤδη τὴν ἐμίχου-
 σεν⁵⁸, **1116** πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ καταστῇ χιλίας φο-
 ρὰς αἰχμάλωτος ὅποιος ἀναγκάζεται νὰ τὴν ἀντικρῶσῃ γυμ-
 νῆν; Ὅπωςδήποτε, ὁ κατακλιςμὸς, ὁ ὁποῖος συνέβη κατὰ
 τὴν ἐποχὴν τοῦ Νῶε, δὲν προεκάλεσε τόσην καταστροφήν
 εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅσον αἱ κολυμβῶσαι εἰς τὸ θε-
 ἄτρον γυναῖκες⁵⁹ πνίγουν ὀλοκληρωτικὰ δλους ἐν γενεῖ
 τοὺς ἄνδρας κατὰ τρόπον ἀτιμωτικόν. Διότι ἐκείνη ἡ βρο-
 χή⁶⁰, μολοντί προεκάλεσε τὸν σωματικὸν θάνατον, ἐν τού-
 τοις ἐσταμάτησε τὴν κακίαν τῆς ψυχῆς, ἐνῶ ἡ παροῦσα⁶¹
 κάνει τὸ ἀντίθετον, ἐνῶ ἀφήνει τὰ σῶματα ἀνέπαφα, κατα-
 στρέφει, ὁμοίως, τὴν ψυχὴν.

Ἐσεῖς, λοιπόν, ὅταν μὲν γίνεται λόγος διὰ τὴν κατὰ
 λήψιν τῆς προεδρίας, ἐγγερετε τὴν ἀξίωσιν νὰ ἔχετε τὴν

57. Πρὸς Πάροιμ. 6, 6.

58. Ματθ. 5, 28.

59. Πρόκειται περὶ γυναικῶν, αἱ ὅποιοι ἐὰν τῆς σικητῆς τοῦ θε-
 ἄτρον γινώσκῃ ἐλαύνονται.

60. Τοῦ κατακλιςμοῦ τοῦ Νῶε.

61. Τὸ νερό, δηλαδὴ, τοῦ λουτροῦ τῶν γυναικῶν τοῦ θεάτρου.

πρώτην θέσιν εἰς ἐλόκληρον τὴν οἰκουμένην, ἐπειδὴ πρώτη ἡ πόλις μας ἔκανε χρῆσιν τοῦ ὀνόματος χριστιανῶς⁶². Εἰς τὸν ἀγῶνα, ὁμοῦς, τῆς ἐγκρατείας δὲν ἐντρέπεσθε **B** νὰ ἀποδεικνύεσθε κατώτεροι καὶ ἀπὸ τὰς πῖθ ἀπολιτίστους πόλεις; Μάλιστα, λέγει κάποιος, καὶ τί μᾶς προτρέπεις νὰ κάνωμεν, λοιπόν; Μήπως νὰ καταφύγωμεν εἰς τὰ ὄρη καὶ νὰ γίνωμεν μοναχοί; Μὰ, δι' αὐτὸ στενάζω, ἐπειδὴ νομίζετε ὅτι μόνον εἰς ἐκείνους ἀρμόζει ἡ κοσμιότης καὶ ἡ σωφροσύνη, μολονότι, δέθαια, ὁ Χριστὸς ἔθεσε κοινούς νόμους δι' ἅλους. Διότι, ὅταν λέγῃ «ὁ καθένας πού ἄλλοι γυναῖκα διὰ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς ἁμαρτίαν», δὲν ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τὸν μοναχόν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἔγγαμον, διότι τότε⁶³ τὸ ὄρος ἐκείνο ἦτο γεμάτον ἀπὸ ἔγγαμους ἀνδρας, Σκέψου, λοιπόν, ἐκείνο τὸ θέατρον καὶ μίσησε τοῦτο τὸ διαβολικόν, χωρὶς νὰ κατηγορήσῃ τὴν ἐντολήν τοῦ Ἰησοῦ ὡς βαρβαρικὴν καὶ ἀνεφάρμοστον. Ἐξ ἄλλου, δὲν σὰς ἐμποδίζω οὔτε νὰ νυμφεύεσθε οὔτε νὰ διασκεδάσετε, μόνον ἐπιθυμῶ νὰ γίνεται αὐτὸ μὲ σωφροσύνην, **C** χωρὶς νὰ συνοδεύεται ἀπὸ ἐντροπὴν, κατηγορίας καὶ ἀναριθμήτους παρανομίας.

Δὲν θεσπίζω νόμους πού νὰ ὑποχρεώουσι κάποιον νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐρήμους, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀγαθός, κόσμιος καὶ συνετός, ἔστω καὶ ἐν κατοικίῃ εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως. Διότι, πραγματικά, οἱ νόμοι εἶναι κοινοὶ καὶ διὰ τοὺς μοναχοὺς καὶ διὰ τοὺς ἀπλοῦς πιστοὺς, πλὴν τοῦ γάμου, ἐν καὶ ὁ Παῦλος προτρέπη καὶ ὡς πρὸς τὸν γάμον νὰ ὁμοιάζωμεν κατὰ πάντα πρὸς τοὺς μοναχοὺς, λέγων «Περὶ καὶ φεύγει διαρκῶς σὺν σκιά τὸ ἐξωτερικόν φαινόμενον τοῦ κόσμου αὐτοῦ⁶⁴, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι πού ἔχουσι γυναῖκας, νὰ εἶναι σὺν νὰ μὴ ἔχουσι⁶⁵. **II 17** Συνεπῶς, λέγει, δὲν σὰς προτρέπω νὰ καταφύγετε εἰς τὰς δου-

62. Ἀπαφάνεται πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀντιοχείας, εἰς τὴν ἁπολίαν, ὡς γνωστὸν, αἱ ἀπειλὴ τοῦ Κυρίου ἀπεκλήθησαν τὸ πρῶτον χριστιανολί (Πρῶτ. Πράξ. 11, 36).

63. Ὅταν ἐξερῶσαι τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους διαίτην σου, εἰς τὴν ὁσίαν διαλαμβάνονται οἱ κρητισθῆναι πρὸς ἀνοτήρη λόγον τοῦ Ἰησοῦ.

64. Α' Κορινθ. 7, 31.

65. Α' Κορινθ. 7, 29.

νοκαρυφάς, ἐν καὶ θὰ τὸ ἤθελα, ἐπειδὴ αἱ πόλεις μῖμῶνται τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τῶν Σοδόμων⁶⁶, πλὴν ὁμοῦς, δὲν σὰς ὑποχρεῶναι εἰς αὐτό.

Μεῖνε, λοιπόν, μὲ τὸ σπίτι σου, τὰ παιδιά σου καὶ τὴν γυναῖκά σου, ἀλλὰ νὰ μὴ ἐξευτελίξης τὴν γυναῖκα, οὔτε νὰ ἀτιμάξης τὰ παιδιά, οὔτε νὰ εἰσαγγῆς εἰς τὸ σπίτι σου τὴν καταστροφὴν πού προξενεῖ τὸ θέατρον. Δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ ὅτι «ὁ ἀνδρας δὲν ἐξουσιάζει τὸ σῶμα του, ἀλλ' ἐξουσιάζει αὐτοῦ εἶναι ἡ γυναῖκα⁶⁷ καὶ θέτει κοινούς καὶ διὰ τοὺς δύο νόμους; Σὺ, ὁμοῦς, ἐὰν ἡ σύζυγός σου συχνάζῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, μεταβάλλεσαι εἰς σαρὸν κατήγορον τῆς, ἐνῶ, ὅταν ὁ ἴδιος παρῶς τὴν ἡμέραν σου εἰς τὰ θέατρα, δὲν θεωρεῖς ὄχιον κατηγορίας τὸν ἑαυτὸν σου. **B** Ἄλλ' ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὴν σωφροσύνην τῆς συζύγου σου τῶσον πολὺ λεπτολογεῖς τὰ πράγματα, ὥστε νὰ γίνεσαι ἐνοχλητικὸς καὶ νὰ ὑπερβαίνῃς τὸ μέτρον, καὶ δὲν ἐπιτρέπεις οὔτε τὰς ἀναγκαίας ἐξόδους ἀπὸ τὸ σπίτι, ἐνῶ πιστεύεις ὅτι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου ἐπιτρέπονται τὰ πάντα. Ἄλλὰ δὲν σοῦ τὸ ἐπιτρέπει ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος βίδει καὶ εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἴδιαν ἐξουσίαν, διότι λέγει ὅτι «ὁ ἀνδρας ὡς ἀποδίδῃ εἰς τὴν γυναῖκα του τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν ἀγάπην πού τῆς χρεωστεῖ⁶⁸».

Μὲ ποῖον τρόπον, ὁμοῦς, τιμᾶς αὐτήν, ὅταν εἰς τὰ σπουδαῖα ζητήματα τὴν προσβάλλῃς καὶ προσφέρῃς τὸ σῶμα τῆς εἰς τὰς πόρναις; (Διότι τὸ σῶμα σου εἶναι ἰδικόν τῆς)⁶⁹. Ὅταν φέρῃς εἰς τὸ σπίτι σου, ταραχὰς καὶ πολέμους; Ὅταν εἰς τὴν ἀγορὰν προβαίνῃς εἰς ἐκτέλεσιν τοιούτων ἔργων, μὲ τὰ ὅποια, ὅταν τὰ διηγῆσαι εἰς τὸ σπίτι σου, ἐντροπιάζεις τὴν σύζυγόν σου, πού τὰ ἀκούει, προσβάλλεις τὴν παρισταμένην θυγατέρα σου **C** καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτάς, δέθαια, τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν σου;

Συνεπῶς, ἐπιβάλλεται ἢ νὰ σιωπᾷς παρὰ νὰ διαπράττῃς αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰς ἀσχημίας, διὰ τὰς ὁποίας καὶ

66. Ἦνωσε, ὅτι εἰς τὰς πόλεις ὑπάρχει μεγαλύτερη ἀσολοσία, ἢ ὁσίαν ἀπαιτεῖ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν τὸν Σοδόμων.

67. Α' Κορινθ. 7, 4.

68. Α' Κορινθ. 7, 3.

69. Πρῶτ. Α' Κορινθ. 7, 4.

οί δούλοι πρέπει να τιμωρούνται, όταν περιπέσουν εις αὐτάς. Πές μου, λοιπόν, ποίαν δικαιολογίαν θὰ προβάλης, όταν παρακολουθῆς αὐτὰ τὰ θεάματα μὲ μεγάλην προσοχήν; Ὅταν προτιμῆς περισσότερο ἀπὸ ἅλα τὰ ἄλλα αὐτά, τὰ ὅποια δὲν εἶναι πρέπον οὐτε νὰ τὰ διηγῆται κανεὶς; Τώρα, ὁμως, διὰ νὰ μὴ γίνωμαι θαρετός, θὰ σταματήσω ἐδῶ τὸν λόγον. Ἐάν, ὁμως, παρὰ ταῦτα ἐξακολουθήσετε νὰ διαπράττετε τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, θὰ καταστήσω πρὸς κοπτερόν τὸ μαχαίρι καὶ θὰ ἀνοίξω πρὸς θαθεῖαν τὴν πληγὴν, καὶ δὲν θὰ σταματήσω, μέχρις ὅτου νὰ διαλύσω τὸ θέατρον τοῦ διαβόλου **118** καὶ καθάρισω τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Διότι, ἔτσι, θὰ ἀπαλλαγῶμεν καὶ ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἐντροπὴν καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν μέλλουσαν ζωὴν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Η'

(Κεφ. β', 11-15)

«Καὶ ἄφου εἰσηλθὼν εἰς τὸ σπίτι, εἶδαν τὸ παιδί μὲ τὴν μητέρα του Μαρίαν».

1. Ἐπιπέθει γίνεται λόγος διὰ τὰ δῶρα, καὶ ὅσοι, κατὰ τὴν πραγμασίαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν συνήθειαν νὰ μὴ ἔρχονται μὲ δόξα χάρις πρὸς τὸν βασιλεῖα, φέρουν οἱ μάγοι. Περλ. Γεν. 43, 10, Α' Βασίλ. 10, 27, Γ' Βασίλ. 10, 2. Ὅλα τὰ προσφερόμενα δῶρα εἶναι προϊόντα τῆς Ἀραβίας, χωρὶς δόξα νὰ παράγονται ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτήν. Τὸ γεγονός αὐτὸ κάνει πολλὰς ἐξηγητικὰς τὰ πιστεύειν ὅτι οἱ μάγοι προήρχοντο ἐξ Ἀραβίας. Ὁ Χρυσόστομος, ὁμως, ἀποδέχεται τὴν γνώμην, καθ' ἣν οἱ μάγοι προήρχοντο ἐκ τῆς Περσίας. Περὶ τῆς χρησιμοποιήσεως παρομοίων πολιτικῶν δῶρων ὁμιλεῖ καὶ ἄλλοτε ὁ Ἱεροφ. Περλ. Πα. 60, 8, Ψαλμ. 71, 10, 15 καὶ Ἀσμ. 3, 6.

Τὰ δῶρα αὐτὰ ἀλληγοροῦνται διαφόροις. Πλὴν τῆς ἀπὸ τοῦ Χρυσόστομου παρεχόμενης ἀλληγορίας ταύτων, ἄλλοι ἄλλως ἐπιλαμβάνουσι ταῦτα. Ἡ ἐπισημειώσιμος ἀτομικὴ θεωρεῖ τὸν χρόνον ὡς σύμβολον τῆς βασιλείας, διότι οἱ ὑπάρχοντες χρόνον προσέφερον εἰς τοὺς βασιλεῖς. Τὸν ἄθανον ὡς σύμβολον τῆς θεότητος, διότι ὁ ἄθανος ἐθηματοῦσε εἰς τὸν Θεόν. Τέλος, τὴν αἰώνιον ὡς σύμβολον τῆς ἀνθρωπίνης φέσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ μάλιστα τοῦ θανάτου αὐτοῦ, διότι οἱ παλαιὸι ἔλειπον δι' αὐτῆς τοῦ νεκροῦ διὰ νὰ ἀποφέρουν τὴν ταχέαν σῆψιν καὶ τὴν δυσάρεστον ὀσμὴν.

2. Ποιῶν παλαιῶν παραδόσεων (Περλ. Ἰουδαίου, πρὸς Τρόφωνα Ε.ΧΧΧVIII 4, Προκετυγγέλιον Ἰωάννου, XVIII) ὁμιλεῖ περὶ σπηλίου εἰς τὸ ὅποιον ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Ὁ Ἁγιώτης μάλιστα σηλοῦται εἰς τὴν παράδοσιν αὐτὴν διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν Βηθλέμ (Κατὰ Κέλσον, I, 51). Ἐξ ἄλλου τὸ σπήλιον αὐτὸ σημαίνει ἀπωλύτως πρὸς ὅσα λέγει ὁ Λουκάς (2, 6 ἐξ.). Φαίνεται, ὅτι μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰωσήφ κατώρθωσε νὰ εἶπῃ πρὸς ἄνετον στέγην ἢ οὐκ ὁ Ματθαῖος χρησιμοποιοῖ ἐν προκειμένῳ τὸν θρονόγον.

3. Καθ' ἣν στιγμὴν ἦλθον οἱ μάγοι εἰσῆλθον φαίνεται τὸν Ἰη-

Διατί, λοιπόν, ὁ Λουκάς λέγει ὅτι τὸ παιδί εὑρίσκειτο εἰς τὴν φάτνην; ⁴ Διότι ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησιν ἐχρησιμοποίησεν ὡς κλίνην τὴν φάτνην, (ἐπειδὴ ὑπῆρχε μεγάλο πλήθος, λόγῳ τῆς ἀπογραφῆς, καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὗρουν σπῆτι διὰ νὰ παραμείνουν. Πράγμα τὸ ὅποιον καὶ ὁ Λουκάς τονίζει, δταν λέγῃ ὅτι «ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε τόπος εἰς τὸ πανδοχεῖον, τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν φάτνην» ⁵). Β "Υστερα, βέβαια, τὸν ἐσήκωσε καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὰ γόνατά της. Συγχρόνως, λοιπόν, ἤλθεν εἰς τὴν Βηθλεὲμ καὶ ἐγέννησε τὸν υἱὸν της, διὰ νὰ μάθῃς ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ ὅλον τὸ σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας καί, ἀκόμη, ὅτι αὐτὰ δὲν ἐγένοντο τυχαῖα καὶ ἀσκαπα, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ ἐπραγματοποιούντο σύμφωνα μὲ τὴν βέλησιν τῆς θείας Πρόνοιας καὶ τὴν πρόρρησιν τοῦ προφήτου.

Ἄλλὰ τί τοὺς ἔπεισε νὰ προσκυνήσουν τὸν Ἰησοῦν; Διότι οὔτε ἡ Παρθένοσ ἦτο γνωστὴ, οὔτε τὸ σπῆτι μεγαλοπρεπές, Ἐ οὔτε κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ φαινόμενα ἦτο ἱκανὸν νὰ τοὺς προκαλέσῃ κατὰπληξιν καὶ νὰ τοὺς προσελκύσῃ. Αὐτοί, ὅμως, ἔχι μόνον προσκυνοῦν τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἤνοιξαν τὰ θησαυροφυλάκιά των, προσφέρουν καὶ δῶρα, καὶ μάλιστα δῶρα ἔχι ὡς εἰς ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς εἰς Θεόν. Διότι ὁ λίθωνος καὶ ἡ σμύρνα ἦσαν σύμβολα τοῦ Θεοῦ ⁷. **1189** Τί τοὺς ἔπεισε, λοιπόν; Μά, ἔχι τοὺς προετοίμασε νὰ ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὴν πατρίδα των καὶ νὰ κάνουν ἓνα τόσον μεγάλο ταξίδι. Ἦτο δὲ αὐτὸ ὁ ἀσπὴρ καὶ ἡ φώτισις τῆς διανοίας των ἀπὸ τὸν Θεόν, ἡ ὅποια δλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς δὴγει πρὸς τὴν τελειότεραν γνῶσιν. Διότι, πραγματικά, ἐάν δὲν ἦτο αὐτὸ τὸ πειστικὸν μέσον, δὲν θὰ ἀπέδιδαν τόσον μεγάλην τιμὴν εἰς τὸν Ἰησοῦν, δεδομένου ὅτι τὰ ἐξωτερικά φαινόμενα ἦσαν ὅλα ἀσήμαντα. Δι' αὐτὸ κανένα ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ δὲν ἦτο μεγάλο ἐκεῖ, ἀλλὰ ὑπῆρχε ἡ φάτνη, ἡ καλύθη καὶ ἡ μητέρα ἦτο πτωχὴ, διὰ νὰ ἴδῃς καθαράν τὴν εὐσέθειαν τῶν μάγων καὶ ἀντιληφθῆς

σοῦν μὲ τὴν μητέρα του μόνον.

4. Ματθ. 2, 11.

5. Πρὸβλ. Λουκ. 2, 7.

6. Λουκ. 2, 7. -- Πρὸβλ. καὶ σημειώσιν 1 τῆς παραύσης.

7. Πρὸβλ. καὶ σημειώσιν 5 τῆς παραύσης.

ὅτι δὲν τὸν ἐπλησίασαν ὡς ἀπλοῦν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς Θεόν καὶ εὐεργέτην. Β Δι' αὐτὸ ἀκριδῶς καὶ δὲν ἐσκανδαλίζοντο μὲ κανένα ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά φαινόμενα, ἀλλὰ καὶ τὸν προσεκύνουν καὶ δῶρα τοῦ προσέφερον, διάφορα τῶν Ἰουδαϊκῶν παχυλῶν προσφορῶν. (δὲν ἐβουσίασαν, δηλαδὴ, πρόβατα καὶ μόσχους), καὶ σχεδὸν ὅμοιοι πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καθοριζομένην λατρείαν. Πραγματικά, θαύσαιαν γνῶσιν, ὑπακοήν καὶ ἀγάπην προσέφερον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

«Καὶ ἀφοῦ ἔλαβαν ἀπὸ τὸν Θεόν δὴγησαν εἰς τὸ δνειρόν των νὰ μὴ ξαναγυρίσουν εἰς τὸν Ἡρώδη ⁸, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν πατρίδα των ἀπὸ ἄλλου δρόμου» ⁹. Πρόσεξε καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ τὴν πίστιν των, πῶς δηλαδὴ, δὲν ἐσκανδαλίσθησαν, ἀλλὰ εἶναι ὑπάκουοι καὶ εὐγνώμονες καὶ δὲν ταρασσονται, οὔτε σκέπτονται κρυφά, λέγοντες: Μά, ἐάν τὸ παιδί αὐτὸ εἶναι μεγάλο καὶ ἔχι κάποιαν δύναμιν, Ἐ τί χρειάζεται ἡ φυγὴ καὶ ἡ λαθραία ἀναχώρησις; Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐνῶ ἤλθαμεν φανερά καὶ μὲ θάρρος καὶ ἀντιμετωπίσαμεν τόσον λαόν καὶ τὴν μανίαν τοῦ βασιλέως, μᾶς ἀπομακρύνει ὁ ἄγγελος ἀπὸ τὴν πόλιν ὡς νὰ εἰμεθα δραπέται καὶ φυγάδες; Ἄλλὰ δὲν εἶπαν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ οὔτε ἐσκέφθησαν. Δότι αὐτὸ πρὸ πάντων εἶναι γνώρισμα τῆς πίστεως, τὸ νὰ μὴ ζητῆ εὐθύναν διὰ τὰς προσταγὰς τοῦ δέχεται, ἀλλὰ νὰ ὑπακούῃ μόνον εἰς τὰς ἐντολάς.

«Ὅταν δὲ ἀνεχώρησαν οἱ μάγοι, Ἰδοῦ ἄγγελος Κυρίου ἐφάνη εἰς τὸ δνειρόν του εἰς τὸν Ἰωσήφ καὶ τοῦ εἶπε: Σήκω καὶ παράλαβε τὸ παιδί καὶ τὴν μητέρα του καὶ πήγαινε εἰς τὴν Αἴγυπτον» ¹⁰. **1190** Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀεῖζει νὰ διατυπώσωμεν μίαν ἀπορίαν καὶ διὰ τοὺς μάγους καὶ διὰ τὸ παιδί. Διότι, ἐάν ἐκεῖνοι δὲν ἐβουρδήθησαν, ἀλλὰ ἐδέχθησαν μὲ πίστιν τὰ πάντα, ἀεῖζει, ὅμως, ἡμεῖς νὰ ἐξετάσωμεν διατί δὲν σώζονται παραμένοντες ἐκεῖ καὶ ἐκεῖνοι καὶ τὸ παιδί, ἀλλ' οἱ μὲν μάγοι εἰς τὴν Περσίαν, τὸ

8. Σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολήν, τὴν ὅποια ὁ Ἰωσὴφ εἶχε δώσει εἰς τοὺς μάγους. (Πρὸβλ. Ματθ. 2, 8).

9. Ματθ. 2, 13.

10. Ματθ. 2, 15.

δέ παιδί με την μητέρα του εις την Αίγυπτον φυγαδεύεται; Ἀλλά τί; Ἐπρεπε νά πέση εις τὰ χέρια τοῦ Ἡρώδου καί, ἀφοῦ πέση, νά μὴ σφαγῆ; Μά, τότε δὲν θὰ ἐπιστεῦετο ὅτι, πραγματικά, ἔλαθεν ἀνθρωπίνην σάρκα, δὲν θὰ ἐπιστεῦετο τὸ μέγεθος τῆς θείας οικονομίας. **Β** Πραγματικά, ἐάν, μολονότι συνέβησαν αὐτὰ καὶ πολλὰ πράγματα ἐπραγματοποιήθησαν σύμφωνα με τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα, ἐτόλμησαν μερικοὶ νά εἰπουν ὅτι ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἀνθρωπίνης σαρκὸς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἦτο μύθος, εἰς ποῖον θαυμὸν ἀσεβείας δὲν θὰ ἔφθαναν, ἐάν ἐπραττε τὰ πάντα θεοπρεπῶς καὶ σύμφωνα με τὴν δυνάμιν Του; Τοὺς δὲ μάγους τοὺς ἀπομακρύνει γρήγορα, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποστέλλων αὐτοὺς ὡς διδασκάλους εἰς τὴν χώραν τῆς Περσίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ θέτων τέρμα εἰς τὴν μανίαν τοῦ τυράννου, διὰ νὰ ἀντιληφθῆ ὅτι ἐπιχειρεῖ ἀκατόρθωτα πράγματα καὶ νὰ σῆσῃ τὸν θυμὸν του καὶ νὰ παύσῃ ἀπὸ τὴν ματαιοπονεῖν αὐτήν. Διότι ὄχι μόνον τὸ νὰ νικᾷ μετὰ θάρρους τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἐξαπατᾷ αὐτοὺς μετ' εὐκολίαν εἶναι ἀντάξιον τῆς δυνάμεώς του. **Γ** Ἐτσι, λοιπόν, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Ἰουδαίων ἐξηπάτησε τοὺς Αἰγυπτίους καί, ἐνῷ ἠδύνατο φανερὰ νὰ μεταφέρῃ τὰ πλοῦτη τῶν εἰς τὰ χέρια τῶν Ἑβραίων, διατάσσει νὰ γίνῃ αὐτὸ κρυφὰ καὶ διὰ μέσου ἀπάτης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ ἄλλα θαύματα κατέστησεν αὐτὸν φοβερὸν εἰς τοὺς ἐχθροὺς.

Οἱ Ἀσκαλωνῖται, ἐπίσης, καὶ οἱ ὑπόλοιποι κάτοικοι τῶν ἄλλων πόλεων¹¹, ὅταν ἐπῆραν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης καὶ ἐδέχθησαν τὸ κτύπημα τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ¹², προέτρεπον πλεον τοὺς συμμάχους τῶν νὰ μὴ πολεμοῦν οὔτε νὰ ἀντιπαρατάσσωνται εἰς μάχην, καί, ἔτσι, μαζὶ μετὰ ἄλλα θαύματα ἀνέφερον καὶ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν τῆς θείας δυνάμεως, ὅταν ἔλεγαν· «Διατί σκληρύνετε τὰς καρδίας σας, ὅπως τὰς ἐσκήρουναν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ὁ Φαραώ; **122** Ἡ μήπως, ἀφοῦ τοὺς ἐνέπαιξεν (ὁ Θεός), δὲν ἄφησε τὸν λαόν του καὶ ἔφυγαν;»¹³. Ἐλεγαν δὲ αὐτὰ, ἐ-

11. Πρὸς τὸν λαόν τῶν πόλεων αὐτῶν ἐν Α' Βασιλ. 6, 18.

12. Πρὸς τὸν Α' Βασιλ. 6 καὶ 6 κεφάλαιον.

13. Α' Βασιλ. 6, 6.

πειθὴ ἐνόμιζαν ὅτι δὲν ἀπετέλει καὶ αὐτὸ¹⁴ καθόλου μικρότερον ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα φανερὰ θαύματα.

Αὐτὸ, λοιπόν, συνέβη καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν καὶ ἦτο ἱκανὸν νὰ προκαλέσῃ κατάληξιν εἰς τὸν τυράννον. Σκέψου, θέσθαι, εἰς ποῖαν κατάστασιν ἦτο φυσικὸν νὰ εὑρέθῃ ὁ Ἡρώδης καὶ πόσον θὰ ὠργισθῆ, ἐπειδὴ ἠπατήθη ἀπὸ τοὺς μάγους καὶ τόσον ἐγελοιοποιήθη. Τί λοιπόν, μήπως ἐγίνε καλλίτερος; Ναι, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι κατηγορία τοῦ οικονομῆσαντος αὐτὰ, ἀλλὰ πταίει ἡ ὑπερβολικὴ μανία τοῦ Ἡρώδου, ὁ ὁποῖος δὲν ὑποχωρεῖ εἰς ὅτι ἤμπορεῖ νὰ τὸν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν πονηρίαν. **Β** ἀλλὰ προχωρεῖ περαιτέρω, διὰ νὰ δεχθῆ καὶ σκληροτέραν τιμωρίαν διὰ τὴν παραφροσύνην του αὐτῆν.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἀπορεῖ κάποιος, ἀποστέλλεται εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸ παιδί; Μά, ὁ ἴδιος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀνέφερε τὴν αἰτίαν. «Διὰ νὰ ἐκπληρωθῆ», λέγει, ἡ προφητεία «ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου»¹⁵. Συγχρόνως, ὁμως, προεξεγγέλλετο καὶ τὸ προσίμιον χρηστῶν ἐλπίδων δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Ἐπειδὴ, βηλαδῆ, ἡ Βαβυλῶν καὶ ἡ Αἴγυπτος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τῆς γῆς ἦσαν καταδικασμένοι εἰς τὴν φλόγα τῆς ἀσεβείας, δεικνύων ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅτι θὰ τὰς διορθῶσιν καὶ θὰ τὰς καταστήσῃ καλλίτερας καὶ πείθων διὰ μέσου αὐτῶν νὰ περιμένουν τὰ καλὰ δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην, δι' αὐτὸ εἰς μὲν τὴν Βαβυλῶνα ἀπέστειλε τοὺς μάγους, εἰς δὲ τὴν Αἴγυπτον ἐπήγευ ὁ ἴδιος μετὰ τὴν μητέρα του.

Γ Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ λεχθέντα καὶ κάτι ἄλλο διδασκόμεθα ἀπὸ αὐτὰ, τὸ ὁποῖον ὄχι ὀλίγον συντελεῖ εἰς ἀνάπτυξιν τῆς

14. Ἡ ἐξαπάτησις τῶν ἐχθρῶν, δηλαδή.

15. Ματθ. 2, 15. Ὡς 11, 1. — Ἡ παράθεσις τοῦ στίχου αὐτοῦ τοῦ Ἰσοῦ γίνεται ἐκ τοῦ πρωτοτύπου Ἰβραδικοῦ καμένου, ἐνῷ οἱ Ὁ μεταφράσαντες εἰς Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ὁ στίχος δὲν εἶναι ἀσφαισία, ἀλλ' ἔθεσις ἱστορικῶν γεγονότος, τῆς κλίσεως, δηλαδή, τοῦ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὴν γῆν Χαναάν, διὰ νὰ γνωστοποιήσῃεν ἐκεῖ τὴν ἀληθῆ ἠρησαίαν. Ἀλλὰ ἡ ἱστορία τοῦ ἔθνους πολλὰκις θεωρεῖται ὡς τιμὰκὴ προεικόνισις τῆς ζωῆς τοῦ Μεσσία.

εὐσεβείας. Ποίον εἶναι, λοιπόν, αὐτό; Τό νά περιμένωμεν ἀπό τήν ἀρχήν πειρασμούς καί ἐπιθέσεις. Κύτταξε, λοιπόν, ὅτι ἀπό αὐτά τὰ σπάργματα ἀμέσως συμβαίνει αὐτό. Πραγματικά, μόλις ἐγενήθη, καί ὁ τύραννος μαίνεται καί φυγή καί μετακινήσις πραγματοποιεῖται ἔξω τῶν συνόρων καί ἡ μητέρα φουραδεύεται εἰς τήν χώραν τῶν εἰδωλολατρῶν, χωρὶς νά διαπράξη καμίαν ἀδικίαν. Ὅποτε καί ἐσύ, ἀκούων αὐτά, **Κ** **Σ** **Σ** **Σ** ὅταν καταστής ἀξίος νά προσφέρῃς τὰς ὑπηρεσίας σου εἰς κάποιαν πνευματικὴν ὑπόθεσιν καί ἴδῃς ἔπειτα τὸν ἑαυτὸν σου νά ὑποφέρῃ τὰ μεγαλύτερα κακά καί νά ὑπομένῃ πολλοὺς κινδύνους, νά μὴ ταραχθῆς οὔτε νά εἴπῃς· Τί σημαίνει αὐτό τέλος πάντων; Καί ὅμως, ἐγὼ ἔπρεπε νά στεφανωθῶ καί νά δοξασθῶ, νά εἶμαι διάσημος καί περίφημος, ἀφοῦ ἐξετέλεσα τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου. Ἐχων, ὅμως, αὐτὸ ὡς ὑπόδειγμα, νά ὑποφέρῃς τὰ πάντα μὲ γενναϊότητα, γνωρίζων ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τὸ ὅτι, δηλαδή, πάντοτε ἀκολουθοῦνται ἀπὸ πειρασμούς. Κύτταξε, δέβαια, ὅτι αὐτὸ δὲν συμβαίνει μόνον εἰς τὴν μητέρα καί τὸ παιδί ἀλλὰ καί εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας ἐκείνους **16**. **Β** Πραγματικά, καί ἐκεῖνοι φεύγουν κρυφὰ ὡς νά ἦσαν δραπέται. Καί ἡ μητέρα, πάλιν, ποῦ ποτὲ δὲν εἶχε ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῆς, λαμβάνει ἐντολὴν νά ὑποστῇ ἕνα τόσο μακρινὸν ταξίδι, ἕνεκα τοῦ θαυμαστοῦ αὐτοῦ τόκου καί τῶν πνευματικῶν ὀδίνων.

Καί πρόσεξε τὸ παράδοξον φαινόμενον, πάλιν. Ἡ μὲν Παλαιστίνη δημιουργεῖ κινδύνους, ἡ δὲ Αἴγυπτος ὑποδέχεται καί διασώζει τὸν κινδυνεύοντα. Διότι ὄχι μόνον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν υἱῶν τοῦ πατριάρχου συνέβαινον τύποι (τῶν μελλόντων), ἀλλὰ καί εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Κύριον. Πραγματικά, πολλὰ ἀπὸ ὅσα ἐπρόκειτο νά συμβοῦν εἰς τὸ μέλλον, προεκκηρύσσοντο δι' ὧν ἐγένοντο ὑπ' αὐτοῦ. Πράγμα τὸ ὁποῖον συνέβη καί μὲ τὴν θνὸν καί τὸν πῶλον.

Ἀφοῦ ἐνεφανίσθη, λοιπόν, ὁ ἄγγελος, δὲν ὁμιλεῖ εἰς τὴν Μαρίαν, ἀλλὰ εἰς τὸν Ἰωσήφ. **Κ** Καί τί λέγει; «Σήμερον

16. Δηλαδή, εἰς τοὺς μάγους.

καί παράλαβε τὸ παιδί καί τὴν μητέρα του» **17**. Ἐδῶ πλέον δὲν λέγει «τὴν γυναῖκά σου» **18**, ἀλλὰ «τὴν μητέρα του». Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἐγενήθη τὸ παιδί, καί διελύθη ἡ ὑποψία καί ἐβεβαιώθη ὁ Ἰωσήφ **19**, ὁ ἄγγελος ὁμιλεῖ πλέον καθαρά, χωρὶς νά τοὺς ὀνομάσῃ οὔτε παιδί τὸν οὔτε γυναῖκά του, ἀλλὰ λέγει· «Παράλαβε τὸ παιδί καί τὴν μητέρα του καί πήγαινε εἰς τὴν Αἴγυπτον». Προσθέτει δὲ καί τὴν αἰτίαν τῆς φυγῆς· «Διότι ὁ Ἡρώδης», λέγει, «σκοπεύει νά φονεύσῃ τὸ παιδί» **20**.

Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Ἰωσήφ, δὲν ἐκαυδαλίσθη, οὔτε εἶπεν· Ἄνεξηγητον εἶναι τὸ πρᾶγμα. Δὲν ἔλεγες προηγουμένως, ὅτι καὶ αὐτὸς θὰ σώσῃ τὸν λαόν του» **21**; **Κ** **Σ** **Σ** **Σ** Καί τώρα οὔτε τὸν ἑαυτὸν του δὲν ἠμπορεῖ νά σώσῃ, ἀλλὰ ἀπάρχει ἀνάγκη νά φύγωμεν, νά ἀποδημήσωμεν καί νά κἀνωμεν μακρὰν μετανάστευσιν. Αὐτὰ ποῦ συμβαίνουν εἶναι ὀντίθετα πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν. Καί ὅμως, δὲν λέγει τίποτε ἀπὸ αὐτά, (διότι ἦτο πιστὸς ὁ ἄνθρωπος), οὔτε ἐρωτᾷ λεπτομερείας διὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπιστροφῆς, καθ' ἣν στιγμήν μάλιστα ὁ ἄγγελος ἔβασεν αὐτὸν ἀορίστως. «Καί μένε ἐκεῖ, μέχρις ὅτου σοῦ εἴπω» **22**. Ἄλλ' ὅμως δὲν ἠδιαφόρησε δι' αὐτό, ἀλλὰ ὑπακούει καί πείθεται, ὑπομένων μὲ χαρὰν ὅλους τοὺς πειρασμούς. Διότι ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς εἰς τὰ θάσσανα αὐτὰ ἀνέμιξε καί εὐχάριστα γεγονότα. Αὐτὸ, ἀκριβῶς, κάνει καί εἰς ὅλους τοὺς ἁγίους, δηλαδή, οὔτε τοὺς κινδύνους, οὔτε τὰς ἀνέσεις θῆτε συνεχεῖς, **Β** ἀλλὰ διὰ τοῦ συνδυασμοῦ καί τῶν δύο αὐτῶν ὄφαινε τὴν ζωὴν τῶν δικαίων.

Τὸ ἴδιον, λοιπόν, ἔκανε καί ἐδῶ. Πρόσεξε, δηλαδή. Εἶδε τὴν Παρθένον νά κυφορῇ. Τὸ γεγονός αὐτὸ τὸν ἐριψεν εἰς ταραχὴν καί εἰς μεγάλην σύγχυσιν, διότι ὑπωπτεύετο τὴν κόρην διὰ μοιχείαν. Ἄλλ' ἀμέσως ἦλθεν ὁ ἄγγελος καί τὴν ὑποψίαν διέλυσε καί τὸν φόβον ἐξηφάνισεν. Καί

17. Ματθ. 2, 13.

18. Ματθ. 1, 20.

19. Περὶ τῆς θαυμαστῆς συλλήψεως καί γεννήσεως.

20. Ματθ. 2, 13.

21. Ματθ. 1, 21.

22. Ματθ. 2, 13.

δλέπων τὸ γεννηθὲν παιδίον ἀπεκόμισε πολὺ μεγάλην χαρὰν. Ἄλλὰ καὶ πάλιν τὴν χαρὰν αὐτὴν τὴν διαδέχεται ἄχι μικρὸς κίνδυνος, ὅταν ἡ πόλις ταρασσεται, ὁ βασιλεὺς μαίνεται καὶ ζητῆ ἢ εὐρὴ τὸν γεννηθέντα. Μὰ καὶ τὴν ταραχὴν αὐτὴν τὴν διεδέχθη ἄλλη χαρὰ, ὁ ἀστὴρ καὶ ἡ προσκύνησις τῶν μάγων. C Καὶ πάλιν, ὁμως, μετὰ τὴν εὐχαριστήσιον αὐτὴν, ἔρχεται φόβος καὶ κίνδυνος, «Διότι ὁ Ἡρώδης», λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς, «ζητεῖ τὸ φονεῦσθαι τὸ παιδίον». Καὶ πρέπει νὰ φύγουν καὶ νὰ μετακομίσουν ὅπως γίνεται εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἀνθρώπους, διότι δὲν ἔπρεπε νὰ θαυματουργήσῃ, ἀκόμη. Πραγματικὰ, ἐάν ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἔκανε θαύματα, δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο ὅτι εἶναι ἀνθρώπος. Δι' αὐτό, ἐξ ἄλλου, δὲν πλάττεται ἀπλῶς ὁ ναὸς (τοῦ σώματος), ἀλλὰ καὶ ἡ κωφορία γίνεται, καὶ χρόνος ἑννέα μηνῶν ἀπαιτεῖται, 1224 καὶ ὠδίνες, καὶ γέννησις, καὶ γαλακτοτροφία καὶ ἀφάνεια καθ' ὅλον τὸν χρόνον καὶ περιμένει τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τοὺς ἀνδρας ἡλικίαν 23, ὥστε δι' ὅλων αὐτῶν νὰ γίνῃ εὐπρόσδεκτον τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας.

Διατί, ὁμως, ἔγιναν καὶ αὐτὰ τὰ θαύματα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν; ἐρωτῆ κάποιος. (*Ἐγιναν) διὰ τὴν μητέρα, διὰ τὸν Ἰωσήφ, διὰ τὸν Συμεῶν, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ σύνταμα, διὰ τοὺς ποιμένας, διὰ τοὺς μάγους, διὰ τοὺς Ἰουδαίους. Διότι ἐάν ἤθελαν νὰ προσέξουν μὲ ἀκριβείαν εἰς τὰ γεγονότα, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἀπέκτιν μικρὰν γῶσιν διὰ τὰ μελλοντικὰ πράγματα. Ἐάν δὲ δὲν κάνουν λόγον διὰ τοὺς μάγους οἱ προφήται, μὴ ταρασσέσαι, διότι οἱ προφῆται δὲν προείπαν τὰ πάντα οὔτε ἀπεισιώτησαν τὰ πάντα. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς προεκάλε Ἐ μεγάλην κατάπληξιν καὶ φόβον τὸ νὰ ἴδουν πραγματοποιούμενα τὰ πράγματα, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀκούσει τίποτε περὶ αὐτῶν, ἔτσι καὶ τὸ νὰ μάθουν τὰ πάντα ἔκανε τοὺς ἀκροατὰς νὰ κοιμῶνται καὶ δὲν ἄφηνε τίποτε, πλεον, διὰ τοὺς εὐαγγελιστὰς.

Ἐάν δὲ ἔχουν ἀμφιβολίας διὰ τὴν προφητείαν αὐτὴν

24. Δι' ἔσον αὐτῶν ἀποδεικνύεται ἡ πόλις ὁμοίως τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἡ δέλεσις αὐτοῦ ἀπὸ δια τὰ στάδια καὶ τὰς φάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς μέχρι τῆς ἀναστάσεώς του καὶ τῆς ἐμφανισθεῖς του εἰς τὸν ὅμιλον ὅλον.

οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι τὸ «ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον» 24, ἐλέχθη δι' αὐτοὺς 25, θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν, ὅτι καὶ αὐτὸ εἶναι νόμος εἰς τὰς προφητείας, τὸ νὰ λέγονται πολλάς φορὰς πολλὰ δι' ἄλλα γεγονότα καὶ νὰ ἐκπληροῦνται εἰς ἄλλα περιστατικά, ὅπως εἶναι τὸ λεχθὲν διὰ τὸν Συμεῶν καὶ τὸν Λευὶ «Θὰ διασκορπίσω αὐτούς», λέγει, «μεταξὺ τῶν ἄλλων υἱῶν τοῦ Ἰακώβ καὶ θὰ τοὺς διασπείρω εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν» 26. Βέβαια, αὐτὸ δὲν συνέβη εἰς τοὺς ἰδίους, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀπογόνους των 27, C Ἐπίσης, καὶ τὸ λεχθὲν ἀπὸ τὸν Νῶε εἰς τὸν Χαναάν 28, ἐπραγματοποιήθη εἰς τοὺς Γαθαωνίτας τοὺς ἀπογόνους τοῦ Χαναάν. Καὶ εἰς τὸν Ἰακώβ τὸ ἴδιον ἠμπορεῖ νὰ ἴδῃ κανεὶς ὅτι συνέβη. «Ἦνε κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ πατρὸς σου θὰ σὲ προσκυνήσουσιν» 29. (Ἡ εὐλογία αὐτὴ τοῦ Ἰσαὰκ πρὸς τὸν Ἰακώβ) δὲν ἐπραγματοποιήθη εἰς τὸν Ἰακώβ, (διότι πῶς ἦτο δυνατόν αὐτό, ἀφοῦ ὁ Ἰακώβ ἐρροδεῖτο καὶ ἔπρεπε καὶ συνέχρεια προσεκύνη τὸν ἀδελφὸν του Ἠσαῦ;), ἀλλὰ ἐγινε πραγματικῶς εἰς τοὺς ἀπογόνους του.

Αὐτό, ἀκριβῶς, συνέβη καὶ ἐδῶ, θὰ ἤδυνάτο νὰ ὑποστηρίξῃ ὁ οἰσοδήποτε. Ποῖος, ὁμως, δύναται νὰ ὀνομασθῇ πρὸ ἀληθινὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ; 1225 Μήπως, ὁ προσκυνῶν

24. Ματθ. 2, 15 καὶ Ἰω. 11, 1.

25. Πρὸς σημειῶσαν 15 τῆς παραούσης.

26. Γεν. 49, 7.

27. Πραγματικὰ, κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Αἴγυπτου ἡ φυλὴ τοῦ Συμεῶν εἶναι ἡ ἀσθενεστέρη. Κατὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ Μωϋσέως ἀποσπασθεῖται τελείως (Πρὸς Δευτ. 33). Εἰς τὴν γῆν Χαναάν δὲν φαίνεται ἰσχυρὰν μερῶν, ἀλλ' ἐντάσσεται εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Ἰακώβ ὡς δούλη. Τὴν δὲ φυλὴν τοῦ Λευὶ λυτῶνται ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ τῆς κατάρτης.

28. Πρὸς Γεν. 9, 25.

29. Γεν. 27, 29.

30. Ἀναφέρεται εἰς τὴν παρασκυνίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τὴν προσκύνησιν τῶν εἰδῶλων ἐπ' αὐτῶν.

τὸν μόσχον⁸¹ καὶ λατρεύων τὸν Βεελεφεγῶρ⁸² καὶ θυσιάζων τὰ παιδιὰ του εἰς τὰ εἰδωλα, ἢ ὁ φύσει Υἱὸς ὁ ὁποῖος τιμῆ καὶ τὸν γεννησαντα Πατέρα; Συνεπῶς, εἴαν δὲν ἤρχετο ὁ Ἰησοῦς, ἡ προφητεία δὲν θὰ ἐπραγματοποιεῖτο.

Κύτταξε, λοιπὸν, πῶς ὑπαινίσσεται καὶ αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅταν λέγῃ «Διὰ τὴν ἐκπληρωθῆν⁸³ ὑποδεικνύων ὅτι δὲν θὰ ἐξεπληρωτο ἡ προφητεία, εἴαν δὲν ἤρχετο ὁ Χριστός. Τὸ γεγονός δὲ αὐτὸ ὄχι ὀλίγον λαμπρύνει καὶ δοξάζει τὴν Παρθένον. Διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁλοσ ὁ λαὸς ἐθεώρει ὡς ἐγκώμιον, αὐτὸ ἤμποροῦσε νὰ τὸ ἔχη καὶ αὐτὴ, πλέον, ἐπειδὴ, βέβαια, ὑπερφανεύοντο καὶ ἐκόμπαζον διὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου. (Αὐτὸ, λοιπὸν, ὑπαινισσόμενος καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε: Β «Μήπως καὶ τοὺς ἀλλοφύλους ἀπὸ τῆν Καππαδοκίαν καὶ τοὺς Ἀσουρίους ἀπὸ τὸν δόθρον δὲν ἀνέσσυρα;») ⁸⁴ Αὐτὸ δημιουργεῖ καὶ τὸ προτέρημα τῆς Παρθένου. Μᾶλλον, ὅμως, καὶ ὁ λαὸς καὶ ὁ πατριάρχης κατελθόντες εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀναχωρήσαντες ἀπὸ ἐκεῖ, ἐπραγματοποιοῦν τὸν τύπον τῆς ἀνόδου τῆς Παρθένου. Πραγματικά, καὶ ἐκεῖνοι ἀποφεύγοντες τὸν ἐκ πείνης θάνατον, κατῆλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποφεύγει τὸν ἐκ τῆς κακίας προερχόμενον θάνατον. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, κατελθόντες, ἀπηλλάγησαν τότε ἐκ τῆς πείνης, ὁ Χριστός, ὅμως, καταβάς, διὰ τῆς ἀφιξείως του ἠγάσεν δλόκληρον τὴν χώραν.

Πρόσεξε, τώρα, κατὰ ποῖον τρόπον μεταξὺ τῶν ταπεινῶν γεγονότων ἀποκαλύπτεται καὶ ἡ θέσις τοῦ Ἰησοῦ. Διότι, ὅταν ὁ ἄγγελος εἶπεν «φεῦγε εἰς τὴν Αἴγυπτον», C δὲν τοὺς ὑπεσχέθη νὰ τοὺς συνοδεύσῃ, οὔτε ὅταν θὰ πηγαίνουν, οὔτε ὅταν θὰ ἐπιστρέφουν, ὑπονοῶν ὅτι ἔχουν μέγαν συνοδοιπόρον τὸ γεννηθὲν παιδίον, τὸ ὁποῖον μόλις ἐφάνη μετέβαλεν τὰ πράγματα καὶ ἔκανε καὶ τοὺς ἐχθρούς, ἀκόμη, νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν εἰς τὴν οικονομίαν αὐτῆν. Πραγματικά, οἱ εἰδωλολάτραι μάγοι, ἀφοῦ ἐγ-

81. Βεελεφεγῶρ Ὁ μέγιστος τῶν θεῶν τῶν Μωαβιτῶν ἐξομοιωμένος πρὸς τὸν Κρόνον ἢ τὸν Δία. Ἐλατρεῖτο ἐπὶ τοῦ δένδρου Πεδῶρ, τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ἐκείνου τοῦ Πεδῶρ.

82. Ματθ. 2, 16.

83. Ἀμ. 9, 7.

κατέλειψαν τὴν πατροπαράδοτον δεισιδαιμονίαν ἔρχονται διὰ νὰ τὸν προσκυνήσουν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀδύουστος⁸⁵ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ γεννηθῆ εἰς τὴν Βηθλεὲμ, I 28-29 διὰ τοῦ διατάγματος περὶ τῆς ἀπογραφῆς⁸⁶. Ἐπίσης, ἡ Αἴγυπτος τὸν διασώζει, ὅταν τὸν ἐδέχθη ὡς φυγάδα καὶ κινδυνεύοντα, καὶ ἔτσι ἔχει μίαν ἀφορμὴν τῆς οἰκειώσεως μετ' αὐτόν, ὥστε, ὅταν πρόκειται νὰ ἀκούσῃ τοὺς ἀποστόλους νὰ κηρύττουν περὶ αὐτοῦ, νὰ καυχᾶται καὶ εἰ' αὐτό, ἐπειδὴ, δηλαδὴ, τὸν ἐδέχθη πρώτη.

Βέβαια, τὸ προτέρημα αὐτὸ ἀνῆκε μόνον εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἀλλ' ἡ Αἴγυπτος ἀπεδείχθη πῶς θερμὴ ἀπὸ αὐτῆν. Καὶ, τώρα, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου⁸⁷, θὰ ἴδῃς τὴν ἔρημον αὐτῆν νὰ εἶναι ὠραιότερα ἀπὸ κάθε παράδεισον, καὶ χορούς ἀγγέλων μετ' αὐτὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ πλήθη μαρτύρων, καὶ ὄμιλους παρθένων, B καὶ θὰ ἴδῃς, ἐπίσης, νὰ καταστρέφεται τελείως ἡ κυριαρχία τοῦ διαδόλου, ἡ δὲ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ νὰ διαλάμπῃ. Καὶ τὴν μητέρα τῶν ποιητῶν⁸⁸, τῶν σοφῶν⁸⁹ καὶ τῶν μάγων, ἡ ὁποία ἐφεύρε κάθε λογῆς μαγείαν καὶ τὴν διέδωσε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, αὐτῆν θὰ τὴν ἴδῃς τώρα νὰ ὑπερφηρευεῖται διὰ τοὺς ἀλείεις⁹⁰, καὶ νὰ περιφρονηθῆ μὲν ὅλα ἐκεῖ-

84. Πρὸκειται διὰ τὸν Ὀκταβιανὸν Αὐγουστον (83 π.Χ. - 14 μ.Χ.) πρῶτον αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης, ἀνεψιὸν τοῦ Τουλίου Καίσαρος καὶ ἡμίθεον αὐτοῦ. Ὁλοσ ὀργάνωσε τὸ φοιμαῖον κράτος ἐπὶ στερεωτέραν βάσιν, ἀφοῦ πρῶτον καθήγαγε λαμπρὰς νίκας εἰς τοὺς Φιλίππων (42 π.Χ.), εἰς τὸ Ἀκτιν (61 π.Χ.) καὶ ἐκτίμησε τὴν Αἴγυπτον. Ἐπὶ αὐτοῦ ἐσηματωποιεῖται ἡ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ γινώσθη ἀπογραφὴ.

85. Περὶ Αὐγ. 2, 1 - 2.

86. Ἐνταῦθα ὁ ἱερός Χριστοστος πιπινοῦσας τὸν ἐν ἀμῆ εὐρισσόμενον χριστιανισμὸν τῆς Αἰγύπτου κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας, δεκτὴ καὶ τῆς εἰδωλολατρίας καὶ τῆς μαγείας μετεβλήθη εἰς ἐπίσημον κωμῆσιν.

87. Ἀναφέρεται εἰς τοὺς εἰδωλολάτραι ποιητὰς καὶ σοφοὺς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ εἰσηγηταὶ καὶ θεμελιωταὶ τῆς εἰδωλολατρίας.

88. Δηλαδὴ, τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους ἐν γένει.

να, τὸν δὲ σκηνοποιὸν³⁹ καὶ τὸν τελώνην⁴⁰ νὰ περιφέρῃ παντοῦ καὶ νὰ προβάλλῃ τὸν σταυρὸν. Καὶ αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ δὲν ὑπάρχουν μόνον εἰς τὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐρήμους μᾶλλον, παρὰ εἰς τὰς πόλεις. Πραγματικά, ἡμπορεῖς νὰ ἴδῃς εἰς κάθε σημεῖον τῆς χώρας ἐκείνης τὸ στρατόπεδον τοῦ Χριστοῦ, Ὁ τὴν δμήγυριν τοῦ βασιλέως⁴¹ καὶ τὴν πολιτείαν τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων. Καὶ μάλιστα αὐτὰ συμβαίνουν ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ συναντήσῃ καὶ εἰς τὸ γένος τῶν γυναικῶν. Πραγματικά, καὶ αὐτὰ δὲν φιλοσοφοῦν⁴² καθόλου ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἄνδρας, ὄχι κρατοῦσαι ἀσπίδας καὶ ἀναβαίνουσαι εἰς τοὺς ἵππους, ὅπως ὀρίζουν οἱ σεμνοὶ νομοθέται καὶ φιλόσοφοι τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ διεξάγουσαι ἄλλην μάχην πολὺ σκληροτέραν. Διότι ὁ πόλεμος εἶναι κοινὸς καὶ δι' αὐτὰς καὶ διὰ τοὺς ἄνδρας καὶ διεξάγεται ἐναντίον τοῦ διαδόλου καὶ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, καὶ ποτὲ ἡ ἀδυναμία τῆς φύσεως δὲν γίνεται ἐμπόδιον διὰ τὰς συμπλοκάς αὐτοῦ τοῦ εἶδους, διότι οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ δὲν κρίνονται ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν σωμάτων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς. **127** Δι' αὐτὸ πολλὰς φορές καὶ αἱ γυναῖκες ἠγωνίσθησαν περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄνδρας καὶ ἔστησαν λαμπρότερα τρόπον. Δὲν εἶναι τόσο λαμπρὸς ὁ οὐρανὸς μὲ τὸν ποικίλον χορὸν τῶν ἀστρων, ὅσον εἶναι ἡ ἔρημος τῆς Αἰγύπτου, ἡ ὅποια εἰς κάθε σημεῖον τῆς μᾶς δεικνύει τὰς σκηνάς τῶν μοναχῶν.

Ἐάν γνωρίζῃ κανένας τὴν παλαιὰν ἐκείνην Αἰγύπτου, τὴν θεομάχον καὶ μαινομένην, τὴν δούλην εἰς τὴν λατρείαν τῶν ζώων, τὴν φοβουμένην καὶ τρέμουσαν τὰ κρόμμια, αὐτὸς θὰ ἀντίληθῇ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Μᾶλλον, ὅμως, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ παλαιὰς ἀφηγήσεως, διότι καὶ σήμερα ἀκόμη αἰσθάνονται λείψανα τῆς ἀνοήτου ἐκείνης περιόδου πρὸς ἀπόδειξιν τῆς προηγουμένης μανίας.

39. Τὸν ἀπίστολον Παῦλον.

40. Μᾶλλον κρέσσεται διὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον. (Παῦλ. 9, 9).

41. Τοῦ Κυρίου.

42. Τὸ φιλοσοφῶν σημαίνει τὴν πύσιν, τὴν ἐσέθειν ἐν γένει, καὶ ἰδιωτέρα τὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως.

Β Καὶ ὅμως, αὐτοί, οἱ ὁποῖοι παλαιότερα ὄλοι τοὺς εἶχαν στραφῆ εἰς τὴν μέγαν μανίαν, τώρα, φιλοσοφῶν διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ διὰ τὰ πράγματα, ποῦ εἶναι ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν, καὶ περιπατοῦν τὰς πατροπαράδοτους συνήθειας, καὶ ταλαιάζουν τοὺς προγόνους των καὶ δὲν δίδουν καθόλου σημασίαν εἰς τοὺς φιλοσόφους. Διότι ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα, ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν φιλοσόφων εἶναι εὐρήματα τῶν μεθυόντων γραβίων, ἐνῆ ἡ πραγματικὴ φιλοσοφία καὶ ἀνταξία τῶν οὐρανῶν εἶναι αὐτή, ἡ ὅποια ἐγνωστοποιήθη εἰς αὐτοὺς διὰ μέσου τῶν ἀλιέων. Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, μὲ τὴν ἀκρίβειαν προσέχουν εἰς τὰ δόγματα καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς των. Πραγματικά, ἀφού ἀπηλλάγησαν ἀπὸ ἄλλῃ τὴν περιουσίαν των καὶ ἐσταύρωσαν τὸν ἑαυτῶν των δι' ὀλόκληρον τὸν κόσμον, προχωροῦν ἀκόμη περισσότερον, Ὁ χρησιμοποιοῦντες τὴν σωματικὴν ἐργασίαν των διὰ τὴν διατροφήν των πενήτων. Ὅστε, θέβαια, ἐπειδὴ νηστεύουν καὶ ἀγρυπνοῦν, ἔχουν τὴν ἐξίωσιν νὰ ἀναπαύωνται κατὰ τὴν ἡμέραν. Ἀλλὰ τὰς μὲν νύκτας τὰς περνοῦν ψάλλοντες τοὺς ἱεροὺς ὕμνους καὶ μετέχοντες εἰς τὰς ἀγρυπτίας, τὰς δὲ ἡμέρας εἰς τὰς προσευχὰς καὶ συγχρόνως εἰς τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν, μιμούμενοι τὸν ἀποστολικὸν ζῆλον. Διότι, ἐάν ἐκεῖνος⁴³, μολοῦντὴ ἡ οἰκουμένη εἶχεν ἐστραμμένα τὰ βλέμματα τῆς πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ διατρέφῃ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, καὶ εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐσύχναζε καὶ τέχνην ἐξήσκησε **128** καὶ δὲν ἐκοιμᾶτο οὔτε τὰς νύκτας πράττων αὐτὸ⁴⁴, πολὺν περισσότερον ἡμεῖς, λέγει, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦμεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ δὲν ἔχομεν τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τοὺς θορύβους τῆς πόλεως, εἶναι δίκαιον νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν, ποῦ μᾶς δίδει ἡ ἡσυχία τῆς ἐρήμου, εἰς τὴν ἐπιτέλεισιν πνευματικῆς ἐργασίας.

Ἄς ἐντραπέωμεν, λοιπὸν, ὄλοι μας, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί, ὅταν ἐκεῖνοι μὲν, χωρὶς νὰ ἔχουν τίποτε ἀπαλότως, παρὰ μόνον σῶμα καὶ χέρια, σπεύδουν καὶ ἐπιδύσκουν νὰ ἀνεύρουν ἔσθον διὰ τοὺς πτωχοὺς μὲ αὐτὰ, ἐνῆ ἡμεῖς, ἂν καὶ ἔχομεν ἀμέτρητα πλοῦτι εἰς τὰς ἀπο-

43. Ὁ ἀπίστολος Παῦλος.

44. Παῦλ. Α' Κορινθ. 4, 12. Παῦλ. 20, 24 - 26.

θήκας μας, δὲν προσφέρομεν εἰς αὐτοὺς οὔτε ἀπὸ τὸ περισευμά μας. Ποῖαν ἀπολογίαὶν θὰ ἔχωμεν, λοιπὸν; Πές μου. Ποῖαν συγγνώμην;

Σκέψου, δέδοικα, ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ αὐτοὶ ἦσαν φιλοχρήματοι **Β** καὶ γαστρίμαργοι· μαζί μὲ τὰ ἄλλα κακά. Διότι ἐκεῖ ἦσαν οἱ λέθητες τοῦ κρέατος, τοὺς ὁποῖους ἐνεθυμοῦντο οἱ Ἰουδαῖοι ⁴⁵. Ἐκεῖ ἐπεκράτει ἡ τυραννία τῆς κοιλίας. Καὶ ὁμοῦ, ἐπειδὴ ἠθέλησαν, ἤλλαξαν, καὶ ἀφοῦ ἐδέχθησαν τὸ πῦρ τοῦ Χριστοῦ, ἐστράφησαν ἐξ ὀλοκλήρου πρὸς τὸν οὐρανόν. Καί, μοιλονότι εἶναι πῦρ θερμὸν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἄλλων περιοχῶν καὶ εὐκολώτερα ὀργίζονται καὶ ῥέπουσιν πρὸς τὰς σωματικὰς ἡδονάς, ἐν τούτοις μιμοῦνται τὰς ἀσωμάτων δυνάμεις μὲ τὴν προσητήτων καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ δίειν ἡ εὐσέβεια. Καὶ ὁποῖος ἔχει ἐπισκεφθῆ τὴν χώραν, γνωρίζει τί λέγω.

Ἐάν, ὁμοῦ, κάποιος δὲν ἐπήγεν εἰς τὰς σκηνὰς ἐκείνων, ἄς σκευθῆ αὐτόν, ὁ ὁποῖος μέχρι τῶρα εὐρίσκεται εἰς τὰ στόματα ὄλων **С** καὶ τὸν ὁποῖον ἔφερον ἡ Αἴγυπτος μετὰ τοὺς ἀποστόλους, τὸν μακάριον καὶ μέγαν Ἀντώνιον, καὶ ἄς συλλογισθῆ ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο εἰς ἐκείνην τὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποῖαν καὶ οἱ Φαραῖοί, καὶ ὁμοῦ, καθόλου δὲν ἐζημιώθη ἀπὸ αὐτῆν, ἀλλ' ἀντιθέτως καὶ τῆς θείας ἐπιφανείας ἐκρίθη ἄξιος καὶ ἐπέδειξε τοιαύτην ζωὴν, ὅπως τὴν ὀρίζουν οἱ νόμοι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ γνωρίσῃ κανεὶς μὲ ἀκρίθειαν, ἐάν μελετήσῃ τὸ διδῶν, τὸ ὁποῖον περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς ἐκείνου ⁴⁶, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ εἶρη καὶ πολλὰς προφητείας. Πραγματικὰ, προεφίτησε διὰ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Ἀρείου καὶ προεῖπε τὴν ζημίαν, ἡ ὁποία ἐπράκετο νὰ προσέλθῃ ἀπὸ αὐτοῦ. **122** Ἀσφαλῶς, ὁ Θεὸς τὸν ἐδίδαξε τότε καὶ τοῦ παρουσίασε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν. Πράγμα τὸ ὁποῖον, μαζί μὲ τὰ ἄλλα, εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, διότι καμμία ἀπὸ τὰς ἀίρεσεις δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ παρόμοιον ἄνδρα.

45. Πρὸβλ. Ἐξέδ. 16, 3.

46. Δὲν ἐπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐντεῖθεν ὁμοῦ διὰ τὴν Ζωὴν τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου τὴν ὁποῖαν ἔγραψεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος ὁ Μέγας.

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ τὰ ἀκούετε δια ἀπὸ ἐμένα, ἐγκύψατε εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ διδῶν καὶ θὰ μάθετε τὰ πάντα μὲ ἀκρίθειαν καὶ μεγάλην εὐσέβειαν θὰ ἀντλήσετε ἀπὸ ἐκεῖ. Τοῦτο δὲ σὰς παρακαλῶ, ὄχι διὰ νὰ διεξέλθωμεν μόνον τὰ γραμμένα, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ μιμηθῶμεν, καὶ νὰ μὴ προβάλλωμεν πρὸς δικαιολογίαν οὔτε τὴν χώραν, οὔτε τὴν ἀνατροφὴν, οὔτε τὴν πονηρίαν τῶν προγόνων μας. Διότι ἐάν θέλωμεν νὰ προσέχωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ μᾶς σταθῇ ἐμπόδιον. **Β** Πραγματικὰ, καὶ ὁ Ἀβραὰμ εἶχεν ἀσεθὴ ⁴⁷ πατέρα, ἀλλὰ δὲν διεδέχθη τὴν παρνομίαν. Καὶ ὁ Ἐζεκίας ⁴⁸ κατήγετο ἀπὸ τὸν Ἀχαζ ⁴⁹, καὶ ὁμοῦ αὐτὸς ὑπῆρξεν ἀγαπητὸς εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Ἰωσήφ, ἐν καὶ ἔζη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Αἰγύπτου, ἐδέχθη τοὺς στεφάνους τῆς ἐγκρατείας. Καὶ οἱ Τρεῖς Παῖδες εὐρισκόμενοι εἰς τὴν καρδίαν τῆς Βαβυλώνας, καὶ μάλιστα μέσα εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνῶ ἦτο ἐστρωμένη Συβαριτικὴ ⁵⁰ τράπεζα, ἐν τούτοις ἐπέδειξαν ἄκραν εὐσέβειαν. Καὶ ὁ Μωυσῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ὁ Παῦλος εἰς τὴν οἰκουμένην. Καὶ ὁμοῦ, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔγινεν εἰς κανένα ἐξ αὐτῶν ἐμπόδιον πρὸς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς.

Αὐτὰ, λοιπὸν, σκεπτόμενοι καὶ ἡμεῖς, ἄς ἀπομακρῶ-

47. Ἡ λέξις χρησιμοποιεῖται ἰσὺ δηλώσῃ διὰ τὸ κατὴρ τοῦ Ἀβραὰμ ἦτο εὐσεβὴς καὶ δὲν εἶχε τὴν παρνομίαν γένουσιν πατρὸς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

48. Ἐζεκίας: Πῶς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀχαζ, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ (726 - 697 π.Χ.). Ἀπέστησε τοὺς Ἀσσυρίους ἐν τῆς χώρας του (708 π.Χ.) καὶ συνέχευε σωματικῶν μὲ τοὺς Αἰγυπτίους, βοηθούμενος καὶ κατεπισημόμενος ἀπὸ τὸν προφήτην Ἠσαΐαν, ἀποκατέστησε τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Πληροφορίας περὶ αὐτοῦ ἔχομεν εἰς: Δ' Βασιλ. κεφ. 18 - 20, Η' Παραλειπ. κεφ. 29 - 32 καὶ Ἠσ. κεφ. 36 - 39.

49. Ἀχαζ: Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὸν δὲν αἰῶνα. Εἶναι γνωστὸς διὰ τὴν τύπον του πρὸς τὴν εὐσεβήτητα, κατὰ τὰς ἀσεβείας καὶ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ προφήτου Ἠσαΐαν. Συγκαταλέγεται εἰς τοὺς προγόνους τοῦ Ἰησοῦ. (Ματθ. 1, 9). Τὰ κατ' αὐτὸν διηγεῖται ἡ Δ' Βασιλ. κεφ. 16, ἡ Β' Παραλειπ. κεφ. 28 καὶ Ἠσ. κεφ. 7.

50. Συβαριτικὴ: Ἐστὶ ἀνομιλίται κατὰ πλοῦσα τράπεζα ἐκ τῆς πόλεως Συβαρίας τῆς νουτίου Ἰταλίας, οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας ἦσαν γνωστοὶ διὰ τὴν ῥασίαν των πρὸς τὰ πλοῦσα φαγητά.

ωμεν τὰς περιττὰς αὐτὰς προφάσεις καὶ δικαιολογίας καὶ ἅς ἀποδεδωμέναι εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἰδρωτάς. Διότι, ἔτσι, Ὁ καὶ μεγαλυτέραν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ θὰ προσελκύσωμεν καὶ θὰ τὸν πείσωμεν νὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τοὺς ἀγῶνάς μας, καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ θὰ ἀπολαύσωμεν, τὰ ὅποια εἶθε ὁλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Ι Α Θ'

(Κεφ. 6', 16 — 29)

190 «Τότε ὁ Ἡρώδης, ὅταν εἶδεν ὅτι οἱ μάγοι τὸν ἐξηπάτησαν καὶ τὸν ἐγέλασαν, ἐθύμωσε¹ πολὺ».

Καὶ ὅμως, δὲν ἔπρεπε νὰ θυμώσῃ, ἀλλὰ νὰ φοβηθῆ καὶ νὰ ἐντραπῆ καὶ νὰ ἀντιληφθῆ ὅτι ἐπεχειρεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ ἀκατόρθωτα πράγματα. Ἡ ἄλλὰ δὲν συγκρατεῖται. Διότι ὅταν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀγνώμων καὶ ἀθεράπευτος δὲν ὑποχωρεῖ εἰς κανένα ἀπὸ τὰ φάρμακα, τὰ ὅποια δίδει ὁ Θεός. Κύτταξε, λοιπόν, καὶ αὐτὸν ὅτι συναγωνίζεται τὰ προηγούμενα ἐγκλήματα τοῦ καὶ προσθέτει φόνον ἐπάνω εἰς τὸν φόνον καὶ φέρεται πρὸς τὴν καταστροφὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Δηλαδή, ὅταν νὰ τοῦ εἶχε ἐμπνεύσει κάποιος δαίμων τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος αὐτό, δὲν συγκρατεῖται καθόλου ἀπὸ τὴν λογικὴν, ἀλλὰ ἐξεγείρεται ἐναντίον τῆς φύσεως, καὶ τὴν ὀργὴν, τὴν ὅποιαν ἐνοιῶθεν ἐναντίον τῶν μάγων ποὺ τὸν ἐνέπαιξαν, τὴν στρέφει ἐναντίον ἀδῶων παιδιῶν, ἀποτολμῶν εἰς τὴν Παλαιστίνην παρόμοιον δράμα πρὸς ἐκεῖνον ποὺ ἐγένετο παλαιότερα εἰς τὴν Αἴγυπτον². Πρα-

1. Τότε: τότε; Μετὰ, δηλαδή, ἀπὸ τὴν φυγὴν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῶν μάγων.

2. Ἔτσι ἐξέλεσεν ὁ Ἡρώδης τὴν ἐσκευασμένην ἀναχώρησιν τῶν μάγων. Ἐνόμισεν ὅτι τὸν ἐξηπάτησαν. Αὐτός, λοιπόν, ποὺ προσεπάθησε νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς μάγους, μετὰ τὸ νὰ ἀποκρούσῃ ἀπὸ αὐτοῦ τοὺς ἀληθινούς τοῦ σκοποῦ διὰ τὸ πάλιν Ἰησοῦ, ἔλεπε ὅτι τὴν ἐπέσε θύμα ἀπάτης.

3. Μελιτόν: ἦσαν ἀπὸ τοὺς μάγους οἱ τὴν γεννητὴν τοῦ παιδὸς τὴν ἀνήγαγεν ἱερεὺς καὶ ἀκούη, ἐληροσσομένη ἀπὸ τοῦ ἀρχιερεῖς καὶ γραιμματεῖς: περὶ αὐτοῦ ἀμύλησαν οἱ προσφῆται, ἐν ταῦτοις, ἐπὶ νὰ συνεισφέρῃ, καταλαμβάνεται ἀπὸ μανίαν, διὰ νὰ ἀπεδείχῃ πικρὸς ἢ πονηρὸς καὶ ἡ ὀλοκρία αὐτοῦ.

4. Ματθ. 2, 16. — Ἡ ἐνταῦθα ἀναφερομένη σφαγὴ δὲν μνημονεύεται ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων ἱστορικῶν Ἰωσήφου. Πικρομαία, ὅμως, ἐνέργεια ἐκ μέρους τοῦ Ἡρώδου εἶναι ἐξ ἄλλοκλήρου σύμφωνος πρὸς τὴν γνωρίζομεν περὶ τοῦ χαρακτῆρός του, ὅταν καταλαμβάνεται αὐτός ὑπὸ τινος ὑποψίας.

5. Ἀναφέρεται εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Φαραὼ διὰ νὰ θανατώνονται διὰ τὰ γεννόμενα ἕρπεν τεκνα τῶν Ἰσραηλιτῶν. (Περλ., Ἐξέδ. 1, 15 ββ.).

γματικά, «ἀφοῦ ἀπέστειλε», λέγει ἡ Γραφή, «στρατιώτας ἐφόνευσαν ὄλα τὰ παιδιὰ, ποῦ ἦσαν εἰς τὴν Βηθλεὲμ C καὶ εἰς ὄλα τὰ περίχωρά της, ἀπὸ ἡλικίας δύο ἐτῶν καὶ κάτω, σύμφωνα μὲ τὸν χρόνον τὸν ὁποῖον ἐξηρήθωσαν ἀπὸ τοὺς μάγους»⁶.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, σὰς παρακαλῶ, νὰ προσέξετε πολὺ. Διότι πολλοὶ πολλὰς φλυαρίας λέγουσι διὰ τὰ σφαγέντα παιδιὰ, ἀποδίδοντας ἀδικίαν εἰς τὰ συμβάντα. Καὶ ἄλλοι μὲν μὲ ἐπιείκειαν διατυπώνουσι ἀπορίαν, ἄλλοι δὲ μὲ θρασύτητα καὶ μανίαν. Λοιπὸν, διὰ νὰ ἀπαλλάξωμεν τοὺς μὲν ἀπὸ τὴν μανίαν τοὺς δὲ ἀπὸ τὴν ἀπορίαν, νὰ μὲ ἀνεχθῆτε νὰ σὰς ὁμιλήσω, δι' ὀλίγων περὶ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς. Ἐάν, λοιπὸν, τοῦτο κατηγοροῦν, ὅτι δηλαδὴ ἀφέθησαν τὰ παιδιὰ νὰ σφαγοῦν, τότε θὰ κατηγορήσουσι καὶ διὰ τὴν σφαγὴν τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐφύλασσον τὸν Πέτρον. D Διότι, ὅπως ἐδῶ, ἐπειδὴ διέφυγεν ὁ Ἰησοῦς, ἄλλα παιδιὰ ἀντὶ τοῦ ζητουμένου κατασφάζονται, ἔτσι καὶ τότε, ὅταν ὁ ἄγγελος ἠλευθέρωσε τὸν Πέτρον ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ τὰς ἀλυσίδας, ἕνας ὁμόνομος⁷ τοῦ τυράννου αὐτοῦ καὶ ὁμοιος κατὰ τὸν χαρακτῆρα, ἐπειδὴ τὸν ἀνεζήτησε καὶ δὲν τὸν ἤρε, ἐφόνευσε ἀντὶ ἐκείνου τοὺς φρουροὺς στρατιωτῶν⁸. Καὶ τί ἐκέρδιεν ἔτσι; ἐρωτᾷ κάποιος. Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι λύσις τοῦ προβλήματος, ἀλλὰ μεγαλύτερα περιπλοκὴ αὐτοῦ. Καὶ ἐγὼ τὸ γνωρίζω καὶ δι' αὐτὸ φέρω εἰς τὸ μέσον ὄλα τὰ παρόμοια ζητήματα, διὰ νὰ δώσω μίαν λύσιν δι' ὄλα. Ποῖα εἶναι λοιπὸν ἡ λύσις αὐτῶν; Καὶ ποῖαν πειστικὴν ἀπάντησιν ἠμποροῦμεν νὰ δώσωμεν; E ὅτι δὲν ἦτο ὁ Χριστὸς ἀπίος τῆς σφαγῆς ἐκείνης, ἀλλὰ ἡ σκληρότης τοῦ θασιλέως, ὅπως, πάλιν, δὲν ἦτο ἀπίος ὁ Πέτρος διὰ τὴν σφαγὴν τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ ἡ θλακεία τοῦ Ἡρώδου. Διότι, ἐάν μὲν ἐβλεπεν ὅτι ὁ τοίχος εἶχε καταστροφῆ ἢ ὅτι αἱ θύραι εἶχαν παραβιασθῆ, θὰ εἶχεν ἴσως τὴν α-

6. Ματθ. 2, 16.

7. Πρόκειται διὰ τὸν Ἡρώδην τὸν Ἀγρίππην, υἱὸν τοῦ Ἀριστοβούλου καὶ ἐγγονὸν τοῦ Μιχαῖλ Ἡρώδου. Κατὰ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους ἦτο βασιλεὺς καὶ κατεῖχε τὴν κορὴν Ἑλληνιστῶν, Σαυαρίας, ἰσραήλ, καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου Ἰάκωβον (Πράξ. 12, 2). Τὸ τέλος τοῦ ὑπῆρξεν οὐκ ἐπίσημον. (44, μ.κ.). (Πράξ. 12, 20 - 23).

8. Πράξ. Πράξ. 12, 18 - 19.

δειαν νὰ κατηγορήσῃ τοὺς φρουροὺς στρατιωτῶν. **181** Τώρα, ὁμως, ἐνῶ ὄλα ἔμειναν εἰς τὴν θέσιν των καὶ αἱ θύραι ἦσαν κλεισταὶ καὶ αἱ ἀλυσίδες ἦσαν προσηρμοσμέναι εἰς τὰ χέρια στρατιωτῶν, (διότι ἦσαν δεμένοι μαζί μὲ τὸν Πέτρον), ἠμποροῦσε νὰ σκεφθῆ ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά, ἐάν, θεόβια, ἐκρίνεν ὀρθὰ τὰ συμβάντα, ὅτι δὲν προήρχοντο ἀπὸ ἀνθρωπίνην δύναμιν αὐτά, αὐτὴ ἦτο ἀποτέλεσμα κακούργιας, ἀλλ' ἦτο ἀποτέλεσμα κάποιας θείας καὶ παραδόξου δυνάμεως, καὶ νὰ προσκυνῆσῃ ἐκείνον ποῦ ἐπράξεν αὐτά, χωρὶς νὰ θλάσῃ τοὺς φρουροὺς. B Πραγματικά, ὁ Θεὸς τὰ ἔκανε ὄλα, ὅσα ἐπράξε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὔτε τοὺς φύλακας νὰ ἐνοχοποιήσῃ, ἀλλὰ καὶ τὸν θασιλέα νὰ ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν διὰ μέσου αὐτῶν. Ἐάν δὲ ἐκεῖνος ἐφάνη ἀχάριστος, ποῖαν σχέσιν ἔχει ἡ ἀταξία τοῦ ἀσθενοῦς πρὸς τὸν σοφὸν ἱατρὸν τῶν ψυχῶν, ὁ ὁποῖος κάνει τὰ πάντα διὰ τὸ καλὸν τοῦ πασχόντος;

Τὸ ἴδιον, λοιπὸν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Διὰ ποῖον λόγον ἐθύμωσες, Ἡρώδῃ, ἐμπαιχθεὶς ἀπὸ τοὺς μάγους; Δὲν ἀντελήφθης ὅτι ἡ γέννησις ἦτο θεία; Ἐοῦ δὲν ἐκόλεσες εἰς σύσκεψιν τοὺς ἀρχιερεῖς; Ἐοῦ δὲν συνεκέντησες τοὺς γραμματεῖς; Μήπως ἐκεῖνοι, ὅταν προσεκήθησαν, δὲν παρουσίασαν ὡς μάρτυρα εἰς τὸ ἴδικόν σου δικαστήριον τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος ἀπὸ παλαιὰ προέλεγεν αὐτά; Δὲν καταλάθεις ὅτι τὰ παλαιὰ ἦσαν σύμφωνα πρὸς τὰ νέα; C Δὲν ἤκουσες ὅτι καὶ ὁ ἀσπὴρ προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὰ γεγονότα αὐτά; Δὲν ἐσεθέσθης τὸν ζήλον τῶν εἰδωλολατρῶν; Δὲν ἐθαύμασες τὸ θάρρος αὐτῶν; Δὲν ἐφοβήθης τὴν ἀλήθειαν τοῦ προφήτου; Δὲν συνεπέρανες ἀπὸ τὰ προγενέστερα τὰ τελευταῖα γεγονότα; Διατί, μὲ ἀφορμὴν ὄλα αὐτά, δὲν ἐσκεφθῆς μέσα σου, ὅτι τὸ γεγονός δὲν προήρχετο ἀπὸ τὴν ἀπάτην τῶν μάγων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν θεῖαν δύναμιν, ἡ ὁποία διήθησε τὰ πάντα πρὸς τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν; Ἐάν δὲ ἐξηγητῆθῃς ἀπὸ τοὺς μάγους, τί ἔπαισαν τὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα δὲν διέπραξαν καμμίαν ἀδικίαν;

9. Δηλαδὴ, οἱ φύλακες ἐθύνοντο μαζί μὲ τοὺς ὑποθίκους, διὰ μεγαλύτερον ὀφείλειαν.

Ὁ Ναί, λέγει κάποιος. Τὸν μὲν Ἡρώδη δρθῶς κατέστησεν ἀναπολόγητον καὶ τὸν ἀπέδειξεν αἰμοχάστῃ. Ἄλλὰ δὲν ἔλυσε ἀκόμη τὴν ἀπορίαν ὡς πρὸς τὴν ἀδικίαν τῶν γεγονότων. Διατί, λοιπόν, ἐάν ἐκεῖνος ἐνήργει ἀδίκως, τοῦ τὸ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός; Ποίαν ἀπάντησιν θὰ δώσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτήν; Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πάντοτε καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν αγοράν καὶ παντοῦ δὲν παύω νὰ τὸ λέγω, πού καὶ ἐσεῖς θέλω νὰ διατηρήτε μὲ ἀκριθείαν, διότι εἶναι κανὼν, ὁ ὁποῖος ταυριάζει πρὸς ἀπάντησιν εἰς κάθε παρομοίαν ἀπορίαν. Ποῖος εἶναι, λοιπόν, ὁ κανὼν καὶ ποῖα ἡ λογικὴ θεμελίωσις αὐτοῦ; Ὅτι οἱ διαπράττοντες τὴν ἀδικίαν εἶναι πολλοί, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνας πού νὰ ἀδικήσῃ. Ἐ καὶ διὰ νὰ μὴ σὰς ταράσῃ περισσότερο τὸ αἰνίγμα, θὰ δώσω ἀμέσως καὶ τὴν λύσιν αὐτοῦ. Δηλαδή, ὅποιονδήποτε ἀδικίαν καὶ ἂν ὑποσώμεν ἀπὸ ὁποιοῦνδήποτε ἀνθρώπου, ὁ Θεὸς ὑπολογίζει τὴν ἀδικίαν αὐτήν, ἢ διὰ νὰ μᾶς συγχώρησῃ τὰς ἀμαρτίας μας, ἢ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἀνταμοιβήν.

Καὶ διὰ νὰ γίνῃ πῶς κατανοητὸν τὸ λεγόμενον, ἂς χρησιμοποιήσωμεν ἓνα παράδειγμα. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι κάποιος εἶναι ὑπηρέτης καὶ χρεωστὴ πολλὰ χρήματα εἰς τὸν κύριόν του. Ἐπειτα, ὁ ὑπηρέτης αὐτὸς περιέπεσεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν κακῶν ἀνθρώπων, ὥστε τοῦ ἔκλεψαν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ ἰδικά του ἀγαθὰ. Ἐάν, λοιπόν, ὁ κύριος, ὁ ὁποῖος ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἀρπαγὰ καὶ τὸν πλεονέκτην, **132** δὲν ἀποκαταστήσῃ μὲν τὰ κλαπέντα χρήματα, ἀλλὰ ὑπολογίσῃ τὰ χρήματα αὐτὰ εἰς ἐκεῖνα πού τοῦ ὀφείλει ὁ δοῦλος, μήπως εἰς τὴν περίπτωση αὐτὴν, ἠδικῆθῃ ὁ δοῦλος; Ὅχι θεάσασθε. Πι συμβαίνει, ὁμοίως, ἐάν τοῦ δώσῃ καὶ περισσότερα; Μήπως δὲν θὰ ἐκέρδιζε πῶς πολλά; Εἶναι, νομίζω, φανερόν. Τὸ ἴδιον, συνεπῶς, ἂς σκεπτόμεθα καὶ ἡμεῖς, δι' ὅσας ἀδικίας μᾶς γίνονται.

Ὅτι, λοιπόν, εἰς ἀντιτάθμισμα τῶν ἀδικιῶν πού ὀφιστάμεθα, ἢ συγχωροῦνται τὰ ἀμαρτήματά μας, ἢ λαμβάνομεν πῶς λαμπροὺς στεφάνους, ἐάν δὲν ἔχωμεν τόσα παλλὰ ἀμαρτήματα, ἄκουσε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει διὰ τὸν πόρνον· «Νὰ παραδώσῃτε αὐτὸν εἰς τὸν Σατανάν, διὰ νὰ τιμωρηθῇ σκληρὰ τὸ σῶμά του, ὥστε

νὰ σωθῇ ἡ ψυχὴ του»¹⁰. Καὶ τί σγέσιν ἔχει αὐτό; λέγει κάποιος. Τὸ ζήτημα εἶναι δι' ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἀδικοῦνται ἀπὸ ἄλλους, **B** καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς διορθωμένους ἀπὸ τοὺς διδασκάλους. Μάλιστα, δὲν ὑπάρχει καμμία συσχέτισις μεταξὺ αὐτῶν. Διότι τὸ θέμα ἦτο, ἐάν τὸ νὰ ἀδικηθῇ κάποιος, δὲν ἀποτελεῖ ζημίαν διὰ τὸν ἀδικηθέντα.

Ἄλλὰ, διὰ νὰ πλησιάσω πῶς πολὺ πρὸς τὸ πρόβλημα, ἐνθυμήσου τὸν Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἔβλεπε τὸν Σεμε¹¹ τότε νὰ ἐπιτίθεται καὶ νὰ χαίρεται διὰ τὴν συμφορὰν του καὶ νὰ τὸν περιούσῃ μὲ ἀνυπολογίστους ὕθρεις, ἐπειδὴ κάποιος ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ τὸν ἠμπαδίει λέγων· «Ἀφήσατε αὐτὸν νὰ μὲ καταριέται, διὰ νὰ ἴδῃ ὁ Κύριος τὴν ταπεινώσιν μου καὶ μοῦ ἀνταποδώσῃ καλὰ ἀντὶ τῆς κατάρας αὐτῆς κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην»¹². Καὶ εἰς τοὺς ψαλμοὺς, πάλιν, ψάλλων, ἔλεγεν· «Κύτταξε, Κύριε, τοὺς ἔχθρους μου, διότι εἶναι πάρα πολλοὶ καὶ μὲ ἐμίσησαν ἀδίκως, καὶ συγχώρησε ὁσας μου τὰς ἀμαρτίας»¹³. Ἐ Ἄλλὰ καὶ ὁ Λάζαρος δι' αὐτὸ εὐρήκε ἀνάπαυσιν, ἐπειδὴ ὑπέφερε πολλὰ θάνατα εἰς τὴν ζωὴν αὐτήν. Συνεπῶς, δὲν ἔχουν πάθει πραγματικὴν ζημίαν οἱ ἀδικηθέντες, ἐάν ὑποφέρουν μὲ γενναϊότητα ὅλα ὅσα ὑφίστανται, ἀλλὰ καὶ κερδίζουν περισσότερα, εἴτε πλήττονται ἀπὸ τὸν Θεόν, εἴτε μαστιζόνται ἀπὸ τὸν διάβολον.

Μὰ ποῖαν ἀμαρτίαν εἶχαν τὰ παιδιὰ, ἀπορεῖ κάποιος, ὥστε νὰ τοὺς συγχωρηθῇ; Διότι διὰ τοὺς ἠλικιωμένους, πού ἔχουν πολλὰς ἀμαρτίας διαπράξει, θὰ ἠυπορούσε κανεὶς, δικαιολογημένα, νὰ ἰσχυρισθῇ τὴν ἀποψιν αὐτῆν. Ὁ τὰ παιδιὰ, ὁμοίως, πού ἐπέστησαν τόσον παράκαιρον θάνατον, ποῖα ἀμαρτήματα ἀπέθεσαν, διὰ τὰ ὁποῖα ἐσφάγησαν; Δὲν ἤκουσε πού ἔλεγα, ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπάρχουν ἀμαρτήματα, εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν δίδονται ἀμοιβαί εἰς τοὺς ἀδικουμένους ἐδῶ εἰς τὴν γῆν;

Διότι ποῖαν ζημίαν ὑπέστησαν τὰ παιδιὰ, πού ἐφο-

10. Α' Κορινθ. 5, 5.

11. Σαμ. 25· Ἦτο υἱὸς τοῦ Γηθὰ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Σαούλ. Ὁσ-
τος κατάρσθη τὸν Δαυὶδ (B' Βασίλ. 16, 5 - 13).

12. B' Βασίλ. 16, 11 - 12.

13. Ψαλμ. 24, 19 καὶ 18.

νεύθησαν διά μίαν τοιαύτην ὑπόθεσιν καὶ ἐφθασαν γρηγορα εἰς τὸν ἀκύμαντον λιμένα· Μὰ, ὑπέστησαν ζημίαν, ὑποστηρίζει κάποιος, διότι ἐάν ἔξω, πιθανόν, νὰ ἐπραγματοποιούεν ἔργα πολλὰ καὶ μεγάλα. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὲν τοὺς ἐπιφύλασσει μικρὰν ἀμοιβήν, διὰ τὸ γεγονός, δηλαδή, ὅτι διὰ μίαν τοιαύτην ὑπόθεσιν ὑπέστησαν τὸν θάνατον. Ἐπίσης, ἐάν ἐπρόκειτο νὰ γίνουεν σπουδαῖοι ἄνδρες τὰ παιδιά, δὲν θὰ ἐπέτρεπεν ὁ Θεὸς νὰ ἀποθάνουεν πρόωρα. Ἐ Διότι, ἐάν αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ ζήσουν φαῦλον θίον, τοὺς περιβάλλει μὲ τὴν μακροθυμίαν, πολὺ περισσότερον ἢν θὰ ἐπέτρεπε νὰ φονευθοῦν αὐτὰ, ἐάν προέβλεπεν ὅτι θὰ ἐπέτρελλον σπουδαῖα ἔργα. Καὶ αὐτὰ εἶναι οἱ ἐξηγήσεις τὰς ὁποίας δίδω ἐγώ. Βέβαια, δὲν εἶναι ὅλα ἐν γένει, ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι πρὸ ἀπόρητοι, τὰς ὁποίας γνωρίζει μὲ ἀκρίβειαν ἐκεῖνος ποὺ οἰκονομεῖ δια αὐτὰ¹⁴. **133** Ἀφοῦ, λοιπόν, ἀφήσωμεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐνέργειαν διὰ τὴν ἀκριβεστέραν κατανόησιν αὐτῶν, ἅς προχωρήσωμεν εἰς τὴν συνέχειαν καὶ ἅς διδοχθῶμεν ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων νὰ ὑποφέρωμεν τὰ πάντα μὲ γενναϊότητα.

Πραγματικά, δὲν εὗρηκε μικρὰ τραγωδία τότε τὴν Βηθλεέμ, ὅταν τὰ παιδιά ἤρπαζόντο ἀπὸ τοῦ στήθος τῆς μητρὸς των καὶ ἐούροντο εἰς τὴν ἀδικον ἐκείνην σφαγὴν. Ἐάν δὲ εἶσαι ἀκύμη μικροῦμχος καὶ δὲν ἤμπορῆς νὰ φιλοσοφήσῃς ἐπάνω εἰς αὐτὰ, ἀκουσε τὸ τέλος αὐτοῦ, ποὺ ἐτόλμησε νὰ διαπράξῃ αὐτὰ, καὶ ἀνάπνευσε ὀλίγον. Διότι ἔλασεν ἀμέσως ἀνταμοιβὴν δι' αὐτὰ **B** καὶ ἐτιμωρήθη ἀντάξια πρὸς τὴν μακρὰν πράξιν του, ἀφοῦ ἐτέλειωσε τὴν ζωὴν του μὲ πρὸ φοβερόν θάνατον ἀπὸ αὐτὸν ποὺ τώρα ἐτόλμησε καὶ ὑπέστη ἀμέτρητα ἄλλα κακὰ, τὰ ὁποῖα θὰ γνωρίσετε, ἐάν ἀνογνωσέτε τὴν σχετικὴν διήγησιν τοῦ Ἰωσήπου¹⁵, τὴν ὁποίαν, διὰ νὰ μὴ δίωω μεγάλην

14. Δηλαδή, ὁ Θεός.

15. Ὁ Ἰωσήπος (88 - 100 μ.Χ.) γεννήθη εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ κατήγατο ἐξ ἱερατικοῦ γένους κατὰ ἐπιμαλοῦς μορφώσεως. Κατὰ τὸν Ἰωσήπου πόλεμον ἐναντίον τῶν Ρωμαίων (66 - 70 μ.Χ.), ἔην στρατιῶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἠγματούθη ἀπὸ τοῦς Ρωμαίους (87 μ.Χ.). Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἱερουσαλήμ (70 μ.Χ.) ἔζηε εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἠκολούθη μὲ τὴν συγγραφὴν ἱστορικῶν ἔργων ἀνακαθίσει εἰς κατ' ἐξοχὴν ἱστορικὸν τῶν Ἰουδαίων. Τὰ συγγράμματά του εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν γραμμένα εἶναι α) Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία ἐξ 20 εἰδῶν, β) Ἰουδαϊκὸς πόλεμος (66 -

ἔκτασιν εἰς τὸν λόγον καὶ διακόπτω καὶ τὴν συνέχειαν, δὲν ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ παρεμβῶ εἰς τὴν παρούσαν διήγησιν.

«Τότε ἐπραγματοποιήθη ἐκεῖνο ποὺ ἐλέγη ἀπὸ τὸν προφήτην Ἰερεμίαν¹⁶, ὁ ὁποῖος εἶπεν φωνὴ ἠκούσθη εἰς τὴν Ραμὰ¹⁷. Ἦτο ἡ Ραχήλ, ἡ ὁποία ἐκλαίει τὰ παιδιά τῆς καὶ δὲν ἤθελε νὰ παρηγορηθῇ, διότι δὲν ὑπάρχουν πλέον¹⁸.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐγένετο μὲ φρίκην τὸν ἀκροατὴν διὰ τῆς διηγήσεως αὐτῶν τῶν γεγονότων, δηλαδή, τῆς διαίας, τῆς ἀδικίας, τῆς σκληρᾶς καὶ παρὰ νόμου σφαγῆς, παρηγορεῖ πάλιν αὐτὸν ὁ εὐαγγελιστὴς, λέγων ὅτι αὐτὰ ἔγιναν, Ὅχι ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν ἠδύνατο νὰ τὰ ἐμποδίσῃ οὔτε ἐπειδὴ τὰ ἤγγυει, ἀλλὰ ὅτι ὁ Θεὸς τὰ ἐγνώριζεν ἐκ προτέρων καὶ τὰ προεῖπε διὰ τοῦ προφήτου του. Συνεπῶς, νὰ μὴ σὲ κυριεύσῃ φόβος οὔτε ἀπελπίσει, ὅταν σκέπτεσαι τὴν ἀπερίγραπτον πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνῃς κυρίως καὶ διὰ μέσου ὧτων ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς καὶ διὰ μέσου ὧτων παραχωρεῖ νὰ συμβῶν, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ εἰς ἄλλο σημείον τοῦ εὐαγγελίου ἀφῆσε νὰ ἐνηνοθῇ ὁ Κύριος ὁμιλῶν πρὸς τοὺς

70 μ.Χ.), ἐξ 7 εἰδῶν, γ) Δύο λόγοι κατ' Ἀπίωνος, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπολογεῖται διὰ τὰς εἰς ἄραρ τῶν Ἰουδαίων διατυπωμένας κατηγορίας, καὶ δ) Βίος τοῦ Ἰσίου.

¹⁶ (Ὅσον ἀφορᾷ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρώδου, ὁ Ἰωσήπος, λέγει, ὅτι οὗτος ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, μετὰ μακρὰν ἐπέθουον ἀσθένειαν. (Πρόλ. Ἰωσ. Ἀρχ. XVII § 168 ἐξ Ἰωσ. πάλ. I § 606 ἐξ.).

¹⁷ Εἰς τὰ συμπραξόμενα τοῦ ὁς ἔνω χρόνον ὁ προφήτης περιγράφει τὴν σφύζον τοῦ Ἰακώβ Ραχήλ, τὴν μητέρα τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ Βενιαμίν, νὰ κλαίῃ ἀπὸ τὸν πόρον τῆς τῆς ἔβουρας τῶν Ἰουδαίων καὶ τοῦ Βενιαμίν, νὰ κλαίῃ ἀπὸ τὸν πόρον τῆς τῆς ἀρχαίας τῆς Βεθλεέμ. Ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ εἶναι προσημειωθὲν ὡς χρόνον τῆς Καινῆς Διαθήκης, δι' αὐτὸ τὸ χρονον ἀπὸ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ γεγονός τοῦ ἐξ ἱστορίας τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἰστο καὶ ἐν ὁ Ἰωσήπος εἶχε κατὰ νοῦν τὴν Βεθλεέμ ἀρχαίαν. Δὲν πρόκειται, δηλαδή, περὶ ἀπλῆς προσημειώσεως τῶν λόγων τοῦ Ἰερεμίου εἰς ἐλας εἰσαφῶρον γεγονός. Ἐάν ὁ Ἰερεμίας ἠμάρτετο νὰ παραστήσῃ ἀπαρηγόρητον τὴν Ραχήλ διὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἰουδαίων εἰς τὴν ἔβουραν, ἡ εἰκὴν αὐτὴ εὐρίσκει πραγματικὴν καὶ ζωηροτέρην ἐφαρμογὴν προκειμένου νὰ περιγραφῇ ἡ λύπη τῶν Ἰουδαϊκῶν μητέρων, τῶν ὁποίων τὰ τέκνα παρέθουεν ὁ Ἡρώδης εἰς σφαγὴν.

¹⁷ Ραμὰ πάλιν εἰς τὴν περὶ τῆς γλῶσσης Βενιαμίν καὶ πλησίον αὐτῆς ἐλέγετο ὅτι ἐπέση ἡ Ραχήλ. (Α' Βασίλ. 10, 2).

¹⁸ Ἰερ. 28, 15.

μαθητάς του. "Όταν, δηλαδή, προέλεγεν εις αὐτούς τὰ δικαστήρια πού θά ἀντιμετώπιζαν, τὰς φυλακίσεις, τούς πολέμους ἀπό θλήν τὴν οἰκουμένην καὶ τὴν χωρὶς ἀνακαυχὴν μάχην, τότε, στριβῶν καὶ παρηγορῶν τὴν ψυχὴν των, λέγει: «Δύο σπουρνίγια δὲν πωλοῦνται ἀντὶ δέκα λεπτῶν; Καὶ ὁμοῦς οὕτε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ δὲν θά πέσῃ νεκρὸν εἰς τὴν γῆν, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιτρέψῃ ὁ ἐπουράνιος Πατὴρ σας». D "Ἐλεγε δὲ αὐτὰ, δεικνύων ὅτι τίποτε δὲν γίνεται ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὅτι ὁ Θεὸς γνωρίζει τὰ πάντα, χωρὶς ὁμοῦς νὰ πράττῃ τὰ πάντα. Μὴ ταράσασθε, λοιπὸν, λέγει, οὔτε νὰ σᾶς κυριεύῃ ὁ φόβος. Διότι ἐκεῖνος, πού γνωρίζει ὅσα ὑποφέρετε καὶ ἡμπορεῖ νὰ τὰ ἐμποδίσῃ, εἶναι φανερὸν ὅτι δὲν τὰ ἐμποδίζει, ἐπειδὴ προνοεῖ καὶ ἐνδιαφέρεται διὰ σᾶς. Αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει νὰ σκεπτώμεθα ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τούς ἰδικούς μας πειρασμούς καὶ μεγάλην ἀπὸ τὴν σκέψιν αὐτὴν νὰ ἀντλῶμεν παρηγορίαν.

Καὶ ποία σχέσις ὑπάρχει μεταξύ τῆς Ραχήλ καὶ τῆς Βηθλεέμ; Ἴσως θά ἐρωτήσῃ κάποιος. «Ἡ Ραχήλ», λέγει, «κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς». Ποία δὲ σχέσις ὑπάρχει τῆς Ραμὰ πρὸς τὴν Ραχήλ; Ἡ Ραχήλ ἦτο μητέρα τοῦ Βενιαμὶν καὶ ὅταν ἀπέθανε τὴν ἔβαψαν εἰς τὸν ἱππόδρομον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο κοντὰ εἰς τὸ χωρίον αὐτό. Ἐπειδὴ, λοιπὸν, καὶ ὁ τάφος ἦτο πλησίον καὶ ἡ περιοχὴ ἦτο ἡ μερὶς τοῦ υἱοῦ τῆς Βενιαμίν, (διότι ἡ Ραμὰ ἀνήκειν εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Βενιαμίν), δι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς φυλῆς καὶ ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ταφῆς πολὺ φυσικὸν εἶναι νὰ φωνάζῃ τὰ σφραγισθέντα παιδιὰ τῆς¹⁹.

"Ἐπειτα, δεικνύων ὅτι ἡ ἐπισυμβᾶσα συμφορὰ ἦτο ἀθεράπευτος καὶ σκληρὰ, λέγει: **19-4** «Δὲν ἠθέλε νὰ παρηγορηθῆ, διότι δὲν ὑπάρχουν πλέον». Ἀπὸ αὐτὸ διδασκόμεθα, πάλιν, τὸ ἕξῃς, τὸ ὁποῖον καὶ προηγουμένως ἔλεγεν νὰ μὴ θορυβώμεθα, δηλαδή, ποτέ, ὅταν τὰ γεγονότα εἶναι ἀντίθετα ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ. Νά, λοιπὸν, ὅταν ἦλθεν ὁ Κύριος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ ἢ μάλλον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης, ποία γεγονότα συνέβησαν εἰς τὴν ἀρχὴν. Ἡ μήτηρ εὐρίσκεται εἰς τὴν ἔξορίαν, ἡ πατὴρ τοῦ ὑψίστου φεδερὰς συμφορὰς,

19. Ἠβρ. σημάσιον 17 τῆς παρόδου.

ἐπιχειρεῖται δὲ θάνατος πῶς σκληρὸς ἀπὸ ὅλων τῶν θανάτων καὶ θρήνος καὶ ὀδυρμὸς πολὺς καὶ παντοῦ κραυγαὶ ἀπελπισίας. Ἀλλὰ νὰ μὴ ταραχθῆς. Διότι συνιθίζει πάντοτε B νὰ πραγματοποιηθῇ τὰ σχέδιά του διὰ τῶν ἀντιθέτων, προσφέρων τοιοῦτοτρόπως εἰς ἡμᾶς μεγάλην ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεώς του. "Ἐταῖ ἐδίδασκε καὶ τούς μαθητάς του καὶ τούς προετοιμάζε νὰ κατορθώσουν τὰ πάντα, οἰκονομῶν διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία, ὥστε νὰ φαίνεται μεγαλύτερον τὸ θαῦμα. Ἐνῶ, λοιπὸν, ἐκεῖνοι ἐμαστιζόντο καὶ κατεδιώκοντο καὶ ὕψισταντο ἀπειρα θάσσανα, ἔτσι κατενίκαν τούς μαστίζοντας καὶ τούς διώκοντας αὐτούς.

"Όταν δὲ ἀπέθανεν ὁ Ἡρώδης, Ἰδοῦ ἐφάνη εἰς τὸ δνειρὸν του εἰς τὸν Ἰωσήφ ἄγγελος Κυρίου καὶ τοῦ εἶπε: Σήκω καὶ πάρε τὸ παιδί καὶ τὴν μητέρα του καὶ πήγαινε εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰσραηλιτῶν²⁰. Δὲν λέγει πλέον «φεύγε»²¹.

Εἶδες, πάλιν, μετὰ τὸν πειρασμὸν ἀνεσιν; C Καὶ ἔπειτα, μετὰ τὴν ἀνεσιν, πάλιν κινδύνον; Διότι ἀπηλλάγη μὲν ἀπὸ τὴν ἔξορίαν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ εἶδε νεκρὸν τὸν φονέα τῶν παιδιῶν. "Όταν ὁμοῦς, ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν του, εὐρήκεν ἐκεῖ λείψανα τῶν προηγουμένων κινδύνων, δηλαδή, εὐρήκε τὸν υἱὸν τοῦ τυράννου νὰ ζῆ καὶ νὰ βασιλεύῃ²². Καὶ διατὶ ἐθασίλευεν ὁ Ἀρχέλαος²³ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐνῶ ἡγεμὼν αὐτῆς ἦτο ὁ Πόντιος Πιλάτος; "Ἦτο πρόσφατος ὁ θάνατος τοῦ Ἡρώδου καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη διαιεθῆ εἰς πολλὰ μέρη ἡ βασιλεία. D Ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, δι' ὀλίγον κατέχευε τὴν ἔξουσίαν ὁ υἱὸς ἀντὶ τοῦ πατρὸς Ἡρώδου. Εἶχε, θέθεαια, καὶ ἀδελφὸν μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα, δι' αὐτὸ ὁ Εὐαγγελιστὴς πρὸς διάκρισιν προσέθεσεν «ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς του».

Μά, ἐάν ἐφοθήθῃ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, λέγει,

20. Ματθ. 2, 19 - 20.

21. Ματθ. 2, 18.

22. Ἠβρ. Ματθ. 2, 22.

23. Ἀρχέλαος: υἱὸς Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς Σαμαρείτιδος Μολβάκης. Ἐγενε τετραεχθὺς τῆς Ἰουδαίας, Ἰθουμαίας καὶ Σαμαρείας. Περιήλθεν εἰς τὴν θυρμένην τῶν Ρωμαίων καὶ ἐξουσίῃσθ ὑπὸ τοῦ Ἀγροῦστου εἰς τὴν Βιένναν τῆς Γαλλίας ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀρχελάου, ἔπρεπε νὰ φοβηθῆ καὶ τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐβασίλευεν ὁ Ἡρώδης²⁴. Ἀλλά, ἐάν ἤλλασσε τὴν πόλιν, τὸ πρῶγμα συνεσκιάζετο, πλεόν, διότι ἢ ἢ προσοχὴ ἦτο ἐστρατιμμένη πρὸς τὴν Βηθλεὲμ καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐπραγματοποιήθη ἡ σφαγὴ τῶν παιδιῶν, ἐνόμιζε πλεόν ὁ Ἀρχελάος ὅτι ἐτελείωσαν τὰ πάντα καὶ ὅτι μαζὶ μὲ τὸ πλῆθος τῶν παιδιῶν ἐφονεύθη καὶ τὸ ζητούμενον. Ἐξ ἄλλου, ὅταν εἶδε τὸν τρόπον πού ἀπέθανεν, ὁ πατέρας του, ἔγινε πῶς προσεκτικὸς εἰς τὸ νὰ προχωρήσῃ περισσώτερον τὸ πρῶγμα Ἐ καὶ νὰ συναγωνισθῆ τὸν πατέρα του εἰς τὴν παρανομίαν.

Ἔργεται, λοιπόν, ὁ Ἰωσήφ εἰς τὴν Ναζαρέτ, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀποφεύγων τὸν κίνδυνον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀρεσκόμενος νὰ παραμῆνῃ εἰς τὴν πατρίδα του, διὰ τὰ ἔχει πῶς πολὺ θάρρος, καὶ ἀκόμη ἐπειδὴ ἔλαθε καὶ σφετικὴν ἐντολὴν ἀπὸ τῶν ἄγγελων²⁵. Βέβαια, ὁ Λουκᾶς δὲν λέγει ὅτι ἦλθεν ὁ Ἰωσήφ ἐκεῖ, ὅσοις ἀπὸ ἐντολῆν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσαν ἅλα τὰ σχετικὰ μὲ τὸν καθαρισμόν, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ναζαρέτ²⁶. **195** Τὶ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἐπ' αὐτοῦ. Ὅτι ὁ Λουκᾶς λέγει αὐτὰ, ἀναφερόμενος εἰς τὴν χρονικὴν περίοδον τὴν πρὸ τῆς καθόδου εἰς τὴν Αἴγυπτον. Διότι δὲν θὰ ὀδήγει αὐτοὺς ἐκεῖ πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ, ὅστε νὰ μὴ γίνῃ τίποτε παράνομον, ἀλλὰ περιμενε μέχρις οὗ νὰ καθαρισθοῦν καὶ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Ναζαρέτ, καὶ τότε νὰ καταβοῦν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἐπειτα, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοὺς δίδει ἐντολὴν νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν Ναζαρέτ.

Προηγουμένως, ὅμως, δὲν ἔλασαν ἐντολὴν ἀπὸ τῶν Θεῶν νὰ μεταβοῦν ἐκεῖ, ἀλλ', ἐπειδὴ τοὺς ἤρεσε νὰ κατοικοῦν εἰς τὴν πατρίδα των, τὸ ἔκαναν αὐτὸ ἀφ' ἑαυτῶν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, διὰ κανένα ἄλλον λόγον, παρὰ διὰ τὴν ἀπογραφὴν μετέβησαν εἰς τὴν Βηθλεὲμ καὶ δὲν εἶχαν πού νὰ παραμείνουν ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσαν τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου των, ἐπανῆλθαν εἰς τὴν Ναζαρέτ. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, καὶ ὁ ἄγγελος ἀναπαύων, Ἐ πλεόν, αὐτοὺς τοὺς ἀποδίδει τὴν οἰκίαν των. Καὶ αὐτὸ δὲν ἔγινε

24. Πρόκειται διὰ τὸν Ἡρώδη τὸν Ἀντίπα, υἱὸν τοῦ Μεγάλου Ἡρώδου, ταπεινὸν τῆς Ταλιλαίας καὶ τῆς Περσίας.
 25. Πρὸλ. Ματθ. 2, 23.
 26. Πρὸλ. Λουκ. 2, 39.

τυχαία, ὅμως, ἀλλὰ εἶχε προφητευσθῆ «Διὰ τὰ ἐκπληρωθῆ», λέγει, «ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλέγηθῃ ἀπὸ τοῦ προφήτου²⁷, ὅτι, δηλαδὴ, θὰ ὀνομασθῆ Ναζωραῖος²⁸».

Καὶ ποῖος προφήτης τὸ εἶπεν αὐτὸ; Μὴ ἐρευνᾶς, οὐτε νὰ λεπτολογῆς, διότι πολλὰ ἀπὸ τὰ προφητικὰ βιβλία ἐχάθησαν, καὶ τοῦτο δύναται νὰ τὸ διαπιστώσῃ κανεὶς ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν βιβλίων τῶν Παραλειπομένων²⁹.

27. Δὲν ἔδαρχε εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς προφήτας τὸ παρατιθέμενον χωρίον, ὅτι αὐτὰ καὶ πολλὰ ζητήματα ἐδημιούργησαν εἰς τοὺς ἐρευνητάς. Καὶ οἱ μὲν Ἑρηνικιστῆς, Ἰερωνίμος, Ἐρασμὸς καὶ ἄλλοι τῶν νεωτέρων συνέχον τὸ Ναζωραῖος πρὸς τὸ Ναζαρέτ, ἦτοι ἄγιος, ἡγιασμένος, ὁ ζῶν ἰσχυρικός. (Πρὸλ. Ἀριθμ. 6, 1 ἔξ.). Τοῦτο, ὅμως, ὅχι μόνον δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἑλευσὶν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν Ναζαρέτ, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἐξ ἀκαλήρου λαμβανόμενον πρὸς τὸν δῖον καὶ σωτήρα, ὁ ὁποῖος κατὰ τοῦτο διακρίνεται τοῦ Προδρόμου (Πρὸλ. Ματθ. 11, 19), δὲν ἔδαρχε: οὐ κανένα παρόμοιον προφητικὸν χωρίον, πού νὰ λέγῃ ὅτι θὰ ὀνομασθῆ Ναζωραῖος. Ἄλλοι ἐρηκνεύονται συνέχον τὴν ὀνομασίαν πρὸς τὴν ἐραβῶν ἑλθὼν νέγρο = ἑβραῖο ἢ εὐραῖος εἰς τὰ μεσαιωνικὰ χωρία τοῦ Ἰσραὴλ 11, 1, εἰς τὸ ὅπου ὁ Μεσσίας καλεῖται εὐραῖος ἐκ τῆς ῥήσεως Ἰεσοῦ. Ἐάν δεχθῶμεν ὅτι ἐκ τῆς λέξεως παράγεται κανεὶς ἐπίθετον, θὰ ἔγινον τὸν ἀλλαγμένον τύπον Ναζωραῖος = ὁ Μεσσίας, ἐπὶ τὸ ἐβραϊστικόν, κατὰ τὴν ἐραβῶν αὐτῆς, κατὰ μὲ τῆς ἀραβικῆς καὶ ἑβραϊκῆς λέξεως, αἱ ὁποῖαι θησιάζουν πρὸς τὸ Ναζωραῖος καὶ σημαίνουν εὐραῖος, ἀλλ' οὐτε ἡ ἐβραϊστικὴ αὐτῆ ἰσονομία δὲν ἀποτελεῖ παρόμοιον ἐκ προφητικῶν βιβλίων, ἀλλ' ἀποτελεῖ αἰτιολογίαν τῶν προηγουμένων, ὅπου τὸ μέρος «εἶ», μὲ τὰ ὅπου εἰσάγεται αὐτῆ, δὲν εἶναι εἰδικόν, ἀλλὰ αἰτιολογικόν. Ἡ ἀναρχὴ αὐτῆ ἐναρμονίζεται τελείως πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰερωνίμου, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ ἀπαγγελετῆς ἀναφέρεται ἐν προκειμένῳ εἰς τὰ χωρία τῶν προφητῶν, τὰ ὅπου προλέγον ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ περιφρονῆθῆ. Οἱ Ἰουδαῖοι μὲ περιφρόνησιν προσέβησαν πρὸς τὴν Ναζαρέτ. Ἡ δὲ λέξις Ναζωραῖος εἶχε κακωτὴν σημερινὴν τῆς κοινῆς περιφρονήσεως. Ὁ Ἰησοῦς, λοιπόν, λόγῳ τῆς μακροῦς του διαμονῆς εἰς τὴν Ναζαρέτ ὀνομασθῆ Ναζωραῖος καὶ ἐκαλεῖσθαι εἰς αὐτὸν αἱ προφῆται, αἱ ὁποῖαι ἀναφέροντο εἰς τὴν περιφρόνησιν τὴν ὁποῖαν θὰ εἶχαν ὁ Μεσσίας.

28. Ἐκ τῆς παρούσης ἀφελείας φαίνεται: ὅτι ὁ Χρυσόστομος δίδει διαφορικὴν λύσιν εἰς τὰ ὅς ἀνα πρόβλημα, λαχόμενος ὅτι πιθανὸν τὸ χωρίον νὰ προέρχεται ἀπὸ ἀπολοσθῆν προφητικῶν βιβλίων.

29. Ματθ. 2, 23.

30. Ἐκ γνωστῶν, πρόκειται περὶ δύο βιβλίων, Α' καὶ Β' Παραλειπομένων, τὰ ὅπου ἀνήκουν εἰς τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, κατατασσόμενα μετὰ τὰς βίβλους τῶν Βασιλειῶν, ἀγνωστοῦ συγγραφέως, ἡ ποιεῖσθαι κατὰ τινὰς εἰς τὸν Ἰσραὴλ. Το ἥμισυ τοῦ παρεχόμενου τῶν εἰρημὸν παρᾶλληλον πρὸς τὰ προηγουμένα ἱστορικὰ βιβλία, ἐνῶ τὰ ὀπίσθια τῶν ἴσως νὰ προέρχεται ἐκ τῶν εἰκῶν καὶ ἑνὸς βιβλίου, τὰ ὅπου ἀναφέρονται εἰς τὰ κατωθὶ χωρία αὐτῶν Α' Ἰηρὰ. 29, 29. Β' Παρὰ. 9, 29, 13, 22, 24, 27, 27, 7 καὶ 38, 18.

31. Ἡ Α' Παρὰ. ἔχει 29 κεφάλαια καὶ ἡ Β' 36.

Πραγματικά, επειδή ἦσαν ἀδιάφοροι καὶ περιέπιπτον συνεχῶς εἰς τὴν ἀπιστίαν, ἀλλὰ μὲν τὰ ἄφησαν νὰ χαθοῦν, ἀλλὰ δὲ οἱ ἴδιοι τὰ ἔκαιον καὶ τὰ κατέστρεφον. Καὶ τὴν καὶ τὴν θιβάων τὴν διηγείται ὁ Ἰερεμίας³⁰, τὴν δὲ καταστροφὴν ὁ συγγραφεὺς τῆς Δ' Βασιλειῶν³¹, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι μετὰ πολλὸν χρόνον Σούρηθ τὸ Δευτερονόμιον θαμμένον κάπου καὶ ἠφανισμένον. Ἐάν δέ, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν οἱ θάρσαροι³², μετεχειρίζοντο ἔτσι τὰ θιβλία, ἀσφαλῶς, θὰ τὰ μετεχειρίσθων πολὺ χειρότεροι, ὅταν ἦλθαν οἱ θάρσαροι. Ἀφοῦ, θέβια, τὸ προεῖπον οἱ προφῆται, δι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀπόστολοι εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὸν ὀνομάζουσαν Ναζωραίων³³.

Ἡ ὀνομασία αὕτη, ὁμῶς, μήπως συνεσκόλασε τὴν προφητείαν, ἣ ὅποια ὁμιλεῖ περὶ τῆς Βηθλεὲμ ὡς πατρίδος τοῦ Μεσσοῦ; λέγουσιν μερικοὶ. Μὲ κανένα τρόπον. Ἀλλὰ, ἀντίθετα, αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ γεγονός προεκάλει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ παρεκίνηε εἰς ἔρευναν τῶν ὅσων ἐλέγοντο δι' αὐτόν. Ἔτσι, θέβια, καὶ ὁ Ναθαναὴλ³⁴ φθάνει εἰς τὴν ἔρευναν περὶ αὐτοῦ καὶ λέγει· «Εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ κανένα καλὸν ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ;»³⁵. Πραγματικά, ἦτο ἀσημαντὸν τὸ χωρίον, ἢ μάλλον ὄχι τὸ χωρίον μόνον, ἀλ-

30. Ἠσά. Ἰερ. 49 ἐξ. καὶ μάλιστα οἱ στίχοι 23 - 24.

31. Δ' Βασιλ. 21 ἐξ.

32. Ἐνοεῖται τὸς ἐν γένει εἰδικτικῆς λαοῦ, οἱ ὅποιοι κατὰ καιροὺς ἐπατέθησαν ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ κατὰ ἀναγκὴν εἰς τοὺς Βαβυλωνίους καὶ τὴν ὑπ' αὐτὸν πραγματικοποιηθεῖσαν ἀγματοποίησιν τῶν Ἰβραίων καὶ τὰς ἐλευθέρως συνετίεσε αὐτῆς.

33. Πρὸς ἐν προκειμένῳ Ματθ. 2, 33, 26, 71. Λουκ. 18, 37. Ἰωάν. 18, 5, 7, 19, 19.

34. Πρόκειται διὰ τὸν μαθητὴν τοῦ Κυρίου, ὁ ὅποιος εἰς τὰ συνοδικὰ εὐαγγέλια (Ματθαίου — Λουκᾶ — Λουκᾶ) ἀναφέρεται ὡς Βαρθολομαῖος. Ὅπως κληθεῖται ἀπὸ τὴν Κανὰ καὶ ἦτο φίλος τοῦ Φιλίππου, ὁ ὅποιος τὸν ἔφερεν εἰς τὸν Χριστόν. Διεκρίνητο διὰ τὴν ἀειδόνην αὐτοῦ. (Πρὸς Ἰωάν. 1, 44 ἐξ. 21, 2 καὶ Πρὸς 1, 13).

35. Ἰωάν. 1, 47. — Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ναζαρέτ, οὗτος εἶναι πόλις τῆς Γαλιλαίας ἐπισκοπημένη παρὰ τὰ 60 μίλια πρὸς ὄρειαν τῆς Ἱερουσαλήμ. Περὶ ἀλλοῦ ἀπὸ λαοῦ καὶ εἶναι μὲν μικρὸν καὶ ἴσως. Πρὸ τῆς Παλαιῆς Διαθήκης δὲν ἀναφέρεται καθόλου, ἀλλὰ κατὰ τὸν περιόριστον ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ. Ὅπως ἀναφέρει ἀναφέρει εἰς τὸ κείμενον καὶ τὰς ἀναφορὰς τῆς παρούσης ἡμιλείας, οἱ κάτοικοι αὐτῆς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ ἔθαιροντο κακοί.

Ὁ Ἰησοῦς παρέμεινεν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς του ἐκ τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τὸν Χριστότατον δὲ καὶ πρὸ ταύτης, μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐξόδου του εἰς τὸ κήρυγμα.

λά καὶ ἄλλῃ ἢ περιοχῇ τῆς Γαλιλαίας. Δ' Δι' αὐτὸ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγαν· Ἐρεύνησε καὶ θὰ εἴδῃς ὅτι δὲν ἔχει ἔλθῃ προφήτης ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας³⁶. Καὶ ὁμῶς, ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐντρέπεται νὰ ὀνομάζεται Ναζωραῖος, ἀποδεικνύων ὅτι δὲν χρειάζεται κανένα ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα. Καὶ τοὺς μαθητὰς του δὲ τοὺς ἐκλέγει ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν, ἀφαιρῶν τὰς προφάσεις τῶν ἐπιθυμούντων νὰ ἀδιαφοροῦν καὶ ἀποδεικνύων ὅτι δὲν χρειάζομεθα κανένα ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα, ἐάν ἀσκήσωμεν τὴν ἀρετὴν. Δι' αὐτὸ οὔτε οἰκίαν δὲν ἀποκτᾷ, διότι· «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου», λέγει, «δὲν ἔχει τοῦ νὰ ἀκουμῆσῃ τὴν κεφαλὴν του»³⁷, καὶ ὅταν τὸν ἐπιβουλεύεται ὁ Ἡρώδης φεύγει, Ἐ καὶ ἀφοῦ ἐγεννήθη ἀνακλίνεται εἰς τὴν φάτην, καὶ παραμένει εἰς τὸ κατάλυμα, καὶ μητέρα ἀσημον ἔχει, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι ἐντροπή, καταλύων, ἐπίσης, ἐξ ἀρχῆς τὴν ἔπαρσιν τῶν ἀνθρώπων **136** καὶ προτρέπων νὰ προσέχωμεν μόνον τὴν ἀρετὴν.

Διατὶ, λοιπόν, καυχᾶσαι διὰ τὴν πατρίδα σου, ὅταν σοῦ δίδω ἐντολὴν νὰ θεωρῆς τὸν ἑαυτὸν σου ξένον δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην; λέγει. Ὅταν ἔχῃς τὴν δυνατότητα νὰ καταστῆς τοιοῦτος, ὥστε ὁ κόσμος ὀλόκληρος νὰ μὴ ἀξίῃ ὅσον ἐσὺ; Διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι τὸσον εὐκαταφρόνητα, τοῦ οὔτε οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι τοὺς δίδουν σημασίαν, ἀλλὰ τὰ ὀνομάζουσι τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα καὶ τὰ κατατάσσουσιν εἰς τὴν τελευταίαν βαθμίδα τῶν ἀξιών. Καὶ ὁμῶς ὁ Παῦλος καταδέχεται νὰ κἀν λόγον δι' αὐτὰ, λέγει κάποιος, ὁμῶς ὡς ἐξῆς· «Καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πρό πολλοῦ ἐκλογὴν τοῦς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀγαπητοὶ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοὺς πατέρας, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰγονται»³⁸. Πρὸς μου, ὁμῶς· Πότε καὶ περὶ ποίων καὶ πρὸς ποίους ἀπευθυνόμενος εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους; **B** θέβια, τὰ ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐξ ἔθνῶν Χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἔκαυχόντο διὰ τὴν πίστιν των καὶ περιεφρόνουν τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἔτσι ἀπέκοπτον τοὺς ἑαυτοὺς των περισσώτερον ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ κατασιγάσῃ τὴν ἔπαρσιν

36. Ἰωάν. 7, 52.

37. Λουκ. 9, 58.

38. Ρωμ. 11, 28.

τῶν μὲν καὶ νὰ προσελκύσῃ πρὸς τὸν ἰδικόν του ζῆλον τοὺς δέ. Διότι, ὅταν κἀνὴ λόγον διὰ τοὺς γενναίους ἐκείνους καὶ μεγάλους ἀνδρας, ἀκούσε πὼς ὁμιλεῖ· «Ἀσφαλῶς δὲ ἐκεῖνοι ποὺ ὁμιλοῦν ἔτσι, βεβαιῶνουν ὅτι ζητοῦν πατρίδα. Καὶ ἐὰν μὲν ἐνεθυμοῦντο ἐκείνην τὴν πατρίδα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἶχαν ἐξέλθει, θὰ εἶχαν τὸν καιρὸν νὰ ἐπιστρέψουν. Τώρα ὅμως ἐπιθυμοῦν καλλιτέραν πατρίδα»³⁹. Καὶ πάλιν· «Ὅλοι αὐτοὶ ἀπέθαναν μὲ τὴν πίστιν, χωρὶς νὰ λάθουν τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ τὰς εἶδον ἀπὸ μακρὰν καὶ τὰς ἐνεκοιμήθησαν»⁴⁰. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης πρὸς τοὺς ἐρχομένους πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν· «Νὰ μὴ λέγετε, ὅτι ἔχομεν πατέρα τὸν Ἀβραάμ»⁴¹. Καὶ ὁ Παῦλος πάλιν, λέγει· «Διότι ἀληθινὸς Ἰσραηλιτικὸς λαὸς δὲν εἶναι ὅλοι ὅσοι κατὰγονται σαρκικῶς ἀπὸ τὸν Ἰσραὴλ, οὔτε τὰ σαρκικὰ τέκνα εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ»⁴².

Πραγματικὰ, πὲς μου ποῖαν ὠφέλειαν ἀπεκόμισαν τὰ παιδιὰ τοῦ Σαμουὴλ⁴³ ἀπὸ τὴν εὐγένειαν τοῦ πατρὸς των, ἀφοῦ δὲν ἐκληρονόμησαν τὴν ἀρετὴν τοῦ πατρὸς των;⁴⁴ Τί ἐκέρδιον δὲ οἱ υἱοὶ τοῦ Μαυσέως ποὺ δὲν ἐμιμήθησαν τὴν εὐσέθειαν καὶ τὴν ἀρετὴν του; Τίποτε, θέθειαι, ἀφοῦ οὔτε τὴν ἐξουσίαν δὲν ἐκληρονόμησαν. Ἀλλ' αὐτοὶ μὲν εἶχαν αὐτὸν πατέρα, ἐνῶ ἡ ἀρχὴ γὰρ μετέβαινε εἰς ἄλλον⁴⁵, ὁ ὁποῖος ἔγινεν υἱὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν. Ποῖαν θλάσθην δὲ ὄπισθ' ὁ Τιμόθεος, ἐπειδὴ κατήγετο ἀπὸ Ἑλληνα πατέρα;⁴⁶ Τί, ἐξ ἄλλου, ἐκέρδιον ὁ υἱὸς τοῦ Νῶε ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ πατρὸς του, ἀφοῦ ἔγινε δοῦλος ἀντὶ νὰ παραμείνῃ ἐλεύθερος;⁴⁷ Εἶπες ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ εὐγένεια τοῦ

39. Ἐβρ. 11, 14 - 16.

40. Ἐβρ. 11, 13.

41. Λουκ. 8, 8.

42. Ρωμ. 9, 8 καὶ 9.

43. Σαμουὴλ εἶναι ὁ τελευταῖος τῶν Κριτῶν (Α' Βασιλ. 7, 15) καὶ ὁ πρῶτος τῶν κριτῶν προηγουμένων ἢ «ἐλέμων» (Α' Βασιλ. 9, 9. Α' Παρ. 26, 28) καὶ ἀκόμη, ἱερεὺς (Α' Βασιλ. 2, 18, 27, 28, 7, 9 κ.λ.). Τὰ τὸς δῶς του ἐξισορροποῦνται εἰς τὰ κεφ. 1 - 24 τῆς Α' Βασιλειῶν.

44. Πρὸς Α' Βασιλ. 8 κ.λ.

45. Διολογία, εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Νουῦ.

46. Πρὸς Πρῶτ. 16, 1.

47. Πρὸς Γεν. 9, 20 κ.λ.

πατρὸς διὰ νὰ προστατεύσῃ τὰ παιδιὰ του; Διότι ἡ κακία τῆς διαθέσεως ἐνίκησε τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ ὄχι μόνον αὐτὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν εὐγένειαν τοῦ πατρὸς του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐστέρησεν. Τί συνέβη δὲ καὶ μὲ τὸν Ἰσαάκ; Μήπως δὲν ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰσαάκ καὶ δὲν εἶχε τὸν πατέρα του προστάτην; Πραγματικὰ, καὶ ὁ πατέρας του ἐφρόντιζε καὶ ἐπεθύμει νὰ λάθῃ αὐτὸς τὰς εὐλογίας του καὶ ὁ ἴδιος χάριν αὐτοῦ ἐξετέλει ὅλας τὰς ἐντολάς. Ἐ καὶ ὅμως, ἐπειδὴ ἦτο ἀπότομος, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν ὠφέλησεν, ἀλλὰ, μολοντὶ κατὰ τὴν φυσικὴν τάξιν ἦτο πρῶτος καὶ εἶχε καὶ τὸν πατέρα του μὲ τὸ μέρος του νὰ κἀνῃ τὰ πάντα πρὸς χάριν του, ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν εἶχε τὸν Θεὸν μαζί του, ἔχασε τὰ πάντα»⁴⁸.

Καὶ διὰτὶ ἀναφέρω τοὺς ἀνθρώπους; Οἱ Ἰουδαῖοι ἔγιναν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τίποτε δὲν ἐκέρδιον ἀπὸ τὴν εὐγένειαν αὐτῆν. Ἐάν, ὅμως, μολοντὶ κάποιος ἔγινεν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, **137** χωρὶς νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν εὐγένειαν αὐτῆν ἀρετὴν, τιμωρεῖται περισσότερο, τότε διὰτὶ μοῦ προσβάλλεις τὴν εὐγένειαν τῶν προγόνων καὶ τῶν πάππων;

Τὴν ἀρχὴν αὐτὴν θὰ τὴν εὕρῃ ὁ οἰσοδήποτε νὰ ἰσχύῃ ὄχι μόνον εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Καινὴν· «Ὅσοι ὅμως ἐδέχθησαν αὐτὸν ὡς σωτῆρά των, τοὺς ἔδωκε τὴν χάριν νὰ γίνουν τέκνα τοῦ Θεοῦ»⁴⁹. Καὶ ὅμως, πολλὰ ἀπὸ τὰ τέκνα αὐτὰ δὲν ὠφελοῦνται καθόλου ἀπὸ τὸν πατέρα, λέγει ὁ Παῦλος· «Ἐάν περιτέμνησθε», λέγει, «Ὁ Χριστὸς τίποτε δὲν θὰ σᾶς ὠφελήσῃ»⁵⁰. Ἐάν, λοιπὸν, ὁ Χριστὸς δὲν ὠφελῇ καθόλου ἐκείνους ποὺ δὲν θέλουν νὰ προσέγουν τοὺς ἑαυτοῦς των, πὼς θὰ τοὺς προστατεύσῃ ὁ ἀνθρώπος;

Συνεπῶς, ἄς μὴ ὕπερηφανευώμεθα οὔτε διὰ τὴν εὐγενικὴν μας καταγωγὴν, οὔτε διὰ τὰ πλοῦτά μας, ἀλλ' ἄς περιφονώμεν καὶ ὅσους σκέπτονται τοιοῦτοτρόπως. Ὅστε, πάλιν, νὰ ἀπελιζώμεθα διὰ τὴν πένιαν μας, ἀλλ' ἄς ἐπιδιώκωμεν νὰ ἀποκτήσωμεν ἐκεῖνον τὸν πλοῦ-

48. Πρὸς Γεν. 27 κ.λ.

49. Ἰωάν. 1, 12.

50. Γαλ. 5, 2.

τον, ὁ ὁποῖος ἀπορρέει ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ἔργα. Ἐὰν ἀποφεύγωμεν ἐκείνην τὴν πείναν, ἢ ὅποια μᾶς φέρει εἰς τὴν κακίαν, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ἦτο πτωχός, δι' αὐτὸ οὐτε μίαν σταγόνα νερὸ δὲν κατέχευε μολοντί μάλιστα πολὺ παρεκάλεσε δι' αὐτόν⁵¹.

Καί, ὅμως, παῖς ἀπὸ ἡμᾶς ἡμπορεῖ νὰ καταστήσῃ εἰς τὴν πείναν, ὥστε νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὸ νερό; Δὲν ὑπάρχει, θεέσαια, κανένας. Διότι καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θασανίζονται ἀπὸ τὴν πῖθ θαρεῖαν πείναν, ἡμποροῦν νὰ ἀπολαύσων μίαν σταγόνα νεροῦ καὶ ὄχι μόνον μίαν σταγόνα; ἀλλὰ καὶ πολὺ μεγαλύτεραν παρηγορίαν. Μὰ, ὁ πλούσιος ἐκεῖνος δὲν εὐρίσκετο εἰς τὴν ἴδιαν μοῖραν, ἀλλὰ ἐφθασε καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου ἢ πείνια του, καὶ τὸ πῖθ χειρότερον ἦτο ὅτι δὲν ἡμποροῦσεν ἀπὸ πούθεν νὰ παρηγορήσῃ τὴν πείναν του.

C Διατί, λοιπόν, προσκολλώμεθα εἰς τὰ χρήματα ὅταν δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ μᾶς εἰσαγάγουν εἰς τὸν οὐρανόν; Πές μου, σέ παρακαλῶ Ἐάν κάποιος ἐπίγειος βασιλεὺς ἔλεγε, ὅτι ὁποῖος ἀποκτᾷ πλοῦτη εἶναι ἀδύνατον νὰ διακριθῇ εἰς τὰ ἀνάγκορά του, ἢ νὰ ἀποκτήσῃ κάποιο ἀξίωμα, ἔρα γε δλοι σὰς ἀνεξαιρέτως δὲν θὰ ἐγκαταλείπατε τὰ χρήματα μὲ περιφρόνησιν; Λοιπόν, ἀφοῦ εὐκολὰ περιφρονοῦνται τὰ χρήματα, ἔάν γίνωνται αἰτία νὰ χάσωμεν τὰ ἐπίγεια ἀνάγκορα, τώρα, πού ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν κάθε ἡμέραν φωνάζει μὲ δύναμιν καὶ λέγει, ὅτι εἶναι δύσκολον μαζί μὲ τὰ χρήματα νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς οὐρανοῦ βασιλείας, δὲν θὰ ἀφήσωμεν τὰ πάντα καὶ δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μας, διὰ νὰ εἰσελθῶμεν μὲ παρηγορίαν εἰς τὴν βασιλείαν του;

D Καὶ ποῖαν συγγνώμην ἀξιζομεν νὰ λάβωμεν, ὅταν περιθάλλωμεν μὲ τὴν φροντίδα ὅτι μᾶς ἀποφράσσει τὸν δρόμον πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰ χρηματοκίβωτια τὰ κρύπτομεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γῆν τὰ θάπτομεν, ἐνῶ εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ παραδώσωμεν εἰς τὴν φύλαξιν τοῦ οὐρανοῦ; Διότι τώρα, θεέσαια, κάνεις τὸ ἴδιον μὲ ἕνα γεωργόν, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἐπῆρε σιτάρι

διὰ νὰ τὸ σπείρῃ εἰς εὐφορον γῆν, ἀφοῦ ἄφησε τὴν γῆν, κατέχασεν ὄλον τὸν σπόρον εἰς ἕνα λάκκον, ὥστε οὔτε ὁ ἴδιος νὰ τὸν ἀπολαύσῃ καὶ τὸ σιτάρι νὰ χαθῇ.

Ἄλλὰ ποῖα εἶναι ἡ πλέον σημαντικὴ δικαιολογία τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ὅταν κατηγορῶμεν ἡμεῖς τὰ πλοῦτη; Δὲν δημιουργεῖ, λέγουσιν, μικρὰν παρηγορίαν τὸ νὰ γνωρίζουν ἔστι ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῶν εὐρίσκονται ἠσφαλισμένα εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν. Καί, ὅμως, τὸ νὰ μὴ ἔχη τὴν θεσιότητα ὅτι αἱ ἀποθήκαι σου εἶναι γεμάται εἶναι παρηγορία. Διότι, καὶ ἂν εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν δὲν φοβῆσαι τὴν πείναν, εἶναι ἀνάγκη νὰ φοβῆσαι ἐξ αἰτίας τῆς συσσωρεύσεως αὐτῆς τοῦ πλοῦτου ἄλλα χειρότερα κακά, ὅπως εἶναι ὁ θάνατος, οἱ πόλεμοι καὶ αἱ ἐπιθέσεις **128**.

Πραγματικά, ἔάν κάποτε ἔλθῃ πείνα εἰς τὴν πόλιν, τότε ὁ λαός, πιεζόμενος ἀπὸ τὴν πεινῶσαν κοιλίαν του, ὀπλίζει τὸ χέρι τοῦ κατὰ τοῦ ἰδιοῦ σου σπιτιοῦ. Μᾶλλον ὅμως, ὅταν συμπεριφέρῃσαι ἔτσι, οὐ ὁ ἴδιος προκαλεῖς καὶ τὴν πείναν εἰς τὰς πόλεις, καὶ αὐτὸ πού εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν πείναν, κατασκευάζεις αὐτὸ τὸ θάραθρον διὰ τὸ σπῆτι σου. Διότι δὲν γνωρίζω νὰ ἔχουν πεθάνει ἄνθρωποι ἀμέσως ἀπὸ τὴν πείναν, ἐπειδὴ ὑπάρχουν πολλὰ μέσα ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις διὰ τὴν ἀποτροπὴν αὐτοῦ τοῦ κακοῦ. Ἐνῶ διὰ τὰ χρήματα καὶ τὰ πλοῦτη καὶ τὰς σχετιζομένας πρὸς αὐτὰ ἐπιχειρήσεις ἡμπορῶ νὰ σοῦ παρουσιάσω πολλοὺς φονευμένους εἴτε κρυφὰ εἴτε φανερά. Καὶ εἶναι γεμάτοι ἀπὸ πολλὰ παρόμοια παραδείγματα οἱ δρόμοι, καθὼς καὶ τὰ δικαστήρια καὶ αἱ ἀγοραὶ. **B** Μὰ, διατί ἀναφέρω τοὺς δρόμους, τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἀγορὰς μόνον; Ἄφοῦ καὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν ἡμπορεῖς νὰ τὴν ἴδῃς γεμάτην ἀπὸ αἵματα. Διότι δὲν ἠρέσθη μόνον εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς γῆς ἢ τυραννία αὐτή, ἀλλὰ μὲ μεγάλην ἀπεριοκείβαν ἤκιμασε πολὺ καὶ εἰς τὸ πέλαγος. Καὶ ἄλλος μὲν πλέει διὰ τὸν χρυσόν, ἄλλος δὲ φονεύεται, πάλιν, δι' αὐτὸ ἀκριθῶς. Καὶ ἡ ἴδια τυραννία ἄλλον μὲν ἔκανε ἔμπορον, ἄλλον δὲ ἀνθρωφόνον. Τί ἡμπορεῖ, λοιπόν, νὰ γίνῃ πῖθ ἀθέσβαιον ἀπὸ τὸν μαμμωνᾶν, ὅταν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀποδημῇ κάποιος καὶ κινδυνεύῃ καὶ σφάττεται; Ἄλλὰ ἄποιος, λέγει ἡ

51. Πρβλ. Λουκ. 16, 9 κκ.

Γραφή, «θά εὐσπλαγχισθῆ τὸν μάγον πού τὸν ἐδάγκω-
σε τὸ φίλι;»⁶⁸.

Ἔπρεπε, λοιπόν, ἀφοῦ γνωρίζωμεν τὴν σκληρὰν τυ-
ραννίαν τοῦ πλοῦτου, νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν δουλείαν εἰς
αὐτὸν καὶ νὰ ἀφανίσωμεν τὸν καταστρεπτικὸν ἔρωτα
πρὸς αὐτόν. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν αὐτό; ἔρωτά κά-
ποιος, Ἐὰν ἀναπτέξωμεν ἄλλον ἔρωτα, δηλαδὴ, τὸν ἔρω-
τα τοῦ αὐρανοῦ. Διότι ὅποιος ἐπιθυμεῖ τὴν αὐράνιον θα-
σίλειαν, θὰ περιφρονῆσῃ τὴν πλεονεξίαν C. Ὅποιος ἐγι-
νε δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι, πλέον, δοῦλος τοῦ μαμ-
μονᾶ, ἀλλὰ εἶναι καὶ κύριος αὐτοῦ. Διότι ὅποιος τὸν
ἀποφεύγει συνηθίζει νὰ τὸν καταδιώκῃ, ἐνῶ, ὅποιος τὸν
ἐπιδιώκει, τὸν ἀποφεύγει. Δὲν τιμᾷ τόσον αὐτὸν πού τὸν
ἐπιζητεῖ, ὅσον ἐκείνον πού τὸν καταφρονεῖ. Κανένα δὲν
περιπαίζει τόσον, ὅσον ἐκείνους πού τὸν ἐπιθυμοῦν. Δὲν
τοὺς περιπαίζει δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς δεσμεύει μὲ
ἀπείρους δεσμούς.

Ἄς λύσωμεν, λοιπόν, κάποτε τὰς σκληρὰς αὐτὰς
ἀλυσίδας. Διὰ τί ὑποδουλώνετε τὴν λογικὴν ψυχὴν εἰς
τὴν ἄλογον ἕλην, τὴν μητέρα ὄλων τῶν κακῶν; D Ἄλλα
πόσον γελοῖον εἶναι. Ἡμεῖς μὲν νὰ τὸν πολεμῶμεν μὲ λό-
γους, αὐτὸς δὲ νὰ μᾶς πολεμῇ διὰ τῶν ἔργων καὶ νὰ
μᾶς πηγαίῃ καὶ νὰ μᾶς περιφέρῃ πρὸς πᾶσαν κατεύ-
θυνσιν, ὡς νὰ εἴμεθα μισθωτὰ ὄργανά του καὶ νὰ μᾶς
ἀτιμάζῃ μὲ μαστιγώσεις, ἀπὸ τὸ ὅποιον τί ἡμπορεῖ νὰ
θεωρηθῆ πῶς αἰσχρὸν καὶ πῶς προσβλητικόν; Διότι ἐάν
δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ νικήσωμεν τὰς ἀναισθητοὺς ὕ-
λας, πῶς θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ καταβάλωμεν τὰς ἀσω-
μάτους δυνάμεις; Ἐάν τὴν εὐτελεῖ γῆν καὶ τοὺς ἀνευ-
αξίας λίθους δὲν περιφρονῶμεν, πῶς θὰ ὑποτάξωμεν
τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας; Πῶς θὰ ἀσκήσωμεν τὴν
ἐγκράτειαν; Πραγματικὰ, ἐάν ὁ ἀστράπτων ἄργυρος
μᾶς καταπλήτῃ, τότε θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ ἀδιαφορή-
σωμεν διὰ τὸ κάλλος τοῦ προσώπου; Διότι μερικοὶ εἶναι
τόσον πολὺ ὑποδουλωμένοι εἰς τὴν τυραννίαν αὐτὴν,
ὥστε καὶ νὰ παθαίνουν κάτι ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ χρυσοῦ, καὶ
ἀστελευόμενοι νὰ λέγουν, Ἐδὲ τὸ χρυσοῦν νόμισμα, ὅταν
τὸ θλίπῃ, ὠφελεῖ τὰ μάτια.

68. Σοφ. Σειρ. 12, 18.

Ἄλλὰ μὴ κάνῃς ἀστεία μὲ τὰ παράλογα πράγματα,
ἄνθρωπε, διότι τίποτε δὲν θλάττει περισσότερο τοὺς
ὀφθαλμούς τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ὅσον ἡ ἐπιθυ-
μία τῶν χρημάτων. Αὐτός, λοιπόν, ὁ κακὸς ἔρωτς ἔσθῃσε
τὰς λαμπάδας τῶν παρθένων ἐκείνων τῆς παραβολῆς
καὶ τὰς ἔσθῃαλεν ἀπὸ τὸν νυμφῶνα⁶⁹. I 2349 Αὐτὴ ἡ
θεᾷ, ἡ ὁποία ὠφελεῖ τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπως εἶπες, δὲν
ἄφησε τὸν ἄθλιον Ἰούδα νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ Κυ-
ρίου, ἀλλὰ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ νὰ κρεμασθῆ καὶ τὸν
ἔκανε νὰ ξεχυθοῦν τὰ σπλάγχνα του καὶ ἐν συνεχείᾳ
τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν γέενναν.

Τί ἡμπορεῖ, συνεπῶς, νὰ θεωρηθῆ πῶς ἀμαρτωλῶν
πράγμα ἀπὸ αὐτὴν; Τί δὲ πῶς φρικιαστικόν; Δὲν ἐνοῶ,
θέβαια, τὴν ἕλην τῶν χρημάτων, ἀλλὰ τὴν παράλογον
καὶ μανιακὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν. Πραγματικὰ, αὐτὴ καὶ
στάζει ἀνθρώπινα αἵματα. Θέλει φόνους καὶ εἶναι χει-
ροτέρα ἀπὸ κάθε εἶδος θηρίου, ἐπειδὴ κατασπαράσσει
ἄσους πέσουν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς καὶ, πρῶγμα τὸ
ὅποιον εἶναι πολὺ χειρότερον, δὲν ἀφίνει νὰ αἰσθανθῆ
κανεὶς τὸν στεναγμὸν τῶν ἀπαρασσομένων. Ἔτσι, λοι-
πόν, πρέπει νὰ θεωροῦνται οἱ πάσχοντες αὐτά, καὶ νὰ
ἐκτελοῦν τὰς γειράς των πρὸς τοὺς διερχομένους καὶ
νὰ τοὺς καλοῦν εἰς βοήθειαν. B αὐτοὶ δὲ θὰ εἶναι εὐγνω-
μονες διὰ τὴν βοήθειαν αὐτῆν. Καὶ τί ἡμπορεῖ νὰ εἶναι
πῶς ἄθλιον ἀπὸ αὐτό;

Ὅλα αὐτὰ σκεπτόμεν, λοιπόν, εἰς ἀποφύγωμεν
τὴν ἀνίατον νόσον, ἃς θεραπεύσωμεν τὰς πληγὰς πού
μᾶς ἐπροκάλεσεν αὐτὴ καὶ ἃς ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ
τὴν παρομοίαν φθοράν, διὰ νὰ ζήσωμεν καὶ ἐδῶ εἰς τὴν
γῆν ἀσφαλῆ καὶ ἀτάραχον· θίαν καὶ ἀποκτήσωμεν καὶ
τοὺς μελλοντικούς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους εἶθε νὰ ἐπι-
τύχωμεν δίωι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν
Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνήκει ἡ
δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

69. Πρβλ. Ματθ. 25, 1 4f.

ΟΜΙΛΙΑ Ι'
(Κεφ. γ', 1 - 6)

«Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἐμφανίζεται ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς καὶ κηρύττει εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας καὶ λέγει Μετανοεῖτε, διότι ἐπλησίασεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

Ποίος ἡμέρας; Διότι ὁ Ἰωάννης δὲν ἐμφανίζεται τότε, ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἦτο παιδί, ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ τριάν-

1. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν σημαίνει τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὅποιον ὁ Ἰησοῦς θιμένον εἰς τὴν Ναζαρέτ. Ἐπίσης, σημαίνεται διώστημα χρόνου, παρεμβάλλοντον μεταξύ τῶν γεγονότων τοῦ προηγουμένου κεφαλαίου καὶ τῶν ἔτι ἀναγραφέντων. Ἐν ἑσθῇ, ἀλλ' ἔτι καὶ ἀξιοσημειώτου διὰ τὴν μεγάλην μεταβολὴν ἐπισημασθεὶς κατ' ἀπὸ Σινεπά, κατὰ τὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ συμβῶν, ὅσα ἐτοιμάζεται νὰ ἀφηγηθῆ ὁ Εὐαγγελιστῆς.

2. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης ὁ Ἰωάννης εἶχε ἀφῆν ἁποστολικὸν ἔργον, μακρὰν τῆς κοιναίας τῶν ἀνθρώπων. Τὸ «Παραγγέλλεται» τοῦ κεμένου σημαίνει ὅτι ὁ Ἰωάννης ἔρχεται πλῆστον τῶν ἀνθρώπων, ἀρχίζει νὰ ἐρῆ ἐνθῶν τῶν ἀνθρώπων.

3. Τὸ ἐπάνωμον ἀπὸ ἐδόθη εἰς τὸν Ἰωάννην ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου, διὰ τὸ ὅτι ἀπὸ ἀποδομένου λειτουργικῶν ἔργων. Ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν Ἀρχαιολογίαν τοῦ, XIII δ, 3, σημειώνει «Ἰωάννου τοῦ ἐπιμακρομένου Βαπτιστοῦ».

4. Ἐργον τῆς Ἰουδαίας ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἔτι ἡ ἔρημος τοῦ Ἰούδα, ἡ ἔπειτα ἀναφέρεται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς οὐλῆς τοῦ Ἰούδα (Ματθ. 1, 16) καὶ ἐκτείνεται πρὸς νότον τῆς Ἰερουσαλήμ καὶ μέχρι τῆς νοτιοδυτικῆς παραλίας τῆς Νεκρῆς Θαλάσσης, ἀλλὰ ἡ γειτονική πρὸς τὴν μεγαλύτερον ἔρημος, ἡ ἔπειτα ἐξτείνεται πρὸς βορρὰν τῆς Νεκρῆς Θαλάσσης καὶ πρὸς βορρὰν τοῦ Ἰορδάνου.

5. Τὸ «μετανοεῖτε», ἐδὲ σημαίνει τὴν μεταβολὴν τῆς γνώμης καὶ τὴν νὰ ἀκολουθῆ καὶ νὰ ὑποτάσσεται κάποιος εἰς τὸν νοῦν τοῦ πνεύματος, ἀντὶ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη ἦτο ἀναρτήτος, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τὴν ἰσοδύναμον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

6. Ματθ. 3, 1—2. Ἡ φράσις «βασιλεία τῶν οὐρανῶν» ἀπαντᾷ τριάντα ἑκατὰ εἰς τὸ Ματθαίου, ἐνθὲ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Λουκᾶς προτιμοῦν τὴν ἑκφρασίν «βασιλεία τοῦ Θεοῦ». Ἡ βασιλεία αὕτη εἶναι ἡ κοίτη τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κοίτην τοῦ ἀνθρώπου, ἔτε εἰς τὴν κοίτην αὐτῆς ἀπὸν ἁγιοτάτην, ἦν, ἀλλὰ ἡ «εἶσα καὶ πλήρης πραγματοποιήσας τάτης δὲ συντελεσθῆ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα».

τα ἔτη, ὅπως μαρτυρεῖ καὶ ὁ Λουκᾶς. Ὁ Διαιτῆς, λοιπὸν, λέγει «κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας»; Εἶναι γενικὴ συνήθεια εἰς τὴν Γραφὴν νὰ χρησιμοποιῆ αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως ὅχι μόνον ὅταν διηγητὰ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸ ἀμεσον μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὰ γεγονότα ποῦ συμβαίνουσι πολλὰ χρόνια ἀργότερα. Τὸ ἴδιον συνέθῃ καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐκάθητο εἰς τὸ βροσ τῶν Ἑλαιῶν καὶ τὸν ἐπλησίασαν οἱ μαθηταὶ του καὶ ἤθελαν νὰ μάθουν διὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν του καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἰερουσαλήμ. Γνωρίζετε, θέσια, πόσος χρόνος μεσολαθεῖ μεταξύ τῶν δύο γεγονότων. Ἀφοῦ, λοιπὸν, ὠμίλησε διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς μητροπόλεως καὶ ὠλοκλήρωσε τὸν λόγον διὰ τὰ γεγονότα αὐτά, ἐνθὲ ἐσκόπευε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν περὶ τῆς συντελείας διδασκαλίαν, Ἐπροσέθεσε «Τότε» θὰ συμβῶν αὐτά, χωρὶς νὰ συνάτη τὸς δύο χρόνους μετὰ τὸ νὰ εἶπῃ «τότε», ἀλλὰ καθώριζε ἐκεῖνον μόνον τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον ἐπρόκειτο νὰ λάθουν χώρον αὐτά. Πρᾶγμα τὸ ὅποιον κάνει καὶ τώρα, ὅταν λέγῃ «Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας». Διότι δὲν ἔθεσε τὴν ἐκφρασίν αὐτὴν διὰ νὰ δηλώσῃ τὰς ἀμέσως ἐπομένους ἡμέρας τῶν προηγουμένων γεγονότων⁷, ἀλλὰ ἐκεῖνας ἤθελε νὰ καθορίσῃ, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ συμβῶν, ὅσα προητοιμάζετο νὰ διηγηθῇ.

1-40 Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, ὕστερα ἀπὸ τριάντα χρόνια ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς διὰ τὴν Βαπτισθῆ; Μετὰ τὸ θάπτισμα αὐτό, λοιπὸν, ἐσκόπευε νὰ καταργῆσῃ τὸν νόμον. Δι' αὐτὸ μέχρι τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ἡ ὁποία προσβάλλεται ἀπὸ ὅλα τὰ ἀμαρτήματα, παραμένει καὶ ἐφαρμόζει αὐτὸν καθ' ὀλοκλήριον, ὥστε κανένας νὰ μὴ ἰσχυρίζεται ὅτι κατήργησεν αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν τηρήσῃ. Διότι δὲν μᾶς διδει συγχρόνως ὅλα τὰ πάθη. Ἀλλὰ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μᾶς διακρίνει ἡ ἀπερισκεψία καὶ ἡ δειλία, εἰς τὴν συνέχειαν δὲ ἡ σφοδρὰ ἐπιθυμία διὰ τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπειτα ἡ ἐπιθυμία

7. Πρὸς. Λουκ. 3, 1 - 3.

8. Πρὸς. Ματθ. 24 εἰ.

9. Ματθ. 24, 3 καὶ 9.

10. Πρὸς. Ματθ. 2, 23.

τῶν χρημάτων. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ περίμενε καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν αὐτῆς τῆς ἡλικίας καὶ ἐτήρησε κατ' αὐτὴν τὸν νόμον, ἔτσι ἔρχεται διὰ τὴν βαπτισθῆ, προσθέτων αὐτὸ μετὰ τὴν τήρησιν τῶν ἄλλων ἐντολῶν.

Τὸ ὅτι δὲ τὸ θάπτισμα ἦτο δι' αὐτὸν τὸ τελευταῖον ἔργον ἀπὸ τὰ ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου, **Β.** ἄκουσε τι λέγει· «Διότι ἔτσι εἶναι πρόπον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκτελέσωμεν κάθε ἐντολήν»¹¹. Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει σημαίνει τὸ ἔξης· Ἐφηρμόσαμεν ὅλας τὰς νομικὰς διατάξεις, δὲν παρέσθημεν καμμίαν ἐντολήν. Ἐπειδὴ, λοιπόν, αὐτὸ μᾶς μένει ἀκόμη, πρέπει νὰ τὸ προσθέσωμεν καὶ αὐτὸ καὶ ἔτσι θὰ ἐκπληρώσωμεν κάθε δικαιοσύνην. Δικαιοσύνη δὲ ὀνομάζει ἐδῶ τὴν τήρησιν ὅλων τῶν ἐντολῶν. Ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὅποιαν ὁ Χριστὸς ἤθελε νὰ βαπτισθῆ, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω.

Ἄλλὰ διατί ἐπενοήθη τὸ θάπτισμα αὐτὸ δι' αὐτὸν; Τὸ ὅτι, θέθαια, ὁ υἱὸς τοῦ Ζαχαρίου δὲν ἐθάπτιζεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ἐξετέλει τὸ ἔργον αὐτὸ κινήθεις ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ὁ Λουκάς τὸ φανερώνει, ὅταν λέγῃ· «Ἐδόθη ἐντολή ἀπὸ τὸν Θεόν πρὸς τὸν Ἰωάννην»¹². **Γ** καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης τὸ λέγει· «Ἐκεῖνος ποῦ με ἀπέστειλε νὰ θάπτίζω με νερὸ, ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν εἰς ὅποιον θὰ ἴδῃς τὸ Πνεῦμα νὰ καταβαίη ὡς περιστέρα καὶ νὰ μένῃ ἐπάνω του, αὐτὸς εἶναι ποῦ θάπτιζει με Πνεῦμα Ἁγίον»¹³.

Καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν ἀπεστάλη νὰ θάπτιζῃ; Καὶ αὐτὸ, πάλιν, ὁ Βαπτιστὴς μᾶς τὸ γνωρίζει, λέγων· «Καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν τὸν ἤξερα, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ φανερὸς εἰς τὸν Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθα ἐγὼ νὰ θάπτίζω με νερὸ»¹⁴. Μὰ, ἐάν ἦτο μόνον αὐτὴ ἡ αἰτία τῆς ἀποστολῆς του, τότε διατί λέγει ὁ Λουκάς, ὅτι «ἦλθεν εἰς ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἐκήρυττε θάπτισμα μετανοίας εἰς ἄσπεριν ἁμαρτιῶν»¹⁵;

Δ θέθαια, τὸ θάπτισμα αὐτὸ δὲν ἔσβησε τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ ἡ δωρεὰ αὐτῆς ἦτο γνώρισμα τοῦ θάπτι-

11. Ματθ. 8, 15.
12. Λουκ. 8, 9.
13. Ἰωάν. 1, 33.
14. Ἰωάν. 1, 31.
15. Λουκ. 3, 8.

σματος ποῦ ἐδόθη ἐν συνεχείᾳ. Διότι δι' αὐτοῦ ἔχομεν ταφὴν μαζὶ με τὸν Χριστὸν καὶ ὁ παλαιὸς μας ἑαυτὸς ἐσταυρώθη τότε καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν σταυρὸν δὲν ὄπαρχει ἄφεσις ἁμαρτιῶν εἰς καμμίαν περίπτωσιν. Πάντοτε, θέθαια, τὸ αἷμα αὐτοῦ θεωρεῖται ὡς αἰτία τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτημάτων. Ἄλλὰ καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Ἄλλὰ ἐλούσθητε ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα αὐτὰ ἀλλὰ ἠγιασθητε», ὅχι μετὰ τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ μας»¹⁶. Καὶ εἰς ἄλλο θεῖλλον δὲ λέγει· «Ὁ Ἰωάννης ἐθάπτισε»¹⁷ θάπτισμα μετανοίας, καὶ δὲν λέγει «ἀφέσεως», «διὰ νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν ἐρχόμενον ὕστερα ἀπὸ αὐτὸν»¹⁸. Ἐπραγματικά, ἀφοῦ ἀκόμη δὲν εἶχε πραγματοποιηθῆ ἡ θυσία τοῦ Κυρίου, οὔτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶχε καταβῆ, οὔτε ἡ ἁμαρτία εἶχε συγχωρηθῆ, οὔτε ἡ ἔγθρα μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου εἶχε καταργηθῆ, οὔτε ἡ κατάρρα εἶχε ἀφανισθῆ, πῶς ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἄφεσις ἁμαρτιῶν;

141 Τότε τί σημαίνει ἡ ἔκφρασις «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν»¹⁹; Οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἀγνώμονες καὶ οὐδέποτε δὲν ἠσθάνοντο τὰ ἁμαρτήματά των, ἀλλὰ, ἐνῶ ἦσαν ἔνοχοι διὰ τὰ θαρύτερα παραπτώματα, ἐδικαίωναν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς κάθε περίπτωσιν, πράγμα τὸ ὅποιον τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τοὺς ἀπειάκρυνεν ἀπὸ τὴν πίστιν. Αὐτὴν τὴν κατηγορίαν ἀποδίδων εἰς αὐτοὺς καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Δὲν ἐφρόντισαν νὰ γνωρίσουν τὴν δικαιοσύνην, τὴν ὅποιαν ἐξ ἀγάπης δίδει ὁ Θεός, καὶ ζητοῦν νὰ στήσουν τὴν ἰδικὴν των ἀντίληψιν περὶ δικαιοσύσεως καὶ δι' αὐτὸ δὲν ὑπέταξαν τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ»²⁰. Καὶ πάλιν· «Τί θὰ εἰπωμεν, λοιπόν; Ὅτι οἱ εἰδωλοατρικὸι λαοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπέδωκαν δικαιοσύνην τὴν ἐπέτυχαν. Ἐνῶ οἱ Ἰσραηλιταί, οἱ ὅποιοι ἐπέδωκαν τὴν δικαιοσύνην διὰ τῆς τηρήσεως τοῦ νόμου, δὲν τὴν ἐπέτυχαν. **Β** Διατί; Διότι δὲν ἐπέδωκαν

16. Α' Κορινθ. 6, 11.

17. Τὸ καμμενὸν τοῦ Χρυσόστομου ἀπὸ τοῦ «θάπτισμα» ἔχει «ἐκήρυξεν».

18. Πράξ. 19, 4.

19. Λουκ. 3, 4. Μάρκ. 1, 4.

20. Ρωμ. 10, 3.

νά την ἐπιτύχουν διὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων τοῦ νόμου»²¹.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἡ ἀντίληψις αὐτῆ ἦτο ἡ αἰτία τῶν κακῶν, ἔρχεται ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος δὲν κάνει τίποτε ἄλλο, παρὰ προσπαθεῖ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς συνείδησιν τῶν ἁμαρτιῶν των. Ἐξ ἄλλου, αὐτὸ ἐφάνερωνε καὶ ἡ ἐξωτερικὴ του ἐμφάνισις, ἡ ὁποία ἦτο ἐμφάνισις μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως²². Τὸ ἴδιον ἐφάνερωνε καὶ τὸ κήρυγμά του, διότι δὲν ἔλεγε τίποτε ἄλλο, παρὰ «νά κάνετε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας»²³.

Ἐπειδὴ λοιπόν, ἡ μὴ ἀναγνώρισις²⁴ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, ὅπως ἀπέδειξε καὶ ὁ Παῦλος, τοὺς ἔκανε νὰ ἀπομακρύνωνται τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ἡ συνείδησις τῆς ἁμαρτωλότητός των τοὺς ἐγένενα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀναζητοῦν τὸν λυτρωτὴν καὶ νὰ ἐπιδιώκουν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, δι' αὐτὸ ἦλθεν ὁ Ἰωάννης αὐτὸ ἀκριβῶς δημιουργῶν καὶ πείθων αὐτοὺς νὰ μετανοήσουν, ὅχι διὰ νὰ τιμωρηθοῦν, ἀλλὰ, ἀφοῦ μὲ τὴν μετάνοιαν γίνουσι πῶς ταπεινοὶ καὶ κατηγορήσουσι τοὺς ἑαυτοὺς των, νὰ τρέξουν διὰ νὰ λάθουν τὴν συγχώρησιν.

Κύτταξε, λοιπόν, μὲ πόσῃ ἀκριβείαν καθώρισεν αὐτὸ. Διότι, ἀφοῦ εἶπεν «ἐνεφανίσθη ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκήρυσσε θεόπσιμα μετανοίας εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας», προσέθεσεν «πρὸς συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν»²⁵, ἵνα νὰ ἔλεγε, δηλαδή, ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ βαπτίσματος ἐπειθεν αὐτοὺς νὰ ὁμολογήσουσι τὰ ἁμαρτήματά των καὶ νὰ μετανοήσουν δι' αὐτά, ὅχι διὰ νὰ τιμωρηθοῦν, ἀλλὰ διὰ νὰ δεχθοῦν ἐκόλωτέρα τὴν καταπιὴν συγχώρησιν. Διότι, ἐάν δὲν καταλόγιζαν τὰς ἁμαρτίας εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των, οὔτε τὴν χάριν δὲν θὰ ἐζήτουν. Ἐάν, ὅμως, δὲν ἐζήτουν τὴν χάριν, οὔτε τὴν συχώρησιν θὰ ἐλάμβανον. Ὡστε τὸ θεόπσιμα αὐτὸ πρόητοίμαζε τὸν δρόμον διὰ τὸν Ἰησοῦν, διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ

21. Ρομ. 9, 30 - 32.

22. Πρῶτ. Ματθ. 3, 4.

23. Ματθ. 3, 8. Λουκ. 3, 8.

24. Δηλαδή, ἡ μὴ συνείδησις τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ ἄν ταύτης ἀπορροῦσα ἀνομιολογία καὶ ἀνακαταβολή.

25. Μάρκ. 1, 4.

Ἰωάννης: «Διὰ νὰ πιστεύουσιν εἰς τὸν ἐρχόμενον ὕστερα ἀπὸ αὐτὸν»²⁶, προσθέτων καὶ αὐτὴν τὴν σκοπιμότητα τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν ἀνωτέρω.

Πραγματικὰ, δὲν ἦτο τὸ ἴδιον τὸ νὰ περιέρχεται τὰ σπίτια καὶ νὰ περιφέρῃ τὸν Χριστὸν κρατῶν αὐτὸν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ νὰ λέγῃ: Ἄνα πιστεύετε εἰς αὐτόν, καὶ τὸ νὰ ἀκουσθῇ ἡ μακαρία ἐκεῖνη φωνὴ²⁷ καὶ νὰ γίνουσι ὅλα τὰ ἄλλα, ἐνῶ ἦσαν ὅλοι συγκεντρωμένοι καὶ ἔβλεπεν τὰ συμβαίνοντα.

Δι' αὐτὸ ἔρχεται διὰ νὰ βαπτισθῇ. ἘΔιότι καὶ ἡ ὑπόληψις τοῦ βαπτίζοντος καὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ βαπτίσματος προσεῖλκον ἐλόκληρον τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐκάλει πρὸς τὸν Ἰορδάνην καὶ μεγάλην συγκέντρωσις, ἅν εἰς θεάτρον, ἐπραγματοποιεῖτο. Δι' αὐτὸ ὁ Ἰωάννης, ὅταν συνεκεντρώθησαν, τοὺς ἐλέγγει καὶ προσπαθεῖ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ μὴ ἔχουν μεγάλην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτῶν των, ἀποδεικνύων εἰς αὐτοὺς ὅτι εἶναι ἔνοχοι διὰ τὰ μεγαλύτερα ἁμαρτήματα, ἐάν δὲν μετανοήσουν, ἀφήνοντες τοὺς προγόνους καὶ τὴν καύχησιν διὰ τὴν εὐγενικὴν των καταγωγὴν, καὶ δὲν δεχθοῦν τὸν ἐρχόμενον. Διότι εἶχαν, θέβαια, συνεσκιασθῆ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ παλαιότερα 1.4.2 καὶ ἐπιστεύετο ἀπὸ πολλοὺς ὅτι εἶχεν ἀποθάνει ἐξ αἰτίας τῆς γενομένης εἰς τὴν Βηθλεὲμ σφαγῆς. Βέβαια, ἐφάνερωνεν ἑαυτὸν, ὅταν ἦτο δώδεκα ἐτῶν, ἀλλὰ γρήγορα ἐπέρασε πάλιν εἰς τὴν ἀφάνειαν. Δι' αὐτὸ ἐχρειαζόμην λαμπρὰ προοίμια καὶ κάποια ὑψηλότερα ἀρχὴ τοῦ ἔργου. Διὸ καὶ τότε κατὰ πρότον, ὅσα οὐδέποτε δὲν ἤκουσαν οἱ Ἰουδαῖοι, οὔτε ἀπὸ τοὺς προφήτας, οὔτε ἀπὸ ἄλλων κανένα, διακηρύσσει μὲ δυνατὴν φωνὴν ὁ Ἰωάννης²⁸, ἀναφερόμενος εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ἐκεῖ βασίλειαν, χωρὶς νὰ λέγῃ τίποτε περὶ τῆς γῆς, πλέον²⁹. Ὅταν δὲ λέγῃ «θασί-

26. Πρῶτ. 19, 4.

27. Ἀναφέρεται εἰς τὰ περιστατικὰ τῆς βαπτίσεως τοῦ Κυρίου. Πρῶτ. Ματθ. 3, 16 - 17.

28. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἰωάννου ἐσημαίνει τὴν παύσιν τῆς σιωπῆς τῶν προφητῶν, διότι ἀπὸ τοῦ Μελαχίου ἐπὶ τέσσαρας ἐλοκληροῦσι αἰῶνας δὲν ἀνεφάνη προφήτης. Ἡ κατωβλεπτικὴ αὐτῆ αὐτῆ ἐπὶ τέλους ἐβραβῆθη καὶ ὁ Θεὸς διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἀπέστειλε μῆνυμα πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος.

29. Πρῶτ. τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου: «Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βα-

λείας», έννοει έν προκειμένον τήν παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ τήν πρώτην καί τήν τελευταίαν⁹⁰.

Καί τί σχέσιν ἔχει αὐτό μέ τοὺς Ἰουδαίους; ἐρωτᾷ κάποιος. Πραγματικά, δὲν ἀντιλαμβάνονται τί λέγεις. Μὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁμιλῶ τοιοῦτοτρόπος, ἀπαντᾷ ὁ Ἰωάννης, ὥστε, παρακινούμενοι ἀπὸ τήν ἀσάφειαν τῶν λεγομένων, νὰ θελήσουν νὰ ἀναζητήσουν τὸν κηρυττόμενον. Β' Ἔτσι, λοιπόν, τοὺς διηγείρε μέ τὰς χρηστάς ἐλπίδας, ὅταν ἐπήγγισαν κοντά του, ὥστε καί πολλοὶ τελῶνα⁹¹ καί στρατιωτικοί⁹² νὰ ἐρωτοῦν, τί πρέπει νὰ πράττουν καί πῶς νὰ ρυθμίζου τήν ζωὴν των, πράγμα τὸ ὁποῖον ἦτο ἀπόδειξις ὅτι εἶχαν ἀκαλλαγή ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πράγματα καί ἐφρόντιζαν δι' ἄλλα σπουδαιότερα ζητήματα καί ὅτι οὐκ ἐνεπνεύοντο τὰ μελλοντικά ἀγαθά, διότι ὅλα καί αἱ πράξεις καί οἱ λόγοι τοὺς ἐνεπνεον ὑψηλὸν φρόνημα.

Σκέψου, λοιπόν, τί ἐσημεινε νὰ ἴθουν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἦτο υἱὸς ἀρχιερέως, νὰ ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τήν ἐρημον ὑστερα ἀπὸ τριάντα χρόνια. Ὁ χωρὶς νὰ ἔχη χρειασθῆ ποτὲ μέχρι τώρα τίποτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, καί νὰ εἶναι ἀξίως σεβασμοῦ ἀπὸ πάσης ἀπόφωας, ἔχων μαζί του τὸν προφήτην Ἰσαΐαν. Διότι ἦτο καί αὐτὸς παρών, προσβάλλων τὸν Ἰωάννην καί λέγων· Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὁποῖον εἶπα ὅτι θὰ ἔλθῃ καί θὰ φωνάζῃ καί θὰ κηρύττῃ μέ δυνατὴν φωνὴν εἰς τὴν ἔρημον⁹³. Διότι τόσον πολὺ ἐφρόντιζαν οἱ προφῆται διὰ τὰ πράγματα αὐτά, ὥστε ὄχι μόνον διὰ τὸν Κύριόν των πρὸ πολλοῦ χρόνου νὰ προφητεύουσι, ἀλλὰ καί δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτόν. Καί ὄχι μόνον αὐτὸν ἀνα-

σκέψαι τὸν οὐρανὸν», τὸ ὅτιον ἐμείλει μόνον παρὶ τοῦ οὐρανοῦ καί δὲν ἀναψήρεται εἰς τὰς ἐλπίδας τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἑβραίων ἐπιτακτησέας.

90. Πρῶλ. σημείωσιν 6 τῆς παραφρ.

91. Πρῶλ. Λουκ. 5, 12 - 13.

92. Πρῶλ. Λουκ. 5, 14.

93. Πρῶλ. Ἦο. 40, 3. — Τὰ ἐνωσθῆ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἰσαΐου ἀναφέροντο ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐπιπέδον τοῦ λόγου ἐκ τῆς βασιλευσίου αἰματωσίας καί ἐκείων τοῦ εἰς τὴν ἔρημον ἔξ. Ἐποῖας εὐρισκόμενος Ἰουδαίους νὰ προσηγορευθῶν πρὸς ἑποδοχὴν τοῦ ἐγγόμενου, διὰ τὰ τοὺς ἀπὸ τῆς αἰματωσίας, Κυρίου. Ταυτοτρόπος, ὅμως, ἀναφέρονται καί εἰς τὰ ἐπίπεδον τοῦ Ἰωάννου, ὅν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, καθὼς καί εἰς τοὺς εἰς τὴν ἔρημον τῆς ἀμαρτίας ζήτας Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι καλοῦνται εἰς προσηγορευθῶν πρὸς ἑποδοχὴν τοῦ Σωτήρος.

φέρουν, ἀλλὰ καί τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ. Δ καί τὸν τρόπον τοῦ κηρύγματος, τὸν ὁποῖον θὰ ἔκανε, ὅταν θὰ ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς καί τὰ ἀποτελέσματα τῆς δράσεως αὐτοῦ.

Κύτταξε, λοιπόν, πῶς καταλήγουσιν εἰς τὰ ἴδια νοήματα, ἂν καί δὲν χρησιμοποιοῦν τὰς ἴδιαι λέξεις, καί ὁ Προφήτης καί ὁ Βαπτιστὴς. Πραγματικά, ὁ μὲν Προφήτης λέγει ὅτι θὰ ἔλθῃ, λέγων· «Ἐτοιμάσατε τὸν δρόμον τοῦ Κυρίου, κάμτε ἴσους καί ὁμαλοὺς τοὺς δρόμους αὐτοῦ»⁹⁴. Ὁ δὲ Βαπτιστὴς ἔλθων ἔλεγεν· «Κάνετε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας»⁹⁵. Πράγμα τὸ ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ μέ τὸ «Ἐτοιμάσατε τὸν δρόμον τοῦ Κυρίου». Βλέπεις ὅτι, μέ ὅσα εἶπεν ὁ Προφήτης καί μέ ὅσα ἐκήρυττεν ὁ Ἰωάννης, Ἐἶνα μόνον πρᾶγμα δηλοῦται, ὅτι, δηλαδὴ, ἦλθεν ὁ Ἰωάννης διὰ νὰ ἐξομαλῶν τὸν δρόμον καί νὰ προσηγορευθῶν τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσοῦ, ὄχι διὰ νὰ προσφέρῃ τὴν δωρεάν, πρᾶγμα ποὺ ἰσοδυναμεῖ μέ τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν, ἀλλὰ μόνον προσηγορευθῶν τὰς ψυχὰς ἐκείνων, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ δεχθοῦν τὸν Θεὸν τῶν ὁλῶν. Ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς λέγει καί κάτι ἐπὶ πλέον. Δηλαδὴ, δὲν ἔθεσε τὸ προσηγορευθῶν μόνον καί ἑσταμάτησεν, ἀλλὰ παραθέτει ὁλόκληρον τὴν προφητείαν· «Κάθε φαράγγι», λέγει, «πρέπει νὰ γεμίσῃ μέ χῶμα καί κάθε θοῦνὸ καί λόφος πρέπει νὰ ἰσοπεδωθῆ. 143 καί τὰ στραθὰ θὰ γίνουσι ἴσια καί οἱ ἀνώμαλοι δρόμοι θὰ γίνουσι ὁμοιοὶ καί κάθε ἄνθρωπος θὰ ἴδῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ»⁹⁶.

Εἶδες μέ ποῖον τρόπον ἐπρόφθασε καί τὰ προεῖπεν ὅλα ὁ προφήτης, δηλαδὴ, καί τὴν προσέλευσιν τοῦ λαοῦ, καί τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ καλλίτερον, καί τὴν εὐκολίαν τοῦ κηρύγματος, καί τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐγίνοντο ὅλα αὐτά, ἂν καί τὰ ἐξέθεσε κατὰ τρόπον παραβολικόν; Διότι τὰ λεγόμενα ἀπέτελου προφητεῖαν καί ὅταν λέγῃ ὅτι «κάθε φαράγγι πρέπει νὰ γεμίσῃ μέ χῶμα καί κάθε θοῦνὸ καί λόφος πρέπει νὰ ἰσοπεδωθῆ, καί οἱ ἀνώμαλοι δρόμοι θὰ γίνουσι

94. Ἦο. 40, 3, Ματθ. 8, 3.

95. Λουκ. 3, 8.

96. Λουκ. 3, 5 - 6. Ἦο. 40, 4 - 5.

ὁμοιοί, φανεράναι ὅτι καὶ οἱ ταπεινοὶ θὰ ὑψωθοῦν καὶ οἱ ὑπερήφανοι θὰ ταπεινωθοῦν Β καὶ ἡ δυσκολία περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου θὰ μεταβληθῆ εἰς τὴν εὐκολίαν τῆς πίστεως. Διότι δὲν χρειάζονται πλέον, λέγει, ἰδρώτες καὶ πόνοι, ἀλλὰ ὑπάρχει ἡ χάρις καὶ ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτημάτων, ἡ ὁποία δίδει μεγάλην εὐκολίαν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς σωτηρίας. Ἐπειτα, δίδει καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῶν, λέγων ὅτι «κάθε ἄνθρωπος θὰ ἴσῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ»³⁷, δηλαδή, ὅχι μόνον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ προσήλυτοι³⁸, ἀλλὰ ἀλόκληρος ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ὅλη ἐν γένει ἡ ἀνθρωπότης. Πραγματικά, διὰ τῶν «σκολιῶν» ἀνεφέρθη εἰς ἐκείνους ἐν γένει τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἔζων ἀνήθικον βίον, δηλαδή, εἰς τοὺς τελῶνας, τὰς πόρναις, τοὺς ληστὰς καὶ τοὺς μάγους, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς ἦσαν διεστραμμένοι, ἐν συνεχείᾳ ἐθάύβισαν τὸν σωτὸν δρόμον. Ὁ Αὐτὸς ἀκριθῶς ἔλεγε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅτι, δηλαδή, «οἱ τελῶναι καὶ οἱ πόρναι πηγαίνουσι πρὶν ἀπὸ ἐσθῆς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»³⁹. Τὸ ὅτι δὲ ἐπίστευσαν ἐφανερώσθη τὸ ἴδιον ἀκριθῶς ὁ προφήτης μετ' ἄλλας λέξεις, ὁμιλῶν ὡς ἐξῆς: «Τότε οἱ λύκοι θὰ θύσκουν μαζί με τὰ ἀρνία»⁴⁰.

Ὅπως, δηλαδή, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, μετὰ ὅσα εἶπε περὶ τῶν θουρῶν καὶ τῶν φαράγγων ὁ προφήτης, ὑπεστήριξεν ὅτι τὰ ἀνάμυστα ἦθη θὰ ἀναμιχθοῦν εἰς μίαν ἰσότητά, ποῦ θὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸν θίωμα, ἔτσι καὶ ἐκεῖ, παρομοιάζων ὁ Ἰσαίας τοὺς διαφόρους χαρακτήρας τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς συνηθείας τῶν ἀλόγων ζώων, ἰσχυρίζετο ὅτι θὰ καταλήξουν εἰς μίαν συμφωνίαν, ποῦ θὰ στηρίζεται εἰς τὴν κοινήν πίστιν. Καὶ ἐκεῖ, πάλιν, δίδει καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος. Εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἐξῆς: «Διότι θὰ ἐμφανισθῆ», λέγει, «ἐκείνος ποῦ θὰ ἀρχῇ τῶν θηρῶν καὶ τὰ θηρῆ θὰ ἐλπίζουσι εἰς αὐτόν»⁴¹. Ὁ Πρῶτος τὸ ὅποιον καὶ ἐδῶ

37. Λουκ. 8, 8. Ἦσ. 40, 5.

38. Προσήλυτοι ἔλεγαντο ὅσοι ἄλλοθιλοι προσεχώρουν εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, περιετρίμνοντο καὶ ἐγένοντο μέλη τῆς θρησκευτικῆς κοινότητος τοῦ περιόλου λαοῦ.

39. Ματθ. 21, 31.

40. Ἦσ. 65, 26.

41. Ἦσ. 11, 10.

ἔλεγε, θταν εἶπεν ὅτι «κάθε ἄνθρωπος θὰ ἀντικρύσῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ», εἰς κάθε περίπτωσιν ἀποκαλύπτων ὅτι εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης θὰ ἐξασπλωθῆ ἡ δύναμις καὶ ἡ γνώσις τῶν Εὐαγγελίων αὐτῶν, ἡ ὁποία θὰ δώσῃ μεγάλην ἡμερότητα καὶ ἀπλότητα εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, μεταβάλλουσα τὸν θηριώδη χαρακτήρα καὶ τὴν σκληρότητα τῆς διαθέσεως τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ δὲ Ἰωάννης⁴² εἶχεν ἔνδυμα ἀπὸ τρίχας καμήλου καὶ δερματίνην ζώνην⁴³ γύρω ἀπὸ τὴν μέσσην του⁴⁴. Εἶδες ὅτι ἄλλα μὲν προεῖπαν οἱ προφῆται, ἀλλὰ δὲ τὰ εἶψαν εἰς τοὺς Εὐαγγελιστάς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ματθαῖος ἀναφέρει καὶ τὰς προφητείας καὶ προσθέτει καὶ τὰς ἱδικὰς του πληροφορίας, χωρὶς νὰ θεωρῇ ὅτι εἶναι ἀσήμαντον καὶ αὐτὸ. Ἐθλαδῆ, νὰ περιγράψῃ τὴν στολήν τοῦ δικαίου.

Πραγματικά, ἦτο θαυμαστόν καὶ παράδοξον νὰ ἴδουσι τὴν ἀντοχὴν εἰς ἀνθρώπινον σῶμα, πράγμα τὸ ὅποιον προσέβλεπεν περισσότερο τοὺς Ἰουδαίους, νομίζοντες ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐβλέπαι τὸν μέγαν Ἥλιον⁴⁵ καὶ ἀπὸ τὰ φαινόμενα παρωθοῦντο εἰς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ μακαρίου ἐκείνου. Μάλλον δὲ ἐδοκίμαζαν καὶ μεγαλύτεραν ἐκπλήξιν, διότι ὁ Ἥλιος μὲν εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ σπίτια ἐτρέφετο, ἰ. 44 ἐνῶ ὁ Ἰωάννης ἐζῆσεν εἰς τὴν ἔρημον ἐκ τῆς νηπιακῆς σχεδὸν ἡλικίας. Διότι ἔπρεπεν ὁ Πρόδρομος τοῦ μέλλοντος νὰ καταργήσῃ ὅλα τὰ παλαιὰ, δηλαδή, τὸν νόνον, τὴν καταργήσῃ ὅλα τὰ παλαιὰ, δηλαδή, τὸν νόνον, τὴν κατάρα, τὴν λύπην καὶ τὸν ἰδῶτα, νὰ ἔχη καὶ αὐτὸς μερικά σύμβολα τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ τοῦ εἶδους καὶ νὰ ἀναδειχθῆ ἀνώτερος ἀπὸ τὴν καταδικὴν ἐκείνην⁴⁶. Πραγματικά, οὔτε γῆν ὄργωσεν, οὔτε αὐλάκι ἤνοιξεν, οὔτε μετὰ τὸν ἰδῶτα τοῦ προσώπου του ἔφαγε τὸ ψωμί του, ἀλλὰ τὸ τραπέζι του ἦτο ἀπλὸ καὶ πιὸ εὐκόλος ἀπὸ τὸ τραπέζι ἦτο ἡ ἐνδυμασία του καὶ πιὸ ἀπλή, ἀκόμη, ἀπὸ

42. Ὁ Ἰωάννης κατὰ τὴν προτὴν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν ὁμοιάζε ποδὸς τὸν Ἥλιον (περὶ Δ' Βασιλ. 1, 8).

43. Ὁ καθένος ἑνοσεὶ τὴν ἀναγκαῖότητα τῆς ζώνης εἰς ἐνδυμασίαν ἀποτελεσμένην ἐκ μακροῦ χιτῶνος, ὁ ὅποιος ἦτο ἐμυδιὸν εἰς κάθε κίνησιν τοῦ σώματος.

44. Ματθ. 8, 4.

45. Περὶ σημειῶσιν 42 τῆς παροῦσης.

46. Ἐθλαδῆ, τὴν καταδικὴν τῶν Πρωτοπλάστου (περὶ Γεν. 8, 16 - 10).

τὴν ἐνδυμασίαν ἦτο ἡ κατοικία του. **Β** Διότι οὔτε στέγην, οὔτε κλίην, οὔτε τραπεζί, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ ἐχρειάσθηκεν, ἀλλὰ μὲ τὸ σῶμά του ἐξῆσεν ἀγγελικὸν θίον. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἐνδυμᾶ του ἦτο τρίχινον, ὥστε καὶ μὲ τὴν ἐνδυμασίαν του νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα καὶ νὰ μὴ ἔχωμεν τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ φροντίζωμεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχικὴν μας εὐγένειαν, εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρίσκετο ὁ Ἀδὰμ πρὸ τοῦ νὰ χρειασθῇ ἐνδύματα καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τῆς ἐνδυμασίας.

Καὶ μὴ μὲ ἐρωτᾷς, σὲ παρακαλῶ, πῶς εὗρηκε τὸ τρίχινον ἐνδυμα καὶ τὴν ζώνην, ἀφοῦ ἐξῆ εἰς τὴν ἔρημον; Διότι ἐὰν σκοπεύης θὰ ὑποβάλῃς τὴν ἀπορίαν αὐτήν, τότε καὶ ἄλλα περισσότερα θὰ ἐρωτήσῃς. **Σ** Δηλαδή, πῶς ἐξῆ εἰς τὸ κρύον, πῶς εἰς τὴν ζέστην μέσα εἰς τὴν ἔρημον καὶ μάλιστα μὲ τρυφερόν τὸ σῶμα καὶ εὐρισκόμενος εἰς μικρὰν ἡλικίαν; Πῶς ἠμπόρεσε νὰ ἀνθέξῃ ἡ φύσις τῆς παιδικῆς σαρκὸς εἰς τὰς μεγάλας καιρικὰς μεταβολὰς, εἰς τὸσον πτωχὴν τράπεζαν καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ταλαιπωρίας τῆς ἐρήμου; Ποῦ εἶναι τώρα ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας φιλοσόφους, οἱ ὅποιοι χωρὶς λογικὴν καὶ σκοπιμότητα ἐξήλευσαν τὴν κυνικὴν ἀναισχυντίαν, (διότι ποία ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τοῦ νὰ κοιμᾶται κανεὶς εἰς τὸ πιθάρι καὶ ὕστερα νὰ προβαίῃ εἰς τὰς ἀναισχυντίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους;) καὶ ἔφερον δακτυλίους καὶ φιάλας μὲ ποτὰ καὶ δοῦλους καὶ δοῦλας καὶ περιεδόλλοντο ἀπὸ μεγάλην μεγαλοπρέπειαν, περιπίπτοντες εἰς κάθε εἶδος κατάχρησιν; **Δ** Ἀλλὰ ὁ Ἰωάννης δὲν ἦτο παρῴμιος. Μὰ ἐξῆσεν εἰς τὴν ἔρημον σὰν νὰ εὐρίσκετο εἰς τὸν οὐρανόν, ἐφαρμόζων μὲ ἀκρίθειαν τὴν εὐσέθειαν. Ἀπὸ ἐκεῖ σὰν κάποιος ἄγγελος ἀπὸ τὸν οὐρανόν κατέβαιναν εἰς τὰς πόλεις, ὑπάρχων ἀθλητῆς

47. Κοινὸν φιλόσοφος ἠρῶνται διὰ τοῦ ἀπαθὸς τοῦ ἄρκτου τῆς κυνικῆς σχολῆς Ἀντισθένης, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τὸν ὅποιον ἡ ἄρχαία τὴν θιστικὴν ἀναγκὴν ἀπέτελε ἀρετὴν, καθίστατο τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα καὶ προσεγγίζοντο τὸσον ἀπὸ τῆς μεταπτώσεως τῆς τύχης καὶ τῆς ἀπογοητεύσεως τοῦ κόσμου. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπέθεσαν καὶ μέχρι περιτροπῆσεως αὐτοῦ τοῦτοσὶν τῶν πολιτισμῶν καὶ ἔξω ἐκείτωντες καὶ κατὰ φύσιν, δι' αὐτὸ καὶ ἔφερον «κυνικὰ», ὁ ὅποιος ἐκείναι κατ' ἀρχὰς τὸν μὴ ἔχοντα ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε, ἐξέπασεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἀναγούτου, τοῦ ἀναγούτου καὶ τοῦ ἀναγούτου.

τῆς εὐσεθείας, νικητῆς τῆς οἰκουμένης καὶ φιλόσοφος τῆς ἀνταξίας τοῦ οὐρανοῦ φιλοσοφίας. Καὶ ὅλα αὐτὰ συνέβαιναν χωρὶς ἀκόμη νὰ καταλυθῇ ἡ ἀμαρτία, χωρὶς ἀκόμη νὰ παύσῃ ἡ ἰσχὺς τοῦ νόμου, χωρὶς ἀκόμη νὰ δεθῇ ὁ θάνατος, χωρὶς ἀκόμη νὰ θρασυθῶν αἱ γάλικται πύλαι, ἀλλὰ ἐνθ' ἐπεκράτει ἀκόμη ὁ παλαιὸς τρόπος ζωῆς. Αὐτὸ σημαίνει γενναία καὶ πρόθυμος ψυχῆ. Πραγματικὰ, εἰς κάθε περίπτωσιν προπορεύεται καὶ ὑπερβαίνει τὰ καθώρισμένα ὅρια, ὅπως ἔκανε καὶ ὁ Παῦλος εἰς τὸν νέον τρόπον ζωῆς, ὁ ὅποιος ἀπέπρυσεν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου.

Ε' Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, ἔφερε καὶ ζώνην μαζί μὲ τὸ ἱμάτιον;⁴⁸ Ἦτο συνήθεια αὐτῆ εἰς τοὺς παλαιούς, προτοῦ νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἀπολίην καὶ μεταβαλλομένην ἐνδυμασίαν. Ἔτσι, λοιποῦ φαίνεται καὶ ὁ Πέτρος ἐξωσμένος⁴⁹, καθὼς καὶ ὁ Παῦλος, «τὸν ἄνδρα», λέγει, «εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ ζώνη αὐτῆ»⁵⁰. Καὶ ὁ Ἥλιος, ἐπίσης, ἔτσι ἦτο ἐνδεδυμένος⁵¹ καὶ ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς ἁγίους, ἐπειδὴ συνεχῶς εἰργάζοντο, εἶτε ὀδοποροῦντες, **1-48** εἶτε κοπιᾶζοντες καὶ προσπαθοῦντες διὰ νὰ καλύψουν κάποιαν ἄλλην ἀνάγκην. Καὶ ὅχι μόνον δι' αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ διότι ἀπέφευγον κάθε εἶδος καλλωπισμοῦ καὶ ἐπέδιδοντο εἰς τὴν σκληραγωγίαν ἐν γένει, πράγμα τὸ ὅποιον, **δεδοῖα**, εἶναι μεγάλο ἐγκώμιον τῆς ἀρετῆς λέγει ὁ Χριστός, ὁμιλῶν ὡς ἐξῆς: «Τὶ ἐθγήκατε εἰς τὴν ἔρημον νὰ ἴδετε; Ἄνθρωπον ποῦ φορεῖ μαλακὰ φορέματα»⁵². Ἀλλὰ νὰ, ἐκεῖνοι ποῦ φοροῦν μαλακὰ, εὐρίσκονται εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Βασιλέων⁵³.

Εἰναι, λοιπόν, ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἦτο τὸσον καθαρὸς καὶ πιὸ λαμπρὸς ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς προφήτας, μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ὅποιον κανένας ἄλλος δὲν ἔγινε καὶ εἶχε τὴν παρρησίαν, τὸσον πολὺ ἐσκληραγωγῆται τὸν ἑαυτὸν του, περιφρονῶν μὲ

48. Πρβλ. σμ. 48 τῆς παραούσης.

49. Πρβλ. Πρβλ. 12, 8.

50. Πρβλ. 21, 11.

51. Πρβλ. Δ' Βασιλ. 1, 8.

52. Λουκ. 7, 26.

53. Ματθ. 11, 8.

μεγάλην δύναμιν τὴν φευγαλαίαν ἀπόλαυσιν **Β** καὶ ὀδηγῶν τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸν σκληρὸν τρόπον ζωῆς, ποῖον ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ὕστερα ἀπὸ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐνδὲ ἔχομεν φορτία μεγάλα ἁμαρτιῶν δὲν ἐπιδεικνύομεν οὔτε τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς ἀσκητικότητος ἐκείνου, ἀλλὰ μεθύομεν, δουλεύομεν εἰς τὴν κοιλίαν, ἔχομεν ἀρώματα, δὲν ὑπερέχομεν καθόλου ἀπὸ τὰς πόρναις τοῦ θεάτρου, ἐκθηλιόνομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ παραδιδόμεθα εὐκόλως λεία εἰς τὸν διάβολον:

«Τότε ἐξήρχοντο πρὸς αὐτὸν ὄλοι οἱ κάτοικοι ἀπάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ὄλων τῶν περιχώρων τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἐθάπτιζοντο ἀπὸ αὐτὸν, ὡς ἐξομολογούμενοι συγχρόνως τὰς ἁμαρτίας των»⁶⁴.

Βλέπετε πόσην δύναμιν εἶχεν ἡ παρουσία τοῦ προφήτου; Πῶς διηγείρεν ὄλον τὸν λαόν; Πῶς τοὺς ἔκανε νὰ συναίσθανθοῦν τὰ ἁμαρτήματά των; Διότι, πραγματικά, ἦτο ἄξιον θαυμασμοῦ νὰ ἴδωμεν τὸν Ἰωάννην νὰ αὐμπεριφέρεται ἔτσι, ἐνδὲ ἔφερε τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, νὰ ἔχη τὴν ἰσχυρίαν, νὰ ἐλέγῃ τοὺς πάντας, σάν νὰ ἦσαν παιδιὰ καὶ νὰ ἀκτινοβολῇ μεγάλη χάρις ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του. Συνετέλει δὲ εἰς τὴν ἐπίστασιν τῆς ἐκπλήξεως καὶ τὸ γεγονός ἐστὶν διὰ μακρὸν χρονικὸν διάστημα δὲν εἶχε φανῆ προφήτης εἰς αὐτοὺς, διότι εἶχεν ἐκλείψει τὸ χάρισμα αὐτὸ καὶ τώρα ὕστερα ἀπὸ πολὺν χρόνον, ἐπανήλθεν⁶⁵.

Ἄλλὰ καὶ ὁ τρόπος τοῦ κηρύγματος ἦτο ἕνας καὶ διαφορετικὸς τοῦ συνηθούς. Διότι δὲν ἤκουον τίποτε ἀπὸ τὰ συνηθισμένα, ὅπως εἶναι οἱ πόλεμοι, αἱ μάχαι καὶ αἱ νίκαι ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ πείνα καὶ αἱ ἀσθένειαι, οἱ βαθυλώνιοι καὶ οἱ Πέρσαι, ἡ ἄλωσις τῆς πόλεως καὶ τὰ ἄλλα τὰ συνηθισμένα, ἀλλὰ ἤκουον διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ἐκεῖ βασιλείαν καὶ τὴν εἰς τὴν γένναν τιμωρίαν. Δι' αὐτὸ θέβαια, μολοντί οἱ ἐπαναστατήσαντες εἰς τὴν ἔρημον μαζὶ μετὰ τὸν Ἰούδαν⁶⁶ καὶ τὸν Θεο-

64. Ματθ. 3, 5 - 6.

65. Πρβλ. σημείων 28 τῆς παρούσης.

66. Ἰούδας Καθήμενος ἐν τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐστασίαν ἀναντιὸν τοῦ ἡγεμόνος Κηρυχίου κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀπογραφῆς, ἐγλάθη, κατὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου. Ἐξ αὐτοῦ προέκυψεν ἡ κωμικὴ τῶν Σηλαίων. (Πρβλ. Πράξ. 5, 37).

δῶν⁶⁷ ἐσφράγησαν ὄλοι ἐν γένει οὐκ ἔτι πρὸ πολλοῦ χρόνου, δὲν ἔγιναν πῶς διστακτικοὶ διὰ νὰ ἐξέλθουν πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἰωάννου. Διότι δὲν τοὺς προσεκάλεε, θέβαια, διὰ τοὺς ἴδιους σκοποὺς, ὅπως εἶναι ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας, ἡ ἀποστασία καὶ ἡ ἐπαναστάσις, ἀλλὰ τοὺς ἐκάλεε διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν οὐρανὸν βασιλείαν. Ἐ δι' αὐτὸ ἀκριθῶς καὶ δὲν τοὺς ἐκράτει μαζὶ τοῦ εἰς τὴν ἔρημον διὰ νὰ τοὺς περιφέρῃ, ἀλλὰ, ἀπὸ τοὺς ἐθάπτιζε καὶ τοὺς ἔλεγε τοὺς σχετικούς μετὰ τὴν εὐσέβειαν λόγους, τοὺς ἀφηνεῖ, διδάσκων αὐτοὺς δι' ὄλων νὰ περιφρονοῦν ὅλα τὰ ἐπίγεια πράγματα καὶ νὰ στρέφουν τὴν προσοχὴν των πρὸς τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ, κάθε δὲ ἡμέρα νὰ εἶναι εἰς διαρκῆ ἐργήγορσι.

Αὐτὸν, λοιπόν, ὡς μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ, ἀπὸ ἀφήσωμεν τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὴν μέθην, **Ι 46** ὡς ζήσωμεν ἀσκητικῶς. Διότι τώρα εἶναι ὁ καιρὸς τῆς ἐξομολογήσεως καὶ διὰ τοὺς ἀμύητους καὶ διὰ τοὺς θαπτιζόμενους. Οἱ μὲν τελευταῖοι διὰ νὰ ἀπολαύσουν τὰ ἱερὰ μυστήρια, ἀπὸ μετανοήσουν, οἱ δὲ ἄλλοι διὰ νὰ προσέλθουν εἰς τὴν τράπεζαν τῆς θείας εὐχαριστίας μετὰ καθαρὰν συνείδησιν, ἀπὸ καθαρῶσαν τὰς κηλίδας τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸ θάπτισμα. Ἄς ἀφήσωμεν, λοιπόν, τὸν ἀσταθὴ καὶ διεσθαρμένον αὐτὸν τρόπον τῆς ζωῆς. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπως οὐδέποτε, θέν εἶναι δυνατόν νὰ μετανασῇ κάποιος καὶ νὰ ζῆ τριμηλὴν ζωὴν. Καὶ αὐτὰ ὡς σὰς τὰ διδάξῃ ὁ Ἰωάννης μετὰ τὴν ἐνδυμασίαν του, μετὰ τὴν τροφὴν του, μετὰ τὴν κατοικίαν του.

Τί λοιπόν; Ἐταί μᾶς διατάσεις νὰ ζῶμεν; ἐρωτᾷ κάποιος. Δὲν σὰς διατάσω, ἀλλὰ σὰς συμβουλεύω καὶ σὰς προτρέπω. **Β** Ἐάν, ὁμοῦ, δὲν σὰς εἶναι δυνατόν αὐτὸ, ὡς δεῖξωμεν τὴν μετάνοιαν, ἔστω καὶ ζῶντες εἰς τὰς πόλεις. Διότι τὸ δικαστήριον εἶναι πολὺ κοντὰ μας. Ἄλλὰ καὶ ἂν εὕρισκετο μακρότερα, οὔτε καὶ τότε ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν θάρρος, διότι τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ καθενὸς ἔχει τὴν θέσιν τῆς συντελείας δι' αὐτόν. Ὅτι δὲ ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως εἶναι κοντὰ, ἄκουσε τὸν Παῦλον λέγοντα· «Ἡ νύκτα ἐπροχώρησεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἐπλη-

67. Θεοδῶς: Ἦτο ἐπισκοπὸς τῆς Ἰουδαίας, ὁ ἄριστος εἶχε κακὸν τέλος, ἀναφερόμενος ἀπὸ τὸν Γαβριὴλ εἰς τὸ Ἰουδαϊκὸν Συνέδριον κατὰ τὴν ἀλληλίαν τῶν ἀποστόλων (Πρβλ. Πράξ. 5, 36).

οίασεν»⁵⁸, και πάλιν «Διότι θά ἔλθῃ ὁ ἐργόμενος και δέν θά θραδύνη»⁵⁹. Ἐξ ἄλλου, τὰ σημεῖα τὰ καλοῦνται τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔχουν ολοκληρωθῆ. «Και θά κηρυχθῆ», λέγει, «τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο τῆς βασιλείας εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, πρὸς μαρτυρίαν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη και τότε θά ἔλθῃ τὸ τέλος»⁶⁰. Προσέχετε μὲ ἀκρίθειαν εἰς τὸ λεγόμενον. Ὁ Δὲν εἶπεν ὅταν τὸ εὐαγγέλιον θά πιστευθῆ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ «ὅταν θά κηρυχθῆ εἰς ὅλους τοὺς λαούς». Δι' αὐτὸ και ἔλεγεν «Πρὸς μαρτυρίαν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη», δεικνύων ὅτι δέν περιμένει νὰ πιστεύσουν ὅλοι και ἔπειτα νὰ ἔλθῃ. Διότι ἡ φράσις «πρὸς μαρτυρίαν» τοῦτο σημαίνει, δηλαδή, πρὸς κατηγορίαν, πρὸς ἔλεγχον και πρὸς κατάκρισιν ἐκείνων πού δέν θά πιστεύσουν.

Ἄλλὰ ἡμεῖς, ἂν και ἀκούωμεν και βλέπωμεν αὐτά, κοιμώμεθα και βλέπομεν ὀνειράτα, ὡς νυσταγμένοι μέσα εἰς θαθεῖαν νύκτα. Διότι δέν εἶναι καθόλου ἀνώτερα ἀπὸ τὰ ὄνειρα τὰ πράγματα τῆς παρούσης ζωῆς, εἴτε εἶναι εὐχάριστα, εἴτε εἶναι λυπηρά. Διό, ὡς παρακαλῶ, νὰ ἀφυπνισθῶμεν πλέον και νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας πρὸς τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. Διότι ὅποιος κοιμάται δέν ἠμπορεῖ νὰ ἀντικρύσῃ τὸν ἥλιον, οὔτε νὰ εὐχαριστήσῃ τὰ μῆλια του με τὸ κάλλος τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνας, ἀλλ' ὅσα βλέπει, τὰ βλέπει ὅλα ὡς εἰς ὄνειρον. Δι' αὐτὸ χρειάζομεθα μεγάλην μετανοίαν και πολλά δάκρυα και διότι δέν συναισθανόμεθα ὅτι ἀμαρτάνομεν και διότι τὰ ἀμαρτήματά μας εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν συγχώρησιν. Καί ὅτι δέν ψεύδομαι, ἐπικαλοῦμαι ὡς μάρτυρας τοὺς περισσοτέρους ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους ἐδῶ και ἀκούοντας.

Και ὅμως, ἂν και τὰ ἀμαρτήματά μας εἶναι ἀνώτερα ἀπὸ τὴν συγχώρησιν, ὡς μετανοήσωμεν και θά ἀπολαύσωμεν τοὺς στεφάνους. Ὅταν δὲ λέγω μετάνοιαν, ἔδὲν ἐννοῶ νὰ ἀπομακρυνθῶμεν μόνον ἀπὸ τὰ προηγούμενα κακά, ἀλλὰ και νὰ ἐπιδιέλθωμεν τὰ μεγαλύ-

58. Ρωμ. 18, 19. — Τὸ γυρὸν εἰς ἐπιτότερον μεταφρασθὲν ἔχει ὡς ἐστίν: «Ὁ παρὼν εἶς, πρὸ θροῦνίσει με νύκτα σκοτεινὴν, ἐπρόχωρησεν. ἢ δὲ ἡμέρα τῆς μελλούσης ζωῆς ἐπιλάσσει».

59. Ἐβρ. 10, 37.
60. Ματθ. 24, 14.

τερα καλά. Διότι λέγει: «Νὰ κάνετε καρποὺς ἀλείους τῆς μετανοίας». Πῶς, ὅμως, θά παρουσιάσωμεν καρπούς; Ἐάν πράττωμεν τὰ ἀντίθετα. Νὰ τί ἐννοῶ; Ἡρπασες τὰ ξένα ἀγαθὰ; Δόσε και τὰ ἰδικά σου, λοιπόν. **147** Ἐπὶ πολὺν χρόνον περιέπεσε εἰς τὸ ἀμάρτημα τῆς πορνείας; Νὰ μὴ ἔρχεσαι εἰς ἐπαρῆν μετὴν γυναῖκα σου ἐπὶ ὀρισμέναις ἡμέραις. Τήρησε ἐγκράτειαν. Ὑβρισες και ἐκτόπησες τοὺς διερχομένους; Νὰ εὐλογῆς, λοιπόν, τοὺς ὑβρίζοντας και νὰ εὐεργετῆς τοὺς κτυπώντας. Διότι δέν εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν ὕψαιαν μας νὰ θγάλωμεν τὸ θέλος μόνον, ἀλλὰ πρέπει νὰ θάλωμεν και φάρμακα εἰς τὸ τραῦμα. Ἐτρωγες ὑπερβολικά και ἐμέθυες κατὰ τὸ παρελθόν; Νήστευε και ἐπίμενε εἰς τὴν ὕδραποσίαν, ὥστε νὰ ἀποφύγῃς τὴν ζημίαν πού ὑπέστης ἀπὸ αὐτά. Ἐκύτταξες με ἀκόλαστα μάτια τὸ ξένον κάλλος; Νὰ μὴ κυττάξῃς, πλέον, γυναῖκα καθόλου, διὰ νὰ εὐρίσκεισαι εἰς μεγαλύτεραν ἀσφάλειαν. Διότι ὁ φαλιμωδὸς λέγει: «Ἄφησε τὸ κακὸν και πράξε τὸ καλόν»⁶¹. Και πάλιν: «Ἄς παύσῃ ἡ γλῶσσα σου νὰ λέγῃ τὸ κακόν»⁶² και τὰ χεῖρά σου νὰ μὴ λαλοῦν τὸν δόλον»⁶³. Ἄλλὰ πές μου και τὸ ἀγαθόν. «Ζήτησε τὴν εἰρήνην και νὰ καταδιώξῃς αὐτήν»⁶⁴. Δέν ἐννοῶ μόνον τὴν εἰρήνην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ και τὴν πρὸς τὸν Θεόν. Καί σωστά εἶπε «νὰ καταδιώξῃς αὐτήν», διότι ἔχει ἐκδιωχθῆ και ἔχει ἐξορισθῆ και, ἀφοῦ ἐγκατέλειψε τὴν γῆν, κατέφυγεν εἰς τὸν οὐρανόν. Ἄλλὰ θά ἠμπορέσωμεν και πάλιν νὰ τὴν ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν γῆν, ἀφοῦ πρῶτα ἀφήσωμεν τὴν ὑπερηφάνειαν και τὴν ἀλαζονείαν και ὅλα τὰ ἐμπόδια αὐτῆς, και ἔάν θέλωμεν νὰ ἐπιδιώξωμεν τὸν ἐγκρατῆ και λιτὸν αὐτὸν τρόπον ζωῆς. Διότι δέν ὑπάρχει χειρότερον κακὸν ἀπὸ τὴν δριγῆν και τὴν θρασυτητα. Αὐτὴ μᾶς κάνει και ἐγωιστὰς και δουλοπρεπεῖς, και μᾶς γελοιοποιεῖ μὲν μετὰ τὸ τελευταῖον πάθος, ἐνῶ μετὰ τὸ πρῶτον μᾶς καθιστᾷ μισητοὺς εἰς τοὺς ἄλλους και μᾶς ρίπτει εἰς ἀντιθέτους κακίας, δηλαδή τὴν αὐθάδειαν και τὴν κολακείαν. Ὁ Ἄλλὰ, ἔάν περικύψωμεν τὸ μέγεθος τοῦ πάθους, τότε θά εἴμεθα ταπεινοὶ με

61. Ψαλμ. 38, 15.
62. Ψαλμ. 38, 14.
63. Ψαλμ. 38, 15.

ἀκριβείαν καὶ ὑπερήφανοι μὲ ἀσφάλειαν. Διότι καὶ εἰς τὰ θήματα μᾶς ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν προέρχονται αἱ ἀδυναμίαι. Καί, ὅταν τὰ διάφορα στοιχεῖα ὑπερβούν τὴν προσήκουσαν ἀναλογίαν καὶ φθάσουν εἰς τὴν ἀμετρίαν, τότε προκύπτουν αἱ ἀναρίθμητοι ἀσθένεια καὶ γεννῶνται οἱ ἐπάδικοι θάνατοι. Τὸ ἴδιον ἢμπορεῖ νὰ ἴδῃ ὁ καθένας ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ψυχὴν.

Ἄς παύσωμεν, λοιπόν, τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν κατάρτησιν καί, ἀφοῦ λάβωμεν τὸ σωτήριον φάρμακον τῆς συμμετρίας, ἅς ἐπιμένωμεν εἰς τὴν τήρησιν τῆς ἑγκρατείας, Ἄς καὶ ἅς προσευχώμεθα μὲ ἀκριβείαν. Καὶ ἔάν δὲν ἐκπληρωθῇ τὸ αἰτήμα μᾶς, νὰ ἐπιμένωμεν προσεχόμενοι, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ. Καὶ ἔάν ἐκπληρωθῇ, ἐπειδὴ εἰσηκούσθημεν, νὰ μὴ παύσωμεν προσευχόμενοι. Διότι ὁ Θεὸς δὲν θέλει νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν αἰτημάτων μᾶς, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀναβολῆς μᾶς ὀπλίζει μὲ ὑπομονὴν. Δι' αὐτὸ καὶ ἀναβάλλει τὴν πραγματοποίησιν τοῦ αἰτήματός μᾶς καὶ πολλὰς φορές ἐπιτρέπει νὰ μᾶς εὖρη καὶ πειρασμός, ὥστε νὰ καταφεύγωμεν συνεχῶς πρὸς αὐτὸν καί, ἀφοῦ καταφύγωμεν, νὰ παραμένωμεν κοντὰ του. Τὸ ἴδιον κάνουν καὶ οἱ φιλόστοργοι πατέρες καὶ αἱ μητέρες ποῦ ἀγαποῦν τὰ παιδιά των. Ὅταν, δηλαδή, ἀντιληφθῶν ὅτι τὰ παιδιά ἀπειμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ παίζουν μὲ τοὺς συνομηλικούς των, ἔτι τότε διδοῦν ἐπιταλὴν εἰς τοὺς δούλους νὰ δημιουργήσουν πολλοὺς φαινομενικούς κινδύνους, ὥστε νὰ ἀναγκασθοῦν τὰ παιδιά νὰ καταφύγουν εἰς τὴν μητρικὴν ἀγκάλῃν ἀπὸ τὸν φόβον των. Ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς φαίνεται ὅτι πολλὰς φορές μᾶς ἀπειλεῖ, ὅχι διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπειλὴν του, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς ἐλκύσῃ κοντὰ του. Ὅταν, λοιπόν, ἐπιστρέψωμεν κοντὰ του, διαλύει ἀμέσως τὸν φόβον. Διότι, πραγματικά, ἔάν εἴμεθα οἱ ἴδιοι καὶ ὅταν ἀντιμετωπίζωμεν πειρασμούς καὶ ὅταν εὕρισκώμεθα εἰς ἀνεσιν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη πειρασμῶν.

148 Καὶ διατὶ ὁμολῶ μόνον δι' ἡμᾶς; Ἀφοῦ καὶ οἱ ἅγιοι, ἀκόμη, πολὺ ἐσφωρρίζοντο ἀπὸ τοὺς πειρασμούς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης λέγει «Εἶναι καλὸν δι' ἐμὲ τὸ ὅτι μὲ ἐταπεινώσεσθε»⁶⁴. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔλεγε

64. Ψαλμ. 118, 71.

πρὸς τοὺς μαθητάς: «Εἰς τὸν κόσμον θὰ ἔχετε θλίψιν»⁶⁵. Καὶ ὁ Παῦλος τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἐνόησε ὅταν λέγῃ «Μοῦ ἐδόθη ἓνα ἀγκάθι εἰς τὸ σῶμα, ἓνας ἄγγελος τοῦ Σατανᾶ, διὰ νὰ μὲ ραπίσῃ»⁶⁶. Δι' αὐτὸ, μολοντί παρεκάλεσε τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν πειρασμόν, δὲν τὸ ἐπέτυχεν, ἐπειδὴ μεγάλῃν ὠφέλειαν ἀπεκόμιζεν ἀπὸ τὸν πειρασμόν αὐτόν. Ἐάν δὲ ἐξετάσωμεν ὁλόκληρον τὴν ζωὴν τοῦ Δαυὶδ, θὰ εὕρωμεν ὅτι αὐτὸς ἦτο πῶς λαμπρός, ὅταν ἦτο μέσα εἰς τοὺς κινδύνους, καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἄλλοι ὄσοι ἦσαν μαζί του. Ἐ Πραγματικά, καὶ ὁ Ἰωὴ τότε ἔλαμψε πῶς πολὺ, καὶ ὁ Ἰωσήφ ἔτσι εὐδοκίμησε περισσότερο, καὶ ὁ Ἰσκώθ, ὅμως, καὶ ὁ πατέρας του καὶ πατέρας ἐκείνου καὶ ἄλλοι ὄσοι κατὰ καιροὺς ἐφόρεσαν λαμπροὺς στεφάνους, ἀπὸ τὰς θλίψεως καὶ τοὺς πειρασμούς ἐστεφανώθησαν καὶ ἐδοξάσθησαν.

Ἀφοῦ, λοιπόν, γνωρίζωμεν ὅλα αὐτὰ, σύμφωνα μὲ τὸν σοφὸν λόγον «ἅς μὴ σπεύσωμεν κατὰ τὸν καιρὸν τῶν πειρασμῶν»⁶⁷, ἀλλὰ εἰς ἓνα πρᾶγμα μόνον ἅς ἐκπαιδεύσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μᾶς, τὸ νὰ ὑποφέρωμεν τὰ πάντα μὲ γενναϊότητα, χωρὶς καθόλου νὰ ἐρευνῶμεν καὶ νὰ ἐξετάζωμεν τὰ συμβαίνοντα. Διότι ἡ γνώσις τοῦ πότε πρέπει νὰ παύσωμεν αἱ θλίψεις ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τὰς ἀφήνει νὰ ἔλθουν, ἐνῶ τὸ νὰ τὰς ὑπομῶμεν μὲ κάθε εὐχαριστήσιν, ὅταν μᾶς εὕρουν, εἶναι πλέον ἔργον τῆς ἰδικῆς μᾶς εὐγνωμοσύνης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ἔάν γίνῃ, θὰ μᾶς ἀκολουθήσουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Διὰ νὰ μᾶς συνοδεύσουν, λοιπόν, αὐτὰ καὶ διὰ νὰ γίνωμεν καλλίτεροι μὲν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, λαμπρότεροι δὲ εἰς τὸν οὐρανόν, ἅς δεχώμεθα τὸ κάθε τι ποῦ θὰ μᾶς εὖρη, εὐγνωμονοῦντες δι' ὅλα ἐκείνον ποῦ γνωρίζει καλλίτερα τὸ συμφέρον μᾶς καὶ μᾶς ἀγαπᾷ περισσότερο ἀπὸ τοὺς γονεῖς μᾶς. Καὶ αὐτὰς τὰς δύο σκέψεις ἅς ἐπαναλαμβάνωμεν συνεχῶς εἰς κάθε πειρασμόν, ἅς καταστῆλωμεν τὴν λύτην καὶ ἅς δοξάζωμεν δι' ὅλα τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ καὶ πράττει τὸ κάθε τι πρὸς τὸ συμφέρον μᾶς. Ἄς εἴπωμεν, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς θὰ ἀποκρούσωμεν μὲ εὐκολίαν καὶ τοὺς ἀφάρτους ἐκεῖ-

65. Ἰωάν. 18, 39.

66. Ἢ' Κορινθ. 12, 7.

67. Σπ. Σερ. 2, 2.

νοὺς στεφάνου θά ἀποκτήσωμεν μέ τήν χάριν καί τήν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μέ τόν ὅποιον εἰς τόν Πατέρα καί εἰς τό ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνήκει ἡ δόξα, τό κράτος καί ἡ τιμή, τώρα καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΑ'
(Κεφ. γ', 7-12)

149. Ὅταν δὲ εἶδε πολλοὺς ἀπὸ τοῦ Σαδδουκαίου καὶ τοῦ Φαρισαίου² νά ἐρχονται³ διὰ νά λάθουν

1. Σαδδουκαῖοι: ἀποφύλακτοί σχετικῶς πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν ἐλευθερίαν, δημοσιονόμοι εἰς ἀντιθέσιν πρὸς τοὺς Φαρισαίους. Ἡ ἄσκησις τῶν δὲν παράγεται ἐκ τῆς ἐδαφικῆς ἀλλοίως τῆς σημερινῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ γερμανῶν, ἀλλὰ πιθανότερον ἐκ τοῦ ὄρους Σαδὰκ, ὁ ὅποιος ὑπῆρξεν ἀρχιερεὺς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δαυὶδ καὶ συνέστησε πίστιν εἰς τὸν βασιλέα Δαυὶδ καὶ τὸν οἶκόν του (Β' Βασιλ. 15, 24. Γ' Βασιλ. 1, 92), ἀντιθέτως δὲ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ καὶ οἱοὶ ἄλλοι ἀνήκον εἰς τὴν μερὲς αὐτῶν φαίνεται ὅτι ἀνομιόβησαν Σαδδουκαῖοι. Ὅσοι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Φαρισαίους ἀπέριπτον τὴν ἐπὶ τούτων δημοσιονομικὴν παράθεσιν, θεώρησαν ἑαυτοὺς ὡς ὑπῆρχον εἰς τὸν Νόμον. Ἀπέκρινον τὴν περὶ ἡμερησίου διδασκαλίαν τῶν Φαρισαίων καὶ ἠρώδητο ἐπὶ ὁ θεὸς ἤρῳντο νά κλιμῆ τὸ κανὼν. Δὲν ἀπεδέχοντο τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως (Ἰουδαίου, Ἀρχαιολογία § 178). ἠρώδητο τὴν ἀνασκίαν τῆς ψυχῆς, ἐδάσαντο, ἐπὶ ἡ φύσιν ἀνεπαύλουται μετὰ τοῦ σώματος, ἐπὶ τὸν καὶ ἀπέριπτον τὰς εἰς τὸν ἄθρον τριμυρίας καὶ ἀρωγῆς (Πράξ. Ματθ. 22, 29. Μάρκ. 12, 18). Ἐπίσης, ἠρώδητο τὴν ὑπερβίον ἀγγέλου καὶ πνεύματος (Πράξ. Πράξ. 28, 8) καὶ ἀπεστρέφοντο τὰς λογιστολογικὰς διδασκαλίας. Ἐδίδασκαν εἰς συνεχῆ ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, ἡ ὅποις ἐλάτρε μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλῆμ τὸ 70 μ.Χ.

2. Φαρισαῖοι: Ἰουδαῖοι Ἰουδαϊκῆ-τάξεως προεβόθου πιθονῆς ἐκ τοῦ κύκλου τῶν Ἀσδαίων, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀντίοχου Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς, ἔτε αἱ Ἰουδαῖοι φρεσίνθησαν μετὰ ἑλληνομανίαν. Οἱ Φαρισαῖοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐνεκανομίσθησαν ὡς οἱ πιστοὶ δημοκρατικοὶ καὶ τερηταὶ τοῦ Νόμου, ἰσότη καὶ ἑλευθερία καὶ τὸ ἄνεμον Φαρισαῖοι, (ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ ῥήματος φάρ- ρα = ἀποχωρῶ), ἐπὶ ἀλλή, οἱ ἀποκεχωρισμένοι, καὶ ἠγωνισθησαν πρὸς τὸ πλεῖστον τῶν Μακκαδαίων. Οἱ Φαρισαῖοι ἀπέβησαν ἐν τῷ χρόνῳ οἱ πνευματικοὶ ὄργανοι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἐπισημασθέντες τὴν Ἱερατικὴν ἀριστοκρατίαν. Οἱ Φαρισαῖοι ἦσαν ἐκ μόνου οἱ τερηταὶ τοῦ Νόμου, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐργασταὶ αὐτοῦ καὶ οἱ δημιουργοὶ τῆς παρελθούσης. ἠγωνίσθησαν τὴν ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ καταγωγῆν καὶ τὴν κλήσιν τοῦ Ἰουδαίου ἐπὶ τοῦ θεοῦ. Ἐδίδασκαν ἐπὶ ἡ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀπῆρατος καὶ ἐπὶ αἱ ψυχὰ τῶν κακῶν ἐξιστοῦνται μετὰ ἄνεμον τιμαρίας. Ἐπίσης, εἶχαν διδασκαλίαν περὶ εὐκαρμίας. Ἐδίδοντο τὴν ὑπερβίον ἀγγέλου καὶ ἀκαλλίεργον τὰς Μεσαιωνικὰς καὶ ἐργολογικὰς διδασκαλίας. Ἀνεργολογοῦν μόνον τὴν ἐξουσίαν τοῦ θεοῦ καὶ μετὰ εἰς τὸ ἐδάσαντο τὸν Κωνσταντῖνον. Ἐτήρουν τὰς νουθεσίας, τὰς πλάσεις, τὰς διδασκαλίας καὶ προσήγγοντο ἐπὶ μακροῦ. Κατὰ τὸν ἴσθητον ὁ ἀπῆρατος τὸν ἀνθρώπου εἰς 6.000. Ἐν τῷ χρόνῳ ἀπέβησαν κυριότατοι καὶ ἐργολογοῦνται. Ἦσαν γνωστὰ τὰ ὄνομα τοῦ Κηρίου ἐνομένων τῶν Φαρισαίων.

3. Ἦσαν σοφῆς ἐκ τῶν λεγομένων ἑνωσάδα ἐπὶ ὁ Ἰουδαῖος δὲν θεωρεῖται

γάλο, αλλά γεννάται ή άπορία, εάν τό θάρρος αυτό είχε κανένα σκοπόν. Διότι δέν τούς είδε νά άμαρτάνουν, αλλά νά μετανοούν, δι' αυτό δέν έπρεπε νά τούς κατηγορήσει, αλλά νά τούς επαινέσει και νά τούς δεχθή, διότι άφησαν την πόλιν και τά σπιτία των και έτρεξαν νά άκούσουν τό κήρυμά του. **150** Τι θα άπαντήσωμεν, λοιπόν; Ότι δέν έδιδε προσοχήν εις τούς παρόντας και εις τά συμβαίνοντα, αλλά γνώριζεν, ό Ιωάννης, τάς άποκρύφους σκέψεις των, επειδή τάς απέκάλυψεν εις αυτόν ό Θεός. Έπειδή, δηλαδή, έκαυχάντο διά τούς προγόνους των και ή καύχησις των αυτή ήτο αίτία τής άπώλειάς των και τούς έκανεν άδιαφόρους, δι' αυτό άποκόπτει την ρίζαν τής υπερηφανείας των. Δι' αυτό και ό Ήσαϊας τούς ονομάζει άρχοντας των Σοδόμων και λαόν τής Γομόρρας¹⁶. Και άλλος προφήτης λέγει: «Μήπως δέν ομοιάζετε με τούς υιούς των Αιθίοπων;»¹⁷. Και όλοι προσπαθούν νά τούς απομακρύνουν από την άντιληψιν αυτήν, ταπεινούντες την έπαρσιν αυτών, ή όποια έγινε αιτία τόσων κακών δι' αυτούς.

Β Άλλ' οι μέν προφήται, ισχυρίζεται κάποιος, ήτο φυσικόν νά όμιλούν έτσι, επειδή τούς έθλεπαν νά άμαρτάνουν. Έδω, όμως, διά ποίον λόγον και πρós ποίον σκοπόν, ενώ τούς έβλεπε νά πιστεύουν, τό κάνει αυτό; Διά νά τούς καταστήσει πύσ συνετούς. Έάν δέ εξέταση κανείς με προσοχήν τά λεγόμενα του Ιωάννου, θα ίδη ότι μαζί με την κατηγορίαν άνέμιξε και εγκώμιον. Πραγματικά, έλεγεν αυτά, διότι έθαύμαζεν αυτούς, επειδή τώρα ήμύρεσαν νά κάνουν εκείνας, τά όποια έφαινοντο αδύνατα δι' αυτούς προηγουμένως. Συνεπώς, ή επίτιμησις αυτή προέρχεται μάλλον από άνθρωπον, ό όποίος ενδιαφέρεται νά τούς προσελκύση και τούς έτοιμάζει νά μετανοήσουν. Πραγματικά, όταν φαίνεται ότι δοκιμάζει έκκληξιν και άποδεικνύει ότι ή προηγουμένη των πονηρία ήτο μεγάλη και ή μεταβολή των θαυμαστή και παράδοξος. Τι συνέθη λοιπόν, λέγει, και, ενώ είναι τέκνα εκείνων C και άνετράφησαν τόσον κακώς, μετενόησαν τώρα; Από πού προήλθεν ή τόσον μεγάλη μεταβολή; Ποίος έμαλάκωσε την σκληρότητα

16. Πρβλ. Ήσ. 1, 10.

17. Άμ. 9, 7.

της ζωής των; Ποίος διώρθωσε τό άνίαντον; Και κύτταξε κατά ποίον τρόπον άμέσως από την άρχήν τούς κατέπληξε με τό νά προτάξη τούς λόγους περί τής γενένης. Διότι δέν είπεν τά συνηθισμένα ποίος σάς υπέδειξε, δηλαδή, νά άποφύγετε τούς πολέμους, τάς επιδρομάς των θαρθέρων, τάς αιχμαλωσίας, την πείναν, τάς επιδημίας, αλλά τούς προσηγγείλε κάποιον άλλην κόλασιν, την όποιαν δέν είχαν ποτέ μέχρι τώρα γνωρίσει, όμιλών ως εξής: «Ποίος σάς υπέδειξε νά άποφύγετε την μέλλουσαν οργήν;».

Δ Σωστά δέ ώνόμασεν αυτούς «απογόνους των έχιδνών». Διότι, πραγματικά, αυτό τό ζώον φονεύει την μητέρα και τρώγει την κοιλίαν της και έτσι έρχεται εις τό φώς, όπως λέγεται¹⁸. Πράγμα τό όποιον και αυτοί έκαναν, γινόμενοι πατροκτόνοι και μητροκτόνοι και φονεύοντες τούς διδασκάλους των με τά ίδια τά χερίά των.

Μά, δέν σταματά μόνον εις την επιτίμησιν, αλλά τούς δίδει και την συμβουλήν: «Κάνετε», λέγει, «καρπόν όξιον τής μετανοίας»¹⁹. Διότι δέν είναι άρκητόν νά άποφύγη κανείς την πονηρίαν, αλλά πρέπει νά επιδείξη και μεγάλην άρετήν. Μη κάνετε εκείνα τά συγκρουόμενα και συνήθη. Ε μετανοούντες, δηλαδή, δι' όλίγον χρόνον και ύστερα επανερχόμενοι πάλιν εις την ίδιαν κακίαν. Διότι εγώ δέν έχω έλθει διά τόν ίδιον σκοπόν, όπως και οι προηγούμενοι προφήται. Η παρούσα κατάσταση είναι διαφορετική και άνωτέρα τής παλαιάς, **151** επειδή, θέθεις, έρχεται ό ίδιος ό Κριτής, ό ίδιος ό Κύριος τής θασιλείας, διά νά μάς οδηγήση πρós ύψηλοτέραν φιλοσοφίαν, νά μάς καλέση εις τόν ουρανόν και νά μάς προσελκύση πρós τάς ουρανίους κατοικίας. Δι' αυτό σάς άποκαλύπτω και την αλήθειαν διά την γένεσιν, δεδομένου ότι και τά αγαθά και τά λιπυρά είναι άθάνατα. Συνεπώς, μη επιμένετε εις τά ίδια κακά, ούτε νά προβάλλετε τάς συνηθισμένας προσφάσεις, δηλαδή, την καταγωγήν από τόν Άβραάμ, τόν Ισαάκ, τόν Ιακώβ και την ευγένειαν έν γενέι των προγόνων.

Έλεγε δέ αυτά όχι έμποδίζων αυτούς νά λέγουν ότι κατάγονται από εκείνους τούς άγιους, αλλά τούς έμπο-

18. Πρβλ. και σημείων Ι τής παραόξης.

19. Ματθ. 3, 8.

διζε να μη ἐμπιστευῶνται εἰς αὐτό καὶ παραμελοῦν τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς, καὶ συγχρόνως ἀπεκάλυπτε τὰς σκέψεις τῶν Β καὶ προσέφητε τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν. Διότι καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ φαίνονται νὰ λέγουν «Εἴμεθα ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ καὶ δὲν ἐγίναμεν ποτὲ δοῦλοι κανόνος»²⁰. Ἐπειδὴ, λοιπὸν, αὐτὴ ἦτο ἡ αἰτία, ἡ ὁποία πρὸ πάντων τοὺς ἔκανε νὰ ὑπερηφανεύωνται καὶ τοὺς κατέστρεψε, δι' αὐτὸ αὐτὴν κατὰ πρῶτον καταπέλλει.

Κύτταζε δὲ πῶς μαζὶ μὲ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἀποδίδει εἰς τὸν πατριάρχην, τοὺς συμβουλεύει καὶ διὰ τὴν διόρθωσίν των. Διότι, ὅταν εἶπεν «Μὴ σὰς ἀρέσῃ νὰ ἀπατάτε τὸν ἑαυτὸν σας καὶ νὰ λέγετε πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ»²¹, δὲν εἶπεν, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ καθόλου νὰ σὰς ὠφελῆσῃ ὁ πατριάρχης, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἡτιώτερον καὶ μαλακώτερον αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπενόει, ὅταν εἶπεν «Διότι ὁ Θεὸς ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ἀπὸ τὰ λιθάρια αὐτὰ νὰ ἀναστήσῃ ἀπογόνους εἰς τὸν Ἀβραάμ»²². Ὁ Μερικὸι ὑποστηρίζουν ὅτι αὐτὰ τὰ λέγει διὰ τὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθνη, τὰ ὁποία μεταφορικῶς τὰ ὀνομάζει λίθους. Ἐγὼ, ὁμῶς, πιστεύω ὅτι ἔχουν καὶ ἄλλην σημασίαν τὰ λεγθέντα. Ποία εἶναι αὕτη; Μὴ νομίζετε, λέγει, ὅτι, ἔάν ἐσεῖς γαθῆτε, θὰ καταστήσετε τὸν πατριάρχην χωρὶς τέκνα. Δὲν εἶναι δυνατόν αὐτό, ὁπωσδήποτε, δὲν εἶναι. Διότι ὁ Θεὸς ἠμπορεῖ καὶ ἀπὸ τὰ λιθάρια νὰ δώσῃ ἀπογόνους εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν συγγένειαν ἐκείνων, διότι καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔτσι ἐγένεεν. Καθ' ὅσον τὸ νὰ γεννηθῶν ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ λιθάρια, εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ νὰ γεννηθῇ παιδί ἀπὸ τὴν νεκρὰν ἐκείνην μήτραν τῆς Σάρρας. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐνωῶν καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν «Ἴδετε τὸν στερεὸν ὄχιον θράξιν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλατομήθητε, ἴδετε τὸν λάκκον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀναρῶχθητε. Ἰδετε, δηλαδή, τὸν Πατριάρχην Ἀβραάμ καὶ τὴν Σάρραν, ἡ ὁποία σὰς ἐγέννησεν»²³. Αὐτὴν, λοιπὸν, τὴν προφητείαν τοὺς ὑπενθυμίζει, ὑποδεικνύων εἰς αὐτούς, ὅτι, ἔάν ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἔδωσε τὸσον ἀξιοθαύμαστον πατέρα, ὡς νὰ τὸν ἐδημιούργησεν ἀπὸ τὴν πέτραν, εἶναι

20. Ἰωάν. 8, 33.

21. Ματθ. 3, 9.

22. Ματθ. 3, 9.

23. Ἦσ. 51, 1 - 2.

καὶ τώρα δυνατόν νὰ γίνῃ τὸ ἴδιον. Καὶ κύτταζε πῶς τοὺς ἐκφοβίζει καὶ συγχρόνως τοὺς συγκρατεῖ. Διότι δὲν εἶπεν ὅτι ἤγειρε πλέον, διὰ νὰ μὴ ἀπελπισθοῦν, ἀλλὰ ὅτι «εἶναι δυνατόν νὰ ἐγειρῇ». Καὶ, ἀκόμη, δὲν εἶπε μόνον ὅτι ἠμπορεῖ ἀπὸ τὰ λιθάρια νὰ ἐγειρῇ ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἐκεῖνο πού ἦτο πολὺ μεγαλύτερον, ὅτι καὶ συγγενεὶς καὶ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ νὰ δημιουργήσῃ.

Ἐ εἶδες μὲ ποῖον τρόπον τοὺς ἀπεμάκρυνε πλέον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν διὰ τὴν κατογωγὴν των καὶ ἀπὸ τὴν καταφυγὴν των εἰς τοὺς παγόνους, ὥστε νὰ στηρίζουν τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας των εἰς τὴν ἰδικὴν των μετάνοιαν καὶ σωφροσύνην; Εἶδες πῶς κατήργησε τὴν σαρκικὴν συγγένειαν καὶ εἰσάγει τὴν ἐκ τῆς πίστεως συγγένειαν;

Κύτταζε, λοιπὸν, κατὰ ποῖον τρόπον καὶ μὲ τὰ ἐπόμενα θὰ αὐξήσῃ τὸν φόβον αὐτῶν καὶ θὰ ἐπιτείνῃ τὴν ἀγωνίαν των. Ἐ 22 Διότι, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι «ἠμπορεῖ ὁ Θεὸς καὶ ἀπὸ τὰ λιθάρια αὐτὰ νὰ ἐγειρῇ τέκνα εἰς τὸν Ἀβραάμ», προσέθεσεν «Ἡ ἀξίνη»²⁴, πλέον, εὐρίσκεται κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων»²⁵, καθιστῶν δι' ὅλων αὐτῶν φοβερὸν τὸν λόγον. Διότι καὶ ὁ ἴδιος εἶχε μεγάλην παρρησίαν, ἀπορρέουσαν ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του, καὶ ἐκεῖνοι ἐχρειάζοντο μεγάλην ἐπίτηξιν, ἐπειδὴ εἶχαν παραμείνει χέρσοι ἐπὶ πολλὸν χρόνον»²⁶.

Μὰ τί λέγο, ὅτι πρόκειται νὰ ἐκπέσῃ ἀπὸ τὴν συγγένειαν τοῦ Πατριάρχου, λέγει ὁ Ἰωάννης, καὶ νὰ βλέπετε ἄλλους, πού ἔχουν δημιουργηθῆ ἀπὸ τὰ λιθάρια νὰ εἰσάγονται εἰς τὴν ἰδικὴν σας προνομιούχον θέσιν; Διότι ἡ τιμωρία σας δὲν φθάνει μόνον μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἀλλὰ θὰ προχωρήσῃ καὶ πρὸς πέρα ἢ κόλασός σας. «Διότι ἡ ἀξίνη», λέγει, «εὐρίσκεται, πλέον, κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων». Ἐ ἴτιστε δὲν ὑπάρχει πρὸς φοβερὸν ἀπὸ τὴν τροπὴν αὐτῆν τοῦ λόγου. Πραγματικῶς, τώρα οὔτε δρέπανον πού πετᾷ, οὔτε χάλασμα τοῦ φράκτου, οὔτε καταπάτησις τοῦ ἀμπελώνου ὑπάρχει, ἀλλὰ ἀξίνη, ἡ ὁποία κόπτει φοβερά. Καὶ τὸ πρὸς φοβερὸν εἶναι ὅτι εὐ-

24. Ἡ ἀξίνη ἐννοεῖται εἶναι σύμβολον τῆς ἀρχῆς τοῦ Θεοῦ.

25. Ματθ. 3, 10.

26. Μεταφορικῶς ἡ ἀκαλλέργητος πνευματικῶς ψυχὴ χαρακτηρίζεται ὡς χέρσοι ἀγρός.

ρίσκεται πολύ κοντά μας ή αξίγη. Ἐπειδή, δηλαδή, συνεχώς δὲν ἐπίστευαν εἰς τοὺς προφῆτας καὶ ἔλεγαν· πού εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου; «Ὅς πραγματοποιηθῆ ἡ ἀπειλητικὴ τιμωρία τοῦ ἁγίου τοῦ Ἰσραὴλ, διὰ τὰ γνωρίζωμεν αὐτὴν»³⁷, (ἐπειδὴ πολλὰς φορές πολλαὶ προφητεῖαι ἐπραγματοποιούντο), δι' αὐτὸ, ἀφαιρῶν καὶ αὐτὴν τῶν τῆν ἐλπίδα, τοποθετεῖ πολύ κοντὰ τὰ δεινὰ. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐφανέρωσε μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «ἤδη»³⁸ καὶ μὲ τὸ νὰ φέρῃ τὴν αξίγη κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν. Ὁ καὶ δὲν εἶπεν ὅτι ἡ αξίγη εὐρίσκεται κοντὰ εἰς τοὺς κλάδους ἢ τοὺς καρπούς, ἀλλὰ «κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν», ὑποδεικνύων εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἐὰν ἀδιαφορήσουν, θὰ πάθουν ἀθεράπευτα κακὰ καὶ δὲν θὰ ἔχουν πλέον ἐλπίδα θεραπείας. Διότι ὁ ἐρχόμενος δὲν εἶναι δούλος, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τῶν θένων, ὁ ὁποῖος ἐπιφέρει σφοδρὰν καὶ πολὺ δυνατὴν τιμωρίαν.

Ἄλλ' ὅμως, ἂν καὶ τοὺς ἐφόβησε πάλιν, ἐν τούτοις δὲν τοὺς ἀφῆσε νὰ περιέλθουν εἰς ἀπελπισίαν. Μὰ, ὅπως ἀνωτέρω δὲν εἶπεν ὅτι ἠγειρεν, ἀλλ' ὅτι «ἠμπορεῖ νὰ ἐγείρῃ τέκνα εἰς τὸν Ἀβραάμ», Ὁ ἐκφοβίζων αὐτοὺς καὶ συγχρόνως παρηγορῶν αὐτοὺς, ἔτσι καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν εἶπεν ὅτι ἠγγίσε τὴν ρίζαν, ἀλλὰ ὅτι εἶναι κοντὰ καὶ κινεῖται πρὸς τὴν ρίζαν καὶ δὲν δίδει περιθώριον καμμιᾶς ἀνορθώσεως. Μολονότι, ὅμως, ἔφερε τὸν κοντὰ τὴν αξίγη, ἐσὸς καθιστᾷ κυρίου τῆς τομῆς. Διότι, ἐὰν μετανοήσετε καὶ γίνετε καλλίτεροι, θὰ ἀπομακρυνθῆ χωρὶς νὰ κάνῃ τίποτε ἡ αξίγη αὐτῆ. Ἐάν, ὅμως, ἐπιμένετε εἰς τὰ ἴδια κακὰ, θὰ ξεριζώσῃ τελείως τὸ δένδρον. Δι' αὐτὸ, ἀκριβῶς, οὕτε ἐστάθη μακρὰν τῆς ρίζης, οὕτε, πάλιν, ἐπιπίπτει καὶ κόπτει, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὸ νὰ μὴ ἀπελπισθῆτε, ἀφ' ἑτέρου δέ, διὰ τὸ νὰ μάθετε ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ σωθῆτε, ἔστω καὶ ἂν μετανοήσετε καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον. Ἐ διὸ καὶ αὐξάνει τὸν φόβον ποικιλοτρόπως, διεγείρων καὶ παραωθῶν αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν. Πραγματικῶς, τὸ νὰ ἐκπέσουν ἀπὸ τοὺς προγόνους τῶν καὶ ἄλλοι νὰ καταλάβουν τὴν θέσιν τῶν, καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὰ κακὰ εὐρίσκοντο πολὺ κοντὰ καὶ ὅτι θὰ πάθουν ἀθεράπευτα δεινὰ, πού καὶ τὰ δύο ἐφανέρωσε μὲ τὴν αξίγη καὶ τὴν ρίζαν, ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἀνοστήσουν καὶ

37. Ἦσ. ὁ. 19.

38. Τὸ ὄνομα ἀντιτίθεται πρὸς τὸ «μελλούσης ἡμέρας» τοῦ αὐτοῦ 7.

τοὺς πλέον ἀδιαφόρους καὶ νὰ τοὺς κάνουν νὰ ἀγωνιῶν. Αὐτὸ, λοιπόν, ἀποκαλύπτων καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Διότι θὰ πραγματοποιηθῆ ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς ἀπόφασιν, πού σὺντομα θὰ ἐκτελεσθῆ»³⁹.

183 Ἀλλὰ νὰ μὴ φοβηθῆς. Μᾶλλον νὰ φοβηθῆς μὲν, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀπελπισθῆς. Διότι ἔχεις ἀκόμη ἐλπίδα μεταβολῆς. Πραγματικῶς, ἡ ἀπόφασιν δὲν ἐξετελέσθη, οὐτε ἤρχισε νὰ κόπῃ ἡ αξίγη, (διότι τί ἠμποδίζε νὰ κόπῃ, ἀφοῦ ἦλθε τόσο κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν;), ἀλλ' αὐτὸ ἔγινε διὰ τὸ σὲ κάνῃ καλλίτερον μὲ τὸν φόβον αὐτόν καὶ νὰ σὲ ἐτοιμάσῃ νὰ καρποφορήσῃς. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσε· «Κάθε δένδρον, πού δὲν κάνει καρπὸν καλόν, τὸ κόβουν σὺρριζα καὶ τὸ ρίχνουν εἰς τὴν φωτιά»⁴⁰. Ὅταν δὲ λέγῃ «πάν», καταργεῖ πάλιν τὰ πρωτεῖα ἐκ τῆς εὐγενικῆς καταγωγῆς. Β. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη εἶσαι ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ, λέγει, καὶ ἂν ἔχῃς νὰ παρουσιάσῃς μεταξὺ τῶν προγόνων πολλοὺς πατριάρχας, θὰ ὑποστῆς διπλὴν τὴν τιμωρίαν, ἐὰν μείνῃς ἄκαρπος. Μὲ τοὺς λόγους τοῦ αὐτοῦ καὶ τοὺς τελῶνας ἐφόβησε καὶ τὸν νοῦν τῶν στρατιωτικῶν ἐτάραξε, χωρὶς νὰ τοὺς ρίψῃ εἰς τὴν ἀπελπισίαν, ἐνῶ τοὺς ἀπῆλασεν ἀπὸ κάθε εἶδους ἀδιαφορίας. Πραγματικῶς, μαζὶ μὲ τὸν φόβον περικλείει καὶ μεγάλην παρηγορίαν τὸ λεχθέν. Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «τὸ ὅποιον δὲν κάνει καρπὸν», ἀπέδειξε ὅτι τὸ δένδρον πού κάνει καρπὸν ἔχει ἀπαλλαγὴν ἀπὸ κάθε τιμωρίας.

Καὶ πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ κάνωμεν καρπὸν, ἀφοῦ ἐπίκειται ἡ κοπή; Ὁ καὶ ὁ χρόνος εἶναι τόσο ὀλίγος καὶ ἡ προθεσμία τόσο μικρά; Θὰ ἠμπορέσετε, λέγει, διότι αὐτὸς ὁ καρπὸς δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἶδους, (ὅπως εἶναι ὁ καρπὸς τῶν δένδρων, ὁ ὁποῖος χρειάζεται πολὺν χρόνον, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς καιρικὰς μεταβολὰς καὶ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μεγάλῃν περιποίησιν), ἀλλὰ ἐδῶ εἶναι ἀρκετὸν νὰ τὸ θελήσῃς καὶ τὸ δένδρον θὰ ἐλαστήσῃ ἀμέσως. Βέβαια, ὄχι μόνον ἡ φύσις τῆς ρίζης, ἀλλὰ καὶ ἡ τέχνη τοῦ γεωργοῦ παίζει μεγάλον ρόλον εἰς τὴν καρποφορίαν αὐτῆν. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, διὰ τὸ μὴ προβάλλουν αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν λέγοντες· μὰς

39. Ρωμ. 9, 28.

40. Ματθ. 3, 10.

δημιουργεί ταραχήν, μάς πιέζεις, μάς πνίγεις, αφού τοποθετήσῃ κοντά τὴν ἀξίην καὶ ἀπειλὴς μετὰ τὴν κοπὴν καὶ ἀκόμη, ζητῆς καρποφορίαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς τιμωρίας, **Δ** διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν εὐκολίαν τῆς καρποφορίας προσέθεσεν· «Ἐγὼ μὲν σὰς βαπτίζω μετὰ νερό. Ἐκεῖνος, ὅμως, ποὺ ἔρχεται ὕστερα ἀπὸ ἐμένα, εἶναι ἰσχυρότερός μου καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ σκόψω καὶ νὰ λύσω τὰ λουριά ἀπὸ τὰ ὑποδήματά του. Αὐτὸς θὰ σὰς βαπτίσῃ μετὰ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ μετὰ φωτιά»³¹, δεικνύων μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὅτι μόνον διὰθέσις καὶ πίστις χρειάζεται, καὶ οὐκ ἄλλοι κόποι καὶ ἰδρώτες. Καὶ ὅπως εἶναι εὐκολὸν νὰ βαπτισθοῦν, ἔτσι εἶναι εὐκολὸν νὰ μεταβληθοῦν καὶ νὰ γίνοντο καλλίτεροι.

Ἄφου, λοιπὸν, τοὺς ἐτάραξε τὸν νοῦν μετὰ τὸν φόβον τῆς καταδίκης, τὴν προσδοκίαν τῆς τιμωρίας, μετὰ τὴν κατονομασίαν τῆς ἀξίης, μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν προγόνων, μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἄλλων τέκνων, μετὰ τὴν διπλὴν τιμωρίαν τῆς κοπῆς καὶ τοῦ καψίματος, **Ε** καὶ ἐμαλάκωσε τὴν σκληρότητα αὐτῶν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ τοὺς ἔκανε νὰ ἐπιθυμήσουν τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ἀπὸ τὰ μεγάλα αὐτὰ κακά, τότε, πλέον, ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἀπλῶς ἀλλὰ μετὰ μεγάλην ὑπεροχήν. Ἐπειτα, παρουσιάζων τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι χαρίζεται καὶ λέγει αὐτὸ, δημιουργεῖ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν προσφερομένων ἀπὸ τὸν καθένα τῶν. Δὲν εἶπεν, δηλαδὴ, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν «Τοῦ ὁποῦο δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ λύσω τὰ λουριά τῶν υποδημάτων του»³², **Κ** ἀλλὰ, ἀφ’ οὗ προηγουμένως παρουσίασε τὴν εὐτέλειαν τοῦ ἰδικοῦ του βαπτίσματος καὶ εἶδειν ὅτι δὲν ἔχει καμίαν περαιτέρω ἀρμοδιότητα ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς μετάνοιαν, (διότι δὲν εἶπεν ὅτι βαπτίζει εἰς ὕδωρ ἀφέσεως, ἀλλὰ διὰ μετάνοιαν)³³, τότε ἀναφέρει καὶ τὸ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο πᾶν ἀπὸ ἄφατον δωρεάν.

Διὰ νὰ μὴ περιφρονησῇ αὐτὸν, λέγει, μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι ἦλθεν ἀργότερα, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ἔρχεται ὕστερα.

31. Ματθ. 3, 11. Μαρκ. 1, 7.

32. Μαρκ. 1, 7.

33. Ματθ. 3, 11.

ἀπὸ ἐμένα, μάθε τὴν δύναμιν τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ καὶ θὰ ἀντιληφθῇ, σαφῶς, ὅτι δὲν εἶπα τίποτε τὸ ἀξίον καὶ μεγάλο, ὅταν ἔλεγα «Τοῦ ὁποῦο δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λύσω τὰ λουριά τῶν υποδημάτων του». Ὡστε, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι «εἶναι ἰσχυρότερός μου», μὴ νομίσῃς ὅτι αὐτὸ ἐλέχθη συγκριτικῶς πρὸς ἐμέ. **Β** Διότι δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ συμπεριληφθῶ οὔτε εἰς τοὺς δούλους ἐκείνου, οὔτε εἰς τοὺς τελευταίους δούλους, οὔτε νὰ ἀναλάβω τὴν πλέον ἀσήμαντον ὑπηρεσίαν κοντά του. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν ἀπλῶς τὰ ὑποδήματα, ἀλλὰ «οὔτε τὰ λουριά τῶν υποδημάτων», πράγμα τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἐσχάτη ἐργασία. Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι τὰ λεχθέντα ἦσαν ἀπλῶς λόγια ἐπιφανειακῆς ταπεινοφροσύνης, προσθέτει καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐκ τῶν πραγμάτων «Διότι ἐκείνους, λέγει, «θὰ σὰς βαπτίσῃ μετὰ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ φωτιά».

Εἶδες πόση μεγάλη εἶναι ἡ σοφία τοῦ Βαπτιστοῦ; Ὅταν, δηλαδὴ, κηρύττῃ ὁ ἴδιος λέγει «ὅτι τὰ φοβερά καὶ τὰ δημιουργοῦντα ἀγωνία, ὅταν, ὅμως, παρωθῇ πρὸς ἐκεῖνον, ἀναφέρει τὰ κατὰ καὶ ἱκανὰ νὰ δώσουν θάρρος. **Γ** Πραγματικῶς, οὔτε τὴν ἀξίην, οὔτε τὸ δένδρον τὸ κοπτόμενον καὶ καίμενον καὶ εἰς τὴν φωτιά ριπτόμενον, οὔτε μελλοντικὴν ὀργὴν μνημονεύει, ἀλλὰ τὴν ἀφῆσιν τῶν ἁμαρτημάτων, τὴν κατάργησιν τῆς τιμωρίας, τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἁγιασμόν, τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν υἰοθεσίαν, τὴν ἀδελφότητα, τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν κληρονομίαν, τὴν πλουσίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος χορηγίαν. Διότι ὅλα αὐτὰ ὑπεννύει ὅταν εἶπεν «θὰ σὰς βαπτίσω μετὰ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ φωτιά», ὁποδεικνύει μετὰ τὴν μεταφορικὴν χρῆσιν τῆς λέξεως³⁴ τὴν ἀφῆσιν τῆς χάριτος, (διότι δὲν εἶπε «θὰ σὰς δώσῃ Πνεῦμα Ἅγιον, ἀλλὰ «θὰ σὰς βαπτίσω μετὰ Πνεῦμα Ἅγιον»). Ἐπίσης, μετὰ τὴν λέξιν «φωτιά» **Δ** ὑπέδειξε τὸ ὀρμητικὸν καὶ ἀκάθεκτον τῆς χάριτος. Ἐἰ Σκέψου, λοιπὸν, πόσον ἀγαθὸ ἦτο φυσικὸν νὰ γίνοντο οἱ ἀκροαταὶ τοῦ Προδρόμου, ὅταν ἐσκέπτοντο ὅτι ὅλοι αἱ προφητεῖαι τῶν προφητῶν θὰ ἐπραγματοποιούντο μαζί καὶ ὅτι τὰ γεγονότα θὰ ἐγίνοντο ὅπως τὰ προεῖπαν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες. Δι' αὐτὸ θέσασα, ἀνέφερε καὶ τὴν φωτιά, διὰ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸν νοῦν ἐκείνους τοὺς προφήτας. Διότι ἔτσι ὁμίλησε πρὸς τὸν Μωϋσῆ εἰς τὴν θά-

34. Τῆς λέξεως «βαπτίζω».

τον ὁ Θεός³⁵, ἔτσι πρὸς ὁλόκληρον τὸν λαὸν εἰς τὸ βραχ Συναΐ³⁶, ἔτσι καὶ εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ εἰς τὰ Χερουβεὶμ³⁷. Πρόσεξε, ἀκόμη, μὲ ποῖον τρόπον προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατοῦ, μὲ τὸ νὰ προτάσῃ ἐκεῖνο ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ τελευταῖον ἀπὸ ὅλα. **Β** Διότι ἔπρεπε νὰ σφαγῇ ὁ Ἄμνός, νὰ ἀφανισθῇ ἡ ἁμαρτία, νὰ καταργηθῇ ἡ ἔχθρα, νὰ γίνῃ ἡ ταφὴ καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ τότε νὰ ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα. Μὰ, δὲν λέγει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη, ἀλλὰ προτάσσει τὸ τελευταῖον, χάριν τοῦ ὁποῦ ἐγίνοντο ὅλα ἐκεῖνα καὶ τὸ ὁποῖον κυρίως ἦτο ἱκανὸν νὰ διακηρύξῃ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Ὡστε, δταν ἀκούσῃ ὁ ἀκροατής **155** διὸ θὰ λάθῃ μὲ τὴν ἀφθονίαν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, νὰ ἐξετάσῃ μέσα του, πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον θὰ γίνῃ αὐτό, ἀφοῦ τόσον κυριαρχῇ ἡ ἁμαρτία. Ὡστε, ἀφοῦ τὸν παραλάβῃ ἀνήσυχον καὶ ἔτοιμον πρὸς ἀκρόασιν, ἔτσι νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὸ πάθος, χωρὶς νὰ ἀμφιβάλλῃ κανένας πλέον διὰ τὴν προσδοκίαν τῆς τόσον μεγάλης δωρεᾶς.

Δι' αὐτὸ καὶ πάλιν ἐφώνασε δυνατὰ, λέγων· «Νά, ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ποῦ σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»³⁸. Δὲν εἶπεν «ὁ συγχωρῶν», ἀλλὰ «ὁ σηκώνων», ποῦ εἶναι ἀπόδειξις μεγαλύτερου ἐνδιαφέροντος. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον τὸ νὰ τὰς συγχωρήσῃ ἀπλῶς καὶ τὸ νὰ τὰς πάρῃ ὁ ἴδιος. Διότι τὸ πρῶτον ἐγίνετο χωρὶς κίνδυνον, ἐνῶ τὸ δεῦτερον συνεπήγετο τὸν θάνατον. Καί, πάλιν, ἔλεγεν ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. **Β** Ἀλλὰ οὔτε αὐτὸ ἀπεκαλύπτει πλήρως τὴν ἀξίαν του εἰς τοὺς ἀκροατάς, (διότι δὲν ἐγνώριζαν ἀκόμη νὰ θεωροῦν αὐτὸν ὡς γνήσιον Υἱὸν τοῦ Θεοῦ). Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν χρηγίαν τοῦ Πνεύματος καὶ αὐτὸ ἀπεκαλύπτετο. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, καὶ ὁ Πατήρ, δταν ἔστειλε τὸν Ἰωάννην, αὐτὸ καθώρισε κατὰ πρῶτον ὡς δείγμα τῆς ἀξίας τοῦ ἐρχομένου, δταν εἶπεν· «Εἰς ὅποιον θὰ ἴδῃς νὰ καταβαίνει τὸ Πνεῦμα καὶ νὰ μένῃ ἐπάνω του, αὐτὸς εἶναι ποῦ βαπτίζει μὲ Πνεῦμα Ἅγιον»³⁹. Διὸ καὶ ὁ ἴδιος λέγει· «Καὶ ἐγὼ εἶδα καὶ ἐμαρτύρησα ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»⁴⁰, διότι

35. Πρὸς. Ἐφεσ. 3, 8.
36. Πρὸς. Ἐφεσ. κεφ. 19 - 20.
37. Ἰεζ. 1, 4 - 5.
38. Ἰωάν. 1, 29.
39. Ἰωάν. 1, 33.
40. Ἰωάν. 1, 34.

ἀπὸ τὴν κάθοδον τοῦ Πνεύματος καὶ ὁ Ἰησοῦς, πλέον, καθαρὰ ἀπεκαλύπτετο⁴¹.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἀνέφερε τὰ καλὰ καὶ ἔδωκεν ἀνεῖναι εἰς τὸν ἀκροατὴν καὶ ἐχαλάρωσε τὴν προσοχὴν του, πάλιν τὸν συγκρατῇ, διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀδιάφορος. **Γ** Διότι, πραγματικά, τέτοιο ἦτο τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων. Ἀπὸ τὰ καλὰ εὐκόλως ἐκυριεύετο ἀπὸ χαλῶσιν καὶ ἐγίνετο χειρότερον. Δι' αὐτὸ καί, πάλιν, προσθέτει τὰ φοβερά, λέγων· «Τὸ φτυάρι εἶναι εἰς τὸ χέρι του»⁴². Παραπάνω, ἀνέφερε τὴν κόλασιν. Ἐδῶ μᾶς φανερώνει καὶ τὸν Κριτὴν καὶ ἀθάνατον εἰσάγει τὴν τιμωρίαν, διότι «τὸ ἀχυρὸν», λέγει, «θὰ τὸ κάψῃ εἰς φωτιά ποῦ δὲν σβήνει»⁴³. Βλέπετε ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τῶν πραγμάτων εἶναι καὶ ὁ γεωργός, ἂν καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγῃ τὸ ἴδιον διὰ τὸν Πατέρα. Διότι λέγει· «ὁ Πατέρας μου εἶναι ὁ γεωργός»⁴⁴. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, εἶπε τὴν λέξιν «ἀείνη», διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι τὸ πράγμα ἐχρειάζετο κόπον, καὶ φανῇ δυσκολονόητον, μὲ ἄλλο παραδείγμα παρουσιάζει καὶ τὴν εὐκόλιον τοῦ ἔργου, ὑποδεικνύων ὅτι ὁλος ὁ κόσμος εἶναι ἰδικός του. **Δ** διότι, διαφορετικὰ, δὲν θὰ ἐτιμῶρει τοὺς ξένους. Τώρας ἡμῶς, ὅλα εἶναι ἀνάμικτα. Διότι καὶ ἂν διακρίνεται λαμπερὸς ὁ σίτος, εὐρίσκειται μαζί μὲ τὸ ἀχυρὸν, σάν νὰ εἶναι εἰς τὸ ἅλῳν καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀποθήκην. Τότε, ἡμῶς θὰ γίνῃ μεγάλη διάκρισις.

Ποῦ εἶναι, τώρα, ὅσοι ἀμφιβάλλουν διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς γεννήσεως; Διότι δύο πράγματα ὤρισεν ἄφ' ἑνὸς μὲν ὅτι θὰ μᾶς βαπτίσῃ μὲ Πνεῦμα ἅγιον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι θὰ κατακάσῃ τοὺς ἀπίστους. Ἐάν, λοιπόν, τὸ ἕνα εἶναι πιστευτὸν, θὰ εἶναι καὶ τὸ ἄλλο, ὅπωςδήποτε. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς εἰς τὸ μέλλον ἔθεσε τὰς δύο προφητείας. Ἐῶστε ἀπὸ ἐκείνων, ποῦ ἐπραγματοποιήθη νὰ καταστήσῃ πιστευτὴν καὶ τὴν μὴ ἐπαληθεύθεισαν ἀκόμη. Μὰ, καὶ ὁ Χριστὸς εἰς πολλὰς περιπτώσεις κάνει τὸ ἴδιον, μὲ τὸ νὰ βέτη, δηλαδὴ, πολλὰς φορὰς δύο προφητείας διὰ τὰ ἴδια πράγματα. **156** ἀλλὰ πολλακίς καὶ διὰ τὰ ἀντίθετα. Καὶ τὴν μὲν μίαν τὴν πραγματοποιεῖ εἰς τὸ πα-

41. Πρὸς. Ἰωάν. 1, 30 - 34.
42. Ματθ. 3, 12.
43. Ματθ. 3, 12.
44. Ἰωάν. 16, 1.

ρόν, ἐνῶ τὴν ἄλλην ὑπόσχεται νὰ τὴν ἐκπληρώσῃ εἰς τὸ μέλλον, ὥστε ἀπὸ τὴν ἐκπληρωθεῖσαν νὰ πιστεύσουν τὴν μὴ πραγματοποιηθεῖσαν καὶ οἱ πλεόν ἔπιστοι. Πραγματικά, εἰς ἐκεῖνους, πού τὸν ἀκολουθοῦν, ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ ἅλα τὰ ἀγαθὰ ἑκατονταπλάσια κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ αἰώνιον ζωὴν εἰς τὸ μέλλον, καθιστοῦν ἀξιόπιστα καὶ τὰ μελλοντικά ἀπὸ τὰ δοθέντα πλεόν. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, ἔκανε καὶ ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, θέσας δύο προφητείας, καὶ ὅτι θὰ βαπτίσῃ ὁ Χριστὸς μὲ Πνεῦμα ἅγιον καὶ ὅτι θὰ κατακάσῃ μὲ τὸ ἄσθεστον πῦρ.

Β Συνεπῶς, ἐὰν δὲν ἐβάπτισε μὲ ἅγιον Πνεῦμα τοὺς ἀποστόλους καὶ ἄλους ὅσοι ἐπιθύμουν αὐτὸ κάθε ἡμέραν, θὰ ἠμπορούσες νὰ ἔχῃς ἀμφιβολίαν δι' ἐκεῖνα. Ἐάν, ὅμως, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον φαίνεται μεγαλύτερον καὶ δυσκολότερον καὶ υπερβαίνει κάθε λογικὴν, ἔγινε καὶ ἐπαναλαμβάνεται καθ' ἑκάστην, πῶς, τότε, δὲν παραδέχεται ὅτι εἶναι ἀληθινὸν τὸ εὐκόλον, πού γίνεται σύμφωνα μὲ τὴν λογικὴν;

Ἐπειδὴ, λοιπόν, εἶπεν ὅτι «θὰ βαπτίσῃ μὲ Πνεῦμα ἅγιον καὶ μὲ φωτιά», καὶ μεγάλα ἀγαθὰ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ προέλθουν ἀπὸ αὐτὸ, διὰ νὰ μὴ ἐπαναπαυθῆς, ἀφοῦ ἔλαθες ἄφεισιν διὰ τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματά σου, προσέθεσε τὸ «φτυᾶρι» καὶ τὴν κρίσιν πού ὑποδεικνύει αὐτὸ. Διότι νὰ μὴ νομίσετε, λέγει, ὅτι εἶναι ἀρκετὸν τὸ θάπτισμα διὰ τὴν σωτηρίαν, ἐάν, ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ, γίνετε φαῦλοι. Ἀντίθετα, μᾶς χρειάζεται μεγάλη ἀρετὴ καὶ μεγάλη εὐσέβεια. **Γ** Δι' αὐτὸ μὲ τὴν ἀξίην τούς παρωθῆ πρὸς τὴν συγχώρησιν καὶ τὸ θάπτισμα, ὕστερα δὲ ἀπὸ τὴν συγχώρησιν, μὲ τὰ φτυᾶρι καὶ τὴν φωτιά τὴν ἄσθεστον τοὺς ἐκφοβίζει. Καὶ διὰ τοὺς πρὸ τοῦ θάπτισματος δὲν κάνει καμμίαν διάκρισιν, ἀλλὰ λέγει ἀπλῶς ὅτι «κάθε δένδρον πού δὲν κάνει καρπὸν κόπτεται», τιμωρῶν ἄλους ἐν γένει τοὺς ἀπίστους, ἐνῶ μετὰ τὸ θάπτισμα κάνει κάποιαν διαίρεσιν, ἐπειδὴ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιστεύσαντας ἐπρόκειτο νὰ δεῖξουν διαγωγὴν ἀναξίαν τῆς πίστεως. Κανένας, λοιπόν, ἄς μὴ γίνῃ ἄχυρον, οὔτε νὰ ταλαντεύεται, οὔτε νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὰς πονηράς ἐπιθυμίας, παρασυρόμενος ὅπῃ αὐτὰς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν. **Δ** Διότι, ἐάν παραμείνης σίτος, καὶ ἂν ἀκάμῃ ἔλθῃ πειρασμός, δὲν θὰ πάθῃς κανένα κακόν, διότι καὶ

εἰς τὸ ἄλῳν οἱ σάν πρῶνι τροχοὶ τῆς ἀμάξης δὲν κατακόπτουν τὸν σίτον. Ἐάν, ὅμως, κατανήσῃς εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἄχυρου, τότε, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν θὰ πάθῃς ἀθεράπευτα κακά, κοπτόμενος ἀπὸ ἄλους, καὶ ἐκεῖ θὰ ὑποστῆς τὴν αἰώνιον κόλασιν. Πραγματικά, ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ εἴδους, πρὶν καταλήξουν εἰς τὴν ἐκεῖ κάμινον, καὶ ἐδῶ γίνονται τροφή τῶν ἀλογίστων παθῶν, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἄχυρον χρησιμεύει ὡς τροφή τῶν ζώων, καὶ εἰς τὸ μέλλον, πάλιν, θὰ εἶναι ἡ ὕλη καὶ ἡ τροφή τῆς φωτιάς.

Ε Βέβαια, τὸ νὰ εἴπῃ κατ' εὐθείαν, ὅτι αὐτὸς θὰ δικάσῃ διὰ τὰς πράξεις, δὲν ἔκανε τόσον εὐπρόσδεκτον τὸν λόγον, ἐνῶ τὸ νὰ τὸν ἀναμίξῃ εἰς τὴν παραβολὴν καὶ δι' αὐτῆς νὰ ἐκφράσῃ τὸ πᾶν, ἔπειθε περισσότερον καὶ μὲ μεγαλύτεραν ἀσφάλειαν προσέειπε τὸν ἄκροατὴν. Δι' αὐτὸ καὶ τὰς περισσότερας φορὰς ὁμιλεῖ τοιοῦτοτρόπως πρὸς αὐτούς, ἀναμιγνύων τοὺς λόγους του μὲ τὸ ἄλῳν, τὸν τρυγητὸν, τὰ ἀμπέλια, τὸ πατητήρι, **Ι** **Β** **Γ** τὰ χωράφια, τὰ δίκτυα, τὸ ψάρεμα καὶ μὲ ἅλα τὰ συνηθισμένα πράγματα, μὲ τὰ ὁποῖα καθημερινῶς ἤρχοντο εἰς ἐπαφήν. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔκανε καὶ ὁ Βαπτιστὴς εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν, καὶ ἔδωσε μεγάλην ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του τὴν δωρεάν τοῦ Πνεύματος. Διότι, αὐτὸς πού ἠμπορεῖ νὰ ἐπιτελέσῃ τόσον μεγάλα ἔργα, ἀκόμη νὰ συγχωρῇ καὶ ἁμαρτήματα καὶ νὰ χορηγῇ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, πολὺ περισσότερον θὰ ἠμπορέσῃ καὶ αὐτὰ, λέγει. Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον ὁμιλεῖ ἐκ τῶν προτέρων διὰ τὸ μυστήριον τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς κρίσεως;

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν ἀνέφερε τὰ θαύματα καὶ τὰ σημεῖα πού θὰ ἔκανεν ἀμέσως; Διότι αὐτὸ πού εἶπεν ἦτο ἀνώτερον ἀπὸ ἅλα καὶ δι' αὐτὸ ἔγιναν ἅλα ἐκεῖνα. Πραγματικά, ἀφοῦ ἔθεσε τὸ σημαντικώτερον, **Β** συμπεριέλαβε τὰ πάντα, δηλαδή, τὴν κατάλυσιν τοῦ θανάτου, τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων, τὸν ἀφανισμόν τῆς κατάρως, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοὺς συνεχεῖς πολέμους, τὴν εἰσοδὸν εἰς τὸν παράδεισον, τὴν ἀνοδὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τὴν συναναστροφὴν μὲ τοὺς ἀγγέλους τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ, διότι οὗτός εἶναι ἡ ἐγγυησις δι' ἐκεῖνα. Ὅταν εἶπεν, λοιπόν, αὐτὸ, εἶπε καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων καὶ

τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς θαυμάτων, τὴν ἀπόλαυσιν τῆς βασιλείας καὶ τὰ ἀγαθὰ «ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μάτι δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἤκουσε καὶ νοὺς ἀνθρώπου δὲν συνέλαβε»⁴⁵. Ὅλα αὐτὰ, λοιπόν, μᾶς τὰ ἐδῶσε μὲ ἐκεῖνο τὸ χάρισμα⁴⁶. Συνεπῶς, ἦτο περιττὸν νὰ κἀνῃ λόγον διὰ τὰ θαύματα, ποὺ θὰ ἐγίνοντο ἐν συνεχείᾳ. C καὶ τὰ ὁποῖα ἐκρίνοντο διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ ἐπέβόλλετο νὰ ὁμιλήσῃ δι' ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα εἶχαν ἀμφιβολίας, ὅπως εἶναι τὸ ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερος τοῦ Ἰωάννου, ὅτι σηκώνει τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὅτι θὰ ἀπαιτήσῃ εὐθύναν διὰ τὰς πράξεις, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα ζητήματα δὲν σταματοῦν ἐδῶ ἐν τὴν γῆν, ἀλλὰ ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανὸν θὰ ὑποστῇ ὁ καθένας τὴν τιμωρίαν ποῦ τοῦ ἀξίζει. Ἀυτὰ, βέβαια, δὲν ἦτο δυνατόν τότε νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ τὰ ἴθουν.

Ἔχοντες, λοιπόν, αὐτὰ ὅπ' ἔβηί μας, ἅς ἔχωμεν μεγάλην προθυμίαν καὶ προσοχὴν, ὡς νὰ εὐρισκώμεθα εἰς τὸ ἄλῳν. Διότι εἶναι δυνατόν, εὐρισκόμενοι ἐκεῖ, νὰ μεταβληθῶμεν ἀπὸ ἄχυρον εἰς σίτον, ὅπως ἀκριβῶς πολλοὶ ἀπὸ σίτος ἔγιναν ἄχυρον. D Συνεπῶς, ἅς μὴ ἀδιαφορήσωμεν, ὅτε νὰ παρασυρόμεθα ἀπὸ κάθε ἀνεμῶν, ὅτε νὰ ἀποχωρίζωμεθα τῶν ἀδελφῶν μας, καὶ ἀν' ἀκόμη φαίνονται ὅτι εἶναι ὀλίγοι. Διότι καὶ ὁ σίτος κατὰ τὴν ποσότητα εἶναι ὀλιγώτερος ἀπὸ τὸ ἄχυρον, ἐνῶ κατὰ τὴν ποιότητα εἶναι ἀνώτερος. Ἄς μὴ ἴδῃς, λοιπόν, τὴν ἐξωτερικὴν λαμπρότητα, (διότι εἶναι ἐτοιμασμένη διὰ τὴν φωτιὰ), ἀλλὰ νὰ προσέχῃς εἰς τὴν κατὰ Θεὸν ταπεινότητα, τὴν σταθεράν καὶ ἀμετακίνητον, ἢ ὁποῖα ὅτε νὰ κοπῇ εἶναι δυνατόν, ὅτε καίεται ἀπὸ τὴν φωτιὰ. Χάριν αὐτῶν μακροθυμεί καὶ διὰ τὸ ἄχυρον, ὥστε διὰ τῆς συναναστροφῆς μὲ αὐτοὺς νὰ γίνων καλλίτεροι. E Δι' αὐτὸ δὲν ἐγίνεν ἀκόμη ἡ κρίσις, διὰ νὰ στεφανωθοῦν ὅλοι μαζί, διὰ νὰ ἐπιστρέψουν πολλοὶ ἀπὸ τὴν πονηρίαν πρὸς τὴν ἀρετήν.

Ἄς αἰσθανθῶμεν, λοιπόν, φοβίην, ἀκούοντες τὴν παραβολὴν αὐτὴν, διότι ἡ φωτιὰ ἐκεῖνη εἶναι ἀσβεστος. Καὶ πῶς εἶναι ἀσβεστος; ἐρωτᾷ κάποιος. Δὲν θλέπεις τὸν ἥλιον ποῦ καίει συνεχῶς ἀλλὰ οὐδέποτε σβήνει; Δὲν εἶ-

45. Α' Κορινθ. 2, 9.

46. Τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐπιλάθῃ.

δες τὴν θάτον νὰ φλέγεται, χωρὶς νὰ καίεται;⁴⁷ I E E Ἐάν, λοιπόν, καὶ οὐ θέλῃς νὰ διαφύγῃς τὴν φλόγα, νὰ ἀφήσῃς ἀπὸ τώρα τὴν ἀνελεημοσύνην, καὶ ἔτσι ὅτε κἀν θὰ δοκιμάσῃς τὴν φωτιὰν ἐκείνην. Διότι, ἐάν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν πιστεύσῃς εἰς τὰ λεγόμενα, δὲν θὰ ἀντικρύσῃς τὴν κάμινον αὐτὴν, ὅταν θὰ ὑπάγῃς ἐκεῖ. Ἐάν, ὅμως, δὲν πιστεύσῃς τώρα εἰς αὐτὴν, ἐκεῖ ἐκ τῶν πραγμάτων θὰ τὴν γκωρίσῃς καλὰ, ὅταν πλέον δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἀποφύγῃς. Διότι ἡ κόλασις εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' ἐκείνους ποῦ δὲν ἔδειξαν ὀρθὸν τρόπον ζωῆς. Δὲν εἶναι, βέβαια, ἀρκετὸν τὸ νὰ πιστεύσῃς μόνον, ἐπειδὴ καὶ οἱ δαίμονες φοβοῦνται τὸν Θεόν⁴⁸, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα θὰ τιμωρηθοῦν. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ φροντίζωμεν πολὺ διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας. Δι' αὐτὸ, βέβαια, ἅς συγκεντρώνομεν διαρκῶς ἐδῶ, ὅχι μόνον διὰ νὰ εἰσελθῆτε ἀπλῶς εἰς τὸν ναόν, B ἀλλὰ διὰ νὰ ὠφεληθῆτε καὶ κἀντὶ ἀπὸ τὴν ἐδῶ διαμονὴν σας. Ἄν, ὅμως, ἐρχεσθε τακτικὰ ἐδῶ, ἀλλὰ φεύγετε χωρὶς νὰ κερδίσετε τίποτε, δὲν ὑπάρχει πλέον, καμμία ὠφέλεια ἀπὸ τὴν ἐδῶ εἰσοδόν σας καὶ παραμονὴν σας. Πραγματικὰ, ἐάν, ὅταν ἀποστέλλωμεν τὰ παιδιὰ μας εἰς τὸ σχολεῖον, ἴδωμεν ὅτι τίποτε δὲν μαθαίνουν ἀπὸ τὴν ἐκεῖ φοιτησίαν των, τότε κατηγοροῦμεν πολὺ τοὺς διδασκάλους καὶ πολλὰς φορὰς τὰ στέλλομεν εἰς ἄλλους, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν, ἐάν δὲν δεικνύωμεν τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀρετὴν, ὅσον δεικνύομεν διὰ τὰ γήινα αὐτὰ ζητήματα, ἀλλὰ κάθε φορὰ ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ σπῆτι μας μὲ κενὰς τὰς δέλτους τῆς ψυχῆς μας; Βέβαια, οἱ διδασκαλοὶ ἐδῶ εἶναι καὶ περισσότεροι καὶ μεγαλύτεροι. Διότι εἰς κάθε συγκέντρωσίν μας ἅς παρουσιάζω ὡς διδασκάλους τοὺς προφήτας, τοὺς ἀποστόλους, τοὺς πατριάρχας καὶ ἄλους ἐν γένει τοὺς δικαίους. C Καὶ ὅτε ἔτσι προκύπτει καμμία ὠφέλεια. Ἀλλὰ, ἐάν διαλυθῆτε, ἀφοῦ ψάλετε δύο ψαλμοὺς καὶ ἀπαγγελετε τὰς συνηθισμένας προσευχὰς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, νομίζετε ὅτι εἶναι ἀρκετὸν αὐτὸ διὰ τὴν σωτηρίαν σας. Δὲν ἠκούσατε τὸν προφήτην νὰ λέγῃ, ἢ μάλλον τὸν Θεὸν διὰ μέσου τοῦ προφήτου, ὅτι «ὁ λαὸς αὐτὸς μὲ τιμᾷ μὲ τὰ χεῖλη

47. Περὶ. Ἐβρ. 3, 2.

48. Περὶ. Ἰακ. 2, 19.

του, ἐνῶ ἡ καρδιά του εὐρίσκεται πολὺ μακριὰ ἀπὸ ἐ-
μέ»;⁴⁹

Διὰ τὰ μὴ συμβῆ, λοιπόν, τὸ ἴδιον καὶ με ἡμᾶς, νὰ σήσης τὰ γράμματα, ἢ μάλλον τὰ χαράγματα, τὰ ὁποῖα ὁ διάβολος ἀπετύπωνεν εἰς τὴν ψυχὴν σου, καὶ νὰ μοῦ παραδώσῃς τὴν καρδίαν σου ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τοὺς θιστικούς θορύβους. **Δ**ιὰ τὰ ἐγγράμω εἰς αὐτὴν ἄτι θέλω, χωρὶς φθόνου, διότι τῶρα τοῦλάχιστον τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μάθῃς, παρὰ τὰ γράμματα τοῦ διαδόλου, δηλαδή, ἀρπαγᾶς, πλεονεξίας, φθόνου, θασκαλίαν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ὅταν λάθω τὰς ἰδικὰς σας δέλτους, δὲν ἠμπορῶ οὔτε νὰ τὰ ἀναγνώσω, διότι δὲν εὐρίσκω τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα ἐγγράφομεν κάθε Κυριακὴν καὶ ὑστερὰ σὰς ἀπολύομεν, ἀλλὰ ἄλλα ἀντὶ ἄλλων, ἀκατανόητα καὶ διεστραμμένα. Ἔπειτα, ὅταν ἀφοῦ σήσωμεν αὐτὰ, γράψωμεν τὰ γράμματα τοῦ Πνεύματος, **Σ**φεύγετε ἐσεῖς καὶ παραβίθετε τὰς καρδί-
ας σας εἰς τὰς διαβολικὰς ἐνεργείας καὶ τοῦ προσφέ-
ρετε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γράψῃ ἐκ νέου τὰ ἰδικὰ του. Ποῖον θὰ εἶναι τὸ τέλος αὐτῶν; Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν τὸ εἶπω ἐγὼ, τὰ γνωρίζει ἡ συνείδησις τοῦ καθενός. Ἐγὼ, θέβαιε, δὲν θὰ πιάσω νὰ κάνω τὸ καθήκον μου καὶ νὰ γράφω τὰ ὀρθὰ γράμματα. Ἐάν, ὅμως, ἐσεῖς κατατρέ-
φετε τὸ ἰδικόν μου ἐνδιαφέρον, ὁ ἰδικός μου μισθός εἶ-
ναι ἀκίνητος, ἐνῶ ὁ κίνδυνος δι' ἐσᾶς δὲν εἶναι μικρός. **159** Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ εἶπω τίποτε τὸ ἐνοχλητικόν.

Μὰ, σὰς ἱκετεύω καὶ σὰς παρακαλῶ πάλιν, διὰ τὰ μιμηθῆτε ἐστὼ καὶ τῶν παιδιῶν τὸ ἐνδιαφέρον ἐπάνω εἰς τὸ θέμα αὐτό. Διότι καὶ ἐκεῖνα κατὰ πρώτον μαθαί-
νουν τὴν μορφήν τῶν στοιχείων, ἔπειτα προσπαθοῦν νὰ τὰ μάθουν παρηλλαγμένα καὶ τότε προχωροῦν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἐπὶ τῆ θάσει αὐτῶν. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, ἄς κά-
νωμεν καὶ ἡμεῖς. Ἀφοῦ χωρίσωμεν εἰς μέρη τὴν ἀρετὴν, ἄς μάθωμεν κατὰ πρώτον νὰ μὴ ὀρκίζωμεθα, νὰ μὴ ἐ-
πιρκῶμεν, νὰ μὴ κακολογῶμεν, ἔπειτα, ἀφοῦ προχω-
ρήσωμεν εἰς ἄλλον στίχον, νὰ μάθωμεν νὰ μὴ φθονοῦ-
μεν, νὰ μὴ ἔχωμεν σαρκικὰς ἐπιθυμίας, νὰ μὴ τρώγω-
μεν ὑπερβολικὰ, νὰ μὴ μεθῶμεν, νὰ μὴ εἴμεθα σκλη-

49. 11α. 29, 13.

ροί, νὰ μὴ κατεχῶμεθα ἀπὸ ἀδιαφορίαν. **Β** ὥστε ὑστερὰ ἀπὸ αὐτὰ, ἀφοῦ περάσωμεν εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήμα-
τα, νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν περι-
φρόνησιν τῆς κοιλίας, διὰ τὴν σωφροσύνην, τὴν δικαιο-
σύνην, νὰ ἐπιδιώκωμεν, νὰ περιφρονῶμεν τὴν δόξαν, νὰ
εἴμεθα ἐπεικεῖς, νὰ ἔχωμεν ταπεινὸν φρόνημα, καὶ, ἀ-
φοῦ τὰ συνδέσωμεν μεταξύ των, νὰ τὰ ἐγγράφομεν εἰς
τὴν ψυχὴν μας. Καὶ αὐτὰ νὰ ἐξασκῶμεν εἰς τὸ σπίτι
μας, εἰς τοὺς φίλους μας, εἰς τὴν οὐζύγον, εἰς τὰ παι-
διὰ μας. Καὶ ἐπ' ὀλίγον νὰ ἀρχίζωμεν ἀπὸ τὰ πρώτα
ποῦ εἶναι καὶ πῶς εὐκόλα, ὅπως εἶναι τὸ νὰ μὴ ὀρκίζω-
μεθα. Καὶ αὐτὸ τὸ στοιχεῖον τῆς ἀρετῆς νὰ τὸ μελε-
τῶμεν συνεχῶς εἰς τὸ σπίτι. Διότι πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι
ποῦ ἐμποδίζουν τὴν μελέτην αὐτὴν εἰς τὸ σπίτι μας. **Γ**
Πραγματικὰ, ὁ δοῦλος μᾶς ἐξοργίζει καὶ ἡ οὐζύγος
μᾶς λυπεῖ καὶ μᾶς στενογορεῖ καὶ τὸ παιδί με τὴν ἀ-
μάθειάν του καὶ τὴν ἀταξίαν του μᾶς παρωθεῖ εἰς τὴν
ἀπειλήν καὶ τὸν ὄρκον. Ἐάν, λοιπόν, κατορθώσῃς εἰς
τὸ σπίτι σου νὰ μὴ παρασύρῃσαι εἰς ὄρκους καὶ ἀπει-
λὰς, μολοντί συνεχῶς προκαλῆσαι ἀπὸ αὐτούς, τότε
καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν θὰ ἠμπορέσῃς νὰ παραμείνῃς ἄ-
τρωτος. Ἄλλ' ὅμως καὶ τὸ νὰ μὴ ὑβρίζῃς θὰ πετύχῃς.
ὅταν δὲν ὑβρίζῃς οὔτε τὴν γυναῖκά σου, οὔτε τὸν ὑπη-
ρέτην, οὔτε κανένα ἄλλον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπι-
τιοῦ σου. Διότι, πολλὰς φορές ἡ οὐζύγος σου, με τὸ νὰ
ἐπαινῇ τὸν ἄλλον καὶ νὰ ἐλευσιολογῇ τὸν ἑαυτὸν τῆς,
σὲ παρωθεῖ εἰς τὸ νὰ κακολογήσῃς ἐκεῖνον. **Δ** ἀλλὰ ἐ-
σὺ νὰ μὴ ἀναγκασθῇς νὰ κατηγορήσῃς τὸν ἐπαινούμε-
νον, μὰ νὰ ὑποφέρῃς τὰ πάντα με γενναϊότητα. Καὶ ἂν,
ἀκόμη, ἴδῃς τοὺς δούλους σου νὰ ἐπαινοῦν ἄλλους κυ-
ρίους, καὶ πάλιν νὰ μὴ ταραχθῆς, ἀλλὰ στάσου γενναί-
ος. Τὸ σπίτι εἶναι ἀγὼν καὶ πολέμιστρα τῆς ἀρετῆς ὡς-
τε, ἀφοῦ ἐξασκηθῇς καλῶς ἐκεῖ, νὰ ἀντιμετωπίσῃς με
μεγάλην ἐπιτηδεύτητα τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀγορᾶς.

Τὸ ἴδιον νὰ κάνῃς καὶ με τὴν φιλοδοξίαν. Διότι ἐάν
συνηθίσῃς νὰ μὴ κενοδοξῇς εἰς τὴν οὐζύγον σου καὶ εἰς
τοὺς ὑπηρέτας σου, τότε δὲν θὰ κριεμθῇς ἀπὸ τὸ πά-
θος αὐτὸ ἐνώπιον οἰοιοδήποτε ἄλλου προσώπου. Πρα-
γματικὰ, τὸ πάθος αὐτό εἶναι πάντοτε δύσκολον καὶ
τυραννικόν, μάλιστα δὲ ὅταν παρευρίσκειται γυναῖκα.
Ἐάν, λοιπόν, εἰς τὴν περιπτώσειν αὐτὴν νικῶσωμεν τὴν

δυναμίν του. Ε τότε με εύκολιαν θά φανώμεν ανώτεροι αὐτοῦ καὶ εἰς ἄλλας τὰς ἄλλας περιπτώσεις. Καὶ διὰ τὰ ἄλλα πάθη νὰ κάνωμεν τὸ ἴδιον, ἀκριβῶς, ἀσκοῦμενοι εἰς τὸ σπῖτι μας κατ' αὐτῶν καὶ ἐτοιμαζόμενοι κάθε ἡμέραν. Καὶ διὰ νὰ γίνεται εὐκολωτέρα ἡ ἐξάσκησις μας, ἄς καθορίσωμεν καὶ τιμωρίας διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, ὅταν παραβαίνωμεν κάτι ἀπὸ τὰ νόμιμα. Τὸ δὲ ἐπιτίμιον ἄς μὴ προκαλῆ ζήμιαν, **ΙΘΘ** ἀλλὰ νὰ περικλεῖη ἀφέλειαν καὶ θὰ προξενούμεν μεγάλο κέρδος. Δηλαδή, ἐάν καταδικάζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας εἰς συνεχῆ νηστείαν, εἰς τὸ νὰ κοιμώμεθα κατὰ γῆς καὶ εἰς ἄλλας παρομοίας σκληραγωγίας. Ἔτσι, λοιπὸν, θὰ μᾶς ἔλθουν πολλὰ κέρδη ἀπὸ ἄλλας τὰς πλευράς καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν θὰ ζήσωμεν τὸν γλυκὺ θῖον τῆς ἀρετῆς, καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ θὰ ἐπιτύχωμεν καὶ συνεχῶς θὰ εἴμεθα ἀγοπητοὶ εἰς τὸν Θεόν.

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ συμβοῦν, πάλιν, τὰ ἴδια, καὶ, ἀφοῦ θαυμάσετε ἐδῶ τὰ λεγθέντα, ὅταν φύγετε ρίψετε ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τὴν δέλτον τῆς ψυχῆς σας, καὶ δώσετε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν διάβολον νὰ τὰ σῆσῃ αὐτὰ, ὁ καθένας σας, ἀφοῦ φθάσῃ εἰς τὸ σπῖτι του, ἄς καλέσῃ τὴν γυναῖκά του, ἄς τῆς ἀνακοινώσῃ αὐτὰ **Β** καὶ ἄς τὴν πάρῃ θεοῦ του καὶ ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἄς εἰσέλθῃ εἰς τὴν καλὴν αὐτὴν παλαίστραν, χρησιμοποιῶν ἄν λάδι τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἄν μίαν φορὰν ἢ δύο ἢ πολλὰς καταπέσης, ἐνῶ θὰ γυμνάζεσσαι, νὰ μὴ σὲ καταλάβῃ ἀπελπισία, ἀλλὰ νὰ σηκώσῃς καὶ νὰ συνεχίσῃς τὴν πάλην καὶ νὰ μὴ παύσῃς προηγουμένως τὸν ἀγῶνα, παρὰ ὅταν θὰ φορέσῃς τὸν λαμπρὸν στέφανον τῆς νίκης κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ ἐναποθέσῃς τὴν κατὰκτησιν τῆς ἀρετῆς εἰς ἀπρόσβλητον θησαυροφυλάκιον. Διότι, ἐάν συνηθίσῃς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὴν ἐκτέλεισιν καὶ ἐφαρμογὴν τῆς καλῆς αὐτῆς φιλοσοφίας, τότε δὲν θὰ ἠμπορέσῃς νὰ παραθῆς κατὰ ἀπὸ τὰ καθωρισμένα, ἔστω καὶ ἄν ἀδιαφορῆς, διότι ἡ συνήθεια μιμεῖται τὴν σταθερότητα τῆς φύσεως. Ὁ Πραγματικὰ, ὅπως εἶναι εὐκόλον νὰ κοιμώμεθα, νὰ τρώγωμεν, νὰ πίνωμεν καὶ νὰ ἀναπνέωμεν, ἔτσι θὰ μᾶς εἶναι εὐκόλος καὶ ἡ ἐκτέλεισις τῆς ἀρετῆς καὶ θὰ ἀποκτήσωμεν τὴν πραγματικὴν χαρὰν, καθήμενοι εἰς ἀκύμαντον λιμῶνι, ἀπολαμβάνοντες συνεχῆ γαλήνην, προσορμίζον-

τες τὸ πλοῖον με μεγάλο φορτίον εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τοὺς ἀμαράντους στεφάνους, τοὺς ὁποίους εἶθε ὀλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΒ'
(Κεφ. γ', 13 - 17)

Δ. Τότε έρχεται ο Ίησοϋς άπὸ τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸν Ἰορδάνην¹.

Ὁ Κύριος μαζί με τοὺς δούλους, ὁ Κριτὴς έρχεται νά βαπτισθῆ μαζί με τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἀλλά μὴ ταράσσεσαι, διότι μεταξύ αὐτῶν τῶν ταπεινῶν λάμπει πῶς πολὺ ἡ ἀνωτερότης του. Πραγματικά, αὐτὸς ὁ ὁποῖος κατεδέχθη νά κωφορηθῆ δια τῶσον χρόνον εἰς τὴν παρθενικὴν μήτραν Ε καὶ νά γεννηθῆ ἀπὸ ἐκεῖ σύμφωνα με τοὺς νόμους τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἐπὶ πλέον νά ραπισθῆ, νά σταυρωθῆ καὶ νά πάθῃ τὰ ἄλλα παθήματα, τὰ ὁποῖα ὑπέστη, διὰ τὴν παραζενεύσεσιν, ἔδαν κατεδέχθη νά βαπτισθῆ καὶ νά ἔλθῃ μαζί με τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους πρὸς τὸν δούλον; Διότι ἐκεῖνο εἶναι πῶς προκαλεῖ μεγάλην κατάπληξιν, τὸ ὅτι δηλαδὴ, ἐνῶ ἦτο Θεός, ἠθέλησε νά γίνῃ ἀνθρώπος, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα ἐν γένει ἀκολουθοῦν φυσιολογικά. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Ἰωάννης ἐπρόφθασε καὶ εἶπεν, ὅσα εἶπεν, ὅτι, δηλαδὴ, δὲν εἶναι ἄξιός νά λύσῃ τὰ λουριὰ τῶν ὑποδημάτων τοῦ Ἰησοῦ², καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. **14** ὅπως ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι κριτὴς καὶ θά ἀποδώσῃ δικαιοσύνην σύμφωνα με τὴν ἀξίαν τοῦ καθενός³ καὶ ὅτι θά χορηγήσῃ εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τὸ ἅγιον Πνεῦμα με ἀφθονίαν⁴, ὥστε, ὅταν τὸν ἴδῃς νά έρχεται πρὸς τὸ βάπτισμα νά μὴ ὑποψιαστῆς τίποτε τὸ ταπεινόν. Ἐπίσης, διὰ τὸν ἴδιον λόγον, ὅταν προσῆλθε, τὸν ἐμπόδιζε, λέγων «Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νά βαπτισθῶ ἀπὸ ἐσέ καὶ σὺ έρχεσαι εἰς ἐμέ;»⁵. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, τὸ βάπτισμα ἦτο ἐνδεικτικόν τῆς μετανοίας

1. Ματθ. 3, 13.
2. Πρὸς Μαρκ. 1, 8.
3. Πρὸς Ματθ. 3, 12.
4. Πρὸς Ματθ. 3, 11.
5. Ματθ. 3, 14.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΟΜΙΛΙΑ ΙΒ' (Κεφ. 3) 247

ᾧ δὴγει εἰς κατηγορίαν διὰ τὰ διαπραχθέντα ἁμαρτήματα, διὰ νά μὴ νομίση κανεὶς ὅτι καὶ ὁ Ἰησοῦς με τὴν ἴδιαν διάθεσιν έρχεται εἰς τὸν Ἰορδάνην, ὁ Ἰωάννης δι-ορθῶνει τὴν ἀντιλήψιν αὐτὴν ἐκ τῶν προτέρων, με τὸ νά τὸν ὀνομάσῃ «Ἀμνόν» καὶ Ἀυτρατὴν τῆς οἰκουμένης ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἐν γένει. Β Πραγματικά, ὅποιος ἤμποροῦσε νά ἐξαλείψῃ τὰ ἁμαρτήματα ἀλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, πολὺ περισσότερο θά ἦτο ὁ ἴδιος ἀναμάρτητος. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶπεν Ἡ ἀναμάρτητος, ἀλλά ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἦτο πολὺ σπουδαιότερον, «ὁ ὁποῖος σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»⁶, ὥστε μαζί με αὐτὸ νά πιστεύσῃς καὶ ἐκεῖνο με κάθε θεσπιότητα καὶ, ὅταν πιστεύσῃς, νά ἀντιληφθῆς ὅτι έρχεται εἰς τὸ βάπτισμα οἰκονομῶν καὶ μερικά ἄλλα ζητήματα. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅταν προσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν «Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νά βαπτισθῶ ἀπὸ ἐσέ καὶ σὺ έρχεσαι εἰς ἐμένα;»⁷. Καὶ δὲν εἶπεν καὶ σὺ βαπτίζεσαι ἀπὸ ἐμένα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ ἐφοβήθη νά τὸ εἴπῃ. Ἀλλά, τί εἶπεν; «Καὶ σὺ έρχεσαι εἰς ἐμένα;». Ποῖαν ἀπάντησιν ἔδωσεν, ὅμως, ὁ Χριστός; «Ὅ,τι ἀκριβῶς ἔκανε ἀργότερα εἰς τὸν Γέτρων, τὸ ἴδιον ἔπραξε καὶ τώρα. C Πραγματικά, καὶ ὁ Πέτρος τὸν ἠμπόδιζε νά τοῦ πλύνῃ τὰ πόδια, ἀλλ' ὅταν ἤκουσεν ὅτι «Ἐκεῖνο ποῦ ἐγὼ κάνω, σὺ δὲν τὸ ἀντιλαμβάνεσαι τώρα, θά τὸ ἀντιληφθῆς, ὅμως, ἀργότερα»⁸, καὶ ὅτι «Δὲν ἔχεις θέσιν μαζί μου»⁹, ἀμέσως ἄφησε τὴν ἀρνησιν καὶ ὑπήκουσεν. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅταν ἤκουσεν «Ἄφησε αὐτὰ περὶ τοῦ παρόντος, διότι ἔτσι εἶναι πρέπον εἰς ἡμᾶς, νά ἐκτελέσωμεν κάθε ἐντολήν»¹⁰, ἀμέσως ὑπήκουσεν. Διότι δὲν ἦσαν ὑπερβολικά ἐριστικαί, ἀλλά τοὺς διέκρινεν ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ὑπακοή καὶ ἐφρόντιζαν νά ὑπακούουν εἰς τὸν Κύριον εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις.

Πρόσεξε με ποῖον τρόπον ᾧ δὴγει αὐτὸν ἀπὸ ἐκεῖνα ἀκριβῶς, διὰ τὰ ὁποῖα ἐδίσταζε κυρίως νά τελέσῃ τὸ βάπτισμα. Δὲν εἶπε, δηλαδὴ, ὅτι ἔτσι εἶναι δίκαιον, ἀλλά «ἔτσι εἶναι πρέπον». Δ Διότι, ἐπειδὴ αὐτὸ πρὸ πάν-

6. Ἰωάν. 1, 29.
7. Ματθ. 3, 14.
8. Ἰωάν. 13, 7.
9. Ἰωάν. 13, 8.
10. Ματθ. 3, 15.

των θεώρει ανόσιόν του, τὸ νὰ θαπτισθῆ ἀπὸ τὸν δοῦλον, αὐτὸ κυρίως προσβάλλει, τὸ ὅποιον ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μετὰ τὴν ἀντίληψιν αὐτῆν, ὡς νὰ τοῦ ἔλεγεν Δὲν ἀποφεύγεις αὐτὸ καὶ μὲ ἐμποδίζεις νὰ θαπτισθῶ, ἐπειδὴ ἔχεις τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἀπρεπές; Ἄλλὰ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἀφῆσε τὴν ἀρνήσιν, διότι αὐτὸ ἐπάνω ἀπὸ ὅλα πρέπει νὰ γίνῃ. Καὶ δὲν εἶπε μόνον «ἀφῆσε», ἀλλὰ προσέθεσε καὶ τὸ «ἐπὶ τοῦ παρόντος». Δὲν θὰ γίνονται συνεχῶς αὐτά, λέγει, ἀλλὰ θὰ μὲ ἴδῃς καὶ ὑπὸ ἐκείνας τὰς προϋποθέσεις, ὑπὸ τὰς ὅποιαις ἐπιθυμῆς. Πρὸς τὸ παρὸν νὰ ὑπομείνῃς τὴν κατάστασιν αὐτῆν.

Ἐν συνεχείᾳ ἀποδεικνύει κατὰ ποίαν ἔννοιαν εἶναι πρέπον αὐτὸ. Διατί εἶναι πρέπον, λοιπόν; Διότι ἔστι ἐκτελούμεν καθε ἐντολὴν τοῦ νόμου, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐφανερώμεν, ὅταν ἔλεγε «πᾶσαν δικαιοσύνην»¹¹. Ἐ Πραγματικῆς δικαιοσύνης εἶναι ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐντολῶν. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐξεπλήρωσαμεν, λέγει, ὅλας τὰς ἄλλας ἐντολάς, αὐτὸ ὑπολείπεται πλέον καὶ πρέπει νὰ τὸ προσθέσωμεν καὶ αὐτὸ. Διότι ἐγὼ ἤλθα διὰ νὰ καταργήσω τὴν κατάραν, ἢ ὅποια προήλθεν ἀπὸ τὴν παράθεσιν τοῦ νόμου. Συνεπῶς, ἐπιβάλλεται νὰ ἐκπληρώσω προηγουμένης ἐγὼ ὁ ἴδιος τὰ πάντα καὶ νὰ σᾶς ἀπελευθερώσω ἀπὸ τὴν καταδικὴν καὶ, ἔτσι, νὰ τελειώσω τὴν ἀποστολήν μου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐφαρμόσω δόλοκληρον τὸν νόμον, **162** ἐπειδὴ πρέπει νὰ διαγράψω τὴν κατάραν, ἢ ὅποια εἶναι γραμμένη ἐναντίον σας εἰς τὸν νόμον. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔλαβα σάρκα καὶ ἤλθα κοντὰ σας. «Τότε ὁ Ἰωάννης δὲν τοῦ ἔφερον ἀντίρρησιν. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐθαπτισθῆ, ἀμέσως¹² ἀνέβηκεν ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ ἰδοὺ, ἤνοιξαν οἱ οὐρανοὶ¹³ καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ κα-

11. Ματθ. 23, 15.

12. Ἐπὶ τῆς ἀμφηλοῦς μαρκαίου κατέστη τὸ βάπτισμα, διὰ νὰ ἐφομοιωθῆσιν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτὸς τὰς ἀμαρτίας τῶν. Ὁ Χριστὸς, ὅμως, ὡς ἀναμάρτητος, ἐβίβηκεν ἀμέσως ἀπὸ τὸ νερὸ.

13. Τὸ ἀνοίγειν τῶν οὐρανῶν ἔνδρα πρέπει νὰ ἐκλήρηξῃ μετὰ τὴν καὶ πραγματικῆν ἐνοσίαν, ἀλλὰ μετὰ πνευματικῶν σημάτων ὑπερφυσικοῦ φωτισμοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ καλλωπισμοῦ, τὸ ὅποιον ἀποκάλυψε τὴν θεωρίαν τῶν πνευματικῶν, ὅπως ὁ ἄλλοις ἐξωτερικῶς πνευματικῶν. εἰς τὴν ἀνοίγειν καὶ μετὰ ἀποκάλυξιν νὰ ἴδωμεν παρατέροι.

θαίνῃ ὡς περὶ τὰς¹⁴ καὶ νὰ ἔργεται ἐπάνω του¹⁵. Βέβαια, οἱ ἄνθρωποι ἐθεώρουν τὸν Ἰωάννην πολὺ ἀνώτερον τοῦ Ἰησοῦ, ἐπειδὴ διέμενε καθ' ἑλὴν τὴν διάρκειαν εἰς τὴν ἔρημον, ἦτο υἱὸς ἱερέως, ἐφόρει τὴν παραξενὸν ἐκείνην ἐνδυμασίαν, προσεκόλλει τοὺς πάντας εἰς τὸ βάπτισμα καὶ εἶχε γεννηθῆ ἀπὸ στεῖρραν γυναῖκα, ἐνῶ τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ εἶχε γεννηθῆ ἀπὸ ἀσχημον κόρη, **13** (δὲν ἦτο, βέβαια, γνωστὴ ἡ γέννησις ἐκ τῆς Παρθένου εἰς ὅλους ἀκόμη), ἀνεγράφη εἰς τὸ σπῆτι του, συνανεστρέφετο μετὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐφόρει τὴν συνηθῆ ἐνδυμασίαν, τὸν ἐθεώρουν ὅτι ἦτο κατώτερος αὐτοῦ, δεδομένου ὅτι δὲν ἐγνώριζον τίποτε ἀκόμη ἀπὸ τὰ θαυμαστά ἐκεῖνα γεγονότα¹⁶. (Συνέπεσαν, ἀκόμη, νὰ θαπτισθῆ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐνίσχυε περισσότερο τὴν ὀψέσιν των αὐτῆν, ἔστι καὶ ἂν δὲν εἶχαν τίποτε κατὰ νοῦν ἀπὸ ὅσα εἶπα παραπάνω διὰ τὰς μεταξὺ τῶν δύο διαφορᾶς. Ἐσκέπτοντο, δηλαδὴ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐθαπτιζόντο ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, διότι, ἐάν δὲν ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἐπήγαυε πρὸς τὸ βάπτισμα μαζί με τοὺς ἄλλους. Ἔτσι ὁ Ἰωάννης ἐθεωρεῖτο πολὺ ἀνώτερος καὶ πιὸ ἀξιοθαύμαστος τοῦ Ἰησοῦ).

Διὰ νὰ μὴ ἐπικρατήσῃ, ὅμως, ἡ ἀντίληψις αὐτῆ εἰς τὸ πλῆθος, **C** καὶ οἱ οὐρανοὶ ἀνοίγουν, ὅταν ἐθαπτιζέτο, ὁ Ἰησοῦς, καὶ τὸ Πνεῦμα κατεβαίνει, καὶ μαζί με τὸ Πνεῦμα ἀκούεται φωνή, ἢ ὅποια διακηρύσσει τὴν ἀξίαν τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ φωνή, ἢ ὅποια ἔλεγεν «Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός», ἐφαίνετο ὅτι ταιριάζει περισσότερο εἰς τὸν Ἰωάννην, (διότι δὲν προσέθεσεν, αὐτὸς ὁ θαπτιζόμενος, ἀλλὰ ἀπλῶς εἶπεν «Αὐτός»), ἦτο φυσικὸν ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς νὰ

14. Ἡ ἐξωτερικὴ μορφή, τὸ σωματικὸν εἶδος, τὸ ὅποιον ἐπέλεξε τὸ ἅγιον Πνεῦμα διὰ νὰ ἐμφανισθῆ κατὰ τὴν βάπτισιν ἦτο ἕναον μετὰ τὴν μορφήν τῆς περιστερᾶς.

15. Ματθ. 3, 16 — 17. Ὁ ἀναμάρτητος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ υἱὸς, ὅπου ἡ περιστερὰ θύεται νὰ εὐρη ἀνάκαινον (Πρδλ. Γεν. 8, 8) καὶ νὰ μὴν ἐπάνω του (Πρδλ. Ἠε. 42, 1).

16. Ὅπως ἦτο ὁ ἐκκλησιαστικὸς, ἢ ἐμφανιστὴς τῶν ἀγγέλων κατὰ τὴν γέννησιν, ἢ πρᾶσις τῶν μάγων κλπ.

17. Ματθ. 3, 17.

σκεφθή ότι αυτό ἐλέχθη μάλλον διὰ τὸν βαπτίζοντα παρά διὰ τὸν βαπτιζόμενον, λόγω τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ βαπτιστοῦ καὶ δι' ὅσα ἐλέχθησαν παραπάνω, δι' αὐτὸν τὸν λόγον κατῆλθε τὸ Πνεῦμα μετὰ τὴν μορφήν τῆς περιστερᾶς καὶ κατήβηκε τὴν φωνήν πρὸς τὸν Ἰησοῦν D καὶ, ἔτσι, ἔκανε ἐν ὄσους φανερὸν ὅτι τὸ «Ὁυτος» δὲν ἐλέχθη διὰ τὸν βαπτίζοντα Ἰωάννην, ἀλλὰ διὰ τὸν βαπτιζόμενον Ἰησοῦν.

Καὶ διὰ τὴν ἐρωτᾶ κάποιος, δὲν ἐπίστευσαν, ἀφοῦ συνέβησαν αὐτὰ τὰ θαυμαστά γεγονότα; Μὰ, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μωϋσέως ἔγιναν πολλὰ θαύματα, ἔστω καὶ οὐκ ἰσοδύναμα πρὸς τὰ παρόντα, καὶ, ὁμως, ὕστερα ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα, τὰς φωνὰς, τὰς σάλπιγγας καὶ τὰς ἀστραπάς¹⁸, κατεσκεύασαν καὶ μοσχάρι καὶ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Βεελφεζὼρ ἐμύθησαν¹⁹. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἰδιοὶ, οἱ ὅποιοι παρειαρίζοντο τότε εἰς τὴν θάπτισιν, καὶ ἀργότερα εἶδαν τὸν Λάζαρον νὰ ἀναστήνεται, εἶδεισαν τὸσον μεγάλην ἀπιστίαν εἰς τὸν δημιουργὸν τῶν θαυμάτων αὐτῶν, ὥστε ἀπεπειράθησαν πολλὰς φορές νὰ τὸν φονεύσου²⁰. Εἰ ἔάν λοιπὸν, μοιλοῦντι ἔβλεπαν μετὰ τὰ μάτια τοὺς νεκροὺς νὰ ἀναστήνουνται, ἐξηκολούθουν ἀκόμη νὰ κατέχωνται ἀπὸ κακίαν, διὰ τὴν παραξενεύεσθαι, ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὴν φωνήν, ἢ ὅποια ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἤκούετο; Ὡς γνωστὸν, ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀγνώμων καὶ διεστραμμένη καὶ τὴν ἔχει κυρῆσαι τὸ πάθος τοῦ φθοῦ, δὲν ὑποχωρεῖ εἰς κανένα ἀπὸ τὰ θαύματα αὐτά. Ὅπως, πάλιν, ὅταν εἶναι εὐγνώμων, πιστεύει τὰ πάντα, χωρὶς νὰ χρειάζεται καὶ πολὺ τὰ θαυμαστά γεγονότα.

163 Κατὰ συνέπειαν, νὰ μὴ ἀπορῆς διὰ τὴν δὲν ἐπίστευσαν, ἀλλ' ἐκεῖνο νὰ ἐξετάζης, ἔάν, δηλαδή, δὲν ἔγιναν ὅλα ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁσίων ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν. Διότι, πραγματικὰ, ὁ Θεὸς διὰ μέσου τοῦ προφήτου αὐτῶν τὸν τρόπον τῆς ἀπολογίας χρησιμοποιοῦει δι' ὅλα τὰ θέματα ποὺ ἀναφέρονται εἰς αὐτόν. Ὅταν, λοιπὸν, ἐπρόκειτο νὰ καταστραφῶν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ νὰ παραδοθῶν εἰς τὴν ἐσχάτην κόλασιν, διὰ τὴν μὴ συκαφαντήσῃ κά-

18. Πρβλ. Ἰεζ. 19 εἰ.
19. Πρβλ. Ἰεζ. 32 εἰ.
20. Πρβλ. Ἰωάν. 11, 58.

ποιος ἀπὸ αὐτοὺς, κινούμενος ἀπὸ πονηρίαν, τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, λέγει: «Τί ἔπρεπε νὰ κάνω εἰς τὸν ἀμπέλωνα αὐτόν καὶ δὲν τὸ ἔκανα;»²¹. Ὡστε, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ ἴδιον νὰ ἐξετάζης, τί ἔπρεπε, δηλαδή, νὰ γίνῃ καὶ δὲν ἔγινεν; Καὶ κάθε φορά ποὺ γίνονται συζητήσεις διὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, B με αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀντιμετωπίζης ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι θαυμάζονται εἰς τὴν κακίαν τῶν πολλῶν ἐπιχειροῦν νὰ διαβάλλουν τὴν θεῖαν πρόνοιαν. Πρόσεξε, λοιπὸν, ποίου εἶδους παράδοξα γεγονότα συμβαίνουν, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὴν εἰσαγωγὴν τῶν μελλοντικῶν θαυμάτων. Δηλαδή, δὲν ἀνοίγεται ὁ παράδεισος μόνον, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ οὐρανός.

Ἄς ἀφήσωμεν, ὁμως, τὸν λόγον διὰ τὴν συμπεριφορὰν τῶν Ἰουδαίων δι' ἄλλην εὐκαιρίαν. Τώρα, μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ θέμα μας.

«Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐβαπτίσθη, ἀμέσως ἀνέβηκεν ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ Ἰδοὺ ἦνοιξαν δι' αὐτὸν οἱ οὐρανοί»²².

Διὰ ποῖον λόγον ἦνοιξαν οἱ οὐρανοί; Μὰ, διὰ τὴν μάθησιν ὅτι συμβαίνει τὸ ἴδιον, ὅταν βαπτίζεσαι καὶ σὺ, ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς σὲ προσκαλεῖ πρὸς τὴν οὐράνιον πατρίδα καὶ προσπαθεῖ νὰ σὲ πείσῃ νὰ μὴ διατηρῆς κανένα δεσμόν μετὰ τὰ ἐπίγεια πράγματα. Ἐάν, ὁμως, δὲν θλήπῃς τὸ ἀνοιγμὰ τοῦ οὐρανοῦ, νὰ μὴ φαῖς δύσπιστος δι' αὐτό. C Διότι, πραγματικὰ, εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν παραδόξων καὶ πνευματικῶν πραγμάτων ἔχομεν πάντοτε τὴν παρουσίαν αἰσθητῶν φαινομένων καὶ τὴν πραγματοποιήσιν θαυμαστῶν γεγονότων, χάριν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν διαθέτουν εὐστροφὸν πνεῦμα καὶ ἔχουν ἀνάγκην αἰσθητῆς ὁράσεως καὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀντιληφθῶν τίποτε τὸ μὴ αἰσθητόν; Ἀλλὰ μόνον ἀπὸ ὅσα βλέπουν μετὰ τὰ μάτια τοὺς τοὺς κυριεῖε φόθος, μετὰ ἀποτέλεσμα, ἔστω καὶ ἂν ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ δὲν συνεχίζωνται τὰ θαύματα, νὰ παραδέχωνται διὰ τῆς πίστεως, ὅσα πράγματα ἀπεκαλύφθησαν μὴν φορὰν εἰς τὴν ἀρχὴν διὰ μέσου τῶν θαυμάτων. Ὡς γνωστὸν, καὶ εἰς τοὺς ἀποστόλους κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἤκουσθη ἡχοῦς θείου ἀνε-

21. Ἦσ. 5, 4.

22. Ματθ. 3, 16. -- Πρβλ. σημειώσεις 12 καὶ 13 τῆς παρούσης.

μου και ἐνεφανίσθησαν πύρινα γλῶσσαι²³, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔγινε διὰ τοῦ ἀποστόλου, ἀλλὰ χάριν τῶν Ἰουδαίων. Συνεπῶς, μολοντί δὲν λαμβάνουν χώραν αἰσθητὰ θαύματα²⁴, ἐν τούτοις δεχόμεθα ὅτι ἀπεκαλύφθη διὰ μέσου αὐτῶν μίαν φοράν εἰς τὴν ἀρχὴν. **Δ** Διότι καὶ ἡ περιστερὰ δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐνεφανίσθη, διὰ νὰ ὑποδείξῃ, δηλαδή, ὡς νὰ ἦτο δάκτυλος, εἰς τοὺς πορευομένους ἐκεῖ καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἐνεφανίσθη μόνον δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, μὰ, συγχρόνως, διὰ νὰ γνωρίζῃς ὅτι δταν βαπτίζεσαι, καὶ εἰς ἐσένα καταβαίνει τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Συνεπῶς, ἡμεῖς δὲν χρειαζόμεθα αἰσθητὰς δράσεις, δεδομένου ὅτι ἡ πίστις ἀντικαθιστᾷ τὰ πάντα. Καὶ, ἐπὶ πλέον, διότι τὰ θαύματα δὲν γίνονται διὰ τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀπίστους.

Ε Τώρα, διατὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν μορφήν τῆς περιστερᾶς; Μὰ, ὡς γνωστόν, τὸ ζῶον αὐτὸ εἶναι ἡμερον καὶ καθαρὸν καὶ ἐπειδὴ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι πνεῦμα πραότητος, δι' αὐτὸ ἐμφανίζεται μετὰ τὸ σχῆμα αὐτό. Ἐξ ἄλλου, ἔτσι μᾶς ὑπενθυμίζει καὶ κάποια παλαιὰ διήγησι. Δηλαδή, δταν κάποτε δλοκλήρος ἡ οἰκουμένη ὑπέστη καθολικὸν ναυάγιον καὶ ἐκινδύνευε νὰ ἀφανισθῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος, **1** ~~2~~ αὐτὸ τὸ πτηνὸν ἐνεφανίσθη καὶ ὑπέδειξε τὴν κατάτασιν τῆς καταγίδος καὶ ἐξήγγειλε τὴν δλοκληρωτικὴν γαλήνευσιν τῆς οἰκουμένης μετὰ τὸ κλαδί τῆς ἐλιάς, ποῦ ἐκράτει εἰς τὸ ράμφος του²⁵. Ὅλα αὐτὰ, θέβαια, ἦταν προτύποις τῶν μελλοντικῶν γεγονότων. Πραγματικά, καὶ τότε²⁶ ἡ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων ἦτο πολὺ χειρότερα καὶ ἦσαν ἀξιοὶ πολὺ μεγαλυτέρας τιμωρίας. Διὰ νὰ μὴ σὲ κυριεύσῃ, λοιπὸν, ἀπογοήτευσίς, σοῦ ὑπενθυμίζει τὸ περιστατικὸν αὐτὸ ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Δηλαδή, τότε, δταν τὰ πράγματα ἐφθασαν εἰς ἀπελπιστικὸν σημεῖον, ἐδόθη κάποια λύσις καὶ ἔγινε διόρθωσις τῆς κακῆς καταστάσεως. Αὐτὸ, ὅμως, ἔγινε τότε μετὰ τιμωρίαν, ἐνῶ τώρα γίνεται διὰ μέσου τῆς ἀνεκφράστου χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐμφανίζεται καὶ

23. Πρβλ. Πράξ. 2, 2.

24. Κατὰ τὴν τέλειον τοῦ βαπτισμοῦ ἡμέρον.

25. Πρβλ. Γέν. 8, 10 — 11.

26. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ κατακλιμῶς.

ἡ περιστερὰ, ὅχι διὰ νὰ μᾶς φέρῃ τὸ κλαδί τῆς ἐλιάς, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὸν λυτρωτὴν ἐξ ὅλων τῶν κακῶν **Β** καὶ νὰ μᾶς γεμίσῃ μετὰ ἀγαθὰς ἐλπίδας. Οὔτε, θέβαια, θγάζει κανένα ἀνθρώπον ἀπὸ τὴν κιβωτὸν, ἀλλ' ἀνεβάζει εἰς τὸν οὐρανὸν ὅλην ἐν γένει τὴν οἰκουμένην μετὰ τὴν ἐμφάνισίν της, καὶ, ἀντὶ διὰ τὸ κλαδί τῆς ἐλιάς, προσφέρει εἰς τὸ ἔχον κοινὴν καταγωγήν ἀνθρώπινον γένος τὴν υἰοθεσίαν τοῦ ἀπὸ τὸν Θεόν. Ὡστε, δταν σκεφθῆς καὶ ἀντιληφθῆς τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, νὰ μὴ νομίζῃς ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι μικροτέρα, ἐπειδὴ ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν μορφήν αὐτῆν. Ἐπειδὴ ἀκούω μερικοὺς νὰ ὑποστηρίζουν ὅτι ὅση διαφορά ὑπάρχει μετὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς περιστερᾶς, τόση ὑπάρχει καὶ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν ἰδικὴν μας μορφήν, ἐνῶ τὸ Πνεῦμα μετὰ τὴν μορφήν τῆς περιστερᾶς. Λοιπὸν, ποῖαν ἀπάντησιν θὰ δώσωμεν εἰς τὰς ἀποφύεις αὐτάς; **Γ** Ὅτι ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινε πραγματικὸς ἀνθρώπος, ἐνῶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἔγινε περιστερὰ εἰς τὴν πραγματικότητα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν εἶπεν ὅτι ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν φύσιν τῆς περιστερᾶς, ἀλλὰ μετὰ τὴν μορφήν τῆς περιστερᾶς, οὔτε, θέβαια, παρουσιάσθηκεν ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ μετὰ τὴν μορφήν αὐτῆν, παρὰ μόνον τότε. Ἐάν, λοιπὸν, ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ὑποστηρίξῃς ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι κατωτέρα τῆς τοῦ Ἰησοῦ, τότε, σύμφωνα μετὰ τὴν σκέψιν αὐτὴν καὶ τὰ Χερουθὶμ θὰ θεωρηθοῦν πολὺ ἀνώτερα, ὅσον ἀνώτερος εἶναι ὁ ἀετός ἀπὸ τὴν περιστερὰν, ἀφοῦ τὰ Χερουθὶμ ἐνεφανίσθησαν μετὰ τὴν μορφήν τοῦ αἰετοῦ²⁷. Ἀκόμη, καὶ οἱ ἄλλοι ἄγγελοι θὰ ἦσαν ἀνώτεροι, ἀφοῦ πολλὰς φορές ἐνεφανίσθησαν μετὰ τὴν μορφήν τοῦ ἀνθρώπου.

Δ Ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀρθαὶ αἱ σκέψεις αὐταί, ὅπως ὀποτε, δὲν εἶναι ὀρθαί. Διότι ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ ἀλήθεια τῆς θείας οἰκονομίας καὶ ἄλλο ἡ ἠθελημένη σιγμιαία ἐμφάνισις μετὰ ὀρισμένην μορφήν. Συνεπῶς, μὴ φέρεσαι μετὰ ἀχαριστίαν πρὸς τὸν εὐεργέτην σου, ὅτε νὰ ἀνταποδίδῃς τὰ ἀντίθετα εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος σοῦ ἐγάρισε τὴν πηγὴν τῆς εὐτυχίας σου. Διότι ὅπου ἴσχυι τὸ ἀζῶμα τῆς υἰοθεσίας, ἐκεῖ ἐξαφανίζονται τὰ κακά

27. Πρβλ. Ἰεζ. Κεφ. 10 καὶ 11.

καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ ἀγαθὰ προσφέρονται. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, καταργεῖται καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν βάπτισμα καὶ καθιερόνεται τὸ Χριστιανικόν. Δηλαδή, ὅτι ἐγίνε μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα. Πραγματικὰ, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἐκείνην, ἀφοῦ ἐώρτασε καὶ τὰ δύο Πάσχα, ἀφ' ἑνὸς μὲν κατήργησε τὸ Ἰουδαϊκόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐθέσπισε τὸ ἰδικόν μας²⁸. **Β** Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, βαπτίζεται μὲν τὸ Ἰουδαϊκὸν βάπτισμα, ἀλλὰ, συγχρόνως ἰδρύει καὶ τὸ βάπτισμα, μετὰ τὸ ὁποῖον ἀνοίγει τὰς θύρας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅπως τότε εἰς ἓνα τραπέζι, ἔτσι καὶ τώρα εἰς ἓνα ποτάμι, ἀφοῦ ὑψηλότερον τὴν σκιάν, προσέθεσε καὶ τὴν ἀλήθειαν²⁹. Πραγματικὰ, τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος μόνον τὸ βάπτισμα αὐτὸ τὴν προσφέρει, ἐνῶ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦτο ἔρημον ἀπὸ τὴν δωρεάν αὐτῆν.

Δι' αὐτὸ, ἀκριβῶς, δὲν συνέβη τίποτε τὸ παρόμοιον μετὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐβάπτισεν ὁ Ἰωάννης. **Γ** **Δ** παρὰ μόνον εἰς Ἐκεῖνον ἐνεφανίσθη τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὃ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ τὸ προσφέρει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ διδαχθῆς καὶ τὸ ἀκόλουθον, μαζί μετὰ τὰ ἄλλα, ὅτι, δηλαδή, ὄχι ἡ καθαρότης τοῦ βαπτίζοντος, ἀλλὰ ἡ δύναμις τοῦ βαπτιζομένου ἔκανε τὸ θαῦμα αὐτὸ. Τότε, λοιπόν, καὶ ὁ οὐρανὸς ἤνοιξε καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατέβη. Συνεπῶς, μᾶς δὴναι ἀπὸ τὸν τρόπον ζωῆς, τὸν ὁποῖον καθώριζεν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, εἰς ἓνα νέον τρόπον ζωῆς, τὸν ὁποῖον καθορίζει ἡ Καινὴ Διαθήκη, καὶ μᾶς ἀνοίγει τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στέλλει τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μᾶς προσκαλεῖ εἰς τὴν οὐράνιον πατρίδα. Καὶ ὄχι μόνον μᾶς προσκαλεῖ, ἀλλὰ συγχρόνως μᾶς προσφέρει καὶ μέγαλο ἀξίωμα, διότι δὲν μᾶς ἔκανε ἀγγέλους ἢ ἀρχαγγέλους, ἀλλὰ μᾶς κατέστησε ἀγαπητὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ **Β** καὶ ἔτσι μᾶς προσελκύει πρὸς τὴν κληρονομίαν ἐκείνην.

Ἄφοῦ, λοιπόν, σκεψθῆς καλὰ ὅλα αὐτὰ καὶ ἀντιληφθῆς τὴν ἀγάπην τοῦ καλοῦντος, τὸ μεγαλεῖον τῆς οὐ-

²⁸ Κατὰ τὴν νύκτα τῆς τελευτῆς τοῦ ἱστορικοῦ Δεῖπνου.
²⁹ Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ποιεῖ, ἐν τῷ τῶσον τῷ Ἰουδαϊκῷ Πάσχα, ἓν καὶ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, ἕτερον ἔτσι καὶ τὸ Χριστιανικὸν Πάσχα καὶ τὸ Χριστιανικὸν βάπτισμα.

ρανίου πολιτείας καὶ τὴν τιμὴν, ἡ ὁποία σοῦ ἐδόθη, νὰ ἐπιδείξῃς ζωὴν ἀνταξίαν αὐτῶν, μετὰ τὸ νὰ σταυρώσῃς τὸν ἑαυτὸν σου διὰ τὸν κόσμον καὶ νὰ πιστεύσῃς ὅτι καὶ ὁ κόσμος ἐσταυρώθη δι' ἐσέ³⁰, νὰ ἐφαρμόξῃς εἰς τὴν ζωὴν σου τοὺς κανόνας τῆς οὐρανίου πολιτείας μετὰ κάθε ἀκρίθειαν, χωρὶς νὰ ἔχῃς τὴν ἐντύπωσιν ὅτι, ἐπειδὴ τὸ σῶμά σου δὲν ἀνήλθεν ἀκόμη εἰς τὸν οὐρανόν, ἔχεις τίποτε τὸ κοινὸν μετὰ τὴν γῆν, διότι τὸ κεφάλι σου τὸ ἔχεις εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ σώματός σου. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἤλαθε πρῶτα ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ὁ Κύριος, ἔφερε μαζί του τοὺς ἀγγέλους καὶ, ἀφοῦ ἐνεδύθη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀνῆλθε πάλιν εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ διδαχθῆς ὅτι, πρὶν ἀκόμη ἀνέλθῃς ἐκεῖ, δύνασαι καὶ εἰς τὴν γῆν νὰ ζῆς ὡς νὰ εὐρίσκεσαι εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἄς ἐπιμείνωμεν, λοιπόν, εἰς τὴν προσπάθειάν μας νὰ διατηρήσωμεν καθαρὰν τὴν εὐγενικὴν μας καταγωγὴν, ἡ ὁποία μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, καὶ ἅς ἐπιδιώκωμεν κάθε ἡμέραν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν οὐράνιον βασιλείαν, ἐνῶ ὅλα τὰ ἐπίγεια πράγματα νὰ τὰ θεωρῶμεν ὡς σκιά καὶ ὄνειρον.

Πραγματικὰ, ἔαν κάποιοι ἀπὸ τοὺς ἐπιγεῖους βασιλεῖς ἐπαρνε ἐσένα, τὸν πτωχὸν καὶ τὸν ζητιάνον, καὶ σὲ ἔκανε ἐρμηνεὺς παιδί του, δὲν θὰ σκεπτόσουν πλέον καθόλου τὴν ταπεινότητά τῆς καλύθης σου, μολοντοὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν ὑπάρχει καὶ μεγάλη διαφορά μεταξὺ τῶν δύο καταστάσεων. Συνεπῶς, νὰ μὴ σκέπτεσαι καὶ εἰς τὴν προκειμένην κατάστασιν τίποτε ἀπὸ τὰ προηγούμενα πράγματα, διότι, ὅπωςδήποτε, ἔχεις προσκληθῆ διὰ νὰ σοῦ προσφερθοῦν πολὺ ἀνώτερα ἀγαθὰ. Ἀσφαλῶς, ὅταν ὁ προσκαλὼν εἶναι ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων, τὰ προσφερόμενα καλὰ ὑπερβαίνουν κάθε λόγον καὶ κάθε σκέψιν. Πραγματικὰ, δὲν σὲ μεταφέρει ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τῆς γῆς εἰς τὸ ἄλλο, ὅπως ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς, **Δ** ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γῆν σὲ ἀνεβάζει εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ἀπὸ τὴν θνητὴν σου φύσιν σὲ μεταβιβάζει εἰς δόξαν ἀθάνατον καὶ ἀνέκφραστον, τὴν ὁποῖαν τότε μόνον θὰ ἀντιληφθῶμεν καλὰ, ὅταν θὰ τὴν ἀπολαύσωμεν.

Συνεπῶς, ὅταν πρόκειται νὰ λάθῃς μέρος εἰς τὰ

³⁰ Περὶ. Γαλ. 6, 14.

ἀγαθὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους, μοῦ ὑπενθυμίζεις πλέον τὰ χρέματα καὶ μένεις προσκεκολλημένος εἰς τὴν γῆνιν μεγαλοπρέπεια, χωρὶς νὰ θεωρῆς ὅλα τὰ αἰσθητὰ πράγματα κατώτερα ἀπὸ τὰ ράκη τοῦ ζητιάνου; Μὰ τότε πῶς θὰ ἠμπορέσῃς νὰ φανῆς ἀντάξιός αὐτῆς τῆς τιμῆς; Ποίαν ἀπολογία θὰ προβάλλῃς πρὸς δικαιολογίαν; Ἡ μᾶλλον ποίαν τιμωρίαν θὰ ἀποφύγῃς, ὅταν ὕστερα ἀπὸ μίαν τόσο μεγάλην δωρεάν ἐπανέρχῃσαι πάλιν εἰς τὸν προηγούμενον ἐμετόν⁸¹; Διότι δὲν τιμωρῆσαι πλέον, ὡς ἀπλὸς ἄνθρωπος, Ἐλλά ὡς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ὁποῖος ἁμαρτάνει, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς, τὴν ὅποιαν σοῦ ἔδωσεν ὁ Θεός, γίνεται αἰτία μεγαλύτερας τιμωρίας⁸². Πραγματικά, καὶ ἡμεῖς δὲν τιμωρούμεν ὁμοίαι τοὺς δούλους, ὅταν παρεκτρέπονται, καὶ τὰ παιδιὰ μας, ὅταν πίπτουν εἰς τὸ ἴδιον σφάλμα, καὶ μάλιστα ὅταν ἔγουν ἐδεργεταιθῆ ἀπὸ ἡμᾶς πολὺ. Διότι, ἐάν ὁ Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος ἔλαβεν ὡς μερίδιόν του τὸν παράδεισον, **166** ἔξ αἰτίας μιᾶς παρακοῆς ὑπέστη τόσα δεινά, ὕστερα ἀπὸ τὴν τιμὴν ποῦ ἔλαβεν, ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ἐλάθωμεν τὸν οὐρανὸν καὶ ἐγίναμεν συλληρονόμοι μετὰ τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ποίαν συγγνώμην θὰ εὐρωμεν, ὅταν, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς περιστορᾶς, ἐξακολουθώμεν νὰ προσέχωμεν εἰς τὸν ὄφιν; Ἀσφαλῶς, θὰ ἀκούσωμεν πλέον ἐκεῖνα τὰ προηγούμενα λόγια ὅτι «γῆ εἶσαι καὶ εἰς γῆν θὰ ἐπανέλθῃς»⁸³ καὶ «θὰ ἐργάζεσαι τὴν γῆν»⁸⁴, ἀλλὰ καὶ πολὺ φοβερώτερα ἀπὸ αὐτὰ, δηλαδὴ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὰ ἄλυτα δεσμά, τὸν σκώληκα τὸν δηλητηριώδη καὶ τὸ τρίξιμον τῶν δδόντων. Καὶ πολὺ φυσικά. Ἐκεῖνος, θέθαια, ὁ ὁποῖος, ὕστερα ἀπὸ μίαν τόσο μεγάλην ἐδεργείαν δὲν ἔγινε καλλίτερος, δίκαια θὰ ὑποστῇ τὴν χειροτέραν καὶ βαρυτέραν τιμωρίαν. Βέβαια, κάποτε ὁ προφήτης Ἠλίας ἠνοιξε καὶ ἔκλεισε τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ διὰ τόσον χρόνον, ὅσον ἐχρειάζετο διὰ νὰ θρέξῃ καὶ ἔπειτα νὰ σταματήσῃ ἡ θροχί⁸⁵. Β Δι' ἐσένα, ὁμοῦ, δὲν ἀνοίγεται μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ οὐρανός, ἀλλὰ σοῦ ἀνοίγεται διὰ νὰ ἀνεβῆς ἐκεῖ. Καὶ τὸ ἀ-

81. Πρὸς Β' Πέτρ. 2, 22.

82. Πρὸς Λουκ. 12, 47 — 48.

83. Γεν. 3, 13.

84. Γεν. 4, 12.

85. Πρὸς Γ' Βασίλ. 17, 1 ἔξ.

κόμη σπουδαιότερον, ὄχι διὰ νὰ ἀνεβῆς μόνος σου, ἀλλὰ, ἐάν θελήσῃς, νὰ ἀνεβάσῃς καὶ ἄλλους μαζί σου. Τὸσιν παρησίαν καὶ δύναμιν σοῦ ἔδωσεν ὁ Θεός εἰς ὅλα ἐν γένει τὰ ἰδικὰ του ζητήματα.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπάρχει ἡ κατοικία μας, ἐκεῖ ἂς τοποθετήσωμεν τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ἀφήσωμεν τίποτε ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ μὴ τὰ χάσωμεν. Διότι ἐδῶ, εἴτε τοποθετήσῃς κλειδιονία, εἴτε θύρας ἀσφαλείας, εἴτε μοχλοῦς, εἴτε θάλης ἀναριθμήτους φύλακας καὶ ἐξουδετερώσῃς ὅλους τοὺς κακούργους καὶ ἐπὶ πλέον ἀποφύγῃς τὰ θάσκακα μάτια, ἢ τὰ σκουλήκια ἢ τὴν φθοράν, ποῦ προκαλεῖ ὁ χρόνος. Ὁ πράγματι ἀδύνατον, δὲν ἠμπορεῖς, ὅμως, νὰ ἀποφύγῃς τὸν θάνατον, ἀλλ' ὅλα γενικὰ μέσα εἰς ἐλάχιστον χρόνον θὰ τὰ χάσῃς. Καὶ δὲν θὰ τὰ χάσῃς μόνον, ἀλλὰ πολλὰς φορές θὰ τὰ παραδώσῃς εἰς τὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν σου. Ἐάν, ὅμως, τὰ ἀπαστείλῃς εἰς τὴν οὐρανίον οἰκίαν, τότε θὰ τὰ ὑπερπηδήσῃς ὅλα αὐτὰ, διότι δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ χρησιμοποιοῦσῃς οὔτε κλειδιονία οὔτε θύρας οὔτε μοχλοῦς. Τόσον μεγάλη, εἶναι, θέθαια, ἡ δύναμις ἐκείνης τῆς πόλεως, τόσο ἀπόρητος εἶναι ὁ τόπος ἐκείνος καὶ δὲν ὑπόκειται εἰς καμίαν φθοράν ἢ πονηρίαν.

Συνεπῶς, κατὰ ποίαν λογικὴν δὲν ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ἐσχάτης θαλακείας τὸ γεγονός ὅτι συσσωρευόμενοι ὅλα τὰ ἀγαθὰ μας ἐκεῖ ὅπου τὰ ἀποταμιευόμενα γίνονται καὶ φθείρονται, ἐνῶ δὲν τοποθετοῦμεν οὔτε ἐνὰ ἐλάχιστον μέρος αὐτῶν ἐκεῖ ὅπου διατηροῦνται ἀνεσφακα καὶ ἐπὶ πλέον πολλαπλασιαζόνται. Ὡ καὶ ὅλα αὐτὰ μάλιστα, ὅταν πρόκειται νὰ περάσωμεν ἐκεῖ καθ' ὅλον τὸν γρόνον; Διὰ τὴν αἰτίαν αὐτὴν δὲν πιστεύουν καὶ οἱ εἰδωλολάτραι εἰς τοὺς λόγους μας, ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦν νὰ ἔγουν ἀπόδειξιν τῆς πίστεώς μας, ὄχι ἀπὸ ὅσα λέγομεν, ἀλλὰ ἀπὸ ὅσα πράττομεν. Ὅταν ἴδουν, λοιπόν, νὰ ἀνεγείρονται μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα, νὰ κατασκευάζωνται κῆποι καὶ λουτρά καὶ πραγματοποιιοῦνται ἀγοραὶ κτημάτων, δὲν ἠμποροῦν νὰ πιστεύσουν ὅτι ἐτοιμαζόμεθα διὰ ἀποδημίαν πρὸς μίαν ἄλλην πόλιν⁸⁶. Ἀλλοῦτε, ἐάν ἠλήθειεν αὐτὰ, λέγοιεν, θὰ ἐπώλου ὅλα ἐν γένει τὰ ὑπάρχοντά τους Ἐ καὶ θὰ κατέβητον ἐκ τῶν

86. Διὰ τὴν ἐν τῆς πρὸς τὸν οὐρανόν.

προτέρων τὰ χρήματα ἐκεῖ. Καὶ καταλήγουν εἰς τὸ συμπέρασμα αὐτὸ ἀπὸ δι. συνήθως συμβαίνει εἰς τὴν ἐβδ ζωνήν μας. Πραγματικά, βλέπομεν ὅτι οἱ πόρα πολὺ πλοῦσοι εἰς ἐκείνας τὰς πόλεις κυρίως ἔχουν τὰς οἰκίας των, τὰ κτήματά των καὶ ἄλλην ἐν γένει τὴν περιουσίαν των, εἰς τὰς ὁποίας σκοπεύουν νὰ περάσουν τὴν ζωὴν των.

Ἡμεῖς, ὁμως, κάνομεν τὸ ἀντίθετον. Δηλαδή, τὴν γῆν, τὴν ὁποῖαν ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον πρόκειται νὰ τὴν ἐγκαταλείψωμεν⁸⁷, **Α** τὴν ἀποκτῶμεν μὲ μεγάλην προθυμίαν, προσφέροντες ὄχι μόνον χρήματα, ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμά μας, ἀκόμη, δι' ὀλίγα μέτρα γῆς καὶ μερικά οἰκήματα. Διὰ νὰ αγοράσωμεν, ὁμως, τὸν οὐρανὸν δὲν δεχόμεθα νὰ δώσωμεν οὔτε δι. περισσεύει ἀπὸ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν μας, καὶ μάλιστα, ὅταν ἔχωμεν τὴν δυνατότητα νὰ τὸν αγοράσωμεν εἰς χαμηλὴν τιμὴν καὶ νὰ τὸν ἔχωμεν κτήμά μας διὰ παντός, ἐάν, θέθαια, κάνωμεν τὴν ἀγορὰν αὐτῆν. Δι' αὐτὸν, ἀκριβῶς, τὸν λόγον θὰ ὑποστῶμεν τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν, ὅταν φεύγωμεν διὰ τὸν οὐρανὸν γυμνοὶ καὶ πτωχοί. "Ἡ μάλλον δὲν θὰ ὑποστῶμεν μόνον ἀθεραπεύτους συμφοράς διὰ τὴν ἰδικὴν μας πτωχείαν, ἀλλὰ καὶ διότι καθιστῶμεν καὶ ἄλλους πτωχοὺς. **Β** Διότι, ὅταν οἱ εἰδωλολάτραι ἴδουν νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν προθυμίαν μὲ τὰ ἐπίγεια ζητήματα αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν γνωρίσει τὸσον μεγάλη μυστήρια, ὅπως ὅποτε, θὰ προσκολληθοῦν πολὺ περισσότερον εἰς τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ περισσότεραν φλόγα θὰ συσσωρεύσωμεν εἰς τὸ κεφάλι μας. Πραγματικά, ὅταν ἡμεῖς, ποὺ ἔχομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τοὺς διδάσκωμεν νὰ περιφρονοῦν ὅλα τὰ αἰσθητὰ πράγματα, τοὺς παρωθοῦμεν οἱ ἴδιοι εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμοῦν περισσότερον αὐτὰ, πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ σωθῶμεν, ἀφοῦ θὰ εἴμεθα ὑπεύθυνοι καὶ διὰ τὴν καταδίκην τῶν ἄλλων; Δὲν ἀκούεις τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ ὅτι μᾶς ἀφησεν εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄλατι καὶ λαμπάδες⁸⁸, διὰ νὰ συκρατῶμεν ὅσους παρασύρονται ἀπὸ τὴν τρυφήν καὶ νὰ φωτίζωμεν ὅσους σκοτίζονται πνευματικά ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν φροντίδα διὰ τὰ χρήματα; **Γ** Ὅταν, λοιπόν,

87. Ἰωαν. ἀποκτῶμεν.
88. Ἰερ. 17. 5, 13.

τοὺς ρίπτωμεν εἰς μεγαλύτερον σκότος καὶ τοὺς καθιστῶμεν μαλθακοὺς, ποῖαν ἐλπίδα σωτηρίας ἔχομεν; Δὲν ὑπάρχει καμία ἐλπίς, ἀλλὰ μὲ κραυγὰς, μὲ δόντια ποὺ κτυποῦν ἀπὸ τὸν τρόμον καὶ μὲ τὰ πόδια μας δεμένα, θὰ ριφθῶμεν εἰς τὴν φωτιά τῆς γένεσης, ἀφοῦ μᾶς προετοιμάσουν καλὰ πρὸς τοῦτο αἱ φροντίδες μας διὰ τὸ πλοῦτη.

Συνεπῶς, ἀφοῦ συνειδητοποιήσωμεν αὐτὰ, ἄς σκεπασωμεν κάθε βεσμὸν, ὁ ὁποῖος μᾶς συνδέει μὲ τὴν ματαιότητα αὐτὴν, διὰ νὰ μὴ περιπέσωμεν εἰς ἐκεῖνα τὰ δεσμά, τὰ ὁποῖα μᾶς περαδίδουν εἰς τὸ ἀσθεστον κύρ. Πραγματικά, ὁποῖος εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ χρηματός, θὰ εἶναι συνεχῶς δεμένος καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸν οὐρανόν. Ὅποῖος, ὁμως, ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆν, **Δ** θὰ ἐπιτύχῃ καὶ τὴν ἐπίγειον καὶ τὴν οὐρανίαν ἐλευθερίαν. Διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς αὐτῆν, ἄς συντρίψωμεν τὸν φοβερόν ζυγὸν τῆς φιλοχρηματίας, ἄς δώσωμεν περὰ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας διὰ νὰ πετάξουν πρὸς τὸν οὐρανόν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.